

Александра Јанић Митић
Душан Стаменковић

СРПСКО-ЕНГЛЕСКИ КОНТРАСТИВНИ ПРАВОПИС

Александра Јанић Митић и Душан Стаменковић
СРПСКО-ЕНГЛЕСКИ КОНТРАСТИВНИ ПРАВОПИС

2026.

<https://doi.org/10.46630/sekp.2026>

ISBN 978-86-7379-690-1

Оперативни уредник
Др Маја Д. Стојковић

Рецензенти:

Проф. др Твртко Прћић, редовни професор Филозофског факултета
Универзитета у Новом Саду, у пензији

Проф. др Владан Павловић, редовни професор Филозофског факултета
Универзитета у Нишу

Проф. др Борко Ковачевић, редовни професор Филолошког факултета
Универзитета у Београду

Проф. др Страхиња Степанов, редовни професор Филозофског
факултета Универзитета у Новом Саду

Александра Јанић Митић
Душан Стаменковић

СРПСКО-ЕНГЛЕСКИ КОНТРАСТИВНИ ПРАВОПИС

Филозофски факултет у Нишу
Ниш, 2026.

<https://doi.org/10.46630/sekp.2026>
ISBN 978-86-7379-690-1

Рад на овом уџбенику подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор бр. 451-03-34/2026-03/200165). Такође, овај уџбеник је припремљен у оквиру пројеката „Српски језик и књижевност у науци, настави и на тржишту рада” (бр. 373/1-12-01) и „Наука, настава и тржиште рада у сусрет 55. годишњици рада Филозофског факултета Универзитета у Нишу: англистичке перспективе и утицај вештачке интелигенције” (бр. 373/1-12-01), који се изводе на Филозофском факултету Универзитета у Нишу.

Одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета у Нишу број 240/1-8-1-01, на седници одржаној 27. 5. 2026. године, усвојене су позитивне рецензије за рукопис уџбеника *Српско-енглески контрастивни љравоис*, чији су аутори проф. др Александра Јанић Митић и проф. др Душан Стаменковић.

НАПОМЕНА О АУТОРСКИМ ПРАВИМА

Ниједан део ове публикације не може се прештампати, репродуковати или употребити у било ком облику без писаног одобрења аутора и издавача, као јединих носилаца ауторског права.

COPYRIGHT NOTICE

No part of this publication may be reprinted, reproduced or utilized in any form without permission in writing from the authors and the publisher, as the sole holders of the copyright.

*Овај уџбеник ауџори ѓосвећују својим ѓородицама,
уз захвалност на неизмерној ѓодрици.*

САДРЖАЈ

Предговор	9
1. Увод у правописну норму српског и енглеског језика.....	11
2. Правописни приручници српског и енглеског језика.....	29
3. Велико и мало почетно слово у српском и енглеском језику	57
4. Састављено, растављено и полусложеничко писање (новијих) англицизама у српском у односу на моделе у енглеском језику	89
5. Интерпункција у српском и енглеском језику	121
6. Принципи скраћивања у српском и енглеском језику.....	147
7. Специфичности транскрипције имена особа и места из енглеског језика на српски језик	185
8. Англицизми из угла гласовних промена и специфичности у писању консонаната и вокала.....	201
9. Дублети међу (новијим) англицизмима у српском језику.....	219
10. Специфичности британске и америчке варијанте енглеског језика у писању.....	249
11. Текстови на енглеском и српском језику и смернице за контрастивну правописну анализу.....	267
12. Вежбања за утврђивање градива и решења	289
Попис литературе.....	311
Регистар аутора	327
Индекс појмова.....	331
Српско-енглески регистар правописних термина.....	335
Енглеско-српски регистар правописних термина.....	339
Извод из рецензија.....	342
Белешке о ауторима	348
Сажетак.....	351
Summary.....	352

ПРЕДГОВОР

Уџбеник *Српско-енглески контрастивни правопис* заснован је на наставном, научном, преводилачком и лекторском искуству ауторâ, и то из србистичког и англистичког угла. Садржински гледано, уџбеник је у складу са силабусом предмета *Контрастивни правопис српском и енглеском правопису* (први пут акредитованим 2021. године), који су осмислили и реализују Александра Јанић Митић и Душан Стаменковић на основу вишегодишњег рада на сва три нивоа студија филологије. Превасходно је намењен студентима које интересују правописни аспекти контрастивног проучавања српског и енглеског језика. Важно је истаћи да ову књигу могу користити србисти, англисти, али и други филолози, затим наставници српског и енглеског језика, учитељи, преводиоци и лектори.

Аутори су имали на уму постојећи уџбеник *Правопис у контрастиву* Саше Чорболоковића и Валентине Гаврановић (2024), који садржи одељке у вези са писањем малог и великог слова, интерпункцијом и скраћивањем у српском и енглеском језику, уз практична вежбања и решења. У уџбенику *Српско-енглески контрастивни правопис* аутори су тежили томе да детаљно обраде све правописне области и да притом илустративним актуелним примерима, међу којима су и (новији) англицизми, читаоцима пруже нову перспективу при поступном савладавању и проучавању српског и енглеског језика и правописних правила. У складу са формулацијама наведеним у силабусу предмета, циљ је стицање теоријских и практичних знања о ортографским правилима стандардног српског језика у контрасту са енглеским језиком, затим оспособљавање студената да правописне грешке препознају, образложе, класификују, критички сагледају и коригују у различитим функционалним стиловима српског и енглеског језика, те у оригиналним и преведеним текстовима.

У првом поглављу дефинисани су термини попут *правопис/orthography*, укратко су описани и упоређени процес кодификације енглеског и српског језика. Затим, у другом поглављу представљени су актуелни правописни приручници у оба језика. Писању почетног великог и малог слова у српском и енглеском језику посвећено је треће поглавље, а у наредном поглављу бавили смо се састављеним, растављеним и полусложеничким писањем (новијих) англицизама у српском

у односу на изворне моделе у енглеском језику. Питањима писања основних знакова интерпункције бавили смо се у петом поглављу, а принципима скраћивања у српском и енглеском језику у шестом поглављу. Седмо поглавље обухвата специфичности транскрипције имена особа и места из енглеског језика на српски језик, док су англицизми у осмом поглављу посматрани из угла (не)извршених гласовних промена и на одабраним примерима англицизама показане су специфичности у писању вокала и консонаната. Девето поглавље за предмет има дублете међу англицизмима у српском језику, а десето поглавље усмерено је ка карактеристикама британске и америчке варијанте енглеског језика у писању. У претпоследњем поглављу дати су одабрани текстови на српском и енглеском за анализу и смернице за њихову контрастивну анализу из правописног угла. Последње поглавље чине одабрана вежбања за утврђивање градива, као и решења за сва вежбања. На почетку сваког поглавља дат је резиме, а на крају сваког поглавља дата су питања за размишљање и дискусију, те коришћена литература. Табеларни прикази и илустрације су, по потреби, дати у оквиру самих поглавља, а након поглавља о принципима скраћивања у српском и енглеском језику дати су прилози у виду регистра са скраћеницама и пуним називима.

Најсрдачније захваљујемо уваженим професорима Твртку Прћићу, Владану Павловићу, Борку Ковачевићу и Страхињи Степанову, рецензентима овог уџбеника, на темељном читању рукописа и драгоценим сугестијама, које су засигурно имале удела у стварању што квалитетније књиге. Будући да је садржај овог уџбеника умногоме заснован на темама које су обрађене и проверене у наставном окружењу, велику захвалност на дискусијама у оквиру наставе дугујемо првим трима генерацијама студената основних студија Англистике које су одабрале и слушале предмет *Контрасивни писиуи правопису српског и енглеског језика* у јесењем семестру 2023/24, 2024/25. и 2025/26. академске године. Својим породицама дугујемо неизмерну захвалност на безусловној подршци, стрпљењу и разумевању.

Александра Јанић Митић и Душан Стаменковић

1. УВОД У ПРАВОПИСНУ НОРМУ СРПСКОГ И ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

У овом поглављу разматра се појам правописа у српском и енглеском језику и објашњава однос правописа и интерпункције, као и основне области правописне норме: велико и мало слово, писање појединих графема, писање цртице, скраћеница и специфичности транскрипције. Потом се упоређују писма и стандардизација српског и енглеског језика: српски има јаче институционално уређивање, док се енглески језик нормира преко речника и стилских приручника. Такође, у овом поглављу дају се историјат српског правописа, преглед важнијих измена, као и најчешће правописне недоумице у српском и енглеском језику.

Кључни термини: *йравойис, орѿоѿграфија, фонейски йравойис, ейѿимолошки йравойис, верзал, ѿласовне алѿтернације, сасѿављено йисање, расѿављено йисање, йолусложеничко йисање, инѿерѿункција, скраћенице.*

Именица *йравойис* у српском језику има два значења. Прво њено значење је „а. правила за писање речи и употребу интерпункције” и у том значењу синонимна јој је лексема *орѿоѿграфија*. Друго значење је, „б. књига у којој су та правила одштампана” (PCJ 2007: 995). Са друге стране, лексема *orthography* у енглеском језику нема другонаведено значење (о књизи), већ само оно које се односи на скуп правила у писању. Конкретније, у Кембричком онлајн-речнику формулација је „the

accepted way of spelling and writing words” (Cambridge Dictionary), у Оксфордском онлајн-речнику врло је слична дефиниција „the system of spelling in a language” (Oxford Dictionary). Што се тиче Меријам-Вебстер онлајн-речника, дефиниција је најдужа и најразноврснија, односно обухвата правилно писање великих почетних слова и писање/куцање гласова из конкретног језика у складу са нормативним правилима:

„1a: the art of writing words with the proper letters according to standard usage;

1b: the representation of the sounds of a language by written or printed symbols;

2: a part of language study that deals with letters and spelling” (Merriam-Webster Dictionary).

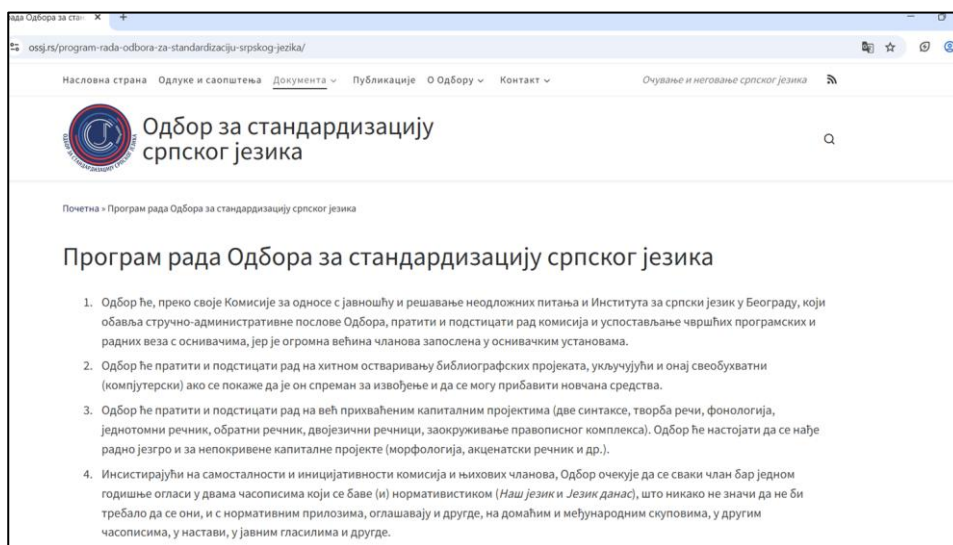
Сродан термину *правопис/ортографија/orthography* је и термин *интерпункција/punctuation*, који представља део правописа који се бави правилном употребом правописних знакова, односно интерпункције. Правописна правила обухватају она која се тичу великог и малог почетног слова, специфичности у писању конкретних графема (попут *в, ј, х, к/ч, к/ц, ђ/ж, ђ/з, х/ш, х/с, ч/ћ, џ/ђ, у/и, с/к, ае/е, оу/о, з/с, ll/l* и сл.), цртице у речима, знакова интерпункције, скраћеница и транскрипције речи из једног језика у други. Међу знацима интерпункције су тачка (енгл. *period / full stop*), *заједница* (енгл. *comma*), *упитник / знак питања* (енгл. *question mark*), *узвичник / знак узвика* (енгл. *exclamation mark*), *двојачка* (енгл. *colon*), *тачка са заједом* (енгл. *semicolon*), *наводници / знаци навода* (енгл. *quotation marks*).

У српском језику могу се користити ћирилица и латиница, при чему је ћирилица званично писмо, а у енглеском језику користи се латиница. Латинично писмо, као и ћирилица, у српском језику има 30 слова, при чему су она са дијакритичким знацима (*ć, č, đ, dž, š, ž*) и меки сугласници у виду диграма (*lj, nj*) карактеристична за српски језик, али не и за енглески, који има 26 слова.¹ Гласови попут [č] и [š] у енглеском језику могу се чути у изговору лексема попут *Chicago* ([čikago] и [šikago]), [đ] при изговору лексема попут *juice* [đus], [dž] при изговору

¹ Утицај енглеског језика на српски језик видљив је и у, са нормативне стране неприхватљивом, коришћењу латиничних слова без дијакритичких знакова (на пример, *s* уместо *š*; *c* уместо *ć, č*; *z* уместо *ž*), што је посебно уочљиво код Срба у дијаспори (в. Дамјановски 2024: 195). Употреба (колоквијално назване) шишане/ћелаве латинице може довести до двосмислености (на пример, да ли се *koza* односи на козу или кожу).

лексема попут *jacket* [džeket] и [ž] при изговору лексема попут *visual* [vižual].

Српски језик говори се у Републици Србији и у Републици Српској (БиХ), при чему у првом случају доминира екавски изговор, а у другом (и)јекавски изговор. Питањима стандардизације српског језика бави се Одбор за стандардизацију српског језика, који и даје конкретне препоруке у вези са писањем, попут *вирус корона* (а не *корона вирус* или *коронавирус*), *менаџмент квалитет* (а не *менаџмент квалитетом*), наставак употребе устаљеног назива *Холандија* (а не само *Низоземска*), не препоручује се употреба споја за + инфинитив у српском језику (попут за *ћонети*), препоручује се употреба синтагме *ћорез на годашњу вредност* (а не *ћорез на годишњу вредност*) за енглеско *value added tax* (те и друге одлуке Одбора могу се у целини наћи на званичном сајту: <https://www.ossj.rs/>, в. Слику 1).

Слика 1: Сајт Одбора за стандардизацију српског језика (www.ossj.rs)

Са друге стране, енглески језик се говори у различитим земљама, при чему у њима важе различите норме, које не би требало мешати (Уједињено Краљевство, Сједињене Америчке Државе, Канада, Аустралија итд.). Наглашавамо да у енглеском језику нема званичних тела или владиних организација које се баве контролом правила у писању и изговору. Уместо тога, стандардизација се развијала кроз речнике (в. Кембриџов онлајн-речник, Меријам-Вебстер онлајн-речник, Оксфордов онлајн-речник), приручнике (в. Ален 2002; Калан 2020;

Кауфман, Страус 2021; Питерс 2004; Траск 1999) и различите стилове и конвенције у издавачком процесу (в. Ритер 2002; Ритер 2005; Чикашки стилски приручник 2003).

Док се српски правопис у великој мери заснива на начелу „пиши као што говориш”, па је однос између графеме и фонеме релативно стабилан и предвидљив, енглески правопис је историјски, етимолошки и морфолошки много сложенији (в. Вејк 1966). У енглеском језику један глас може имати више различитих начина писања, а исто слово или група слова може се изговарати на више начина, зависно од положаја у речи, окружења, порекла речи или историјског развоја (в. Карни 1994; Кук, Рајан 2016)). Зато су у енглеском честе неме графеме, као у речима *talk, two, night* или *though*, док су у српском језику такве појаве знатно ређе и маргиналне. Такође, енглески језик чува многе трагове старијих изговорних стања и порекла речи, па правопис често открива историју и сродност између облика, али не и савремени изговор. Поред тога, у енглеском су честе двословне и вишесловне комбинације попут *th, tch, gh* или *ough*, које могу имати различите вредности и отежавати читање непознатих речи (в. Бел 2004; Кристал 2012). Српски је, насупрот томе, транспарентнији и погоднији за декодирање, јер читалац углавном може поуздано да закључи како се написана реч изговара. Енглески правопис је и мање доследно нормиран у истом смислу као српски језик: иако је стандардизован, он нема јединствено централно регулативно тело, а задржао је и бројне разлике између британске и америчке норме. Уз то, енглески често задржава изворно писање позајмљеница и имена, док српски чешће тежи њиховом прилагођавању. Због свега тога, српски правопис делује систематичнији, фонолошки транспарентнији и лакше за усвајање, док је енглески правопис историјски слојевит, мање предвидљив и често захтева памћење појединачних облика.

Прво ћемо укратко представити историјат правописа српског језика, почевши од 1884. године (в. детаљније у Брборић 2016: 9–20):

- 1) Стево Чутурило, *Српски ѧравойис за школску уѧоѧребу* (1884);
- 2) Стојан Новаковић, „Реченични знаци” и „Главна правила о правопису” поглавља у *Српској ѧрамаѧици* (1894);
- 3) Љубомир Недић, *О ѧравойису и инѧерѧункцији* (1894);
- 4) Милан Петровић, *Српски ѧравойис за средње школе* (1914);
- 5) Александар Белић, *Правойис српскохрваѧскоѧ књижевноѧ језика* (1923);

6) *Правопис српскохрватског језика*, Матица српска и Матица хрватска (1960);

7) *Правопис српског језика*, Матица српска (1993, прво издање);

8) *Правопис српског језика*, Матица српска и Завод за уџбенике и наставна средства (1997, прво школско издање);

9) *Правопис српског језика*, Матица српска (2010, измењено и допуњено издање);

10) Милорад Дешић, *Правопис српског језика* (2015, школско издање, Клет).

Имајући у виду године објављивања правописа српског и српскохрватског језика, према Вељку Брборићу (2015: 23–24), периодизација правописа српског језика, почевши од 19. века до данас, обухвата следеће периоде:

1) докодификацијски период (до 1818. године);

2) кодификацијски период (од 1818. до 1868. године);

3) посткодификацијски период (након 1868. године):

а) период консолидовања правописне норме (1868–1923);

б) период Александра Белића (1923–1960);

в) период Матице српске (1960–1993);

г) нови период (након 1993).

Када посматрамо енглески језик, важно је нагласити да он није стандардизован у једном тренутку, нити једним актом. Заправо, реч је о дугом, постепеном и вишеслојном процесу. Тај процес је најпре обухватао уједначавање писаних облика, затим све јасније кодификовање правописа, граматике и лексике, а касније и њихово учвршћивање кроз штампу, речнике, школство и јавну употребу. Историчари језика зато обично издвајају раздобље од краја 15. до 18. века као кључно за стандардизацију енглеског језика, мада се данас често истиче да тај развој није био ни потпуно праволинијски, а ни потпуно јединствен. Посебно је значајно то што се стандард најпре развијао у писаном језику, док је говорна пракса још дуго остајала знатно разноврснија.

Почетак тог процеса крајем 1400-их година обично се повезује са два снажна чиниоца. Први је *Chancery Standard*, односно

административна писана пракса краљевске канцеларије у Лондону, која се најпре ослањала на француски и латински, а од 15. века све више на енглески језик и доприносила је ширењу надрегионалних писаних решења. Други је појава штампе: Вилијам Какстон је 1476. увео штампарију у Енглеску, а умножавање књига и других текстова подстакло је већу уједначеност у писању, посебно у правопису и избору облика заснованих углавном на лондонском типу енглеског. До 18. века тај процес довео је до релативно стабилног и широко прихваћеног стандарда у писаној употреби (в. Рајт 1996).

У каснијем развоју издвајају се и различити национални стандардни облици енглеског језика (в. Дејвис 2017). Најпре се обично помиње британски стандардни енглески, чија се снажнија кодификација у 18. веку често повезује са речником *A Dictionary of the English Language* Самјуела Џонсона из 1755. године, делом које је дуго имало изузетан нормативни и лексикографски ауторитет. Затим се крајем 18. и почетком 19. века издваја амерички стандардни енглески, чије се обликовање везује за рад Ное Вебстера, најпре за *A Compendious Dictionary of the English Language* из 1806. године, а потом и за *An American Dictionary of the English Language* из 1828. године, којим је додатно учвршћена посебност америчке правописне и лексичке норме. Из тог разлога данас не говоримо о само једном апсолутном стандарду енглеског, већ о више националних стандарда који почивају на заједничкој основи, али се у појединим решењима разликују.

Што се тиче промена правописних правила у српском и енглеском језику, на основу свега реченог, јасно је да је оних уведених институционализованом нормом било више у српском него у енглеском језику. Српски лингвиста Павле Ивић (1998: 12–13) о мењању правописних правила каже следеће: „Правопис има смисла мењати само ако је ново решење далеко боље од старог; иначе је грехота уносити забуну у публику, кршити створене навике, одучавати људе од наученог”. Говорницима српског језика заиста јесте отежавајућа околност да се привикавају на веће измене у правопису. На пример, у ближој прошлости 2010. и 1993. године, а пре тога 1960. године. Такође, стицајем околности, неке генерације студената слушале су предмет Правопис према *Правопису српскога језика* из 1993. године, а предмет Лектура и коректура према *Правопису српскога језика* из 2010. године, што се код филолога може сматрати и предношћу, будући да су тако детаљно били упућени у различите правописне измене. Данашње генерације студената су током свог школовања, почев од основне школе, од почетка

биле учене правописним правилима према актуелном Правопису (из 2010. или према каснијим издањима), тако да се кроз наставну праксу показало да у тим генерацијама није било неких правописних недоумица као у претходним генерацијама (*до виђења* и *довиђења*, *хајвар* и *ајвар*, где доследно бирају други облик).

Што се тиче обима правописних измена, Митар Пешикан (1996: 171), један од тројице аутора правописа, о мењању правописних правила наводи следеће:

„Од победе Вукове реформе у српској језичкој култури није било никаквих правописних преокрета. Извесна мењања правописних правила имала су карактер дораде, разраде и трагања за решењима која ће бити у што бољем складу са природом књижевног језика, али увек и са његовом вуковском основом.”

Од конкретних правописних промена, односно разлика између ранијих правописних правила и оних која важе данас, издвајамо оне у наставку, при чему су неке разлике старијих правописних приручника у односу на актуелни *Правопис српскога језика* ближе правописним правилима енглеског језика:

- 1) *Јануар, Фебруар, Марѳ...* (Правопис 1884);
- 2) *не ћу, не ћеш, не ће...* (Правопис 1923);
- 3) *нај јаснији, нај јачи, нај јужнији* (Правопис 1914);
- 4) *Нова Година, Велики Пеѳак, Маѳица Српска* (Правопис 1914);
- 5) *Фрушка Гора, Јагранско Море, Балканско Полуострво* (Правопис 1914).

Што се тиче новина које је донео *Правопис српскога језика* (2010, уп. и 2019. и друга издања), прво издвајамо следеће:

- 1) Смањен је број дублета;
- 2) У потпуности је ново поглавље о интерпункцији;
- 3) Место поглавља о почетном великом слову (сада је након поглавља о гласовним променама, а не пре њега);

4) Писање назива револуција и историјских догађаја (попут примера *Француска револуција*);

5) (Не)историјске личности, ликови из књижевних и других дела (попут примера *Косовка Девојка*);

6) Транскрипција речи из скандинавских језика;

7) Замењен је текст о транскрипцији речи из енглеског језика, проширен је део у вези са француским језиком и незнатно измењен део о словенским језицима;

8) Додате су актуелне скраћенице.

Од конкретних промена, издвајамо и новине у вези са писањем назива биљака свим малим словима, попут *шрава светиоџ пейра* (а не: *шрава светиоџ Пејра*), писање јеванђеља почетним великим словом, попут *Јеванђеље њо Марку* (а не: *јеванђеље њо Марку*), писање назива улица тако да у буде велико када је реч улица прва у оквиру званичног назива, попут *Улица Ђуре Јакшића* (а није прихватљиво као алтернатива *улица Ђуре Јакшића*). Смањен је број дублета код именица (само *бува*, а не *бува* и *буха*², само *сџакалце*, а не *сџакалце* и *сџакаоце*), придева (у компаративу само *џлувљи*, а не *џлувљи* и *џлуши*; *кембрички*, а не *кембриџки*) и повећана је тенденција ка састављеном писању некадашњих предлошко-падежних спојева у прилошком значењу, попут *исџочейџка* (а не дублетно *из џочейџка* и *исџочейџка*), *наушџрб* (а не *на ушџрб*), *накриво*, *наживо* и сл.

Што се тиче конкретних правописних недоумица, а стога и грешака које се јављају у српском језику, можемо очекивати оне које се тичу:

1) гласовних алтернација и изузетака од њих (*шачки* или *шачџи*, *журки* или *журџи*, *Анџин* или *Анџинџи*, *фиџиџа* или *фиџиџаџи*; *абсџираџџи* или *аџсџираџџи*; *исџеџиџе* или *исџеџиџеџи*; *звезда*, *звездаџа* или *звездаџи* у генитиву множине)³;

² Презиме *Буџа* остаје свакако са словом *х*.

³ Од датих облика, правилни су следећи: *шачки*, *журки*, *Анџинџи*, *фиџиџаџи*, *фиџиџаџиџи*, *абсџираџџиџи*, *исџеџиџеџиџи*, *звездаџиџиџи*. Своје знање о сличним примерима можете проверити у помоћном уџбенику *Правописна и друџа језичка веџбања*, који садрџи и решења (Марковић, Вукић, Јанић 2020).

2) писања сонаната в и ј, те сугласника х (уво или ух; ђензиски или ђензијски; ђензиони или ђензијони; авијацијом, авиациом, авијациом или авиацијом)⁴;

3) писања почетног великог и малог слова (бруфен или Бруфен; Трџ краља Александра Првовенчаноџ, Трџ Краља Александра Првовенчаноџ, Трџ Краља Александра ђрвовенчаноџ или Трџ краља Александра ђрвовенчаноџ; Косовка д(ј)евојка или Косовка Д(ј)евојка; Црква Свеџоџ Николе, црква Свеџоџ Николе или црква Свеџоџ Николе; нишки или Нишки)⁵;

4) састављеног, растављеног и писања са цртицом (џлавожуџи или џлаво-жуџи; ауџо-џуџи или ауџоџуџи; видео ђренос, видео-ђренос или видеођренос, не схваџивши или несхваџивши; не размишљајуџи или неразмишљајуџи, квази-лекар, квазилекар или квази лекар)⁶;

5) интерпункције (на пример, (не)писање запете, употреба запете или црте, запете или тачке и запете, употреба цртице или црте, наводника или црта, наводника или курзива);

6) писања скраћеница (НИМУС или Нимус, џзв. или џкз.; иџсл. или и џ. сл.; џ, џ., t. или t, мср. или мср)⁷;

7) поделе речи на крају реда (преношење само једног слова у нови ред; преношење само сугласничке групе у нови ред; остављање једног сугласника или сугласничке групе у једном реду, а пребацивање остатка речи у нови ред; непоштовање фонолошко-морфолошких правила);

8) транскрипције речи из страних језика (преношење речи у српски језик без адаптације, непоштовање правила транскрипције из конкретног језика).

Овде би се, ради контраста, могле навести и најчешће правописне недоумице у енглеском језику, као и грешке које су типичне за српске ученике и говорнике енглеског језика. У енглеском језику су међу најчешћим грешкама следеће:

⁴ Од датих облика, правилни су следећи: уво, ух, ђензијски, ђензиони, авијацијом.

⁵ Од датих примера, правилни су следећи: бруфен, Трџ краља Александра Првовенчаноџ, Косовка Д(ј)евојка, Црква Свеџоџ Николе, нишки (уз изузетке случајева где реченица или званични назив почињу овим придевом, попут Нишки кулџурни ценџар).

⁶ Од датих примера, правилни су следећи: џлаво-жуџи, ауџо-џуџи, видео-ђренос, не схваџивши, не размишљајуџи, квазилекар.

⁷ Од датих примера, правилни су следећи: НИМУС, Нимус, џзв., и џ. сл.; џ, џ., t, мср (без тачке).

1) мешање хомофонских и блискозвучних облика (*their/there/they're, your/you're, its/it's, than/then, to/too/two*);

2) неправилна употреба апострофа, нарочито у присвојном облику и контракцијама (*student's/student's', its/it's, dont* уместо *don't*);

3) колебања у писању великих слова, посебно у називима предмета, народности, дана, месеци и титула;

4) грешке у интерпункцији, посебно у употреби запете, апострофа, наводника, цртице, црте, тачке и запете, њиховог редоследа и употребе размака;

5) недоумице у вези са састављеним писањем, растављеним писањем и писањем са цртицом (*everyday / every day, online/on-line, well known / well-known*);

6) неправилности у писању речи са тзв. немим словима, удвојеним сугласницима и нестабилним вокалима (*separate, accommodation, definitely, occurrence, beginning*);

7) мешање британских и америчких правописних решења (*colour/color, centre/center, travelled/traveled*), што није нужно грешка ако је употреба доследна, али постаје проблем када се варијанте некритички комбинују.

Из свега овог види се да правопис српског и енглеског језика почива на различитим традицијама стандардизације, али да у оба случаја има исту основну улогу: да уреди писану језичку праксу и смањи недоумице у писању. Док је у српском језику норма чвршће везана за један централни приручник и одлуке стручних тела, у енглеском језику она се обликује кроз речнике, стилске приручнике и различите националне стандарде. Управо зато су и правописне недоумице у ова два језика делимично различите, али се у оба система најчешће јављају у областима као што су велико слово, интерпункција, састављено и растављено писање, скраћенице и транскрипција. Контрастивно посматрање ових појава може бити корисно и за боље разумевање правописне норме и за успешнију наставу српског и енглеског језика, превођење са једног језика на други, а и за њихову употребу. Истовремено, контрастирање елемената из енглеског и српског језика досад је у највећој мери укључивало поређење лексике (нпр. Прћић 2012; Биљетина 2016; Стаменковић 2017; Миленковић, Стаменковић 2018; Милић, Садри, Имбровељ, Крнета 2019; Јанић, Стаменковић 2022; Хлебев 2023), граматике

(нпр. Новаков 2005; Трбојевић-Милошевић 2008; Јанић, Стаменковић 2016; Радовановић 2017; Субановић 2023), прагматике (нпр. Трбојевић-Милошевић 2009; Мишић Илић, Лопичић 2011; Благојевић, Мишић Илић 2012; Мишић Илић 2017); фразеологије (нпр. Стаменковић 2010; Силашки, Радић-Бојанић 2012; Влајковић, Стаменковић 2013; Рупар 2016; Мандић 2017) и осталих, општијих и ширих феномена (нпр. Никетић 2016; Павловић 2016; Прћић 2019, 2023, 2024; Каравесовић 2023; Степанов 2024) и тек су неке од ових студија садржале и елементе контрастирања правописа. Досадашња претежно правописна контрастирања обављали су Чорболоковић и Гаврановић (2024, 2024а), па се овим придружујемо напорима да се овом битном феномену приступи на најшири начин.

Питања и задаци за размишљање и дискусију

1. Које је разлика у значењу термина *правопис/ортографија* и *orthography* у српском и енглеском језику?
2. Која су најважнија питања која обухватају правопис српског и енглеског језика?
3. Која правописна правила српског и енглеског језика се савладавају у основној и средњој школи?
4. Да ли је лакши правопис српског или енглеског језика? Образложите одговор.
5. Које су најчешће правописне грешке у српском језику, а које у енглеском језику?
6. Какав је однос правила и изузетака у српском и енглеском језику?
7. Ко и на који начин одређује правописна правила у српском и енглеском језику?

8. Када се вршила кодификација енглеског и српског језика и каквог утицаја је то имало на правописна решења у овим језицима?

9. Како разлике у стандардизацији српског и енглеског језика утичу на осећај језичке сигурности код говорника и на појаву правописних недоумица?

10. Да ли је променама склонији правопис српског или енглеског језика? Образложите одговор.

Извор

Сајт Одбора за стандардизацију српског језика, <www.ossj.rs>

Речници

Кембриџов онлајн-речник: *Cambridge Dictionary*,
<<https://dictionary.cambridge.org/>>

Меријам-Вебстер онлајн-речник: *Merriam-Webster Dictionary*,
<<https://www.merriam-webster.com/>>

Оксфордов онлајн-речник: *Oxford English Dictionary*,
<<https://www.oed.com/?tl=true>>

РСЈ 2007: Николић, Мирослав (ур.), Вујанић, Милица и др. 2007. *Речник српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.

Литература

Ален 2002: Allen, Robert. 2002. *Punctuation*, Oxford: Oxford University Press.

Бел 2004: Bell, Masha. 2004. *Understanding English Spelling*, Cambridge: Pegasus, 2004.

Белић 1923: Белић, Александар. 1923. *Правоиис српскохрватског књижевног језика*, Београд: Г. Кон.

Биљетина 2016: Биљетина, Јелена. 2016. „Verbs of Speaking in English and Serbian”, *Наслеђе*, 33, 21–39.

Благојевић, Мишић Илић 2012: Благојевић, Савка, Мишић Илић, Биљана. 2012. “Interrogatives in English and Serbian Academic

- Discourse – A Contrastive Pragmatic Approach,” *Brno Studies in English*, 38/2, 17–35.
- Брборић 2015: Брборић, Вељко. 2015. *Правопис и школа*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Брборић 2016: Брборић, Вељко. 2016. *О српском правопису*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Брборић 2019: Брборић, Вељко. 2019. *Муке око језика и правописа*, Нови Сад: Прометеј.
- Бејк 1966: Wijk, Axel. 1966. *Rules of Pronunciation for the English Language: An Account of the Relationship Between English Spelling and Pronunciation*, Oxford: Oxford University Press.
- Влајковић, Стаменковић 2013: Vljaković, Ivana, Stamenković, Dušan. 2013. “Metaphorical Extensions of the Colour Terms White and Black in Serbian and English,” у: Živančević-Sekeruš, Ivana (ur.), *Šesti međunarodni interdisciplinarni simpozijum „Susret kultura” – Zbornik radova*, knjiga I, Novi Sad: Filozofski fakultet, 547–558.
- Дамјановски 2024: Damjanovski, Nela. 2024. *Serbliš među srpskom dijasporom u Kanadi*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Дејвис 2007: Cristopher Davies, *Divided by a Common Language: A Guide to British and American English*, Houghton Mifflin Company, Boston – New York, 2007.
- Ивић 1998: Павле Ивић, „Из прошлости српског правописа”, у: *К новој писмености*, Београд: Научна књига, 11–15.
- Јанић, Стаменковић 2016: Јанић, Александра, Стаменковић, Душан. 2016. „Модални глаголи *must, should, can* / *морају, требају, моћи* у енглеском и српском језику: опште карактеристике и изазови при превођењу”, *Зборник Машице српске за филологију и лингвистику*, 59/2, 129–149.
- Јанић, Стаменковић 2022: Јанић, Александра, Стаменковић, Душан. 2022. *Енглеско-српска контрастивна лексикологија*, Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу.
- Калан 2020: Kallan, Richard A. 2020. *Punctuation Revisited: A Strategic Guide for Academics, Wordsmiths, and Obsessive Perfectionists*, New York: Routledge.
- Каравесовић 2023: Karavesović, Dejan. 2023. „On Metalinguistic Labelling in English-Serbian Contrastive Studies”, *Лингва*, 81, 231–244.

- Карни 1994: Carney, Edward. 1994. *A Survey of English Spelling*, London: Routledge.
- Кауфман, Страус 2021: Kaufman, Lester, Straus, Jane. 2021. *The Blue Book of Grammar and Punctuation: An Easy-to-Use Guide with Clear Rules, Real-World Examples, and Reproducible Quizzes*, Hoboken, NJ: Jossey-Bass, John Wiley & Sons.
- Кристал 2012: Crystal, David. 2012. *Spell It Out: The Curious, Enthralling and Extraordinary Story of English Spelling*, London: Profile Books.
- Кук, Рајан 2016: Cook, Vivian, Ryan, Des (eds.). 2016. *The Routledge Handbook of the English Writing System*, Abingdon, Oxon: Routledge.
- Мандић 2017: Mandić, Slađana. 2017. „Meanings of White and Black in English and Serbian Idioms: A Contrastive Analysis”, *Zbornik za jezike i književnosti Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, 7/7, 71–85.
- Марковић, Вукић, Јанић 2020: Марковић, Јордана, Вукић, Маја, Јанић, Александра. 2020. *Правописна и друґа језичка вежбања*, Ниш: Филозофски факултет.
- Миленковић, Стаменковић 2018: Миленковић, Катарина, Стаменковић, Душан. 2018. „Контрастивно сагледавање речничког значења појмова везаних за примарне боје у српском и енглеском језику”. *Филолог*, 18, 114–138.
- Милић, Садри, Имброњев, Крнета 2019: Milić, Mira, Sadri, Filip, Imbronjev, Milka, Krneta, Nikola. 2019. “Adaptation of English-Based Ski Terms in Serbian: Practical Aspects,” *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 17/2, 327–338.
- Мишић Илић 2017: Mišić Ilić, Bijana. 2017. „Pragmatic Borrowing from English into Serbian: Linguistic and Sociocultural Aspects,” *Journal of Pragmatics*, 113, 103–115.
- Мишић Илић, Лопичић 2011: Mišić Ilić, Biljana, Lopičić, Vesna. 2011. „Pragmatički anglicizmi u srpskom jeziku”, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 54/1, 261–273.
- Никетић 2016: Niketić, Predrag. 2016. “Evidentiality in English and Serbian Quality Daily Press,” *Facta Universitatis, Series: Linguistics and Literature*, 14/1, 41–61.
- Новаков 2005: Новаков, Предраг. 2005. *Глаґолски вид и шиј глаґолске сишјуације у енґлеском и српском језику*, Нови Сад: Футура публикације.

- Павловић 2016: Pavlović, Vladan. 2016. "Anti-Proverbs in English and Serbian," *Facta Universitatis, Series: Linguistics and Literature*, 14/2, 129–136.
- Петровић 1914: Петровић, Милан. 1914. *Српски правопис за средње школе*, Нови Сад: Штампарија учитељског Д. Д. „Натошевић”.
- Пешикан 1996: Пешикан, Митар. 1996. „Правописна норма”, у: *Српски језик на крају века*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Службени гласник, 171–179.
- Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019: Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мато Пижурица. 2019. *Правопис српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Прћић 2012: Прћић, Твртко. 2012. „Kako se na engleskom kaže oldtajmer? Anglicizmi kao srpsko-engleski lažni parovi”, *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику*, 55/2, 203–220.
- Прћић 2019: Прћић, Твртко. 2019. *Engleski u srpskom*, treće, elektronsko, izdanje, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Прћић 2023: Прћић, Твртко. 2023. *Српски са енглеским. Основе контрастно-контрастивне лингвистике*, Нови Сад: Филозофски факултет.
- Прћић 2024: Прћић, Твртко. 2024. *Reči u novom svetlu / Words in a New Light*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Питерс 2004: Peters, Pam. 2004. *The Cambridge Guide to English Usage*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Радовановић 2017: Radovanović, Aleksandra. 2017. "Dynamic Modals – English and Serbian Contrasted," *Facta Universitatis, Series: Linguistics and Literature*, 15/2, 273–285.
- Рајт 1996: Wright, Laura. 1996. "About the Evolution of Standard English," in: Tyler, Elizabeth M., Toswell, M. Jane (eds.), *Studies in English Language and Literature: 'Doubt Wisely' Papers in Honour of E. G. Stanley*, London: Routledge, 99–115.
- Ритер 2002: Ritter, Robert M. 2002. *The Oxford Guide to Style*, Oxford: Oxford University Press.
- Ритер 2005: Ritter, Robert M. 2005. *New Hart's Rules: The Handbook of Style for Writers and Editors*, Oxford: OUP Oxford.
- Рупар 2016: Рупар, Јована. 2016. „Фиксни биноми у енглеском и српском: формални и садржински аспекти”, *Zbornik za jezike i književnosti Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, 6, 89–106.

- Силашки, Радић-Бојанић 2012: Silaški, Nadežda, Radić-Bojanić, Biljana. 2012. "Metaphoric and Metonymic Conceptualizations of the Head – A Dictionary-Based Contrastive Analysis of English and Serbian," *Facta Universitatis, Series: Linguistics and Literature*, 10/1, 29–39.
- Стаменковић 2010: Стаменковић, Душан. 2010. „Придевске поредбе с називима животиња у енглеском и српском језику”, *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику*, 53/2, 169–189.
- Стаменковић 2017: Стаменковић, Душан. 2017. *Језик и крепање: кожни-шивносемантички ољеди*, Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу.
- Степанов 2024: Степанов, Страхиња. 2024. „О српско-енглеским језичким додирима – обједињено: контактено и контрастивно”, *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику*, 67/1, 145–154.
- Субановић 2023: Субановић, Катарина. 2023. „Grammatical and Lexical Aspect in English and Serbian: A Contrastive Literature Review”, *Луџар*, 81, 197–228.
- Траск 1999: Trask, Robert Lawrence. 1999. *The Penguin Guide to Punctuation*, London: Penguin Books.
- Трбојевић-Милошевић 2008: Trbojević-Milošević, Ivana. 2008. "Grammar Can Hurt: A Contrastive View of English and Serbian Imperatives," in: Rasulić, Katarina, Trbojević, Ivana (eds.), *ELLSSAC Proceedings – English Language and Literature Studies: Structures across Cultures*, Vol. I, Belgrade: Faculty of Philology, 103–114.
- Трбојевић-Милошевић 2009: Trbojević-Milošević, Ivana. 2009. "Some Contrasts in Politeness Structure of English and Serbian," in: Kuzniak, M., Rozwadowska, B. (eds.), *PASE Papers 2008: Studies in Language and Methodology of Teaching Foreign Languages*, Wrocław: Oficyna Wydawnicza ATUT, 177–184.
- Хлебес 2023: Hlebec, Boris. 2023. "Defining English and Serbian Verbs of Damage," *Philologia*, 21/1, 1–21.
- Чикашки стилски приручник 2003: *The Chicago Manual of Style: The Essential Guide for Writers, Editors, and Publishers*. 16th ed., Chicago: The University of Chicago Press, 2003.
- Чорболоковић, Гаврановић 2024: Čorboloković, Saša, Gavranović, Valentina. 2024. *Pravopis u kontrastu*, Beograd: Singidunum.
- Чорболоковић, Гаврановић 2024а: Чорболоковић, Саша, Гаврановић, Валентина. 2024. „Компаративно-контрастивна анализа употребе

интерпункцијских (и правописних) знакова у српском и енглеском језику”, *Зборник радова Филозофског факултета*, 54/1, 67–84.

Чутурило 1884: Чутурило, Стево. 1884. *Српски правопис за школску употребу*, Панчево: Браћа Јовановић.

2. ПРАВОПИСНИ ПРИРУЧНИЦИ СРПСКОГ И ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

У овом поглављу даје се преглед најважнијих врста правописних приручника у српском и енглеском језику и показује се како су они организовани и чему служе. У српском језику су у средишту пажње општи правопис, његово школско издање, правописни речници, речник недоумица, приручник са вежбањима и различите студије посвећене норми, настави и актуелним правописним питањима. Посебно се истичу улога речника, транскрипције, примене правописа у школи и улога приручника који допуњују основна правила. У енглеском језику, поред општих водича, важну улогу имају приручници за интерпункцију, стил, употребу језика и академско писање, као и приручници везани за одређене стандарде.

Кључни термини: *правопис, орфографија, интерпункција, правописни приручник, правописни речник, речник недоумица, стандардизација, транскрипција.*

Најкраће речено, у овом поглављу ћемо представити правописе и правописне приручнике српског и енглеског језика. Као што смо поменули, прво издање *Правописа српскога језика* Матице српске објављено је 1993. године. Затим, поновљена издања објављена су 1994. и 2002. године, а прво измењено и допуњено издање је из 2010. године. Осим истог издавача, имају и исте ауторе: Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мато Пижурица. Усредсредимо се на актуелно издање *Правописа*

српскога језика (из 2010. године и његова измењена и допуњена издања), која садрже следећа поглавља:

- 1) Писмо;
- 2) Екавски и ијекавски изговор;
- 3) Гласовне промене и односи гласова;
- 4) Велико слово;
- 5) Спојено, одвојено и полусложеничко писање речи;
- 6) Интерпункција;
- 7) Скраћенице;
- 8) Подела речи на крају реда;
- 9) Комбиновање правописних знакова и видова текста или слога;
- 10) Уобличавање речи из класичних језика и друге интернационалне лексике;
- 11) Прилагођено писање имена из страних живих језика;

Напомињемо да речник чини половину *Правописа српскога језика* (Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019: 253–507), као и да део посвећен транскрипцији имена из класичних и страних језика садржи 90 страна (Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019: 160–250). Што се тиче теоријског дела, он има око 150 страна и подељен је на 188 тачака, које су наведене и у речнику како би се лакше повезали правила и примери.

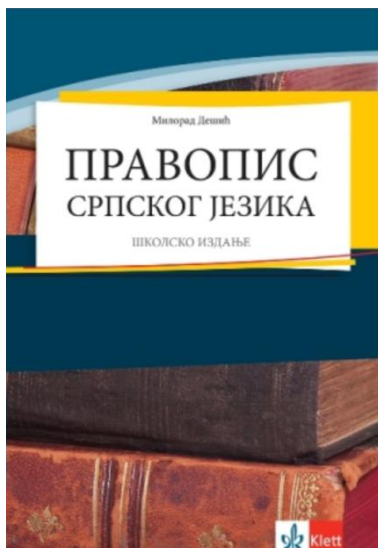
Слика 1: Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мато Пижурица, *Правопис српскога језика*, Матица српска, Нови Сад, 2010. и каснија издања

Школско издање *Правописа српског језика* Милорада Дешића објављено је 2015. године и усклађено је са *Правописом српскога језика* Матице српске из 2010. године. Имајући у виду циљну групу, аутор се потрудио да правила из свих правописних области буду прегледна, јасна и разумљива. Тематске целине су следеће:

- 1) „Писма”;
- 2) „Екавски и ијекавски изговор”;
- 3) „Сугласник х”;
- 4) „Сугласник ј”;
- 5) „Сугласници ч и ћ”;
- 6) „Сугласници џ и ђ”;
- 7) „Промена сугласника к (ц), з (з) и х”;
- 8) „Промена гласа л у о”;
- 9) „Једначење сугласника по звучности”;
- 10) „Једначење сугласника по месту артикулације”;
- 11) „Губљење сугласника”;
- 12) „Писање великог и малог слова”;

- 13) „Састављено (спојено) и растављено (одвојено) писање речи”;
- 14) „Скраћенице”;
- 15) „Писање речи, посебно имена из страних језика”;
- 16) „Растављање (подела) речи на крају реда”;
- 17) „Правописни знаци, интерпункција”.

Да ли примећујете сличности и разлике у структури школског издања *Правойиса* и Матичиног *Правойиса*? Сваку тематску целину поменутог школског издања чине правила (уз потребна објашњења и примере), са-жетак текста и најрепрезентативни примери на маргинама. И школско издање садржи правописни речник на крају књиге.

Слика 2: Милорад Дешић, *Правойис српског језика*, школско издање, Београд: Клет, 2015.

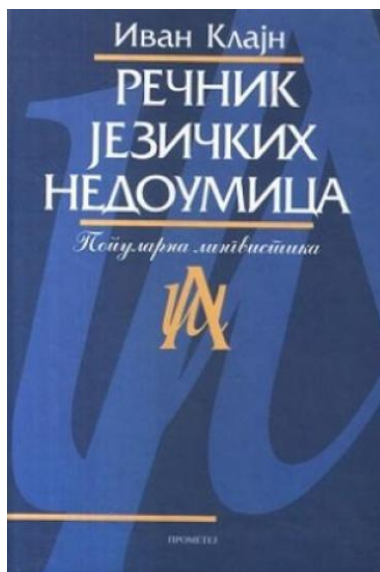
Правойисни речник српског језика Милана Шипке објављен је 2010. године. Представља корисну допуну *Правойису српског језика* када је потребно да се провере конкретне језичке недоумице. Важно је истаћи да су сви примери акцентовани и повезани са одељком *Преглед ђправила*, који се налази на самом крају поменутог речника.

Слика 3: Милан Шипка, *Правописни речник српског језика*, Нови Сад: Прометеј, 2010/2012.

Од примера из поменутог правописног речника издвајамо следеће: *адхезиван* (не *аџхезиван*), *ексцерираџи* (не *екџерираџи*), *ексценџричан* (не *екценџричан*), *лабораџорија* (не *лабараџорија*), *кооџераџиван* (не *коџераџиван*), *наџчовек* (не *надчовек*), *недонесен* (не *недонешен*), *оџскуран* (не *обскуран*), *џоџхваџаџи* (не *џодхваџаџи*).

Речник језичких недоумица Ивана Клајна први пут је објављен 1981. године, а каснија издања представљају његове измењене и допуњене верзије. У случају јављања конкретних недоумица, и те како може бити практична књига за проналажење решења, али су сама правила детаљније наведена у *Правопису српског језика*.

Слика 4: Иван Клајн, *Речник језичких недоумица*, Прометеј, Нови Сад, 2016. (и друга издања)

Које недоумице се могу разрешити коришћењем *Речника језичких недоумица*? Да ли је правилно *ајсцес* или *ајцес*, *безбедносна* или *безбедоносна*, *дохоџици* или *дохоци* (од *доходак*), *ијо* или *и јо*, *конџроверзан* или *конџраверзан*, *ламборџини* или *ламборџини*, *рејон* или *реон*, *Санкџ Пејтербурџ* или *Санкџ Пејтерсбурџ*, *чичичин* или *чичицин*, *Чернобил* или *Чернобиљ*? Како бисте имали довољно времена да размислите, тачне одговоре наводимо у фусноти.⁸ Осим правописних недоумица, у овом речнику наведени су и примери честих плеоназама, попут: *исџо џакође*, *чак џџавише*.

Помоћни уџбеник *Правописна и друџа језичка вежбања* (2020), чији су аутори Јордана Марковић, Маја Вукић и Александра Јанић, садржи сажета правила и различите врсте вежбања из свих правописних области – гласовне промене и изузеци, однос екавског и (и)јекавског изговора, писање великог и малог почетног слова, састављено, растављено и полусложеничко писање, транскрипција речи из страних језика, интерпункција и скраћенице. Примери су разноврсни и пажљиво одабрани тако да се на основу њих лако обнове и запамте основна правописна правила и изузеци од њих. Поред овако груписаних вежбања, има и обједињених вежбања, где су грешке различитих типова дате у

⁸ Правилно је: *ајсцес*, *безбедносна*, *дохоци*, *и јо*, *конџроверзан*, *ламборџини*, *рејон*, *Санкџ Пејтербурџ*, *чичицин*, *Чернобиљ*.

реченицама, а не у појединачним примерима. Такође, посебна пажња посвећена је писању дијалога, односно управног говора, на два начина – помоћу наводника и помоћу црта. Поменути књига садржи и тестове за самосталну проверу знања (принцип бодовања наведен је уз решења).

Слика 5: Јордана Марковић, Маја Вукић, Александра Јанић, *Правописна и друга језичка вежбања*, Филозофски факултет, Ниш, 2020.

У књигу *О српском правопису* (2016) Вељко Брборић укључио је избор својих радова у којима се бавио теоријским и методичким основама српског правописа и применом правописа у настави објављених у научним часописима и тематским зборницима од 2004. до 2016. године. Издвојене су следеће тематске целине:

- 1) „Српски правопис на прелазу из XIX у XX век у светлу данашњих решења”;
- 2) „О правописном раду Александра Белића”;
- 3) „Предговори наших правописа”;
- 4) „Српски изговори и писма у XX веку кроз уставна и законска решења”;
- 5) „Писма у савременим правописима „српскохрватског” језика на почетку XXI века”;

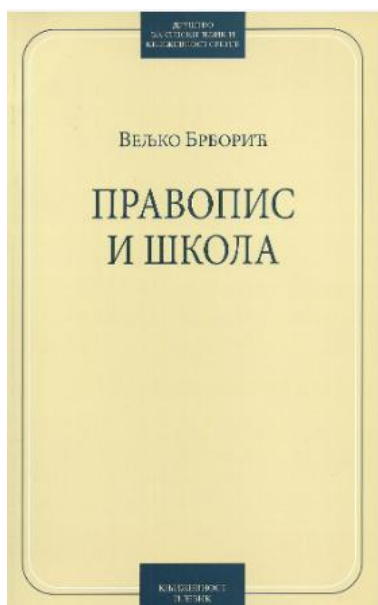
- 6) „Неке дилеме око писања великог и малог слова”;
- 7) „Скраћенице у правописима и правописним речницима „српскохрватског” језика на почетку XXI века”;
- 8) „Називи насељених места, њихови етици и ктетици у правописним речницима српског језика”;
- 9) „Творба речи и правопис – писање сложених детерминативних формација са првом страном компонентом”;
- 10) „Место правописа у наставном процесу”;
- 11) „Настава правописа српског језика у настави за странце”;
- 12) „Правописна норма данас: (не)оправданост измена”;
- 13) „Интерпункцијска терминологија од Вука до данас”;
- 14) „Будућност српске интерпункцијске терминологије”;
- 15) „О комбинованим и удвојеним интерпункцијским знацима и терминима помоћу којих се означавају”;
- 16) „Црта и цртица – сличности и разлике”.

Слика 6: Вељко Брборић, *О српском правопису*, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд 2016.

Књига *Правопис у школи* (2015) Вељка Брборића такође представља збирку ауторових раније објављених радова и садржи следеће целине:

- 1) „Савремени правописи српскохрватског језика на почетку XXI века”;
- 2) „Српски правопис у двадесетом веку”;
- 3) „Све забране и победа Вукове граfiје у XIX веку”;
- 4) „О Скерлићевој анкети у Српском књижевном гласнику”;
- 5) „О правописном раду Милана Петровића”;
- 6) „О правопису у Босни и Херцеговини на прелазу из XIX у XX век”;
- 7) „О правописном раду Милорада Дешића”;
- 8) „Анкета о правопису у школи”;
- 9) „Пет правописних питања наставницима”;
- 10) „Писање скраћеница код ученика основних и средњих школа”;
- 11) „Ортографске, синтаксичке и морфолошко-ортоепске грешке у употреби глаголских облика”;
- 12) „Наставна пракса и *Правопис српског језика*”;
- 13) „Правописне вежбе у настави”;
- 14) „Статус писма у нашим правописима и уставима”;
- 15) „Настава правописа у образовном систему Србије”;
- 16) „Место лексике у правописним речницима”.

Слика 7: Вељко Брборић, *Правопис и школа*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2015.

Две књиге одштапане 2019. године такође представљају збирке ауторских радова већ објављених у часописима и тематским зборницима. У књизи *Како и зашто (не) писаћи овако* (2019) Милош Ковачевић сакупио је своје одабране радове који се тичу нормативних граматичких и правописних питања. Посебно издвајамо употребу футуроида (*ћу да кренем* уместо *ћу кренући* или *кренућу*), која није у складу са нормом српског језика, проблеме конгруенције у новинарском стилу, употребу везника *с обзиром да*, употребу предлошког израза *са све*, облике присвојних придева на *-ичин* и *-ичин*. Друга књига је *Муке око језика и правописа* Вељка Брборића, у коју је аутор укључио своје радове објављене у периоду од 2016. до 2019. године који се тичу различитих питања српског језика и правописа, као и њихове примене у настави. Издвајамо следеће теме: „Интерпункцијска терминологија код Срба од Вука до данас”, „Слабости правописног речника”, „О растављању речи на крају реда”, „Однос основног *Правописа српског језика* и различитих правописних деривата”.

Слике 8 и 9: Милош Ковачевић, *Како и зашто (не) писати овако*, Нови Сад: Прометеј, 2019. (слика лево) и Вељко Брборић, *Муке око језика и правописа*, Прометеј, Нови Сад 2019. (слика десно)

Зборници *Нови прилози српском правопису* (2019) и *Нови прилози српском правопису 2* (2022) представљају својеврсну допуну *Правописа српскога језика* будући да су радови у њима усмерени ка актуелним правописним темама у српском језику. Ради лакшег сналажења за читаоце заинтересоване за конкретне правописне области, у наставку смо груписали радове из поменутих два зборника.

1) Општа питања правописне норме и побољшање приручника: „Фино подешавање правописне норме и усавршавање приручника” Мата Пижурице (2019), „Одбор за стандардизацију српског језика и правопис” Срета Танасића, (2019), „О српском правопису: мале напомене о великој теми” Радоја Симића (2019); „Однос основног правописа српског језика и различитих правописних деривата” Вељка Брборића (2019), „О примјени семантичких и граматичких критеријума нормирања у *Правопису српскога језика* Матице српске” Миланке Бабић (2019), „Муке с правописом у дневним новинама” Градимира Аничића (2019), „Правопис српског језика као предмет језичког планирања” Милана Тасића (2019), „Концепција новог издања *Правописа српскога језика* Матице српске” Мата Пижурице (2022), „Матица српска и питање израде *Правописа српскога језика*” Исидоре Бјелаковић (2022), „Какав нам *Правопис српскога језика* треба у данашњем онлајнизованом, површном и полуписменом свету” Твртка Прћића (2022), „Ијекавски

рефлекси јата – приједлози за допуну и корекцију актуелног правописа српскога језика” Драгомира Козомаре (2022), „Пропусти Правописног речника у *Правопису српскога језика* Матице српске” Вељка Брборића (2022), „Правопис као е-књига” Душанка Вујовић (2022), „Ка Правописном речнику компјутерских термина и појмова у вези са интернетом у српском језику – теоријски и практични аспект” Слободана Новокмета (2022), „Нормирање облика глагола на *-(j)ећи*, *-им* у саодносу са глаголима на *-ићи*, *-им* и *-аћи*, *-им*: прилог за нови српски правопис” Марине Спасојевић (2022), „*Правопис српскога језика* очима корисника: емпиријско истраживање” Јасмине Дражић (2022), „Глаголи у *Правопису српскога језика*” Сање Ђуровић (2022), „Настава правописа на Филозофском факултету у Новом Саду – парадигматичан случај или изузетак у савременој пракси?” Милана Ајџановића (2022), „Како лекције из правописа прилагодити у уџбеницима за основну школу” Весне Ломпар (2022).

2) Писмо и правопис: „Писмо у српскоме правопису” Александра Милановића и Виктора Савића (2022).

3) Прозодија и правописне теме: „Прозодија и семантика у српском правопису” Милорада Дешића (2019), „О усклађености правописних приручника у писању и изговору сложених именица у српском језику” Александре Лончар Раичевић (2019), „Акценатска норма и рефлекс *ије/је* у ијекавском изговору савременог српског језика” Ане Јањушевић Оливери (2019).

4) Писање великог и малог почетног слова: „Правописне недоумице и проблеми у вези са писањем великог и малог слова код географских имена” Јелице Стојановић (2019), „О рјешавању писања великог слова у вези са ‘принципом’ да ли нешто улази у састав имена/назива или не (да ли је обавезан – необавезан дио назива/именовања)” Јелице Стојановић (2022), „Писање религијских појмова из угла српске правописне норме” Владан Јовановић (2022).

5) Састављено, растављено и полусложеничко писање: „’Нажалост’ а ’на срећу’” Милоша Ковачевића (2019), „О правописним решењима везаним за прилоге и предлошко-прилошке спојеве” Илијане Чутуре (2019), „Ортографски статус двочланих назива са позиционо индеклинабилном именицом у функцији детерминатора” Душанке Вујовић (2019), „Правописна решења нових речи у српским штампаним медијима” Рајне Драгићевић (2019), „Састављено и растављено писање именица” Милорада Дешића (2022), „Спојено и одвојено писање придева (на примеру назива за боје)” Рајне Драгићевић (2022),

„Ортографски статус компјутерских неологизама” Марине Јањић (2022), „Тројако писање твореница са префиксоидима у српском језику” Сање Ђуровић (2019).

6) Дублети: „Статус дублета у актуелном речнику уз *Правопис српскога језика* Матице српске” Валентине Илић (2019), „Статус дублета у актуелном Речнику уз *Правопис српскога језика* Матице српске (други део)” Валентине Илић (2022).

7) Транскрипција имена из страних језика: „Правописна норма и традиција у транскрипцији шпанских графема *ch* и *z* на српски језик” Изабеле Бељић, Бојане Ковачевић Петровић и Жељка Донића (2019).

8) Интерпункција: „Наводници: традиција и системност у српском правопису” Александра Милановића (2019), „Интерпункцијска правописна правила” Милоша Ковачевића (2022).

Слике 10 и 11: *Нови прилози српском правопису* (2019) (слика лево) и *Нови прилози српском правопису 2* (2022) (слика десно)

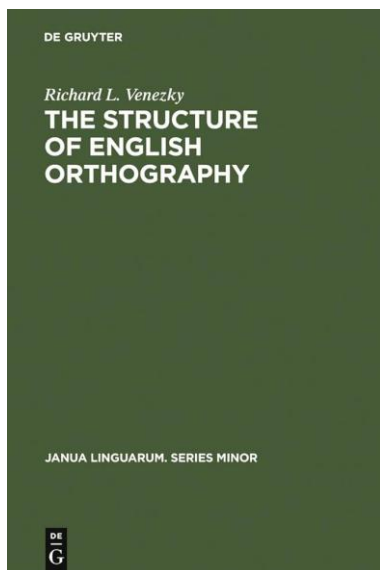
У књизи *Правопис у контрастију* (2024) Саша Чорболоковић и Валентина Гаврановић обрадили су контрастивно три правописне области српског и енглеског језика: писање великог и малог слова, интерпункцију и скраћенице. Посебно поглавље чини део о дигиталном правопису, у коме је пажња посвећена великом и малом слову у куцању, белинама, типовима слова. Након теоријског дела, у сваком поглављу налазе се вежбања, а решења су на крају овог уџбеника. Намера аутора

била је „да теоријским и практичним контрастирањем правописа укажу на различита правописна решења у енглеском и српском језику и time doprinesu njihovom boljem razumevanju i razgraničavanju, razvijanju kritičkog mišljenja, smanjivanju grešaka, kao i osposobljavanju studenata za pravilnu upotrebu pravopisa shodno језику који користе” (Чорболоковић, Гаврановић 2024: 1).

Слика 12: Saša Čorboloković, Valentina Gavranović, *Pravopis u kontrastu*, Beograd: Singidunum, 2024.

The Structure of English Orthography Ричарда Л. Венецког (1970) представља научну студију о томе како је енглески правопис устројен, а њен главни циљ јесте да покаже да енглеска ортографија није само хаотичан, нелогичан и неисправан систем односа између слова и гласова, како се често тврди, већ сложен, и у великој мери уређен, систем у коме делују и фонолошки и морфолошки принципи. Полазиште књиге је критика дуге традиције која енглески правопис посматра искључиво као несавршено бележење изговора. Венецки показује да је такав приступ сувише узак, јер занемарује чињеницу да правопис не само да одражава звукове него и морфеме, историјске слојеве језика и структурне образце, који су стабилнији од самог изговора.

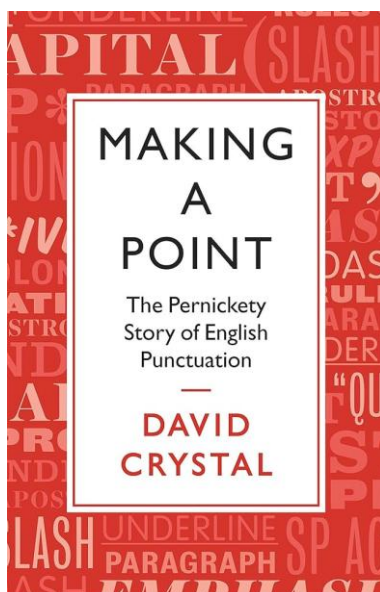

Слика 13: Richard L. Venezky, *The Structure of English Orthography*, The Hague; Paris: Mouton, 1970.

Управо због тога енглески правопис, иако на први поглед може изгледати да је препун неправилности, садржи много више правилности него што су ранији истраживачи претпостављали. Књига је заснована на обимном истраживању најчешћих енглеских речи и њихових односа између графичког и звучног облика. Аутор анализира расподелу сугласничких и самогласничких образаца, њихове алтернације, графемске јединице и различите врсте кореспонденција између писања и изговора. Једно од кључних поглавља за предмет има и ставове према енглеском правопису кроз историју: од граматичара и филолога, па све до реформатора правописа и савремених лингвиста. Венецки показује да су многе осуде енглеског правописа настале из уверења да би идеалан писани систем морао бити потпуно фонетски, док стварна језичка пракса показује да писмо може имати и друге, подједнако важне, функције.

Посебно је интересантна књига Дејвида Кристала *Making a Point: The Persnickety Story of English Punctuation* (2015), која се разликује од уобичајених приручника о интерпункцији по томе што истовремено нуди и историју и савремени је водич кроз употребу знакова интерпункције. Домаћим читаоцима може бити посебно занимљиво и то што аутор наводи и примере из наше земље. Уместо да одмах пређе на правила, Кристал полази од ширег културолошког питања зашто интерпункција изазива толико несигурности, расправа, па чак и страсти, иако

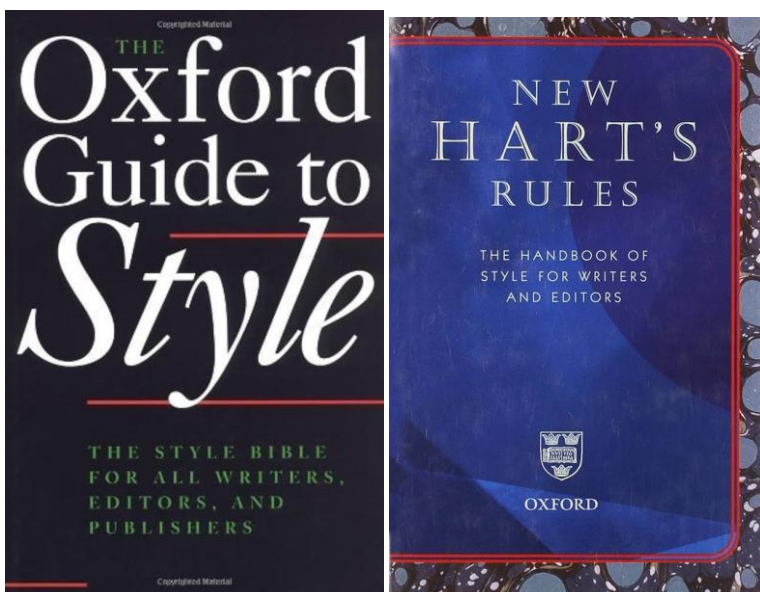
је реч о релативно малом броју знакова. Управо тај спој језичке историје, друштвених ставова и практичних савета чини поменућу књигу неоспорно занимљивом. Једна од главних идеја књиге јесте да интерпункција није настала као потпуно рационалан и унапред уређен систем. Она се развијала постепено, током више од хиљаду година, кроз различите писарске, штампарске, говорне и педагошке праксе. Кристал показује како су поједини знаци настали, како су мењали функције, зашто су неки нестали, а други опстали, као и како је много тога у савременој интерпункцији плод историјских случајности, навика и компромиса. На тај начин читалац стиче осећај да интерпункција није „природна“ датост, већ културни изум који се непрестано прилагођавао потребама писања.

Слика 14: David Crystal, *Making a Point: The Pernickety Story of English Punctuation*, London: Profile Books, 2015.

Посебна вредност књиге лежи у томе што Кристал не приступа теми потпуно нормативно. Он признаје да у пракси постоје колебања, различити стандарди и бројне недоумице, али не закључује да због тога „све може”. Напротив, заступа прагматичан приступ: треба познавати норму, разумети њену логику и онда је примењивати на смислен и контекстуално примерен начин. Зато књига истовремено брани значај интерпункције и упозорава на претерани пуризам. Садржај је

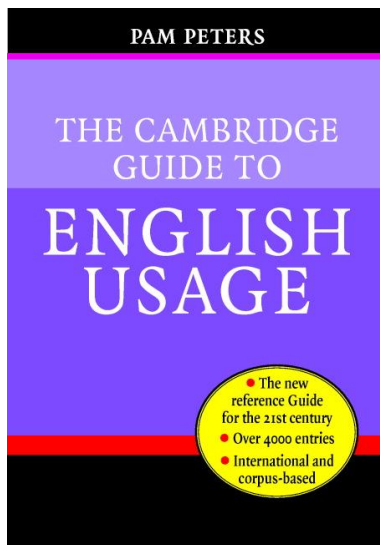
организован тако да читаоца води од историјског прегледа ка појединачним знаковима. Кристал посвећује одвојена поглавља пасусу, тачки, црти, тротачки, узвичнику, упитнику, тачки са запетом, двотачки, запети, цртици, апострофу, заградама, наводницима и курзиву, а затим се осврће и на интерпункцију на интернету. Поменута поглавља нису писана као сув списак правила, већ као живи есеји у којима се укрштају анегдоте, примери из књижевности и културе, типографске појединости, полемике и запажања о савременој употреби. Тон књиге је духовит, разговорни и веома приступачан. Кристал у књизи на својеврстан начин показује да је интерпункција озбиљна тема, али не и да мора бити представљена сувопарно и школски.

Слике 15 и 16: Robert M. Ritter, *The Oxford Guide to Style*, Oxford: Oxford University Press, 2002. (слика лево) и Robert M. Ritter, *New Hart's Rules: The Handbook of Style for Writers and Editors*, Oxford: OUP Oxford, 2005. (слика десно)

New Hart's Rules (Ритер 2005) јесте савремени приручник за писање, уређивање и припрему текста на енглеском језику, заснован на дугој оксфордској уредничкој традицији и на ономе што се раније звало *The Oxford Guide to Style* (Ритер 2002). Он заправо представља обновљену, практичнију верзију чувених *Hart's Rules*, чији корени сежу до 1893. године. Првобитно је био намењен запосленима у издаваштву Оксфордског универзитета, а временом је постао један од најважнијих

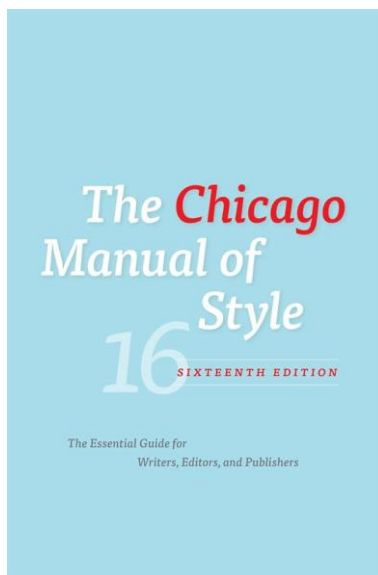
и најчешће употребљаваних водича за уреднике, словослагаче и ауторе, нарочито на простору Велике Британије. Књига обухвата двадесет поглавља и даје систематична упутства о свим важним питањима језичке и графичке обраде текста: о правопису, растављању речи, интерпункцији, великом слову, личним именима, курзиву и о другим типовима слова, насловима дела, цитатима, скраћеницама, бројевима, датумима, страним језицима, правним и научним референцама, табелама, илустрацијама, белешкама, библиографији, индексима и ауторским правима. Посебна вредност ове књиге јесте то што спаја оксфордски стил са шире прихваћеним савременим праксама и јасно указује на разлике између британског и америчког енглеског језика. Намена јој је широка и можемо сматрати да је корисна писцима, лекторима, коректорима, дизајнерима, издавачима, али и свима који раде на новинским текстовима, извештајима, научним чланцима и поглављима, тезама, дисертацијама и веб-садржајима.

Слика 17: Pam Peters, *The Cambridge Guide to English Usage*, Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

Књига *The Cambridge Guide to English Usage* (Питерс 2004) представља обиман и савремен приручник за питања енглеске језичке употребе, стила и писане комуникације, а конципиран је као абецедно организован референтни водич. Његова основна вредност налази се у томе што не нуди крута, догматска правила, већ настоји да на описан и аргументован начин прикаже стварну савремену употребу енглеског језика. Ауторка Пам Питерс ослања се на велике корпусе британског и

америчког енглеског, као и на бројне речнике, граматике и приручнике из више англофоних земаља, како би показала и разлике и поклапања међу варијантама енглеског. Књига обухвата више од 4000 одредница и садржи широк спектар тема: значење речи, правопис, граматiku, интерпункцију, стил, инклузивни језик, аргументацију, ефикасно писање, као и питања електронске комуникације и интернета. Посебно је значајно то што поменути водич систематски упоређује британски и амерички енглески, али укључује и канадски, аустралијски, новозеландски и друге облике енглеског језика. Једна од кључних идеја књиге јесте могућност обликовања „међународног енглеског”, односно избора оних облика који су најшире прихваћени и најпогоднији за глобалну комуникацију.

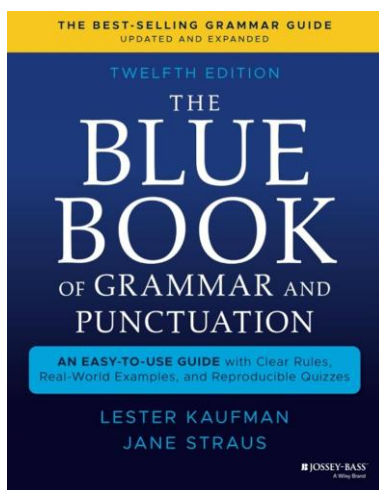

Слика 18: *The Chicago Manual of Style: The Essential Guide for Writers, Editors, and Publishers*. 16th ed., Chicago: The University of Chicago Press, 2003.

Ова књига служи и као практичан алат, са једне стране, и као аналитички водич, са друге стране: намењена је писцима, уредницима, наставницима, студентима и свима који желе да пишу јасно, доследно и свесно, уз разумевање чињенице да се енглески језик стално мења и развија.

The Chicago Manual of Style (16. издање, 2003) представља један од најзначајнијих и најутицајнијих приручника за писање, уређивање,

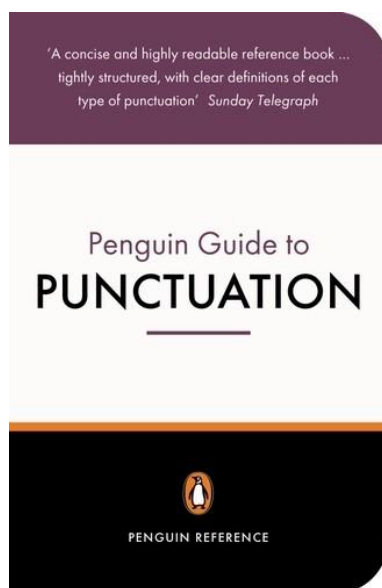
цитирање и издавачку праксу на енглеском језику, и то пре свега на подручју Северне Америке. Ово издање је припремљено истовремено за штампану варијанту и онлајн-варијанту, чиме јасно одражава промене које је донело доба електронског издаваштва. Основна идеја приручника јесте да, с једне стране, прати развој савремених начина писања, уређивања и објављивања, а с друге стране да задржи општа начела која важе без обзира на медиј објављивања. Књига је подељена у три велике целине: прва се бави самим издавачким процесом, од књига и часописа, преко припреме рукописа, лектуре и коректуре, па све до илустрација, табела и питања ауторских права; друга је посвећена стилу и употреби језика и укључује граматику, интерпункцију, правопис, имена, бројеве, скраћенице, стране језике, математику и цитате; трећа обрађује документацију, односно системе навођења извора, библиографске референце и израду индекса. Посебна чар овог издања лежи у томе што обраћа велику пажњу на електронске публикације, софтвер у уредничком раду, навођење електронских извора, стандард *Unicode*, дигиталну продукцију и савремене издавачке технологије. Такође су проширена поглавља о непристрасном језику, фер употреби материјала, електронским правима и новим облицима документације.

Слика 19: Lester Kaufman, Jane Straus, *The Blue Book of Grammar and Punctuation: An Easy-to-Use Guide*, Hoboken, NJ: Jossey-Bass / John Wiley & Sons, 2021.

Књига *The Blue Book of Grammar and Punctuation* (Кауфман, Страус 2021) није замишљена као приручник за филологе, већ као

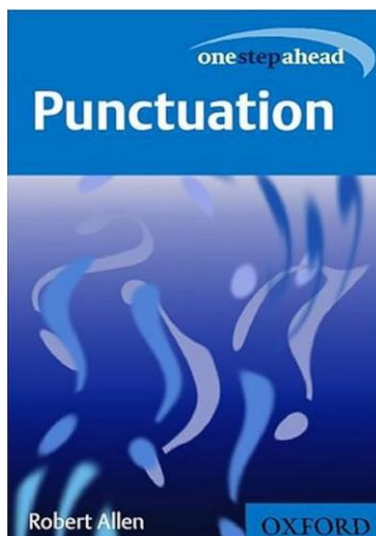
практична и приступачна књига за свакога ко жели да сигурније пише на енглеском језику. Њена главна предност је у једноставности: правила су изложена јасно, без непотребног стручног жаргона, а свако објашњење прати велики број примера из свакодневне употребе. Зато ова књига није само референтни приручник. Заправо, у питању је својеврстан радни уџбеник. Садржај је организован тако да читаоца постепено води од основа граматике ка сложенијим питањима интерпункције, писања великих слова, бројева и честих језичких недоумица. Посебно место имају теме које многим задају проблеме, као што су слагање субјекта и предиката, употреба заменица, разлика између *who* и *whom*, придева и прилога, предлога, апострофа, цртица, наводника и сличних знакова. Поред тога, аутори се у књизи баве и такозваним „збуњујућим речима” и хомонимима, попут *its/it's*, *their/there/they're*, *lay/lie* и другим паровима који се често мешају. Оно што овај приручник издваја од многих других јесте изразито дидактички карактер. Велики део књиге чине квизови, провере знања и решења, тако да читалац не остаје само на нивоу читању правила, него их одмах и увежбава. Због тога је књига посебно корисна наставницима, ученицима, студентима, али и свима који пишу извештаје, мејлове, есеје, биографије или им је посао везан за пословну преписку.

Слика 20: R. L. Trask, *The Penguin Guide to Punctuation*, London: Penguin Books, 1999.

Књига *The Penguin Guide to Punctuation* Роберта Лоренса Траска је практичан и врло читљив приручник који полази од једне једноставне, али важне, идеје: интерпункција није украс, нити је ствар личног стила, већ је у питању средство које читаоцу омогућава да без напора разуме написано. Управо зато аутор у књизи приступа знаковима интерпункције као систему који има јасну комуникативну функцију. Аутор већ на почетку убедљиво показује колико лоше употребљена интерпункција може да измени или замагли значење реченице. Из те полазне тачке развија се читав приручник: свако поглавље објашњава поједине знакове, тачку, запету, двотачку, тачку и запету, апостроф, цртицу, наводнике и друге, те се показује шта им је стварна улога у писању. Правила у књизи увек прате јасни примери, а то укључује и навођење честих грешака, па читалац лако види не само шта је исправно него и зашто је нешто погрешно. Иако је тежиште на британској и комонвелтској пракси, књига бележи и важније разлике у односу на америчку употребу. Поред наведених тема, аутор се дотиче и великих слова, скраћеница, дијакритика, курзива, болдирања, малих великих слова, као и техничких питања која су важна у писању на тастатури и у раду са програмима за обраду текста. Завршна поглавља проширују тему на наслове, фусноте, библиографију, пасусе и писма, па књига прераста у мали водич за уредно и јасно писано изражавање.

Књига *Punctuation* Роберта Алена замишљена је као приступачан водич за све који желе да боље овладају интерпункцијом у енглеском језику, а нарочито у британској варијанти. Њена полазна тачка је та да интерпункција представља скуп алата који помажу писцу да текст учини прегледним, јасним и лакшим за читање. Управо у томе лежи и главна вредност књиге: аутор настоји да ослободи читаоца страха од интерпункције и да му покаже да се она може разумети практично, а не само памћењем правила. Аутор већ на самом почетку књиге поставља три кључна питања: *Чему служи интѐрпункција?; Заштѐо делује штѐолико комѐликовано?; Како човек може да љѐйрави начин на који уљѐйребљава интѐрпункцију?*

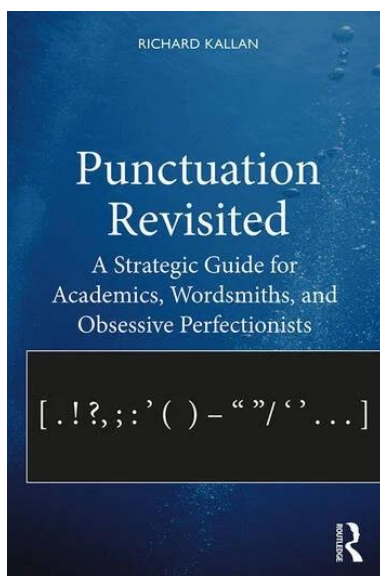

Слика 21: Robert Allen, *Punctuation*, Oxford: Oxford University Press, 2002.

У књизи се објашњава да интерпункција делује на два нивоа. С једне стране, интерпункција организује реченице и делове реченица, где спада употреба тачке, запете, тачке и запете, двотачке, црте и заграде. С друге стране, интерпункција делује и на нивоу појединачних речи, што се види, на пример, у употреби апострофа, цртице или тачке у скраћеницама. Посебно је корисно то што се књига ослања на примере из стварне употребе, а не на вештачки измишљене реченице. Аутор наглашава да је користио материјал из Британског националног корпуса, што приручнику даје емпиријску основу. Захваљујући томе, читаоцу се не показује само како *треба* писати, већ и са каквим се стварним тешкоћама људи сусрећу у свакодневном писању. Структурно, књига је подељена на два дела. Први део је објаснидбен и педагошки: бави се улогом интерпункције, њеним значајем, начинима да се сопствено писање унапреди, као и стратегијама за организовање пасуса, реченица, говора, цитата, речи и посебних случајева. Други део има карактер приручника за брзу проверу: организован је као референтни одељак према појединим знаковима интерпункције, уз честе грешке, основна правила и практичне напомене. То значи да се књига може читати и систематски и селективно, по потреби.

У књизи *Punctuation Revisited* Ричард Калан полази од ширег схватања интерпункције: она је средство за обликовање смисла, јасноће, ритма и реторичке снаге текста. Зато аутор не објашњава само то *како* се поједини знаци употребљавају, већ и *зашто* се

употребљавају, какву улогу имају у тумачењу реченице и како утичу на читалачко искуство.

Слика 22: Richard A. Kallan, *Punctuation Revisited: A Strategic Guide for Academics, Wordsmiths, and Obsessive Perfectionists*, New York: Routledge, 2020.

У уводном делу Калан наглашава да интерпункција помаже читаоцу на два нивоа. Прво, она сигнализира интонацију, паузе и ритам који у говору природно постоје, а у писању морају бити некако надокнађени. Друго, она открива синтаксичку структуру реченице, односно показује како су њени делови међусобно повезани. Ово је нарочито важно у академском писању, где су реченице често дугачке, нијансиране и логички густе. Књига је организована по знацима интерпункције.

У сваком поглављу детаљно разматра један знак интерпункције или више знакова: тачку, упитник, узвичник, запету, тачку са запетом, двотачку, црту, апостроф, наводнике, три тачке, косу црту, заграде и угласте заграде. Поред основних правила, аутор анализира и сложеније случајеве, нарочито оне који се јављају у научним и стручним текстовима. Веома је корисно то што књига указује и на разлике међу главним стилским приручницима, као што су *Chicago*, *MLA*, *APA* и *AP Stylebook*, али и на неке разлике између британске и америчке језичке праксе. Једна од особености поменуте књиге јесте стално истицање реторичке

димензије интерпункције. Калан показује да поједини знаци могу да појачају ефекат реченице, да убрзају или успоре читање, истакну супротност, припреме нагласак или створе драматичнији завршетак.

Питања и задаци за размишљање и дискусију

1. Која све поглавља садржи *Правопис српског језика* Матице српске?
2. Која су најважнија питања обухваћена уџбеником *Правопис у контрасти*?
3. Које књиге из области правописа је објавио Вељко Брборић и којим правописним питањима се бавио?
4. Које правописне недоумице се могу разрешити употребом *Речника језичких недоумица* Ивана Клајна и *Правописног речника српског језика* Милана Шипке?
5. Која су актуелна правописна питања којима се србисти и англисти баве?
6. Које правописне приручнике бисте користили да проверите конкретна правописна решења у српском и енглеском језику?
7. Зашто у енглеском језику, за разлику од српског, не постоји један централни правописни приручник? Објасните које су предности, а који су недостаци таквог система.
8. По чему се енглески правописни и стилски приручници међусобно разликују и шта те разлике говоре о самом енглеском језику и његовој стандардизацији?
9. Како би познавање различитих врста енглеских приручника могло помоћи студентима англистике, преводиоцима и наставницима у прецизнијем и сигурнијем писању?

10. На који начин контрастивно посматрање српских и енглеских правописних приручника може помоћи бољем разумевању оба језика и смањењу типичних грешака?

Речници

Кембриџов онлајн-речник: *Cambridge Dictionary*,
<<https://dictionary.cambridge.org/>>

Меријам-Вебстер онлајн-речник: *Merriam-Webster Dictionary*,
<<https://www.merriam-webster.com/>>

ПРСЈ 2010/2012: Шипка, Милан. 2010/2012. *Правописни речник српског језика*, Нови Сад: Прометеј.

Оксфордов онлајн-речник: *Oxford English Dictionary*,
<<https://www.oed.com/?tl=true>>

РЈН 2016: Клајн, Иван. 2016. *Речник језичких недоумица*, Прометеј, Нови Сад.

Литература

Ален 2002: Allen, Robert. 2002. *Punctuation*, Oxford: Oxford University Press.

Брборић 2015: Брборић, Вељко. 2015. *Правопис и школа*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Брборић 2016: Брборић, Вељко. 2016. *О српском правопису*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Брборић 2019: Брборић, Вељко. 2019. *Муке око језика и правописа*, Нови Сад: Прометеј.

Брборић, Бјелаковић 2022: Брборић, Вељко, Бјелаковић, Исидора (ур.). 2022. *Нови прилози српском правопису 2*, Нови Сад, Београд: Матица српска, Одбор за стандардизацију српског језика.

Венецки 1970: Venezky, Richard L. 1970. *The Structure of English Orthography*, The Hague; Paris: Mouton.

Дешић 2015: Дешић, Милорад. 2015. *Правопис српског језика*, Београд: Клет.

- Ковачевић 2019а: Ковачевић, Милош. 2019. *Нови прилози српском правопису*, Нови Сад, Вишеград: Матица српска, Андрићев институт.
- Ковачевић 2019б: Ковачевић, Милош. 2019. *Како и зашто (не) писаћи овако*, Нови Сад: Прометеј.
- Калан 2020: Kallan, Richard A. 2020. *Punctuation Revisited: A Strategic Guide for Academics, Wordsmiths, and Obsessive Perfectionists*, New York: Routledge.
- Кауфман, Страус 2021: Kaufman, Lester, Straus, Jane. 2021. *The Blue Book of Grammar and Punctuation: An Easy-to-Use Guide with Clear Rules, Real-World Examples, and Reproducible Quizzes*, Hoboken, NJ: Jossey-Bass / John Wiley & Sons.
- Кристал 2015: Crystal, David. 2015. *Making a Point: The Pernickety Story of English Punctuation*, London: Profile Books.
- Марковић, Вукић, Јанић 2020: Марковић, Јордана, Вукић, Маја, Јанић, Александра. 2020. *Правописна и дружа језичка вежбања*, Ниш: Филозофски факултет.
- Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019: Пешикан, Митар, Јерковић, Јован, Пижурица, Мато. 2019. *Правопис српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Питерс 2004: Peters, Pam. 2004. *The Cambridge Guide to English Usage*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Ритер 2002: Robert M. Ritter, *The Oxford Guide to Style*, Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Ритер 2005: Ritter, Robert M. 2005. *New Hart's Rules: The Handbook of Style for Writers and Editors*, Oxford: OUP Oxford.
- Траск 1999: Trask, Robert Lawrence. 1999. *The Penguin Guide to Punctuation*, London: Penguin Books.
- Чикашки стилски приручник 2003: *The Chicago Manual of Style: The Essential Guide for Writers, Editors, and Publishers*. 16th ed., Chicago: The University of Chicago Press, 2003.
- Чорболоковић, Гаврановић 2024: Čorboloković, Saša, Gavranović, Valentina. 2024. *Pravopis u kontrastu*, Beograd: Singidunum.

3. ВЕЛИКО И МАЛО ПОЧЕТНО СЛОВО У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

Предмет овог поглавља је писање малог и великог почетног слова у српском и енглеском језику, при чему су међу примерима појединачне лексеме, али и синтагме, односно вишелексемски називи. Што се тиче великог почетног слова, између осталог, посебно се бавимо писањем имена у најширем могућем значењу, те писањем топонима, хидронима и оронима. Када су у питању разлике у енглеском и српском језику, издвајамо писање етника, наслова и других вишелексемских конструкција. При писању назива институција, адреса, датума, празника, предмета, хемијских елемената, религијских појмова и присвојних придева такође је важно имати на уму правописна правила. Писање великог почетног и малог почетног слова сагледали смо и у контексту писања мејлова.

Кључни термини: *мало слово, велико слово, верзал, иницијале, имена, посебни називи, наслови.*

Писање великог и малог почетног слова једно је од важних правописних питања. Када се упореде српски и енглески језик, у енглеском језику уочава се, за разлику од српског језика, тенденција ка употреби великих слова у вишечланим изразима. Оно што је исто у српском и енглеском језику јесте свакако да реченице почињу великим словом, као и имена, презимена и надимци. Употреба свих великих слова такође је слична – увек када је потребно нешто нагласити, попут (над)наслова у новинама, наслова семинарских радова и наслова књига.

Писање великих слова у енглеском језику има важну улогу у означавању почетка реченице, издвајању властитих имена, обележавању институција, историјских периода, празника, титула и других посебних категорија. Иако постоје општа правила, правила за писање великих слова у енглеском нису увек потпуно крута, јер зависе и од контекста, жанра, научне дисциплине и уређивачке политике. Зато су, поред самих правила, веома важни јасноћа, умереност и доследност (в. Питерс 2004; Ритер 2002, 2005; Траск 1999). Као и у српском, постоји листа основних начела употребе великих слова у енглеском језику, а овде их дајемо са кратким објашњењем и примерима (на основу Ритер 2005):

1) Велико слово на почетку реченице – прва реч сваке реченице пише се великим словом. Исто важи и за прву реч потпуне реченице унутар наводника (нпр. *She opened the door., He said, "I am ready.", Never again*);

2) Употреба великог слова ради посебног упућивања – велика слова помажу да се разликује посебно, институционално или апстрактно значење од општег. Ово је важно када иста реч може имати и општу и посебну употребу (нпр. *the Baptist Church / a Baptist church, Church and State, the West / the west*);

3) Формално и неформално упућивање – после првог пуног навођења званичног назива, касније краће упућивање најчешће се пише малим словом. У формалним документима понекад се и кратки облик пише великим словом, али то мора бити доследно (нпр. *Cambridge University* → *the University*, *the Ritz Hotel* → *the Hotel*, *National Union of Mineworkers* → *the Union*);

4) Установе, организације и покрети – називи институција, организација, друштава, покрета и група пишу се великим словом, јер представљају званична имена (нпр. *the United Nations, the British Museum, the Oxford Movement*);

5) Географски називи и грађевине – великим словом пишу се називи географских области, градова, улица, тргова, планина, шума, зграда и других познатих објеката (нпр. *New England, Trafalgar Square, the Eiffel Tower*);

6) Датуми и раздобља – називи дана, месеци, празника и важних историјских или геолошких периода пишу се великим словом. Називи годишњих доба, периода, векова и деценија обично се пишу малим словом (нпр. *Tuesday, March, the Renaissance, the sixteenth century*);

7) Догађаји – формални називи ратова, батака, револуција, уговора, сабора, изложби и сличних догађаја пишу се великим словом (нпр. *the French Revolution, the First World War, the Treaty of Versailles*);

8) Законодавство и службена документа – називи закона, повеља, декларација и других званичних докумената углавном се пишу великим словом (нпр. *the Declaration of Independence, the Bill of Rights, the Factory and Workshop Act 1911*);

9) Одликовања, награде и звања – пуни формални називи ордена, медаља, награда, академских степени и почасних звања пишу се великим словом (нпр. *the George Cross, Bachelor of Arts, the Nobel Prize for Physics*);

10) Титуле, чинови и сроднички односи – називи функција, чинова и сродничких односа најчешће се пишу малим словом, осим када стоје испред имена, када се користе као облик ословљавања или као део посебног наслова (нпр. *the prime minister / Prime Minister Sir Keir Starmer, his father / Hello, Father!, Professor Higgins*);

11) Религијски називи и појмови – називи који се односе на монотеистичко божанство и неке кључне религијске појмове пишу се великим словом. Описни називи богова у многобожачким религијама најчешће се пишу малим словом (нпр. *God, the Holy Spirit, the goddess of the dawn*);

12) Персонификација – када се апстрактни појмови, природне силе или небеска тела представе као личности, пишу се великим словом (нпр. *Oh, Freedom!, the Sun and Moon, Death stood near*);

13) Народи, језици и називи националности – именице и придеви који означавају народ, језик или националност пишу се великим словом. То важи и за многе изведенице које су директно везане за такве облике (нпр. *Slovak, Spanish, Bengali, Swahili*);

14) Речи изведене од властитих имена – речи настале од личних имена или других властитих именица пишу се великим словом ако је веза са изворним именом и даље јасна. Ако је та веза ослабила и реч постала општа, често се пишу малим словом (нпр. *Shakespearean, Orwellian, Kafkaesque, Freudian, Bohemian/bohemian, Herculean/herculean*);

15) Имена књига и часописа – у енглеском се називи часописа и називи књига, као и називи осталих блиских радова пишу великим словима (осим функционалних речи попут чланова, везника и предлога) (нпр. *Journal of Experimental Psychology, Developmental Review, Discourse, Context & Media, The Study of Language, Multimodality: Foundations, Research and Analysis – A Problem-Oriented Introduction*);

16) Трговачка имена – заштићени и власнички називи производа, компанија или брендова пишу се великим словом. Међутим, глаголи и опште речи настали конверзијом од њих често се пишу малим словом (нпр. *Coca-Cola*, *Kleenex*, *Xerox* / *to xerox*, *Google* / *to google*, *Photoshop* / *to photoshop*, *Hoover* / *to hoover*);

17) Бродови, летелице, возила и називи са бројем или словом – називи бродова, авиона, појединачних возила, као и називи који садрже број или слово, обично се пишу великим словом. Ово важи када назив функционише као посебно име (нпр. *the Royal Sovereign*, *a Boeing 747*, *Route 97*).

Поред већ поменутих контекста за писање великог почетног слова у енглеском језику, у вези са писањем великог/малог⁹ почетног слова у српском (а и контрастивно¹⁰) треба имати у виду следеће контексте (в. и Пипер, Клајн 2013; Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019; Марковић, Вукић, Јанић 2020; Чорболоковић, Гаврановић 2024), при чему ћемо одговарајуће примере и додатна образложења навести касније:

- 1) Називи континената, држава, градова, села и насељених места;
- 2) Називи река, језера, мора и океана;
- 3) Називи планина/гора и планинских врхова;
- 4) Називи народа и националних мањина;
- 5) Званични називи институција;
- 6) Имена светаца;
- 7) Називи празника;
- 8) Називи хороскопских знакова;
- 9) Називи планета и других небеских тела;
- 10) Називи ратова, битака и других историјских догађаја;
- 11) Називи предмета у школи и на универзитету;

⁹ Треба имати на уму да се писање почетног великог слова обрађује се и у граматикама имплицитно у вези са властитим именицама (в. Стевановић 1981; Мразовић, Вукадиновић 2009) и у вези са творбом властитих именица (в. Клајн 2002; Клајн 2003).

¹⁰ При контрастирању двају језика, између осталог, треба имати у виду принципе наведене у Јанић, Стаменковић 2022.

- 12) Придеви на -ов, -ев и -ин изведени од властитих именица у српском и са посесивним 's у енглеском језику;
- 13) Називи улица, булевара и тргова;
- 14) Називи цркава, манастира и храмова;
- 15) Називи религијских појмова;
- 16) Називи споменика и знаменитости;
- 17) Називи награда;
- 18) Називи острва и полуострва;
- 19) Називи страна света, месеци и дана у недељи;
- 20) Придеви изведени од властитих именица помоћу суфикса -ски у српском језику и -ian у енглеском језику;
- 21) Називи за религије;
- 22) Називи титула и занимања;
- 23) Називи праваца и периода у уметности;
- 24) Називи ера у географском развоју;
- 25) Називи лекова;
- 26) Називи брендова аутомобила;
- 27) Називи врста биљака;
- 28) Називи врста животиња;
- 29) Називи мерних јединица,
- 30) Називи хемијских елемената и једињења.

Имена, презимена и надимци. Правила за писање имена, презимена и надимака у српском и енглеском језику подразумевају писање великог почетног слова. Исто важи и када се ради о историјским личностима попут *Хенрија Осмог* / *Хенрија XVIII* (енгл. *Henry VIII*), *Вилијама Шекспира* (енгл. *William Shakespeare*), *Скотта Фицџералда* (енгл. *Scott Fitzgerald*), *Роберта Редфорда* (енгл. *Robert Redford*), *Емили Војсон* (енгл. *Emily Watson*), *Џенифер Лоренс* (енгл. *Jennifer Lawrence*), *Мајкла Овена* (енгл. *Michael Owen*), јунака попут *Маџбеџа* (енгл. *Macbeth*), *Харија Поџера* (енгл. *Harry Potter*) и ликова у бајкама, попут *Црвенкаје* (енгл. *Little Red Riding Hood*), *Успаване Лејоџице* (енгл. *Sleeping Beauty*), *Пипи Дуџе Чараје* (енгл. *Pippi Longstocking*). Код историјских личности постоје примери да су придеви саставни део имена, те се из тог разлога пишу великим почетним словом у оба језика: *Александар Велики* (енгл. *Alexander the Great*), *Душан Силни* (енгл. *Dušan the Mighty*), *Иван Грозни*

(енгл. *Ivan the Terrible*), (енгл. *Pepin the Short*), *Сулејман Величанствени* (енгл. *Suleiman the Magnificent*), *Мехмед Освајач* (енгл. *Mehmed the Conqueror*), *Урош Нејаки* (енгл. *Uroš the Weak*).

Постоји могућност јављања варијантног писања у српском језику (попут *Ричард Лавље Срце* / *Ричард Лављеџ Срца*), а да се у енглеском језику јави само један начин (енгл. *Richard the Lionheart*). Такође, и супротно је могуће – варијантно писање у енглеском језику (*McGregor* / *MacGregor*), а само један начин писања у српском језику (*Макгреџор*). Такође, има примера где се презиме две личности на енглеском пише на исти начин (енгл. *Washington*), али се не изговара на исти начин, те се због тога (и због времена уласка у српски језик) различито транскрибује: *Џорџ Вашингтон* (енгл. *George Washington*) и *Дензел Вошингтон* (енгл. *Denzel Washington*). Будући да је град добио име по првој личности, његов назив је био и остао *Вашингтон*.

У случају да презиме садржи помоћну реч попут *де, де, ди, фон, вон* (попут енгл. *De Palma*, пуно име и презиме *Brian De Palma*), она се у српском језику пише малим словом ако је употребљено и име (попут *Брајан де Палма*), али великим словом када име није употребљено (попут *Де Палма*). Исти принцип важи и за презимена следећих личности: *Фердинанд де Сосур* (енгл. *Ferdinand de Saussure*), *Бенисио дел Торо* (енгл. *Benicio del Toro*). Истичемо да се према актуелним правописним правилима двојна женска презимена пишу одвојено, без цртице (попут *Александра Јанић Мићућ*), а таква препорука није важила до 2010. године, те се (неке) особе удате пре 2010. године и даље потписују са цртицом. Свакако треба имати у виду да при цитирању књига објављених пре 2010. године у референци у оквиру литературе треба оставити цртицу.

Имена светаца пишу се великим словом *с/с* придева *Свети*/Saint: *Свети Пеџар* (енгл. *Saint Peter*), *Свети Јован* (*Saint John*), *Свети Ђорђе* (енгл. *Saint George*). Напомињемо да се у српском може користити скраћеница *Св.*, а у енглеском језику *St.* (такође са тачком). У наставку издвајамо имена светаца на енглеском језику: *St. Joseph, St. Valentine, St. Christopher, St. Patrick, St. Jude Thaddaeus, St. Lucy, St. Monica, St. Sebastian, St. Philomena, St. Agnes, St. Dymphna, St. Paul, St. Raphael, St. Rita, St. Bernadette*. Чест случај је да име свеца садржи и место одакле светац потиче: *St. Francis of Assisi, St. Catherine of Siena, St. Teresa of Avila, St. Felix of Spoleto, St. Therese of Lisieux, St. Elizabeth of Hungary, St. Catherine of Alexandria, St. Brigid of Ireland, St. Anthony of Padua*. У српском језику има случајева када присвојни придеви од назива места улазе у састав имена и тада се и они пишу великим почетним словом: *Свети Василије*

Острошки, Свети Макарије Еџиптски, Свети Стефан Дечански, Свети Прохор Пчињски. Такође, придев може бити и описни: Свети Симеон Мироточиви.

Континенти, државе, градови, села и друга насељена места.

Заједничко за писање назива континената, (актуелних) држава и насељених (урбаних и руралних) места јесте да се пишу великим почетним словима свих речи у оба посматрана језика. Што се тиче континената, у питању су: Северна Америка (енгл. *North America*), Јужна Америка (енгл. *South America*), Европа¹¹ (енгл. *Europe*), Африка (енгл. *Africa*), Азија (енгл. *Asia*), Антарктик (енгл. *Antarctica*) и Аустралија (енгл. *Australia*). Што се тиче држава, издвојићемо следећих десетак: Република Србија (енгл. *Republic of Serbia*), Босна и Херцеговина (енгл. *Bosnia and Herzegovina*), Северна Македонија (енгл. *North Macedonia*), Република Чешка / Чешка (енгл. *Czech Republic / Czechia*), Сједињене Америчке Државе (енгл. *United States of America*), Уједињено Краљевство (енгл. *United Kingdom*), Боливија (енгл. *Bolivia*), Венецуела (енгл. *Venezuela*), Доминиканска Република (енгл. *Dominican Republic*), Грчка (енгл. *Greece*), Јужна Кореја¹² (енгл. *South Korea*), Грузија (енгл. *Georgia*), Авганистан (енгл. *Afghanistan*). И некадашње југословенске државе чији је део била Република Србија писале су се по наведеном принципу: Србија и Црна Гора (енгл. *Serbia and Montenegro*), Савезна Република Југославија (енгл. *Federal Republic of Yugoslavia*), Социјалистичка Федеративна Република Југославија (енгл. *Socialist Federal Republic of Yugoslavia*), Краљевина Југославија (енгл. *Kingdom of Yugoslavia*), Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца (енгл. *Kingdom of Serbs, Croats, and Slovenes*). Што се тиче назива градова, издвајамо следеће: Њујорк (енгл. *New York*), Сан Франциско (енгл. *San Francisco*), Лос Анђелес (енгл. *Los Angeles*), Мајами (енгл. *Miami*), Вашингтон (енгл. *Washington*), Солт Лејк Сиџи (енгл. *Salt Lake City*). Додатне примере назива градова у енглеском и српском језику дајемо у Табели 1.

Назив на српском језику	Назив на енглеском језику
Атлантски Сиџи	<i>Atlantic City</i>
Беј Сиџи	<i>Bay City</i>

¹¹ Иницијална група *ев-* у српском језику постоји у речима попут *Европа*, *евројски*, *европеизација*, *евро*, док се група *еу-* јавља само у називу производа *еурокем*.

¹² Присвојни придев од *Кореја* је *корејски*, а не *корански* (према енглеском *Korean*).

<i>Божер Сити</i>	<i>Bossier City</i>
<i>Бриџанска Колумбија</i>	<i>British Columbia</i>
<i>Доџ Сити</i>	<i>Dodge City</i>
<i>Камден Таун</i>	<i>Camden Town</i>
<i>Канзас Сити</i>	<i>Kansas City</i>
<i>Карсон Сити</i>	<i>Carson City</i>
<i>Кенџиш Таун</i>	<i>Kentish Town</i>
<i>Ковенџ Гарден</i>	<i>Covent Garden</i>
<i>Корал Спринџс</i>	<i>Coral Springs</i>
<i>Нови Јужни Велс</i>	<i>New South Wales</i>
<i>Њу Касл</i>	<i>New Castle</i>
<i>Сидар Рајидс</i>	<i>Cedar Rapids</i>
<i>Су Сити</i>	<i>Sioux City</i>
<i>Танбриџ Велс</i>	<i>Tunbridge Wells</i>
<i>Џеферсон Сити</i>	<i>Jefferson City</i>

Табела 1: Називи одабраних градова и насељених места на српском и на енглеском језику

Једино се **вишечлани називи општина** у оквиру градова не пишу свим великим словима у српском језику: *Савски венац*, *Црвени крст*, *Ситари брџ*, као и називи округа: *Зајечарски округ*, *Јабланички округ*, *Нишавски округ*, *Севернобанајски округ*, *Рашки округ* и сл. (о називима насељених места, њихових етника и ктетика у српском в. и Брборић 2009), док се у енглеском пишу почетна велика слова свих пунозначних речи: *Staten Island*, *Rockville Centre*, *Glen Cove*.

Називи (полу)острва. Што се тиче писања (полу)острва у српском енглеском језику, важе иста правила као за општине, при чему овде треба имати на уму и евентуално јављање властитих именица на

другом месту, попут *Осџрво Вајџ* (енгл. *Isle of Wight*) и *Осџрво Мен* (енгл. *Isle of Man*). Међу осталим примерима су случајеви у којима се јавља више острва: *Кајманска осџрва* (енгл. *Cayman Islands*), *Фризијска осџрва* (енгл. *Frisian Islands*), *Ливаргска осџрва* (енгл. *Leeward Islands*), *Шеџландска осџрва* (енгл. *Shetland Islands*), а пример у једнини је и: *Божџћно осџрво* (енгл. *Christmas Island*). Посебно издвајамо пример *Falkland Islands*, који има два превода на српски језик – *Фокландска осџрва* и *Малдивска осџрва*. Од полуострва издвајамо *Балканско џолуосџрво* (енгл. *Balkan Peninsula*).

Називи улица, булевара и тргова. Када називи улица, булевара и тргова почињу тим речима, оне се пишу великим почетним словом. Остали делови тих вишечланих назива пишу се у српском малим почетним словом (осим, наравно, властитих именица, у случају да се јаве у оквиру назива). Ипак, називи улица не морају нужно почињати речју *улица*, па ни словима уопште. Заправо, мислимо на примере у којима је број написан цифрама први у називу улица. У питању су примери попут: *27. марџа*, *21. маја*, *7. јули*, *13. окџобра*, *22. окџобра*, *29. новембра*. Као што се види у наведеним примерима, некада је у питању датум од историјског значаја, али не увек. Некада се ради о називу дивизије/бригаде (*12. срџске бриџаде*, *21. дивизије*, *23. срџске ударне дивизије*) или о основном броју (*1300 каџлара*). Што се тиче примера назива улица који не садрже бројеве, издвајамо *Војводе Вука*, *Краља Вукашина*, *Цара Душана*. На основу наведених примера, јасно је да прва реч (и када није улица) мора почети великим словом (укључујући и примере попут *Јахоринска улица*).

Када је реч о називима булевара, углавном почињу речју *булевар*, али и они могу садржати датуме (попут *Булевар 12. фебруар*), назив континента (*Булевар Евроџе*), име свеца (*Булевар Свеџоџ Панџелејмона*), апстрактне/глаголске именице (*Булевар умеџносџи*, *Булевар ослобођења*), (неименоване) хероје (*Булевар хероја са Кошара*). Врло чест случај, као и у називима улица, јесте јављање имена историјске личности: *Булевар др Зорана Ђинђића*, *Булевар војводе Мишића*, *Булевар војводе Пуџника*, *Булевар десџоџа Сџефана*, *Булевар краља Пеџра I*, *Булевар Михајла Пуџина*, *Булевар Николе Тесле*, *Булевар краља Александра*, *Булевар Немањића*, *Булевар џаџријарха Павла*, *Булевар цара Душана*.

Од назива тргова на српском језику, издвајамо следеће: *Трџ краља Милана*, *Трџ краља Александра Ујединџеља*, *Трџ Николе Пашића*, *Трџ Свеџоџ Саве*, *Трџ учиџеља Тасе*, *Трџ царице Милице*. Уколико су речи *улица*, *булевар*, *џрџ* на последњем месту, пишу се малим почетним словом, као у следећим примерима: *Визанџијски булевар*, *Јужни булевар*,

Универзитетски џирџ, Синђелићев џирџ, Жиџни џирџ, Позоришни џирџ, Железничка улица, Радничка улица, Ресавска улица.

Што се тиче енглеског језика, и у овом случају важи опште правило у вези са писањем великог почетног слова за све пунозначне речи. Груписаћемо примере назива улица, авенија и булевара на енглеском језику. Међу називима улица на енглеском језику су: *Furman Street, Gold Street, Halsey Street, Hancock Street, Hoyt Street, Lawrence Street, Livingston Street, MacDonough Street, Macon Street, Madison Street, Steinway Street*; авеније су: *Franklin Avenue, Gates Avenue, Greene Avenue, Lafayette Avenue, Lewis Avenue*; булевари су: *Father Capodanno Boulevard, Hyman Boulevard, Linden Boulevard, Malcolm X Boulevard, McGuinness Boulevard*.

Такође, издвајамо следеће називе тргова: *Belgrave Square, Berkeley Square, Golden Square, Clapton Square, Grosvenor Square, Kensington Square, Russell Square, St. George's Square, St. James's Square, Soho Square, Trafalgar Square, Leicester Square, Parliament Square*.

Реке, језера, мора и океани. Писање једночланих хидронима у српском и енглеском језику свакако подразумева употребу великог почетног слова. Са друге стране, вишечлани хидроними у енглеском се пишу тако да великим словом почиње свака реч, а у српском језику прва реч и све властите именице, односно речи које се и иначе пишу великим почетним словом.

Од једночланих назива српских река на српском језику, издвајамо следеће: *Тамиш, Дунав, Сава, Нишава, Ибар, Тимок, Тоџица, Пчиња, Колубара, Лејеница*, а од двочланих: *Велика Морава, Јужна Морава, Зајадна Морава, Бели Дрим, Бели Тимок, Велики Беџеј*. Могуће је да у двочланим називима река друга реч буде сама именица *река*, те се она у српском пише малим словом. Наведено илуструјемо следећим примерима: *Јасеничка река, Поречка река, Јовановачка река, Барајевска река, Габровачка река, Тојоничка река*. Када се у енглеском језику именица *river* јави у називу реке, пише се великим почетним словом без обзира на то која реч је по реду у самом називу, што се види у следећим примерима: *Colorado River, Thompson River, Mississippi River, Minnesota River, Red River of the North, River Eden, River Kent*.

Иста правила важе и приликом писања назива језера, при чему на српском називи најчешће и садрже именицу *језеро*: *Бајкалско језеро, Охридско језеро, Власинско језеро, Палићко језеро, Завојско језеро, Бованско језеро, Борско језеро, Пресџанско језеро*. Са друге стране, називи језера на енглеском не садрже нужно лексему *језеро* (енгл. *lake*), као у примеру *Tilgate Lake* и *Thrapston Sailing Lake*, али могу садржати сродне

лексема попут *reservoir*. Издвајамо неке од назива језера на енглеском језику: *Talkin Tarn, Tardebigge Reservoir, Ten Acre Reservoir, The Mere, Thornton Steward Reservoir, Tring Reservoirs, Turkey Broad, Turnstall Reservoir, Turton and Entwistle Reservoir*.

Будући да иста правописна правила важе за писање назива мора и океана, одабране називе на српском и енглеском језику представимо у Табели 2.

Српски језик	Енглески језик
<i>Балтичко море</i>	<i>Baltic Sea</i>
<i>Мртво море</i>	<i>Dead Sea</i>
<i>Јонско море</i>	<i>Ionian Sea</i>
<i>Јадранско море</i>	<i>Adriatic Sea</i>
<i>Каријско море</i>	<i>Caribbean Sea</i>
<i>Лиџурско море</i>	<i>Ligurian Sea</i>
<i>Тиренско море</i>	<i>Tyrrhenian Sea</i>
<i>Средоземно море</i>	<i>Mediterranean Sea</i>
<i>Црно море</i>	<i>Black Sea</i>
<i>Атлантски океан</i>	<i>Atlantic Ocean</i>
<i>Индијски океан</i>	<i>Indian Ocean</i>
<i>Пацифик / Тихи океан</i>	<i>Pacific Ocean</i>

Табела 2: Називи одабраних мора и океана на српском и енглеском језику

Планине, планински венци и планински врхови. Називи оро-
нима у српском језику пишу се почетним великим словом, али не и за-
једничке именице попут *планина* и *ланац* када нису на првом месту. У
енглеском језику се све речи вишечланих назива планина пишу вели-
ким почетним словом, укључујући и лексеми *mountain*. Врло често је

лексема *џланина/mountain* употребљена у облику множине (*џланине/mountains*). Од примера издвајамо следеће једночлане називе: *Алџи* (енгл. *Alps*), *Пенини* (*Penninies*), *Хималаџи* (енгл. *Himalayas*), затим и двочлане називе: *Аџлалачке џланине* (енгл. *Appalachian Mountains*), *Грамџиџске џланине* (енгл. *Grampian Mountains*), *Сџеновиџџе џланине* (енгл. *Rocky Mountains*). Називи неких српских планина не преводе се на енглески језик, већ се само транскрибују: *Злаџибор/Zlatibor*, *Злаџар/Zlatar*, *Коџаоник/Кораоник*, *Проклеџије/Prokletije*. У најпознатије српске планинске врхове спадају: *Ђеравица*, *Панчићев врх*, *Црни врх*, *Веџерник*.

Имена народа и вероисповести. Имена народа исто се пишу у српском и енглеском језику – великим почетним словом.¹³ Дакле, *Србин* и *Срџкиња* (енгл. *Serbian*), *Македонац* и *Македонка* (енгл. *Macedonian*), *Енџлез* и *Енџлескиња* (енгл. *English*), *Американац* и *Американка* (енгл. *American*), *Немац* и *Немица* (енгл. *German*), *Холанђанин* и *Холанђанка* (енгл. *Dutch*). Из наведених примера видљиво је да се у српском језику могу извести маскулативи и фемининативи, а у енглеском језику је само један, неутралан облик.

Могуће је да се са називима националности поклапају називи за биљке, особе, пића, предмете и слично. У том случају, пишу се малим почетним словом у српском језику. Примера ради, врсте народног кола су *буџарка*, *бачванка* и *банањанка*, затим *срџкиња* и *енџлескиња* се користе за именовање професорки које предају предмете *Српски језик* и *књижевност* и *Енглески језик*, *шџанац* за учесника рата у Шпанији, *мађарица* за колач или врсту шљиве, *смеђеревка* за врсту лозе, *чилеанац* за учесника светског првенства у фудбалу (уп. Брборић 2009: 335).

Када је у питању писање назива вероисповести, у српском и енглеском језику не важе иста правописна правила. Наиме, у српском се пишу малим почетним словом, а у енглеском језику великим почетним словом: *хриџћанин* (енгл. *Christian*), *муслиман* (енгл. *Muslim*), *јеврејин* (енгл. *Jew*), што важи и за називе одговарајућих религија: *хриџћансџтво* (енгл. *Christianity*), *ислам* (енгл. *Islam*), *јудаизам* (енгл. *Judaism*).

Институџије и знаменитости. Употребу великог и малог почетног слова у различитим називима (религијских) институџија и знаменитости илустроваћемо одабраним примерима. На Слици 1 налазе се

¹³ Писање националности великим почетним словом није правописно правило које важи у свим језицима. Примера ради, у бугарском, македонском и руском језику националности се пишу малим почетним словом.

двојезични називи *Ђеле-куле* (енгл. *Skull Tower*), *Црква Свѣѣ Тројице* (енгл. *Holy Trinity Church*), *Црква СвѣѣоѢ Николе*¹⁴ (енгл. *St.*¹⁵ *Nicholas Church*), *Хиландарски метох* (енгл. *Hilandar Metochion*) и *Малча* (енгл. *Malča*). У односу на називе на Слици 1, употребили смо слово са дијакритичким знаком (Ѣ уместо с) у називу *Малча* и *Ђеле-кула* се у српском језику пише са цртицом.

Слика 1: Табла код Ђеле-куле са називима знаменитости
(Ниш, 7. 12. 2025)

На Слици 2 налазе се и двојезични називи *ТурисѣичкоѢ инфо-ценѣира* (али без цртице), односно *Tourist Info Center*, *Медијана* (прилагођено српском, са *j*, уп. са Сликаом 4, где нема *j*), односно *Mediana* на енглеском, *Клинички ценѣар*, односно *Medical Center* (али би прецизнији превод ипак био *Clinical Center*)¹⁶, *Железничка сѣѣаница*, односно *Railway Station*, *Сѣѣорѣѣски ценѣар „Чаир“* (без наводника на табли), односно *Čair Sports Center* (са *С* уместо *Ѓ* на табли).

¹⁴ На Слици 1 недостаје вокал на крају имена *Никола* и искоришћена је скраћеница *Св.* за *Свѣѣи*.

¹⁵ Употребљена је скраћеница *St.* за *Saint* (*Свѣѣи*).

¹⁶ Званични називи клиничких центара у Србији сада укључују и придев *универзитѣѣјски*. У овом случају, *Универзитѣѣјски клинички ценѣар*, односно *University Clinical Center*.

Слика 2: Табла прекопута зграде Основног суда у Нишу са називима знаменитости
(Ниш, 10. 12. 2025)

Са Сlike 3 издвајамо писање Чегра у преводу на енглески са *С* уместо са *Ћ* (енгл. *Ћegar Monument*), писање *Цркве Свећоџ Панћелејмона* (на поменутој табли је име свеца у номинативу: *Црква Св. Панћелејмон*), односно *St. Panteleimon Church* на енглеском, те писање *Церјанске ђећине* (енгл. *Cerje Cave*) и *Каменичкоџ виса* (енгл. *The Hill of Kamenica*).

Слика 3: Табла код Народног позоришта са називима знаменитости
(Ниш, 10. 12. 2025)

На Слици 4 приказана је једнојезична табла са подацима о удаљености знаменитости и географских одредишта од центра Ниша. Између осталог, *Нишка Бања* (енгл. *Niš's Spa*) наведена је као насељено место, затим *Бања Тоџило* (енгл. *Topilo Spa*), *Каменички вис* (енгл. *Kamenica's Hill*), *Бојанине воде* (енгл. *Bojana's Waters*), *Сићевачка клисура* (енгл. *Sićevo Gorge*), *Јелашничка клисура* (енгл. *Jelašnica Gorge*), *Аеродром „Константин Велики“* (без спецификовања посебног имена), односно у енглеском *Constantine the Great Airport*, *Лоџор „Црвени крст“* (без наводника и написано је са великим словом *K*), у енглеском *The Red Cross Camp*.

Слика 4: Табла код Пословно-тржног центра „Калча” са називима знаменитости

(Ниш, 10. 12. 2025)

Писање образовних институција и њихових саставних делова. Што се тиче писања назива образовних институција и њихових саставних делова, у српском језику општи део, којим се обично именује врста институције, пише се почетним великим словом, па се затим под наводницима, такође почетним великим словом, наводи посебно име, које је врло често у форми имена и презимена. Такви су примери назива основних и средњих школа, међу којима су и: *Основна школа „Иво Андрић”, Основна школа „Свети Сава”, Основна школа „Учићел Таса”, Гимназија „9. мај”, Прва нишка гимназија „Стеван Сремац”, Гимназија „Светозар Марковић”, Гимназија „Бора Станковић”*.¹⁷ У местима где постоји једна гимназија, она се пише великим почетним словом (*Гимназија*) или се наводи и назив града (*Гимназија у Прокуљу*). Уколико је пак устаљено да је придев изведен суфиксом *-ски* од имена града на првом месту, пише се почетним великим словом, а именица гимназија малим почетним словом (попут *Алексиначка гимназија*, не: *Гимназија у Алексинцу*). Са друге стране, у Београду су редни бројеви често део значајних назива гимназија: *Прва београдска гимназија, Друга београдска гимназија, Пета београдска гимназија* и сл.

¹⁷ Могу се користити и скраћенице: *ОШ „Иво Андрић”, ОШ „Свети Сава”, ОШ „Учићел Таса”, Гимн. „9. мај”, ПНГ „Стеван Сремац”* и сл.

Што се тиче назива факултета и универзитета, нема елемената под наводницима, него је у саставу назива и град, што је посебно важно ако факултети са истим именом постоје у више градова. Примери су *Филозофски факултет у Нишу*, *Филозофски факултет у Новом Саду*, *Природно-математички факултет у Нишу*, *Грађевинско-архитектонски факултет у Нишу*, *Педагошки факултет у Врању*, *Филолошки факултет у Београду*, *Математички факултет у Београду*, *Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу*. Врло често се, прецизности ради, при именовању факултета наводи и назив универзитета коме припада: *Филозофски факултет Универзитета у Нишу*, *Природно-математички факултет Универзитета у Нишу*, *Грађевинско-архитектонски факултет Универзитета у Нишу*, *Педагошки факултет у Врању Универзитета у Нишу*, *Филолошки факултет Универзитета у Београду*, *Математички факултет Универзитета у Београду*, *Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу*. Назив одсека/катедре/департамента пише се почетним великим словом: *Депарتمان за србистику*, *Депарتمان за англистику*, *Депарتمان за немачки језик и књижевност*, *Депарتمان за комуникологију и новинарство*. Називи департаманских, факултетских, универзитетских већа такође се пишу великим почетним словом: *Веће Департамента за англистику*, *Наставно-научно веће Филозофског факултета у Нишу*, *Наставно-научно-уметничко веће Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу*, *Савет Филозофског факултета у Нишу*, *Сенат Универзитета у Нишу*.

Иако се у *Правопису српског језика* (2019: 63, 267) наводи синтагма *Београдски универзитет*, аналогно чему имамо *Нишки универзитет*, *Новосадски универзитет*, *Крагујевачки универзитет*, у званичним документима употребљавају се званични називи: *Универзитет у Београду*, *Универзитет у Нишу*, *Универзитет у Новом Саду* и *Универзитет у Крагујевцу*.

Од универзитета и факултета у Великој Британији и Америци, издајамо: *University College London (UCL)* (срп. *Лондонски универзитетски колеџ*), *University of London* (срп. *Универзитет у Лондону*), *University of Birmingham* (срп. *Универзитет у Бирмингему*), *University of Bristol* (срп. *Универзитет у Брисџолу*), *University of Cambridge* (срп. *Универзитет у Кембриџу*), *University for the Creative Arts* (срп. *Универзитет креативних уметности*), *University of California* (*Универзитет у Калифорнији*), *Massachusetts Institute of Technology (MIT)* (*Масачусетски институт за технологију*), *Faculty of Linguistics, Philology and Phonetics* (срп. *Факултет лингвистике, филологије и фонетике*). Што се тиче студијских програма на енглеском, издајамо: *General Linguistics and Comparative*

Philology (срп. *Ойшѣа линѣвисѣика и комѣараѣивна филолоѣија*), *Communication and Applied Linguistics* (срп. *Комуникаѣија и ѣримеѣена линѣвисѣика*). У писању свих ових назива на енглеском језику заједничко је да се великим почетним словом пишу прва реч и све друге пунозначне речи.

Називи предмета у школи и на универзитету. Називи предмета у школама и на факултетима пишу се почетним великим словом у српском, а почетним великим словом свих пунозначних речи у енглеском језику. Иако се називи језика на српском иначе пишу малим почетним словом (*срѣски језик, енѣлески језик, фѣранѣуски језик, немачки језик, иѣталијански језик*), називи предмета пишу се великим почетним словом прве речи, дакле: *Срѣски језик (и књижевносѣ), Енѣлески језик, Фѣранѣуски језик, Немачки језик, Иѣталијански језик*. На енглеском језику поменути језици пишу се на следећи начин: *the Serbian language, the English language, the French language, the German language, the Italian language* или само *Serbian, English, French, German, Italian*, док се као предмети пишу овако: *Serbian Language (and Literature), English Language, French Language, German Language, Italian Language*.

Посебно ћемо обратити пажњу на филолошке предмете, при чему има једночланих и вишечланих назива, а неки од њих садрже број у називу. Прегледности ради, одабране примере дајемо у Табели 3.

Српски језик	Енглески језик
<i>Енѣлески језик кроз дебѣју</i>	<i>English through Debate</i>
<i>Канадска краѣика ѣриѣа</i>	<i>Canadian Short Story</i>
<i>Књижевносѣ од ренесансе до рационализма</i>	<i>Literature from Renaissance to Rationalism</i>
<i>Конѣрасѣивни ѣрисѣуѣ срѣском и енѣлеском ѣравоѣису</i>	<i>A Contrastive Approach to Serbian and English Orthography</i>
<i>Морфолоѣија 1</i>	<i>Morphology 1</i>
<i>Морфолоѣија 2</i>	<i>Morphology 2</i>
<i>Мулѣимодалносѣ и дисѣурс</i>	<i>Multimodality and Discourse</i>

Основи генеративне синтаксе	<i>The Basics of Generative Grammar</i>
Правопис	<i>Orthography</i>
Продуктивни типови шворбе у српском језику	<i>Productive Types of Derivation in the Serbian Language</i>
Савремени енглески језик 8	<i>Contemporary English Language 8</i>
Савремени српски језик	<i>Contemporary Serbian Language</i>
Синтакса у формалном кључу	<i>Syntax in the Formal Key</i>
Социолингвистика	<i>Sociolinguistics</i>
Увод у општу лингвистику	<i>Introduction to General Linguistics</i>
Формална семантика	<i>Formal Semantics</i>

Табела 3: Називи одабраних филолошких предмета на српском и на енглеском језику

Наслови радова и књига. Принципи писања наслова¹⁸ у српском и у енглеском језику разликују се. Наслов у српском језику мора почети великим словом, али се остале речи пишу великим словом само према неком другом правилу (уколико су у питању имена, презимена, географски појмови и сл.). Са друге стране, у енглеском језику великим словом пишу се све пунозначне речи, што значи да се малим словом пишу предлози, везници и друге помоћне речи.

Издајамо наслове неколико радова објављених на енглеском језику: „Individual Differences in Comprehension of Contextualized Metaphors” (срп. „Индивидуалне разлике у разумевању појмовних метафора”), „Time, Space and Motion in Braid: a Cognitive Semantic Approach to a Video Game” (срп. „Испреплетеност времена, простора и кретања: когнитивносемантички приступ видео-игри”), „An Analysis of the Associative Networks of Recent Nominal Anglicisms of Serbian and English Language Majors” (срп. „Анализа асоцијативних мрежа новијих именичких англицизама код студената Србистике и Англистике”). Иста правила важе и за наслове часописа, које наводимо у изворном облику:

¹⁸ У контексту превођења са енглеског и на енглески, Олга Панић Кавгић (2024) бавила се насловима филмова. Што се тиче изазова и грешака при превођењу, указала је на граматичке, лексичке и правописне грешке, укључујући и транскрипцију имена.

Journal of Memory and Language, Journal of Linguistics and Education Research, Journal of Language and Education, Russian Journal of Linguistics, Годишњак за српски језик, Наслеђе, Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику, Зборник Маџице српске за славистику, Зборник Маџице српске за књижевност и језик.

Називи празника. Празници се у српском језику пишу великим почетним словом прве речи и свих осталих речи које представљају посебно име, док се у енглеском језику великим словом пишу све пунозначне речи. Од илустративних примера издвајамо следеће: *Бадње вече* (енгл. *Christmas Eve*), *Ускрс/Васкрс* (енгл. *Easter*), *Међународни дан мајерње* (енгл. *International Mother Language Day*), *Дан независности* (енгл. *Independence Day*), *Дан захвалности* (енгл. *Thanksgiving Day*), *Ноћ вештица* (енгл. *Halloween*), *Дан заљубљених* (енгл. *Valentine's Day*). Јак утицај правила из енглеског језика на писање вишечланих празника у српском језику код говрника српског порекла у Канади приметила је Нела Дамјановски (2024: 194).

Што се тиче *Нове године* као празника, пише се различито у српском и енглеском (енгл. *New Year*). Отуда се разликује и начин честитања у српском и енглеском: *Срећна Нова година*¹⁹ (енгл. *Happy New Year*). Неправилно је у српском језику написати *Срећна Нова Година*. Ипак, ако се помиње конкретна година, придев *нова* писаће се малим почетним словом: *Срећна нова 2027. година*. Са друге стране, честитање Божића је слично у српском енглеском: *Срећан Божић* (енгл. *Merry Christmas*). Будући да се католички и православни Божић (обично) не пада истог дана, од значаја је да поменемо *Грегоријански календар* (енгл. *Gregorian calendar*) и *Јулијански календар* (енгл. *Julian calendar*).

Називи планета и других небеских тела. Једночани називи планета, њихових сателита, звезда и других небеских тела пишу се почетним великим словом: *Меркур* (енгл. *Mercury*), *Венера* (енгл. *Venus*), *Земља* (енгл. *Earth*), *Марс* (енгл. *Mars*), *Јупитер* (енгл. *Jupiter*), *Сатурн* (енгл. *Saturn*), *Уран* (енгл. *Uranus*), *Нептун* (енгл. *Neptune*), *Месец* (енгл. *Moon*), *Сунце* (енгл. *Sun*). Вишечлани називи галаксија пишу се почетним великим словом прве речи у српском језику, а почетним великим словима свих пунозначних речи у енглеском језику, попут *Млечни љућ / Кумова слама* (енгл. *Milky Way (Galaxy)*). Напомињемо да се *сунце* пише малим почетним словом када се њиме означава светлост (*Иде ми сунце*

¹⁹ Уколико имате намеру да неком пожелите срећну целу годину, треба написати *Срећна нова година*.

у очи.), а и именица *земља* када означава државу уопште (*Колико земља сће посејили?*) или тло (*Спојимо чврсто на земљи.*).

Називи хороскопских знакова. Хороскопски знакови се у српском и енглеском језику пишу великим почетним словом: *Ован* (енгл. *Aries*), *Бик* (енгл. *Taurus*), *Близанци* (енгл. *Gemini*), *Рак* (енгл. *Cancer*), *Лав* (енгл. *Leo*), *Деввица* (енгл. *Virgo*), *Ваџа* (енгл. *Libra*), *Шкорпија* (енгл. *Scorpio*), *Сирелац* (енгл. *Sagittarius*), *Јарац* (енгл. *Capricorn*), *Воголија* (енгл. *Aquarius*), *Рибe* (енгл. *Pisces*). Независно од поменутог значења, већина поменутих лексема користи се као заједничка именица, најчешће за именовање животиња (*ован, бик, рак, лав, јарац, риба*), за именовање особа (*сирелац, девица, близанац*), предмета (*ваџа*) или пак болести (*рак*).

Називи ратова, битака и других историјских догађаја. Називи ратова и битака обично су вишечлани. У српском језику пишу се великим почетним словом прве речи: *Мохачка бишка, Брегалничка бишка, Церска бишка*. У наведеним примерима на српском језику у првом делу је присвојни придев изведен од властите именице (имена града, реке, планине и сл.), а лексема *бишка* пише се малим почетним словом. Уколико се пак лексема *бишка/бој* нађе на првом месту, писаће се великим почетним словом, као и све властите именице које се јављају у самом називу: *Бишка код Велбужда, Ојсада Једрена, Бишка код Ниша, Бишка на Неретви*. У неким случајевима могуће је јављање више правописно коректних решења, попут следећа четири:

- 1) *Бој на Косову* (205),
- 2) *Бишка на Косову* (148),
- 3) *Косовски бој* (314),
- 4) *Косовска бишка* (188).

Бројеви у загради приказују фреквентност за сваки од назива у Српском мрежном корпусу. Иако разлике нису велике, уочава се тенденција ка синтагми *Косовски бој*, а следе *Бој на Косову, Косовска бишка*, па *Бишка на Косову*.

У називима ратова и устанака није неуобичајена употреба редних бројева, попут: *Први свешки рай, Друџи свешки рай, Први српски усџанак, Друџи српски усџанак, Друџа аустроугарска офанзива на Србију*. Међутим, када се посматрају заједно, нема употребе великих слова: *оба српска усџанка, два свешка раја*.

Што се тиче назива ратова и битака на енглеском језику, издвајамо следеће: *The Battle of Hastings, The Battle of the Boyne, The Battle of*

Trafalgar, The Battle of Waterloo, The Battle of Passchendaele, The Second Battle of El Alamein, The Battles of Imphal and Kohima, The World War I / The First World War, The World War II / The Second World War.

Придеви на -ов, -ев и -ин изведени од властитих именица у српском и са посесивним 's у енглеском језику. При писању придева изведених од властитих именица суфиксима -ов, -ев и -ин, правило је да се добијене лексеме пишу малим почетним словом, попут *Миланов* (од *Милан*), *Душанов* (од *Душан*), *Ведранов* (од *Ведран*), *Јуџов* (од *Јуџ*); *Милојев* (од *Милоје*), *Радојев* (од *Радоје*), *Сџанојев* (од *Сџаноје*); *Алексин* (од *Алекса*), *Николин* (од *Никола*), *Александрин* (од *Александра*). Са друге стране, у енглеском језику додаје се ознака за припадност (апостроф и слово s) и само име остаје великим почетним словом: *Marko's, Steven's, Peter's, Ann's, Maria's, Alexa's.*

Придеви изведени од властитих именица помоћу суфикса -ски у српском језику и -(i)an и -ish у енглеском језику. Придеви који су у српском језику изведени од властитих именица суфиксом -ски, односно који се завршавају на -ски, -чки, -шки, пишу се малим почетним словом: *београдски* (од *Београд*), *бечки* (од *Беч*), *нишки* (од *Ниш*). Исти принцип важи и када се ради о храни: *бечка шницла, коџаонички ајвар, сврљишки белмуж*. Ипак, уколико су на почетку реченице или на почетку званичног назива институције или манифестације, пишу се великим почетним словом, попут: *Нишки културни центар, Београдско драмско позориште, Београдске музичке свечаности*. Што се тиче при својних придева на -(i)an и -ish у енглеском језику, пишу се великим почетним словом: *American, Serbian, Macedonian, English, British, Irish.*

Називи религијских појмова, титула и персирање. У контексту монотеизма, именица *Боџ/God* пише се великим почетним словом, а у контексту политеизма малим словом, било да су у једнини или множини (*боџ Зевс, ђрчки боџови*; енгл. *god Zeus, Greek gods*). И у случају употребе других лексема за Бога, користи се велико почетно слово: *Свевишњи, Оџац, Он, Њеџов, Ваш, Ти, Твој* и др. Са друге стране, присвојни придев од *Боџ* пише се малим словом (*божји*), а у енглеском језику користи се посесивно 's (*God's*). Лексеме попут *анџео* (енгл. *angel*) и *ђаво* (енгл. *devil*) пишу се малим почетним словом. *Саџана* се у српском и енглеском пише великим почетним словом (енгл. *Satan*), а у српском језику има и дублетни облик *Соџона*.

Титуле се у српском и енглеском језику пишу малим почетним словом: *краљ* (енгл. *king*), *краљица* (енгл. *queen*), *цар* (енгл. *emperor*), *царица* (енгл. *empress*), *џринц* (енгл. *prince*), *џринцеца* (енгл. *princess*).

Титуле у цркви такође се пишу малим почетним словом: *архиепископ* (енгл. *archbishop*), *патријарх* (енгл. *patriarch*), *папа* (енгл. *pope*), *епископ/бискуп* (енгл. *bishop*), *свештеник* (енгл. *priest*), *калуђер* (енгл. *monk*), *ђакон* (енгл. *deacon*).

Употреба заменица за друго и треће лице не мора бити нужно везана за Бога. При персирању се заменица за друго лице множине користи за једну особу и тада се пише великим почетним словом. Дакле, у питању су заменица *Ви* и њени падежни облици: *Вас, Вам, Вама*, али и присвојна заменица *Ваш*. Такође, при обраћању некоме с ким смо приближно истих година, можемо користити и личну заменицу за друго лице једине великим словом (*Ти*), њене падежне облике (*Тебе, Теби, Тобом*) и одговарајућу присвојну заменицу (*Твој*). У енглеском језику лична заменица за друго лице једине и множине има исти облик (*you*).

Називи награда. Када су у питању званични називи награда, у српском језику пишу се великим почетним словом прве речи. Могуће је да прва реч буде *награда* и да је након ње под наводницима буде специфичан назив, најчешће име и презиме конкретне особе, попут: *Награда „Вук Стефановић Караџић”*, *Награда „Љубомир Стојановић”*, *Награда „Исидора Секулић”*, *Награда „Слободан Џунић”*, али и *Награда „Женско јеро”*, *Награда „Злаћно слово”*. Друга могућност је да лексема *награда* буде на последњем месту, при чему се пише малим почетним словом, а да пре ње стоји присвојни придев, најчешће од имена конкретне особе по којој је награда добила име: *Бранкова награда*, *Дисова награда*, *Змајева награда*, *Кочићева награда*, *Пулицерова награда*, али и *Нинова награда* (може и: *НИН-ова награда*). За изузетно познате награде често се уопште не користи лексема *награда*, попут *Оскар*.

У енглеском језику реч *award/prize* (срп. *награда*) пише се великим почетним словом било да је на почетку, у средини или на крају назива, а углавном није на почетку: *Nobel Prize*, *Pioneer Award in Nanotechnology*, *Paul Birdsall Prize*, *Silver Award*, *Stefan Bergman Prize*. И у енглеском језику могуће је да скраћеница улази у назив награде: *IET Faraday Medal* (*IET = Institution of Engineering and Technology*), *IJCAI Computers and Thought Award* (*IJCAI = International Joint Conference on Artificial Intelligence*), *IEEE Edison Medal* (*IEEE = Institute of Electrical and Electronics Engineers*).

Називи страна света, месеци и дана. Месеци у години и дани у недељи пишу се малим почетним словом у српском језику, а великим почетним словом у енглеском језику. Када се ради о странама света, у оба језика пиши се малим словом, а у питању су, свакако: *север* (енгл.

north), *jyž* (енгл. *south*), *исток* (енгл. *east*), *запад* (енгл. *west*). Уколико се пак лексеме *запад* и *исток* користе за именовање држава које се налазе у том делу света (попут Америке и Русије), писаће се великим почетним словом: *Сви праће разговоре Запада и Истока*. Називи за дванаест месеци који се користе у српском језику су интернационални, односно имају исте основе као у енглеском језику: *јануар* (енгл. *January*), *фебруар* (енгл. *February*), *марч* (енгл. *March*), *април* (енгл. *April*), *мај* (енгл. *May*), *јун(у)* (енгл. *June*), *јул(у)* (енгл. *July*), *август* (енгл. *August*), *септембар* (енгл. *September*), *октобар* (енгл. *October*), *новембар* (енгл. *November*), *децембар* (енгл. *December*). Што се тиче назива дана у недељи у српском и енглеском језику, они нису етимолошки повезани: *понедељак* (енгл. *Monday*), *уторак* (енгл. *Tuesday*), *среда* (енгл. *Wednesday*), *четвртак* (енгл. *Thursday*), *петак* (енгл. *Friday*), *субота* (енгл. *Saturday*), *недеља* (енгл. *Sunday*). Правописни пропусти очекивани су при учењу страног језика када се начин писања у том језику разликује од правила у матерњем језику.

Називи периода у уметности и у географском развоју. Заједничко називима периода у уметности и ера у географском развоју јесте то што се у српском језику пишу малим почетним словом, а у енглеском великим почетним словом. Од периода у уметности издвајамо следеће лексеме, међу којима су бројни примери који се завршавају на *-изам/-ism*: *ренесанса* (енгл. *Renaissance*), *манеризам* (енгл. *Mannerism*), *барок* (енгл. *Baroque*), *неокласицизам* (енгл. *Neoclassicism*), *романтизам* (енгл. *Romanticism*), *постимпресионизам* (енгл. *Post-Impressionism*), *реализам* (енгл. *Realism*), *дадаизам* (енгл. *Dadaism*), *футуризам* (енгл. *Futurism*). Од назива за ере издвајамо *палеозоик* (енгл. *Paleozoic*), *кенозоик* (енгл. *Cenozoic*), *мезозоик* (енгл. *Mezozoic*), а од периода, на пример, *тријас* (енгл. *Triassic*), *јура* (енгл. *Jurassic*), *креда* (енгл. *Cretaceous*).

Називи брендова аутомобила и назива изума према имену/презиму изумитеља. Називи брендова аутомобила се у српском језику пишу малим почетним словом, а у енглеском великим почетним словом. Као илустративне примере издвојили смо следеће: *ауди* (енгл. *Audi*), *волксваген* (енгл. *Volkswagen*), *ламборџини* (енгл. *Lamborghini*), *мазда* (енгл. *Mazda*), *масераџи* (енгл. *Maserati*), *мерцедес* (енгл. *Mercedes*), *пежо* (енгл. *Peugeot*), *рено* (енгл. *Renault*), *фијат* (енгл. *Fiat*), *форд* (енгл. *Ford*), *хјанде* (енгл. *Hyundai*), *цитроен* (енгл. *Citroen*). Као што се може видети у наведеним примерима, разлике у писању могу бити само у томе да ли је почетно слово мало или велико (попут *ауди/Audi*, *мазда/Mazda*, *масераџи/Maserati*, *форд/Ford*,

циџроен/*Citroen*), али се могу тицати и (не)писања *j* (уп. *фијаџи/Fiat*) или других консонаната (уп. *волксваџен/Volkswagen*, *пежо/Peugeot*). Називи одговарајућих компанија пишу се великим почетним словом у оба језика.

Називи врста биљака и животиња. Врсте биљака и животиња се у српском језику пишу малим почетним словима и када су вишечлане. Са друге стране, у енглеском језику се (углавном) пишу великим почетним словима свих речи (осим лексеме *dog*). Као илустративне примере, прво издвајамо називе одабраних раса паса: *француски булдоџ* (енгл. *French bulldog*), *лабрадор реџривер* (енгл. *Labrador Retriever*), *злаџни реџривер* (енгл. *Golden Retriever*), *немачки овчар* (енгл. *German Shepherd*), *аустралијски овчар* (енгл. *Australian Shepherd*), *џудлица* (енгл. *Poodle*), *амерички кокер шпанијел* (енгл. *American Cocker Spaniel*), *акиџа* (енгл. *Akita*), *аљаски хаски* (енгл. *Alaskan Husky*), *боксер* (енгл. *Boxer*), *биџл* (енгл. *Beagle*), *далмаџинац* (енгл. *Dalmatian dog*), *доберман* (енгл. *Doberman*), *малџезер* (енгл. *Maltese dog*), *сицилијански хрџ* (енгл. *Sicilian Greyhound*), *шарџланинац* (енгл. *Sharr dog*). При именовању коња по раси, у српском језику разликује се начин писања за име јединке (на пример, *Вранац*) и расу којој припадају (на пример, *вранац*).

Што се тиче биљака, издвајамо неке врсте јабука: *ајдаред* (енгл. *Idared*), *будимка*, *злаџни делишес* (енгл. *Golden Delicious*), *џрени смиџ* (енгл. *Granny Smith*), *јонаџан* (енгл. *Jonathan*), *кожара*, *колачара*, *џеџровача*, *црвени делишес* (енгл. *Red Delicious*); као и врсте других биљака: *алое вера* (енгл. *Aloe vera*), *ђурђевак* и *ђурђево цвеће* (енгл. *lily of the valey*), *јаџанска џрешња* (енгл. *Japanese cherry*), *јорџован* (енгл. *lilac*), *лимунска џрава* (енгл. *lemongrass*), *мајчина дуџица* (енгл. *thyme*), *ориџано* (енгл. *oregano*), *џеруника* (енгл. *iris*), *филагендрон* (енгл. *philodendron*), *фуксија* (енгл. *fuchsia*), *хајдучка џрава* (енгл. *yarrow*), *хорџензија* (енгл. *hydrangea*).

Називи мерних јединица, хемијских елемената, једињења и лекова. Заједничко за називе мерних јединица у српском и енглеском језику јесте да се пишу малим почетним словом: *меџар* (енгл. *meter/metre*), *лиџар* (енгл. *liter/litre*), *килоџрам* (енгл. *kilo*), *секунд/секунда* (енгл. *second*). Чак и јединице у физици које воде порекло од имена конкретног научника пишу се малим почетним словом и у српском и у енглеском језику: *џесла* (енгл. *tesla*), *вебер* (енгл. *weber*), *џул* (енгл. *joule*), *џаскал* (енгл. *pascal*), *њуџн* (енгл. *newton*), *ом* (енгл. *ohm*). Исто тако, хемијски елементи пишу се малим почетним словом и у српском и у енглеском језику: *калцијум* (енгл. *calcium*), *калијум* (енгл.

potassium), кисеоник (енгл. *oxygen*), водоник (енгл. *hydrogen*), угљеник (енгл. *carbon*), алуминијум (енгл. *aluminium*), жива (енгл. *mercury*), јод (енгл. *iodine*), злато (енгл. *gold*), сребро (енгл. *silver*). За хемијска једињења важи исто правило, само што се у српском обично пишу са цртицом, а у енглеском растављено: угљен-диоксид (енгл. *carbon dioxide*), натријум-хлорид (енгл. *sodium chloride*). Називи киселина пишу се одвојено и малим словима у српском и енглеском језику: сумпорна киселина (енгл. *sulphuric acid / sulfuric acid*), сумпораста киселина (енгл. *sulfurous acid / sulfinic acid*), хлороводонична киселина (енгл. *hydrochloric acid*).

Називи лекова и њихов састав, односно генеричко име, пишу се малим почетним словом у српском језику, а великим или малим почетним словом у енглеском језику (осим назива киселина, који су увек малим словом), што илуструјемо следећим примерима: аспирин/*Aspirin* (ацетилсалицилатна киселина, енгл. *acetylsalicylic acid*), бруфен (ибупрофен, енгл. *Ibuprofen*), палитрекс/*Palitrex* (цефалексин, енгл. *Cephalexin*), синацилин/*Sinacilin* (амоксицилин, енгл. *Amoxicilin*), панклав/*Panclav* (амоксицилин и клавуланска киселина, енгл. *Amoxicillin + clavulanic acid*), ципрофлоксацин (ципрофлоксацин, енгл. *Ciprofloxacin*).

Писање великих и малих слова у мејлу. На крају ћемо писање малог и великог почетног слова сагледати на примеру писања мејлова (в. примере 1 и 2).

Молба у вези са променом термина колоквијума

Драги професоре, драга професорка,

Желели смо да вас обавестимо о томе да је дошло до преклапања термина колоквијума из Контрастивног приступа српском и енглеском правопису и из предмета Америчка књижевност – класици. Уколико је могуће, значило би нам да се промени термин за један колоквијум.

Захваљујемо на разумевању и помоћи.

Срдачно,

Стефан Стефановић, студент треће године Англистике

Пример 1: Писање мејла на српском језику

Request Regarding a Change in the Midterm Schedule

Dear Professors,

We would like to inform you that there is a scheduling conflict between the midterm in A Contrastive Approach to Serbian and English Orthography and the midterm in American Literature – Classics. If possible, we would greatly appreciate it if the time of one of the midterms could be changed.

Thank you for your understanding and assistance.

Kind regards,

Stefan Stefanović

Third-year student of the English Language and Literature BA programme

Пример 2: Писање мејла на енглеском језику

Из наведених примера види се да електронска пошта свакако мора бити насловљена, у складу са правилима језика на ком је написана. Затим, мејл почиње великим словом придева попут *поштовани/поштована, уважени/уважена, драги/драга*, односно њихових еквивалената у енглеском (*dear* и сл.), и имена (или имена и презимена, или титуле и имена/презимена) особе којој је мејл упућен, након чега следи запета. Уколико се садржај мејла наставља у истом реду, наставак почиње малим словом. Ако пак наставак почиње у новом реду, пише се великим почетним словом, што је чешће случај, поготово ако је мејл дужи. У завршном делу су *поздрав (велики, срдачни, колеџијални)* и потпис особе која је послала мејл, односно *kind regards, sincerely* у формалној комуникацији на енглеском.

У наставку наводимо табелу која ће сумирати најважније разлике између српског и енглеског језика при писању великог и малог слова.

Тип примера	Српски језик	Енглески језик
Наслов	Велико почетно слово прве речи и свих властитих именица у вишечланим насловима	Велико почетно слово прве речи и свих пунозначних речи у вишечланим насловима
Назив награде	Велико почетно слово прве речи и свих властитих именица у вишечланим називима: <i>Нобелова наџрада</i>	Велико почетно слово прве речи и свих пунозначних речи у вишечланим називима: <i>Nobel Prize</i>
Дан у недељи	Малим почетним словом: <i>субоџа</i>	Великим почетним словом: <i>Saturday</i>
Месец у години	Малим почетним словом: <i>мај</i>	Великим почетним словом: <i>May</i>
Правац у уметности	Малим почетним словом: <i>реализам</i>	Великим почетним словом: <i>Realism</i>
Вероисповест	Малим почетним словом: <i>хришћанин</i>	Великим почетним словом: <i>Christian</i>
Религија	Малим почетним словом: <i>хиндуизам</i>	Великим почетним словом: <i>Hinduism</i>
Марка аутомобила	Малим почетним словом: <i>ауди</i>	Великим почетним словом: <i>Audi</i>
Празник	Велико почетно слово прве речи и свих властитих именица у вишечланим називима	Велико почетно слово прве речи и свих пунозначних речи у вишечланим називима
Назив историјског догађаја	Велико почетно слово прве речи и свих властитих именица у вишечланим називима	Велико почетно слово прве речи и свих пунозначних речи у вишечланим називима
Назив предмета у школи или на факултету	Велико почетно слово прве речи и свих властитих именица у вишечланим називима	Велико почетно слово прве речи и свих пунозначних речи у вишечланим називима

Улица, булевар, трг	Великим почетним словом прве речи и евентуалних властитих именица у називу	Великим почетним словом прве речи и свих пунозначних речи у називу
Ороним	Велико почетно слово прве речи и свих властитих именица у вишечланим називима	Велико почетно слово прве речи и свих пунозначних речи у вишечланим називима
Хидроним	Велико почетно слово прве речи и свих властитих именица у вишечланим називима	Велико почетно слово прве речи и свих пунозначних речи у вишечланим називима
Присвојно значење	Присвојни придеви на <i>-ски, -чки, -шки</i> почетним малим словом (осим ако тим речима почиње званични назив), а они на <i>-ов, -ев, -ин</i> великим почетним словом	Употреба апострофа и посесивног <i>s ('s)</i> након именице

Питања и задаци за размишљање и дискусију

1. Пронађите наслов по једног научног рада на енглеском и српском језику, преведите их на српски и енглески језик, па упоредите сличности и разлике у вези са писањем великог и малог почетног слова.
2. Напишите по пет вишечланих хидронима и оронима на српском и енглеском језику, па упоредите сличности и разлике у вези са писањем великог и малог почетног слова.
3. Напишите називе пет насељених места у Србији, па их преведите на енглески језик.

4. Напишите вишечлане називе пет држава на српском и енглеском језику, па упоредите сличности и разлике у вези са писањем великог и малог почетног слова.
5. Напишите по једну адресу у Нишу и у Лондону, па их преведите на енглески и српски језик водећи рачуна о писању малог и великог почетног слова.
6. Напишите називе по пет булевара и тргова на српском и енглеском језику, па упоредите сличности и разлике у вези са писањем великог и малог почетног слова.
7. Напишите називе по пет црквених објеката на српском и енглеском језику, па упоредите сличности и разлике у вези са писањем великог и малог почетног слова.
8. Напишите називе по пет празника на српском и енглеском језику, па упоредите сличности и разлике у вези са писањем великог и малог почетног слова.
9. Напишите називе по пет историјских догађаја на српском и енглеском језику, па упоредите сличности и разлике у вези са писањем великог и малог почетног слова.
10. Објасните правила у вези са писањем националности у српском и енглеском језику и илуструјте их одабраним примерима.

Речници

- ВРСРИ 2004: Клајн, Иван, Шипка, Милан. 2004. *Велики речник сѝраних речи и израза*, Нови Сад: Прометеј.
- ЕСРГИ 2019: Prčić, Tvrtko. 2019. *Englesko-srpski rečnik geografskih imena*, друго, elektronsko, izdanje, Novi Sad: Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu.

- НТРЕЛИ 2018: Prčić, Tvrtko. 2018. *Novi transkripcioni rečnik engleskih ličnih imena*, treće, elektronsko, izdanje, Novi Sad: Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, 2018.
- ПРСЈ 2010: Шипка, Милан. 2010. *Правоџисни речник српскоџ језика*, Нови Сад: Прометеј.
- РЈН 2016: Клајн, Иван. 2016. *Речник језичких неџоумица*, Нови Сад: Прометеј.
- РСЈ 2007: Николић, Мирослав (ур.), Вујанић, Милица и др. 2007. *Речник српскоџа језика*, Нови Сад: Матица српска.

Литература

- Брборић 2009: Брборић, Вељко. 2009. „Називи насељених места, њихови етници и ктетици у правописним речницима српског језика”, *Научни сасџанак слависџа у Вукове дане*, 38/1, 327–339.
- Јанић, Стаменковић 2022: Јанић, Александра, Стаменковић, Душан. 2022. *Енџлеско-српска конџрасџивна лексиколоџија*, Ниш: Филозофски факултет у Нишу.
- Клајн 2002: Клајн, Иван. 2002. *Творба речи у савременом српском језику*, књига 1, Београд, Нови Сад: Институт за српски језик САНУ, Матица српска.
- Клајн 2003: Клајн, Иван. 2003. *Творба речи у савременом српском језику*, књига 2, Београд, Нови Сад: Институт за српски језик САНУ, Матица српска.
- Марковић, Вукић, Јанић 2020: Марковић, Јордана, Вукић, Маја, Јанић, Александра. 2020. *Правоџисна и друџа језичка веџбања*, Ниш: Филозофски факултет у Нишу.
- Мразовић, Вукадиновић 2009: Mrazović, Pavica, Vukadinović, Zora. 2009. *Gramatika srpskog jezika za strance*, Sremski Karlovci, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Панић Кавгић 2024: Panić Kavgić, Olga. 2024. *Jezik, film i kultura: ogledi iz prevođenja sa engleskog i na engleski*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019: Пешикан, Митар, Јерковић, Јован, Пижурица, Мато. 2019. *Правоџис српскоџа језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Пипер, Клајн 2013: Пипер, Предраг, Клајн, Иван. 2013. *Норматџивна џраматиџика српскоџ језика*, Нови Сад: Матица српска.

- Питерс 2004: Peters, Pam. 2004. *The Cambridge Guide to English Usage*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Ритер 2002: Ritter, Robert M. 2002. *The Oxford Guide to Style*, Oxford: Oxford University Press.
- Ритер 2005: Ritter, Robert M. 2005. *New Hart's Rules: The Handbook of Style for Writers and Editors*, Oxford: OUP Oxford.
- Стевановић 1981: Стевановић, Михаило. 1981. *Савремени српскохрватски језик*, књига I, Београд: Научна књига.
- Траск 1999: Trask, Robert Lawrence. 1999. *The Penguin Guide to Punctuation*, London: Penguin Books.
- Чорболоковић, Гаврановић 2024: Čorboloković, Saša, Gavranović, Valentina. 2024. *Pravopis u kontrastu: sličnosti i razlike između pravopisa srpskog i engleskog jezika*, Beograd: Univerzitet Singidunum.

4. САСТАВЉЕНО, РАСТАВЉЕНО И ПОЛУСЛОЖЕНИЧКО ПИСАЊЕ (НОВИЈИХ) АНГЛИЦИЗАМА У СРПСКОМ У ОДНОСУ НА МОДЕЛЕ У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

У овом поглављу даћемо преглед најважнијих правила о састављеном, растављеном и полусложеничком писању у српском и енглеском језику. Након тога, поглавље је посвећено писању (новијих) англицизама у српском језику чији се модели у енглеском језику не разликују и оних чији се модели у енглеском разликују у начину писања. Примери су ексцерпирани из *Српског речника новијих англицизама*. Са једне стране, бавићемо се сложеничким англицизмима чији се модели у енглеском такође пишу састављено, а са друге стране, бавићемо се полусложеничким англицизмима чији се модели у енглеском језику пишу састављено или растављено, као и сложеничким англицизмима чији се модели у енглеском језику пишу растављено или са цртицом. Представићемо податке о фреквентности одабраних полусложеничких и сложеничких англицизама у *Српском мрежном корпусу* и у *Корпусу јавног дискурса Републике Србије*, чиме ћемо указати на тенденције у употреби и на одступања од норме.

Кључни термини: *сложенице, полусложенице, синџаге, писање цртице, англицизми, норма, корпуси.*

Серглиш и *англосрпски језик* издвајају се као два варијетета српског језика настала под утицајем енглеског. Под серглишом Биљана Мишић Илић (2011: 79–80) подразумева „govorni jezik, u privatnoj upotrebi,

sa drugim pripadnicima dijaspore ili govornicima srpskog, dok se ređe koristi u pisanoj formi”, a за англосрпски језик истиче да се „koristi i u govornoj i u pisanoj formi, u privatnoj i javnoj upotrebi, kao i u štampanim i elektronskim medijima, javnim natpisima, reklamnim panoima” (Мишић Илић 2011: 80). Имајући наведено у виду, управо се новији англицизми сматрају делом тзв. англосрпског језика, при чему Прћић (2019: 78) сматра да „ova hibridna i spontana tvorevina predstavlja vrstu srpskog jezika koji (sve više) odstupa od svojih normi i (sve više) biva upotrebljavan prema normama engleskog jezika”. Према *Српском речнику новијих англицизама* (2021: 27–29), тематске области новијих англицизама²⁰ у српском језику су: друштво, култура, наука, информационе технологије, популарна култура, начин живота, слободно време, спорт. Напомињемо да је временски распон у коме су се појавили новији англицизми релативно дуг. На пример, аутори *Српског речника новијих англицизама* (2021: 11) под новијим англицизмима сматрају оне који су у српски језик ушли почев од 2000. године. Поменути речник био је доминантно извор за издавање англицизама у овом поглављу и за њихово поређење са моделима у енглеском језику.

Када се посматра однос значења енглеске лексеме и одговарајућег англицизма у српском језику, у литератури се издавају *англобализми* и *англокализми*. Под првим термином се подразумевају „речи које су глобално раширене и имају значење као у енглеском језику”, а под другим случајеви у којима се „глобално раширеним енглеским речима дају локално обојена значења” (в. Ајдачић 2020: 30–31). Примери англицизама из овог поглавља доминантно припадају англобализмима, односно у српском језику углавном имају исто значење као у енглеском језику. Будући да новији англицизми још увек нису у потпуности заживели у писаној (а ни у усменој) комуникацији код изворних говорника српског језика (и не можемо бити сигурни у то да ће и заживети), разумљиво је при писању новијих англицизама постоје недоумице. У вези са применом правописних правила, Твртко Прћић (2022: 33) запажа да „наша свакодневна језичка пракса обилује хаотичном мешавином облика који следе стандарднојезичку норму [...] и облика који [...] се у

²⁰ Будући да су англицизми у истраживањима обрађивани из различитих углова, издавамо нека истраживања о употреби и значењу англицизама у српском језику у последњих двадесетак година: Катић 2003; Филиповић 2006; Панић-Кавгић 2006; Мишић Илић 2011; Мишић Илић, Лопичић 2011; Новокмет 2012; Милић 2013; Боранијашевић 2017; Тиртова 2017; Боранијашевић 2018; Прћић 2019; Стаменковић, Тасић 2020; Лазић Коњик 2021; Јовановић 2021; Новокмет 2021; Јанић, Стаменковић 2022; Јанић-Величковић 2023а; Јанић, Величковић 2023б; Величковић, Јанић 2023).

употреби јављају с високом или врло високом учесталošћу и тенденцијом потискивања, па и истискивања, стандардних облика”. Такође, Јелена Спасић (2021: 128) скреће пажњу на „непоштовање ортографске нормe српског језика у електронским издањима штампе и некритичко преношење страних културних образаца”.

У овом поглављу бавимо се основним принципима састављеног, растављеног и писања са цртицом у српском и енглеском језику, те (састављеним, растављеним или полусложеничким) начином писања (новијих) англицизама у српском чији се модели у енглеском језику пишу на исти начин као стандардни начин писања конкретних англицизама или другачије од конкретних англицизама. Будући да новијих англицизама доминантно (углавном) нема у *Правопису српскога језика*, циљ нам је да покажемо код којих англицизама се јавља исти, а код којих различити начин писања у односу на изворни модел и у којој мери се тенденције у корпусима српског језика поклапају са препорученим (сложеничким или полусложеничким) начином писања у *Српском речнику новијих англицизама* (2021).

Принципи за састављено, растављено и полусложеничко писање англицизама исти су као и при писању домаће и одомаћене лексике. Јасмина Дражић и Јелена Војновић (2010: 500) истичу да се српска норма „држи семантичког критеријума, те у зависности од степена везаности два елемента, прописује сложеничко, полусложеничко и одвојено писање (*еркондишн, сјорџ-клуб, цез музика*)”. У два „техничка принципа” преношења речи из енглеског језика у српски језик ћиричним писмом Тиртова (2017: 284) убраја транскрипцију²¹ и транслитерацију, уз напомену да је први принцип сада чешћи код англицизама (попут *кеш, рејер*), а други је раније био више присутан (попут *камџ, менаџменџ*).

Што се тиче писања новијих англицизама у српском и њихових енглеских модела, аутори *Српског речника новијих англицизама* јасно истичу да начин писања у енглеском не би требало да утиче на писање англицизама у српском језику (в. Прћић и др. 2021: 18). Аутори *Правописа српскога језика* (2019: 187) скрећу пажњу на то да „на основу само писаног или само изговорног облика неке речи није увек могуће са сигурношћу знати како ће се она и изговарати, односно писати”, али и то да је тешко „дефинисати свеобухватна, јасна и лако применљива правила која би обухватила и релативно новију или сасвим нову лексику”

²¹ Транскрипцији имена људи и места, односно антропонимима и топонимима, посветили смо посебно поглавље.

(2019: 78). Зато је битно истаћи да „о питањима правописа не могу одлучивати само стручњаци за правопис, јер одговарајућа решења бројних правописних питања леже дубоко у језичкој структури и представљају изазов за лингвисте свих профила” (Драгићевић 2019: 151). Дакле, када је у питању писање англицизама, подједнако се питају србисти и англисти.

Упоредивши правила која се тичу састављеног и растављеног писања речи у српском и хрватском правопису, Јасмина Дражић и Јелена Војновић (2010: 500) закључују да „најуочљивије разлике односе се на писање твореница са префиксоидима [...] будући да их хрватски правопис третира доследно као сложенице, а српски, у зависности од семантичке сраслости, разликује три врсте писања ових спојева”, као и да постоји значајна разлика између српског и хрватског правописа „и када је у питању писање именичких веза у којима су обе именице или једна од њих страног порекла” (Дражић–Војновић 2010: 500).

Из правописног угла, највећи број проблема у вези са новим лексемама Рајна Драгићевић (2019: 143) повезује управо са састављеним и растављеним писањем „бројних нових вишеделних лексичких јединица у којима једна морфема, лексема или група речи има детерминативну улогу”. Наведено илуструје примерима попут *фитнџ тренер*, *експрофит*, *лимун-жуџа боја*. Посебно желимо да истакнемо и да сами аутори *Правописа српскога језика* (2019: 77) у вези са писањем почетних форманата страног порекла наводе следеће: „Нормативисти су каснили за продором ове врсте иновација и умножавањем сличних склопова, а процене степена сраслости у одмеравању значењских и формалних момената често су биле несигурне и субјективне јер су, по правилу, уистину у питању нијансе”.

На неусаглашености у састављеном, растављеном и полусложеничком писању указују, између осталог, Маја Вукић (2011) и Александра Лончар Раичевић (2019), при чему издвајају примере попут *имејл-адреса* и *интернет адреса*, за које би требало да важи исти принцип у писању. Када су у питању компјутерски термини, Слободан Новокмет (2022: 177) наводи да је већина њих до сада остала „ван домена правописне кодификације, која би нормирала њихову употребу на фонолошком, морфолошком и ортографском плану”.

Растављено писање у српском језику. Овај одељак почињемо запажањем да „у српском језику, као и у осталим словенским језицима расте број двочланих лексичких јединица у којима се једна именица понаша као непроменљиви детерминатор друге, променљиве, именице

(меџафон-дијломаџија, џојоџа мафија)” (Драгићевић 2019: 151). Као најважнија правила за растављено писање у српском језику издвајамо следећа:

1) Негација уз глаголе, без обзира на глаголски облик, попут *не ђослушавши, не знајући, не бих, не бејаху, не радимо, не улазиће*;

2) Неки спојеви са страним речима: *жиро рачун, масџер рад, ђинк хаљина*;

3) Поздрав *добро дошао, добро дошли* и сл.;

4) Синтагматски спојеви, попут *мноџо ђоџиована, лако чиџљива, изузеџно занимљиво*;

5) Предлошко-падежне конструкције, попут *са мном, за мном, у вас, до нас*;

6) Спојеви верзалних скраћеница и речи, попут *ТА ђећ, УСБ меморија, СМС ђорука*;

7) Бројеви код којих цифра за јединицу није нула, а цифра за десетицу није један, попут *двадесџ два, сџо ђрви, хиљаду џроје*;

8) Футур први глагола који се у инфинитиву завршавају на -ћи, попут *изрећи ћу / ћу изрећи, доџећи ћеће / ћеће доџећи*, као и у случајевима где је енклитички облик презента глагола *хџеџи* испред инфинитива на -џи, попут *(ви) ћеће аџлоудоваџи*.

Састављено писање у српском језику. Испитујући проблеме у вези са писањем именица које садрже префиксе *авио-, ауџо-, радио-, суџер-, фџо-* у српском језику, Сања Ђуровић (2019: 101) долази до следећег закључка: „Потпуно је нелогично да код твореница са префиксоидима које већ дуго постоје у српском језику има оволико колебања и измена јер би било очекивано да је њихово писање стабилизовано и општеприхваћено”, а као решење Ђуровић (2019: 102) види „да формални критеријуми буду примарни, јер су семантички често непрозирни”.

Најважнија правила за састављено писање у српском језику, односно за писање префиксалних творенице и сложенице, наводимо у наставку:

1) Префикс *не-* уз именице, попут *неџријаџељ, невреме*;

2) Префикс *не-* уз придеве, попут *несџваран, неразумљив*;

3) Негација код глагола *недосџајаџи, нећу, нисам* и других њихових облика;

4) Облици футура првог од глагола на -*ћи* у инфинитиву, попут *рес^тар^това^ћу, дисквалифика^{ва}ће*;

5) Спојеви са *йсеудо-*, *квази-*, попут *йсеудонаука, квазијунак*;

6) Спојеви са *микро-* и *макро-*, попут *микроклима, макрону^три-
јен^т*;

7) Спојеви са *ау^то-* у значењу „свој, сопствени”, попут *ау^то^тол,
ау^тобио^тграфија*;

8) Спојеви са *фо^то-* у значењу „светлост”, попут *фо^тосин^теза,
фо^то^терапија, фо^то^телија*;

9) Нијансе боја, попут *зелено^тлав, жу^тозелена, свет^тло^тлава,
шамно^тљубичаст^т*;

10) Сложени прилози које потичу од спојева са предлозима, по-
пут *увис, изнова, до^та^тд*;

11) Сложени²² бројеви са бројем *десет^т* у другом делу, попут *два-
десет^т, тридесет^т, деведесет^т*;

12) Сложени везници и предлози, попут *иако* и *накрај*.

Полусложеничко писање у српском језику. Када су у питању основне карактеристике полусложеница у српском језику, на основу претходних истраживања, Љиљана Петровачки и Гордана Штасни (2009: 91) издвајају наредне:

1) „степен сраслости, везаности, двеју лексема условљава одређену формалну реализацију, тако да се полусложенице у граfiјском погледу разликују од друге две категорије (синтагматских спојева и сложеница)”;

2) „полусложенице се састоје од две пунозначне речи, с тим да је прва саставница индеклинабилна, или од форманта и пунозначне речи”;

3) „свака саставница у полусложеници има своју прозодијску вредност”;

4) „саставнице у полусложеничком споју чувају своје основно значење и при томе именују јединствен ентитет из ванјезичке стварности”.

У *Српском речнику новијих анџлицизама* (2021: 18–19) о писању англицизама са цртицом наведено је следеће: „*spojeni crticom pišu se anglicizmi čiju morfološku strukturu čine dve sastavnice s međusobno*

²² Сложени из угла творбе речи.

prepoznatljivom semantičkom vezom u kojoj se značenje druge sastavnice, po pravilu u klasi imenica, nalazi u smislaonom odnosu nadređenosti [...] značenju cele reči”, што је илустровано примерима попут *шоок-шоу*, *арти-филм* и *фитнес-инструктор*. Што се тиче степена промена у правопису, Вељко Брборић (2019: 153) сматра да правописни речници „морају пратити савремени развој друштва”, а то се несумњиво односи и на доследност у писању (новијих) англицизама, односно на системска решења која би недоумице у писању свела на минимум.

Из правописног угла се сложеницама и полусложеницама који садрже енглеске елементе у спортском регистру бавила Валентина Будинчић (2019). Она је издвајала две групе примера где сматра да на основу правила о писању полусложеничких и сложеничких именичких англицизама које даје Твртко Прћић (2005) није јасно да ли их треба написати састављено или са цртицом: 1) *ол/сипар*, *флетш/ленд*, *сајд/сипин* итд.; 2) *соло/акција*, *ауш-судија*, *сиприш/фудбал* итд. (в. Будинчић 2019: 271–272). Постојање недоумице у вези са применом Прћићевих правила Будинчић образлаже на следећи начин: „елементи на првој позицији (било да су у питању именице или нека друга врста речи) имају придевску функцију те у складу са препорукама требало би да се пишу одвојено”, али „између саставних елемената у српском језику може се уочити значењска веза, што би, према постојећим правописним препорукама, требало да подразумева коришћење цртице између елемената” (Будинчић 2019: 272). Што се тиче састављеног и растављеног писања именица у српском језику, Милорад Дешић (2022: 60) сматра да „у формулисању правописних правила треба да буде уграђена и говорна компонента, тј. требало би да се укаже на повезаност писаног и говорног језика”.

На колебања која се тичу састављеног, полусложеничког и растављеног писања именица са префиксидима *авио-*, *аушо*, *радио-*, *супер-* и *фошо-* и на правилима у различитим издањима правописа указује Сања Ђуровић (2019), при чему закључује да је „нормирање ишло од појединачних примера, уместо од целине ка делу[,] тј. од општих критеријума ка специфичним” (Ђуровић 2019: 101). Издваја следеће значењске и формалне критеријуме које су аутори правописа издвојили и примењивали: „1. самостално значење; 2. актуелност и познатост; 3. самосталан акценат; 4. правила творбе речи (историјска и савремена); 5. избегавање нарушавања створених навика у начину писања; 6. преузети склопови из страних речи; 7. флексибилност насупрот изричитости” (Ђуровић 2019: 98). Додатно, Рајна Драгићевић (2019: 148) сматра да, ако су обе компоненте које улазе у састав нове речи „потврђене и као

самосталне лексеме од којих је једна непроменљива и одређује другу”, у споју их треба писати са цртицом: *џојџа-мафија*, *банана-република*, *меџафон-дипломатија*. На примеру компјутерске лексике, Марина Јањић (2022: 219) сматра да „већина аутора прибегава изворном или произвољном начину писања ових англицизама”. Ипак, у овом поглављу показати ћемо да се не ради заиста о произвољности говорника, већ има конкретних тенденција.

У наставку наводимо основна правила за полусложеничко писање у српском језику:

- 1) Спојеви са *онлајн*-, попут *онлајн-кућовина*, *онлајн-настава*;
- 2) Спојеви са *аушо*- у значењу „аутомобил”, попут *аушо-школа*, *аушо-приколица*;
- 3) Спојеви са *фошо*- у значењу „фотографија”, попут *фошо-модел*, *фошо-прилог*, *фошо-робот*;
- 4) Спојеви са *видео*-, попут *видео-пренос*, *видео-запис*;
- 5) Спојеви два равноправна члана, попут *српско-енглески (речник)*, *плаво-жути (капути)*, *црно-бели (дрес)*;
- 6) Спојеви слова и речи, попут *а-деклинација*, *и-версија*;
- 7) У хемијским једињењима, попут *угљен-диоксид*, *најтријум-хлорид*;
- 8) Боја чија се нијанса упоређује са предметом који је типично те боје, попут *лимун-жути*, *цигла-боја*;
- 9) Спојеви са несамосталним првим делом, попут *веб-дизајн*, *ре-мек-дело*;
- 10) Спојеви два (суседна) броја када није позната тачна вредност, попут *два-три*, *десет-двадесет* и сл.;
- 11) Спојеви са именицама у првом делу које су замена за (непостојећи) придев, попут *џол-линија*, *сет-лојта* (нема придева **џолни*, **сетни* и сл.);
- 12) Спојеви са *мини*- и *макси*-, попут *мини-сукња* (осим *минибус*) и *макси-сукња*.

На Слици 1 налази се двојезични српско-енглески натпис код споменика *Ђеле-кула*. Цртица се примећује у оба назива, али је погрешно употребљена. Наиме, на српском језику цртица се увек пише без размака пре и после ње (*Ђеле-кула*), док је на енглеском написана без размака, али је у овом случају није ни правилно употребити (треба да пише *Skull Tower*, а не *Skull-Tower*). Овде ћемо искористити прилику

да нагласимо да је у српском велико само слово *ћ*, а у енглеском језику су велика слова *s* и *t*.

Слика 1: Натпис код Ћеле-куле (Ниш, 7. 12. 2025)

Занимљиво је да су на табли са називима знаменитости која се налази дијагонално у односу на таблу приказану на Слици 1, назив *Ћеле-кула* и *Skull Tower* написани одвојено (в. Слика 2). Дакле, на Слици 2 грешка је у називу на српском, док су испоштована правила о писању почетних великих и малих слова.

Слика 2: Натпис дијагонално од Ћеле-куле (Ниш, 13. 2. 2026)

Писање са цртицом у енглеском језику у односу на састављено и растављено писање. Цртица (енгл. *hyphen*) у енглеском језику

има важну правописну улогу, али њена употреба није увек потпуно једнозначна. Наиме, писање са цртицом често зависи од синтаксичке улоге датог израза, његовог места у реченици, степена устаљености у језику, а понекад и од уређивачке и стилске праксе или варијетета језика. Зато се правила о цртици не могу у потпуности исцрпети у речнику нити свести на неколико крутих норми.

Ипак, могу се издвојити општа начела која су од значаја за правилну употребу (она која приказујемо заснована су на Кауфман, Страус 2021; Питерс 2004; Ритер 2002, 2005; Траск 1999). Пре свега, најважнији критеријум јесте јасноћа. Цртицу треба употребити онда када она доприноси прецизнијем разумевању израза, спречава двосмисленост или олакшава читање. Са друге стране, не треба је користити тамо где није неопходна, јер претерано писање са цртицом може деловати застарело, оптерећено и стилски непотребно. У енглеском језику разликују се две основне врсте цртице (Ритер 2005). Прва је такозвана тврда цртица (*hard hyphen*), која служи за повезивање делова сложених речи или израза, као у примерима *anti-nuclear*, *glow-worm*, *second-rate*, *part-time*. Друга је мека цртица (*soft hyphen*), која се користи при подели речи на крају реда. Мека цртица нема самосталну лексичку улогу, већ служи искључиво техничком обележавању места на којем се реч може преломити.

У енглеском се сложенице (енгл. *compounds*) могу писати на три начина: као одвојене речи, као облици са цртицом или као састављене речи. Тако су могући облици *air stream*, *air-stream* и *airstream*. Савремена пракса показује тенденцију ка смањивању употребе цртице, посебно код именичких сложеница, па су облици као *airstream* и *air raid* често пожељнији од старијих *air-stream* и *air-raid*. При томе се у америчком енглеском чешће срећу састављени облици, док британски енглески нешто чешће задржава одвојено писање, нпр. *endpoint* насупрот *end point*. О овоме се може прочитати више у поглављу које је посвећено разликама између британског и америчког енглеског. У савременом енглеском многе сложенице које су се некада редовно писале са цртицом данас се све чешће пишу или састављено или као две речи (нпр. *re-enforce* → *reinforce*, *tea-pot* → *teapot*, *book-store* → *bookstore*, *school-room* → *schoolroom*, *data-base* → *database* / *data base*, *on-line* → *online*, *life-style* → *lifestyle* / *life style*, *dining-room* → *dining room*, *walking-stick* → *walking stick*).

Посебно важна употреба цртице везује се за сложене атрибуте испред именице. У таквим случајевима цртица најчешће служи да више речи повеже у јединственој описној целини. Тако се пише: *a well-known*

story, up-to-date records, a light-green dress, a much-loved broadcaster, a rough-and-ready solution. У овим примерима цртица јасно показује да више речи заједно чини један атрибут, а без ње би значење могло бити нејасно или барем тренутно двосмислено. Тако, на пример, *a light-green dress* није исто што и *a light green dress*, као што ни *a woman-hating religion* није исто што и *a woman hating religion*.

Када је у питању употреба цртице, треба разликовати придевске сложенице, као што су *first class* или *low level*, од именичких сложеница, као што је *labour market*. Када изрази првог типа стоје испред именице, цртица је обично пожељна: *first-class seats, low-level waste*. Насупрот томе, код правих именичких сложеница цртица често није неопходна: *labour market liberalization*. Слично важи и за облике с партиципом. Изрази као *double-breasted suits* и *good-looking man* по правилу се пишу са цртицом, јер заједно творе јединствен описни израз. Поред овога, фразни глаголи у енглеском језику, као што су *build up, top up, hold up, back up*, не пишу се са цртицом када се употребљавају као глаголи. Међутим, када од њих настану именице или придеви, често се појављује цртица или се добија састављени облик: *a hold-up, backup, a check-in desk, a take-off point*.

Речи с префиксима у енглеском најчешће се пишу састављено, нарочито у америчком енглеском: *predetermine, antistatic, nonviolent, prejudice*. Ипак, цртица се употребљава онда када без ње може доћи до нејасноће, тешкоће у читању или погрешног тумачења. То је нарочито често у следећим случајевима:

1) када се сударају самогласници или сугласници, нпр. *anti-intellectual, de-ice, re-entry, non-negotiable, pre-eminent*;

2) када се префикс понавља, нпр. *re-release, sub-subcategory*;

3) када без цртице настаје друго значење, нпр. *re-form* према *reform, re-cover* према *recover*;

4) испред великог слова, броја или датума, нпр. *anti-Darwinism, pseudo-Cartesian, pre-1990s, non-EC countries, pre-1500 literature*;

5) када се префикс додаје већ сложеном облику, нпр. *anti-seal-killing campaigners, pre-twentieth-century music, post-cold-war world*.

Посебно је занимљив префикс *ex-*, који се најчешће пише са цртицом када означава ранији статус: *ex-husband, ex-convict, ex-president*. Ако после њега долази вишечлана синтагма, често је стилски боље преобликовати реченицу него гомилати више цртица.

Суфикси и полусуфикси/суфиксоиди се у енглеском пишу или састављено или ређе са цртицом, али никада засебно. Тако се пише, на пример, *catlike, childlike, warlike, deathless, fearless, harmless, clockwise*,

lengthwise и *edgewise*. Ипак, код појединих суфикса, нарочито *-like*, *-less* и понекад *-wise*, цртица се може употребити онда када доприноси прегледности или олакшава читање, посебно ако је основа дужа, необична или графички незграпна: *shell-like*, *tortoise-like*, *bell-less*, *error-wise*, *budget-wise*. Цртица је честа и код облика изведених од властитих имена, па се зато пише *Paris-like*, *Shakespeare-like*. У таквим случајевима цртица има практичну улогу: јасније раздваја основу и суфикс и смањује могућност погрешног читања или тренутне двосмислености. Ипак, кад год је облик уобичајен и лако читљив, предност обично има састављено писање, као у примерима *clockwise*, *streetwise*, *likewise* и *businesslike*. Када сложени придев почиње прилогом који се завршава на *-ly*, цртица се обично не пише: *a happily married couple*, *a newly discovered compound*, *an environmentally friendly fridge*. Разлог томе је то што сам облик на *-ly* већ довољно јасно показује структуру израза.

Бројеви од 21 до 99, када су написани словима, доследно се пишу са цртицом: *twenty-one*, *eighty-four*, *ninety-nine*. Исто важи и за редне бројеве овог типа: *twenty-third* или *fifty-fifth*. Стране света у сложеним облицима такође се најчешће пишу са цртицом: *south-east*; *south-by-east*. Међутим, неки сродни облици, нарочито називи ветрова, често се пишу састављено: *southeaster*, *northwesterly*. Цртица се још користи и када се у низу изоставља заједнички део сложеннице (*two- and three-bedroom flats*, *pre- and post-war Berlin*, *socio- and psycholinguistics*), као и у двочланим личним именима и презименима, ако је такав облик устаљен: *Jean-Paul Gaultier*, *Claude Lévi-Strauss*.

Исти начин писања англицизама у српском и одговарајућих модела у енглеском језику. У центру пажње у овом поглављу биће нам англицизми који се у смислу састављеног, растављеног или писања са цртицом пишу другачије од одговарајућих модела у енглеском језику. Ипак, желимо прво да укажемо на, и те како бројне, примере који се пишу по истом принципу у српском и енглеском језику. Примере таквих англицизама ексцерпирали смо из *Српског речника новијих англицизама* (2021) и наводимо их азбучним редом у наставку, при чему су у загради енглески модели:

адвер (енгл. *adware*), *ајлајнер* (енгл. *eyeliner*), *андерграунд* (енгл. *underground*), *андергоџ* (енгл. *underdog*), *анимоџи* (енгл. *animoji*), *ан-џлаџд* (енгл. *unplugged*), *антиугамџинџ* (енгл. *antidumping*), *антиијерспиранти* (енгл. *antiperspirant*), *арт-рок* (енгл. *art-rock*), *астроџурфинџ* (енгл. *astroturfing*), *аутдоор* (енгл. *outdoor*), *аутлет* (енгл. *outlet*), *ауто-џлеј* (енгл. *autoplay*), *аутоџун* (енгл. *autotune*), *аутџут* (енгл. *output*),

lipstick), локаут (енгл. *lockout*), локдаун (енгл. *lockdown*), мајлсџоун (енгл. *milestone*), мајндсеџ (енгл. *mindset*), манимејкер (енгл. *moneymaker*), масџермајнд (енгл. *mastermind*), масџерџис (енгл. *masterpiece*), меџаџиксел (енгл. *megapixel*), меџасџар (енгл. *megastar*), мејковер (енгл. *takeover*), мејлбокс (енгл. *mailbox*), мејнсџрим (енгл. *mainstream*), микроџибер (енгл. *microfiber/microfibre*), микроџи (енгл. *microchip*), микроџроцесор (енгл. *microprocessor*), миџаџ (енгл. *meetup*), мулџимедиџа (енгл. *multimedia*), мулџиџлекс (енгл. *multiplex*), мулџиџџаскинџ (енгл. *multitasking*), неџбук (енгл. *netbook*), нокаут (енгл. *knockout*), ноуџбук (енгл. *notebook*), ноуџџег (енгл. *notepad*), џузлеџер (енгл. *newsletter*), џузџиг (енгл. *newsfeed*), овербукинџ (енгл. *overbooking*), оверклок (енгл. *overclock*), оверсајз(џ) (енгл. *oversize(d)*), онлајн (енгл. *online*), офлајн (енгл. *offline*), офсеџ (енгл. *offset*), офшор (енгл. *offshore*), офшуџ (енгл. *offshoot*), џараџлајдинџ (енгл. *paragliding*), џарамилиџаран (енгл. *paramilitary*), џасворџ (енгл. *password*), џачворк (енгл. *patchwork*), џејнџбол (енгл. *paintball*), џејсмејкер (енгл. *racemaker*), џенџхаус (енгл. *penthouse*), џивоџмен (енгл. *pivotman*), џлејџаџ (енгл. *playout*), џлејбек (енгл. *playback*), џлејмејкер (енгл. *playmaker*), џлејоф (енгл. *playoff*), џојкорн (енгл. *popcorn*), џриџејџ (енгл. *prepaid*), рансомвер (енгл. *ransomware*), реџнекс (енгл. *redneck(s)*), роџсџер (енгл. *roadster*), роџџоџ (енгл. *rooftop*), сајбербули(џ)нџ (енгл. *cyberbullying*), сајберџанк (енгл. *cyberpunk*), сајберсџејс (енгл. *cyberspace*), сајберсџокинџ (енгл. *cyberstalking*), саунџтрек/саунџџрак (енгл. *soundtrack*), скајџајвинџ (енгл. *skydiving*), скеџбук (енгл. *sketchbook*), скејџборџ (енгл. *skateboard*), скраџбук (енгл. *scrapbook*), скриншоџ (енгл. *screenshot*), слејсџик (енгл. *slapstick*), смаџџбук (енгл. *smartbook*), смаџџвоч (енгл. *smartwatch*), смаџџфон (енгл. *smartphone*), сноборџ (енгл. *snowboard*), соџџбол (енгл. *softball*), сонџбук (енгл. *songbook*), сонџрајџер (енгл. *songwriter*), сџикерфон (енгл. *speakerphone*), сџорџсмен (енгл. *sportsman*), сџо(џ)ксмен (енгл. *spokesman*), сџејкхолџер (енгл. *stakeholder*), сџенџбај (енгл. *standby*), сџоџовер (енгл. *stopover*), сџориборџ (енгл. *storyboard*), сџорилајн (енгл. *storyline*), сџронџмен (енгл. *strongman*), суџерџиџ (енгл. *superfit*), суџеркомџџуџер (енгл. *supercomputer*), суџеркул (енгл. *supercool*), суџермаркеџ (енгл. *supermarket*), суџермен (енгл. *superman*), суџермоџел (енгл. *supermodel*), суџерсџар (енгл. *superstar*), џајмаџ (енгл. *timeout*), џајмлајн (енгл. *timeline*), џачџег (енгл. *touchpad*), џачскрин (енгл. *touchscreen*), џвиџаџ (енгл. *tweetup*), џејкавеј (енгл. *takeaway*), џелешоџинџ (енгл. *teleshopping*), џелешексџ (енгл. *teletext*), џоџкоџџ (енгл. *topcoat*),

шпи́н (енгл. *topspin*), трéјдмáрк (енгл. *trademark*), фáјервол (енгл. *firewall*), фáндрејзинг (енгл. *fundraising*), Фéјсбук (енгл. *Facebook*), фéјслиф (енгл. *facelift(ing)*), фиберглас (енгл. *fiberglass/fibreglass*), фидбек (енгл. *feedback*), филибастер (енгл. *filibuster*), фишбургер (енгл. *fishburger*), флэшиш (енгл. *flagship*), флешбек (енгл. *flashback*), форхенд (енгл. *forehand*), фриленсер (енгл. *freelancer*), фристáйл (енгл. *freestyle*), фронтмáн (енгл. *frontman*), хáјлáйт (енгл. *highlight*), хáјперлú (енгл. *hyperloop*), хéглáйн (енгл. *headline*), хендаут (енгл. *handout*), хендмéјд (енгл. *handmade*), хештáг/хаштáг (енгл. *hashtag*), хиперлинк (енгл. *hyperlink*), хипертéкс (енгл. *hypertext*), хитмéјкер (енгл. *hitmaker*), ховерборд (енгл. *hoverboard*), ховеркрафт (енгл. *hovercraft*), холограм (енгл. *hologram*), хотспот (енгл. *hotspot*), чекаут (енгл. *checkout*), чекпоинт (енгл. *checkpoint*), чирлидер (енгл. *cheerleader*), чизбургер (енгл. *cheeseburger*), чизкејк (енгл. *cheesecake*), џекпот (енгл. *jackpot*), џојстик (енгл. *joystick*), шорткаут (енгл. *shortcut*), шоумен (енгл. *showman*), шоурум (енгл. *showroom*), шоусто́пер (енгл. *showstopper*).

Примећује се да горенаведени англицизми несумњиво имају по две речи/основе и да се доминантно пишу према енглеском моделу састављено (осим *арп-рок* и *афшер-парши*). Да бисмо указали на појаву одступања од правописних правила чак и када се англицизам и одговарајући модел пишу по истом принципу (састављено, растављено или са цртицом), проверили смо фреквентност писања одабраних англицизама из горенаведеног низа у Српском мрежном корпусу и Корпусу јавног дискурса (в. Табелу 1).

Англицизам	Српски мрежни корпус			Корпус PDRS		
	Саст.	Раст.	Полусл.	Саст.	Раст.	Полусл.
<i>бајас</i>	260 = 78%	22 = 7%	50 = 15%	525 = 92%	24 = 4%	24 = 4%
<i>бекстеј</i>	235 = 96,7%	4 = 1,65%	4 = 1,65%	237 = 97,93%	4 = 1,65%	1 = 0,41%
<i>блокбастер</i>	620 = 98,41%	3 = 0,48%	7 = 1,11%	516 = 59,04%	353 = 40,39%	5 = 0,57%
<i>бодибилдер</i>	204 = 77%	33 = 12%	28 = 11%	338 = 84,5%	26 = 6,5%	36 = 9%

<i>воркшој</i>	26 = 93%	2 = 7%	0 = 0%	3 = 37,5%	3 = 37,5%	2 = 25%
<i>кокџиџ</i>	745 = 100%	0 = 0%	0 = 0%	839 = 100%	0 = 0%	0 = 0%
<i>лайшој</i>	10.697 = 88%	959 = 8%	481 = 4%	10.560 = 94%	577 = 5%	160 = 1%
<i>масџермајнд</i>	21 = 87,5%	3 = 12,5%	0 = 0%	55 = 83,33%	10 = 15,15%	1 = 1,51%
<i>меџасџар</i>	8 = 62%	3 = 23%	2 = 15%	12 = 92%	1 = 8%	0 = 0%
<i>неџбук</i>	212 = 98,15%	1 = 0,46%	3 = 1,39%	17 = 94%	0 = 0%	1 = 6%
<i>ноуџидеј</i>	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	1 = 100%	0 = 0%	0 = 0%
<i>џејнџбол</i>	52 = 96%	0 = 0%	2 = 4%	30 = 71%	2 = 5%	10 = 24%
<i>џлејмејкер</i>	1510 = 99,47%	2 = 0,13%	6 = 0,4%	1981 = 99,75%	5 = 0,25%	0 = 0%
<i>сајберсџејс</i>	41 = 69,49%	17 = 28,81%	1 1,69%	19 = 90,48%	2 = 9,52%	0 = 0%
<i>смарџвоч</i>	1 = 100%	0 = 0%	0 = 0%	1 = 100%	0 = 0%	0 = 0%
<i>сџејкхолдер</i>	187 = 98,94%	1 = 0,53%	1 = 0,53%	992 = 99,9%	1 = 0,1%	0 = 0%
<i>фриленсер</i>	197 = 98%	2 = 1%	2 = 1%	2601 = 99,92%	1 = 0,04%	1 = 0,04%
<i>хендауџ</i>	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	3 = 100%	0 = 0%	0 = 0%
<i>чекауџ</i>	3 = 75%	1 = 25%	0 = 0%	1 = 50%	1 = 50%	0 = 0%
<i>чизкејк</i>	56 = 76,71%	16 = 21,92%	1 = 1,37%	87 = 92,55%	5 = 5,32%	2 = 2,13%

Табела 1: Састављено, растављено и полусложеничко писање одабраних англицизама чији се модели пишу по истом принципу: бројчани и процентуални подаци у корпусима српског језика

Напомињемо да су неки примери изостали из корпуса, односно да их има мање од 10 када се у обзир узму сва три могућа начина писања, попут *ноуџиџед*, *смарџивоч*, *хендауџ*, *чекауџ*. Ипак, на основу података из Табеле 1, може се закључити да је код говорника српског језика заживело састављено писање одабраних англицизама чији се модели у енглеском такође пишу састављено. То је посебно видљиво у примерима *блокбастер*, *кокџиџ*, *лајџоџ*, *џлејмејкер*. Другим речима, ни у једном примеру у Табели 1 није доминирало растављено или полусложеничко писање. Да ли је разлог за то познавање начина писања енглеских модела и њихов утицај? Могуће је, али је такође могуће да су ти примери постали фреквентни у употреби и да су сами говорници изложени састављеном писању. Дакле, важно је имати на уму и то да нису сви новији англицизми подједнако „нови”.

Полусложенички англицизми. У наставку издвајамо полусложеничке англицизме из *Српског речника новијих англицизама* који се у енглеском пишу растављено:

ајс-кафа (енгл. *ice coffee*), *акаунџ-менаџер* (енгл. *account manager*), *арџ-дирекџор* (енгл. *art director*), *афилијаџ-маркеџинџ* (енгл. *affiliate marketing*), *бакеџ-лисџа* (енгл. *bucket list*), *бафер-зона* (енгл. *buffer zone*), *бебу-аларм* (енгл. *baby alarm*), *биџ-бенџ* (енгл. *big band*), *биџ-дил* (енгл. *big deal*), *бизнис-класа* (енгл. *business class*), *бич-бар* (енгл. *beach bar*), *бјуџи-џјуџоријал* (енгл. *beauty tutorial*), *блајнд-гејџ* (енгл. *blind date*), *блур-ефекаџ* (енгл. *blur effect*), *бокс-офис* (енгл. *box office*), *бокс-сеџ* (енгл. *box set*), *веб-дизајн* (енгл. *web design*), *велнес-џенџар* (енгл. *wellness center/centre*), *видео-џокеј* (енгл. *video jockey*), *видео-конферен-џија* (енгл. *video conference*), *видео-линк* (енгл. *video link*), *видео-џројек-џор* (енгл. *video projector*), *видео-џуџоријал* (енгл. *video tutorial*), *џифџ-шоџ* (енгл. *gift shop*), *џрејс-џериод* (енгл. *grace period*), *дабл-гејџ* (енгл. *double date*), *дарк-мод* (енгл. *dark mode*), *дарк-веб* (енгл. *dark web*), *даџа-џенџар* (енгл. *data center/centre*), *денс-аеробик* (енгл. *dance aerobics*), *дескџоџ-комџуџер* (енгл. *desktop computer*), *диџ-веб* (енгл. *deep web*), *диск-драјв* (енгл. *disk drive*), *диск-џокеј* (енгл. *disk jockey*), *дрим-џим* (енгл. *dream team*), *есид-џез* (енгл. *acid jazz*), *инди-филм* (енгл. *indie film*),

интернет-кафе²³ (енгл. *Internet cafe*), кенсел-култура (енгл. *cancel culture*), класер-бомба (енгл. *cluster bomb*), коктел-парти (енгл. *cocktail party*), кол-центаар (енгл. *call center/centre*), комјунити-менаџер (енгл. *community manager*), компакт-диск (енгл. *compact disc*), контакт-група (енгл. *contact group*), контент-маркетинг (енгл. *content marketing*), контрол-фрик (енгл. *control freak*), корнер-шоу (енгл. *corner shop*), креш-тест (енгл. *crash test*), маркетинг-менаџер (енгл. *marketing manager*), маркетинг-микс (енгл. *marketing mix*), мас-медија (енгл. *mass media*), мастер-план (енгл. *master plan*), маунтин-бајк (енгл. *mountain bike*), меј-лист (енгл. *mailing list*), њуз-маџазин (енгл. *news magazine*), пуб-квиз (енгл. *pub quiz*), пет-шоу (енгл. *pet shop*), пир-шоу (енгл. *peer show*), пол-позисија (енгл. *pole position*), Премијер-лига (енгл. *Premier League*), прес-конференција (енгл. *press conference*), пул-бар (енгл. *pool bar*), пул-парти (енгл. *pool party*), пуш-ноуификација (енгл. *push notification*), рај-дер-лист (енгл. *rider list*), ријалити-телевизија (енгл. *reality television*), ритам-секција (енгл. *rhythm section*), ритејл-парк (енгл. *retail park*), рол-модел (енгл. *role model*), рум-сервис (енгл. *room service*), сајнс-фикшн (енгл. *science fiction*), сет-лист (енгл. *set list*), слип-мог (енгл. *sleep mode*), слот-машина (енгл. *slot machine*), снэк-бар (енгл. *snack bar*), спа-ринг-партнер (енгл. *sparring partner*), степ-аеробик (енгл. *step aerobics*), стриминг-сервис (енгл. *streaming service*), стрит-воркаут (енгл. *street workout*), талент-шоу (енгл. *talent show*), текст-еџитор (енгл. *text editor*), текст-процесор (енгл. *text processor*), тим-лидер (енгл. *team leader*), ток-шоу (енгл. *talk show*), топ-модел (енгл. *top model*), тотал-лук (енгл. *total look*), трендинг-лист (енгл. *trending list*), трибут-бенд (енгл. *tribute band*), фан-клуб (енгл. *fan club*), Фејсбук-профил (енгл. *Facebook profile*), фитнес-инструктор (енгл. *fitness instructor*), фитнес-студио (енгл. *fitness studio*), флеш-фикција (енгл. *flesh fiction*), флопи-диск (енгл. *floppy disk*), фото-финиш (енгл. *photo finish*), фото-сешн (енгл. *photo session*), фуд-блогер (енгл. *food blogger*), хард-диск (енгл. *hard disk*), хард-рок (енгл. *hard rock*), хелтх-клуб (енгл. *health club*), хет-трик (енгл. *hat trick*), хедџ-фонд (енгл. *hedge fund*), чип-тюнинг (енгл. *chip tuning*), џамбо-џет (енгл. *jumbo jet*), џанк-мејл (енгл. *junk mail*), џем-сешн (енгл. *jam session*), ши-бутер (енгл. *shea butter*), шопинг-сентар (енгл. *shopping center/centre*).

Англицизам	Српски мрежни корџус	Корџус PDRS
------------	----------------------	-------------

²³ Према Правовијусу српскога језика (2019: 81. и другим издањима), лексема интернет пише се одвојено од других речи (интернет сџран(иц)а и сл.).

	Саст.	Раст.	Полусл.	Саст.	Раст.	Полусл.
<i>бизнис- -класа</i>	0 = 0%	177 = 97%	6 = 3%	0 = 0%	1052 = 74%	362 = 26%
<i>веб-дизајн</i>	0 = 0%	218 = 92%	20 = 8%	1 = 0,3%	265 = 89,5%	30 = 10,1%
<i>видео- -конферен- -ција</i>	123 = 19%	441 = 68%	84 = 13%	79 = 8%	594 = 65%	246 = 27%
<i>џифтш-шоџ</i>	0 = 0%	14 = 88%	2 = 12%	0 = 0%	3 = 100%	0 = 0%
<i>дрим-џим</i>	0 = 0%	204 = 89%	26 = 11%	3 = 1%	258 = 85%	43 = 14%
<i>кол-ценџар</i>	2 = 0,3%	553 = 85,6%	91 = 14,1%	14 = 1%	710 = 71%	277 = 28%
<i>мас-медији</i>	37 = 31%	36 = 30%	47 = 39%	52 = 45%	25 = 21%	39 = 34%
<i>масџер- -џлан</i>	26 = 3%	832 = 95%	21 = 2%	93 = 11%	762 = 88%	8 = 1%
<i>мејлинџ- -лисџа</i>	0 = 0%	191 = 98%	4 = 2%	1 = 0,2%	491 = 99,2%	3 = 0,6%
<i>џуш- -ноџифика- -ција</i>	0 = 0%	4 = 100%	0 = 0%	0 = 0%	4 = 80%	1 = 20%
<i>риџам- -секција</i>	0 = 0%	164 = 91%	17 = 9%	0 = 0%	94 = 98%	2 = 2%
<i>риџејл-џарк</i>	0 = 0%	27 = 100%	0 = 0%	0 = 0%	149 = 100%	0
<i>рум-сервис</i>	0 = 0%	25 = 86%	4 = 14%	0 = 0%	26 = 84%	5 = 16%
<i>џексџ- -едџџор</i>	0 = 0%	83 = 95%	4 = 5%	0 = 0%	96 = 97%	3 = 3%
<i>џим-лидер</i>	3 = 1,5%	188 = 94%	9 = 4,5%	2 = 0,6%	323 = 99,1%	1 = 0,3%

<i>шок-шоу</i>	11 = 4%	119 = 46%	130 = 50%	2 = 1%	53 = 36%	92 = 63%
<i>фитнес- инструк- тор</i>	0 = 0%	95 = 97%	3 = 3%	0 = 0%	136 = 99%	2 = 1%
<i>фото- финиш</i>	37 = 17%	93 = 42%	89 = 41%	82 = 42%	32 = 16%	82 = 42%
<i>хард-диск</i>	52 = 1%	5068 = 96%	165 = 3%	2 = 0,1%	2527 = 77,6%	726 = 22,3%
<i>шојинг- центар</i>	1 = 0,1%	1467 = 95,5%	68 = 4,4%	0 = 0%	1399 = 96%	62 = 4%

Табела 2: Састављено, растављено и полусложеничко писање одабраних полусложеничких англицизама чији се модели пишу растављено: бројчани и процентуални подаци у корпусима српског језика

Као што се види у Табели 2, одабрани полусложенички англицизми чији се енглески модели пишу са размаком у корпусима се доминантно јављају растављено. Полусложеничко писање заживело је у примерима *мас-медија* (*srWaC*, насупротив доминантном сложеничком писању у Корпусу *PDRS*), *шок-шоу* (оба корпуса). У примеру *фото-финиш* уједначено су полусложенички и сложенички начин писања у *Корпусу јавног дискурса Рејубике Србије (PDRS)*. Такође, вредно је помена да је састављени начин писања врло често у потпуности изостао. Након свега наведеног, долази се до јединог логичног питања. Да ли је разлог за растављено писање ове подгрупе полусложеничких англицизама раздвојени начин писања енглеских модела? То не мора нужно бити разлог за растављено писање. До потпуног одговора можемо доћи када испитамо писање и осталих подгрупа англицизама.

У *Српском речнику новијих англицизама* малобројни су полусложенички англицизми чији се енглески модели пишу састављено. У питању су следећи примери: *аудио-блогинг* (енгл. *audioblogging*), *бар-код* (енгл. *barcode*), *бук-шоу* (енгл. *bookshop*), *видео-бим* (енгл. *Videobeam*), *еко-систем* (енгл. *ecosystem*), *сајбер-кафе* (енгл. *cybercafe*), *сајбер-криминал* (енгл. *cybercrime*), *скејт-парк* (енгл. *skatepark*), *шрек-листa* (енгл. *tracklist*). У Табели 3 наводимо податке о фреквентности и процентуалној заступљености у *Српском мрежном корпусу* и *Корпусу српског јавног*

дискурса када је у питању састављено, растављено и полусложеничко писање.

Англицизам	Српски мрежни корџус			Корџус PDRS		
	Саст.	Раст.	Полусл.	Саст.	Раст.	Полусл.
<i>аудио- -блоџинџ</i>	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%
<i>бар-код</i>	342 = 18%	1160 = 60%	414 = 22%	334 = 18%	1157 = 63%	346 = 19%
<i>бук-шоџ</i>	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%
<i>видео-бим</i>	23 = 4%	274 = 54%	212 = 42%	5 = 1%	391 = 69%	171 = 30%
<i>еко-сисџем</i>	2139 = 85%	197 = 8%	169 = 7%	2856 = 89%	177 = 6%	166 = 5%
<i>саџбер-кафе</i>	1 = 11%	6 = 67%	2 = 22%	2 = 25%	5 = 62,5%	1 = 12,5%
<i>саџбер- -криминал</i>	21 = 6%	255 = 72%	79 = 22%	24 = 3%	736 = 91%	48 = 6%
<i>скеџџ-џарк</i>	6 = 2%	342 = 90%	30 = 8%	2 = 2%	112 = 92%	7 = 6%
<i>џрек-лисџа</i>	0 = 0%	1 = 100%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%

Табела 3: Састављено, растављено и полусложеничко писање одабраних полусложеничких англицизама чиџи се модели пишу састављено: броџчани и процентуални подаци у корпусима српског језика

Посматрајуџи Табелу 3, видљиво је да, без обзира на начин писања (састављено, растављено, полусложенички), нису сви одабрани новиџи англицизми јављали у корпусима српског језика (в. *аудио(-)блоџинџ*, *бук(-)шоџ*, *џрек(-)лисџа*). Једино се пример *еко-сисџем* у корпусима доминантно јавља без цртице (у форми *екосисџем*, што може бити утицај енглеског модела). У осталим примери уочава се јасна тенденџија ка растављеном писању. Наведено показује да изворни начин

писања у енглеског не мора имати утицаја у писању англицизама у српском, али и то да тенденције у писању изворних говорника српског језика свакако нису произвољне.

Сложенички англицизми. Прво наводимо примере сложеничких англицизама из *Српског речника новијих англицизама* који се у енглеском језику пишу са цртицом, а у Табели 4 приказаћемо фреквентност и процентуалну заступљеност сва три начина писања одабраних англицизама на основу података из двају корпуса српског језика. *Биџсајз* (енгл. *big-size*), *буџкаџ* (енгл. *boot-cut*), *винвин* (енгл. *win-win*), *вокиџоки* (енгл. *walkie-talkie*), *џејфрендли* (енгл. *gay-friendly*), *даблдабл* (енгл. *double-double*), *даблдекер* (енгл. *double-decker*), *гајлај* (енгл. *dial-up*), *дроушиинг* (енгл. *drop-shipping*), *имиџмејкер* (енгл. *image-maker*), *инкџет* (енгл. *ink-jet*), *изиџоинг* (енгл. *easy-going*), *изиојен* (енгл. *easy-open*), *јузерфрендли* (енгл. *user-friendly*), *кечол* (енгл. *catch-all*), *кешбек* (енгл. *cash-back*), *кикоф* (енгл. *kick-off*), *кинџсајз* (енгл. *king-size*), *коју-џејсџ* (енгл. *copy-paste*), *лајнај* (енгл. *line-up*), *ласџминџ* (енгл. *last-minute*), *лиџсинк* (енгл. *lip-sync*), *лонџлеј* (енгл. *long-play*), *масџхев* (енгл. *must-have*), *масџриџ* (енгл. *must-read*), *мејкинџов* (енгл. *making-of*), *машај* (енгл. *mash-up*), *мулџибренд* (енгл. *multi-brand*), *нонејм* (енгл. *no-name*), *нонџикшн* (енгл. *non-fiction*), *нонџејџер* (енгл. *non-paper*), *ноу-хау* (енгл. *know-how*), *офроуџ* (енгл. *off-road*), *олџтајмер* (енгл. *old-timer*), *олинклузив* (енгл. *all-inclusive*), *олсџар* (енгл. *all-star*), *ојенсорс* (енгл. *open-source*), *џарџтајм* (енгл. *part-time*), *џејфрендли* (енгл. *pet-friendly*), *џлејин* (енгл. *play-in*), *џлуссајз* (енгл. *plus-size*), *џоџај* (енгл. *pop-up*), *џосџџејџ* (енгл. *post-paid*), *џушај* (енгл. *push-up*), *ролај* (енгл. *roll-up*), *ролон* (енгл. *roll-on*), *селџмејџ* (енгл. *self-made*), *селџсервис* (енгл. *self-service*), *сеџај* (енгл. *set-up*), *синџерсонџрајџер* (енгл. *singer-songwriter*), *соџџкор* (енгл. *soft-core*), *сџиноф* (енгл. *spin-off*), *сџарџај* (енгл. *start-up*), *сџејџајвинџ* (енгл. *stage-diving*), *сџенџај* (енгл. *stand-up*), *џиџџоџ* (енгл. *tip-top*), *џриџлџаџл* (енгл. *triple-double*), *фејџаџџ* (енгл. *fade-out*), *џилммејкер* (енгл. *film-maker*), *џирсџминџ* (енгл. *first-minute*), *џоџошуџинџ* (енгл. *foto-shooting*), *хајсџриџ* (енгл. *high-street*), *хајџек* (енгл. *hi-tech*), *хенџсџри* (енгл. *hands-free*), *хиџхој* (енгл. *hip-hop*), *хоуммејџ* (енгл. *home-made*), *чекин* (енгл. *check-in*), *чилаџџ* (енгл. *chill-out*).

У Табели 4 наводимо фреквентност одабраних сложеничких англицизама чији се енглески модели пишу са цртицом и њихову процентуалну заступљеност у двама корпусима српског језика.

Англицизам	Српски мрежни корпус			Корпус PDRS		
	Саст.	Раст.	Полусл.	Саст.	Раст.	Полусл.
<i>даблдекер</i>	46 = 69%	3 = 4%	18 = 27%	298 = 85%	25 = 7%	28 = 8%
<i>имиџмејкер</i>	0 = 0%	1 = 33%	2 = 67%	1 = 33%	2 = 67%	0 = 0%
<i>инкџеџ</i>	169 = 91%	6 = 3%	11 = 6%	115 = 92%	4 = 3%	6 = 5%
<i>јузерфрендли</i>	0 = 0%	3 = 75%	1 = 25%	0 = 0%	0 = 0%	1 = 100%
<i>кикоф</i>	7 = 41%	0 = 0%	10 = 59%	1 = 100%	0 = 0%	0 = 0%
<i>кинџсајз</i>	0 = 0%	7 = 88%	1 = 12%	1 = 17%	4 = 66%	1 = 17%
<i>лајнај</i>	8 = 40%	7 = 35%	5 = 25%	20 = 100%	0 = 0%	0 = 0%
<i>нонејм</i>	1 = 7%	12 = 80%	2 = 14%	0 = 0%	9 = 100%	0 = 0%
<i>ноухау</i>	1 = 3%	11 = 32%	22 = 65%	2 = 14%	7 = 50%	5 = 36%
<i>олдџајмер</i>	589 = 90%	59 = 9%	5 = 1%	5767 = 99,71% ²⁴	14 = 0,24%	3 = 0,05%
<i>џарџџајм</i>	0 = 0%	10 = 83%	2 = 17%	1 = 12,5%	2 = 25%	5 = 62,5%
<i>џлуссајз</i>	0 = 0%	1 = 100%	0 = 0%	0 = 0%	50 = 86%	8 = 14%
<i>џосџџејџ</i>	645 = 97,43%	12 = 1,81%	5 = 0,75%	463 = 98,93%	2 = 0,43%	3 = 0,64%
<i>сеџај</i>	39 = 83	3 = 6%	5 = 11%	45 = 92%	1 = 2%	3 = 6%

²⁴ У случајевима када постоји велика разлика у фреквентности међу различитим начинима писања, односно када проценимо да је то од значаја за прецизност, процентуалну заступљеност наводимо са две децимале.

<i>сїиноф</i>	8 = 19,34%	4 = 9,67%	29 = 71%	86 = 66%	15 = 11%	29 = 22%
<i>шїишой</i>	0 = 0%	90 = 44%	116 = 56%	7 = 3%	90 = 36%	153 = 61%
<i>шриїлдабл</i>	0 = 0%	29 = 21%	107 = 79%	1 = 0,35%	33 = 11,62%	250 = 88,03%
<i>хајшек</i>	29 = 17%	25 = 14%	120 = 69%	19 = 16%	15 = 13%	85 = 71%
<i>хоуммејд</i>	0 = 0%	1 = 50%	1 = 50%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%

Табела 4: Састављено, растављено и полусложеничко писање одабраних сложеничких англицизама чији се модели пишу са цртицом: бројчани и процентуални подаци у корпусима српског језика

Гледајући податке из Табеле 4, уочљиво је да одабрани новији англицизми нису били фреквентни у двама корпусима. Штавише, фреквентност нижу од 15 (без обзира на састављени, растављени или полусложенички начин писања) имали су примери *имицмејкер*, *јузерфрендли*, *кикоф*, *кинџсајз*, *нонејм*, *їаршїајм*, *хоуммејд*. Доминантна тенденција ка састављеном (правописно препорученом) писању видљива је у примерима *даблдекер*, *инкџеї*, *олдшјајмер*, *їосїїејд*, *сеїаї*, а ка полусложеничком писању (које се поклапа са писањем енглеског модела) у примерима *шїишой*, *шриїлдабл*, *хајшек*. Са друге стране, јасна тенденција ка растављеном писању новијих англицизама издвојила се код испитаника филолошке оријентације, без обзира на то да ли се одговарајући енглески модели пишу са цртицом, у случајевима попут *биџсајз* и *масїхев*, или пак растављено, у случајевима попут *лајфкоуч* и *зиїлајн* (Јанић Митић 2025: 322).

Што се тиче сложеничких англицизама чији се енглески модели пишу растављено, из *Срїског речника новијих анџлицизама* ексцерпирани смо следеће примере:

адблокер (енгл. *ad blocker*), *аршхаус* (енгл. *art house*), *бананабрег* (енгл. *banana bread*), *бананасїилиї* (енгл. *banana split*), *бирїонџ* (енгл. *beer pong*), *бичволеј* (енгл. *beach volley(ball)*), *бјуїислиї* (енгл. *beauty sleep*), *богиарш* (енгл. *body art*), *богиїејншїинџ* (енгл. *body painting*), *богиїирсинџ* (енгл. *body piercing*), *Боксинџеј* (енгл. *Boxing Day*), *бренднејм* (енгл. *brand name*), *бушкамї* (енгл. *boot camp*), *вајлдкард* (енгл. *wild card*), *вајшїпреш* (енгл. *white trash*), *џрендслем* (енгл. *grand slam*), *џринрум*

(енгл. *green room*), *дејафтвер* (енгл. *day after*), *денсфлор* (енгл. *dance floor*), *еџотрип* (енгл. *ego trip*), *еџитп* (енгл. *exit poll*), *ерлиберд* (енгл. *early bird*), *зиџлајн* (енгл. *zip line*), *иркаф* (енгл. *ear cuff*), *јусернејм* (енгл. *user name*), *кејк* (енгл. *cake pop*), *контентрајтинг* (енгл. *content writing*), *кроп* (енгл. *crop top*), *лајфкоуч* (енгл. *life coach*), *лајшоу* (енгл. *light show*), *липбалм* (енгл. *lip balm*), *масклас* (енгл. *master class*), *мејнстејж* (енгл. *main stage*), *мелтингпот* (енгл. *melting pot*), *мемористик* (енгл. *memory stick*), *најтклуб* (енгл. *night club*), *њејџ* (енгл. *New Age*), *пасингшот* (енгл. *passing shot*), *пејскар* (енгл. *pace car*), *питлејн* (енгл. *pit lane*), *питстоп* (енгл. *pit stop*), *плејстејшн* (енгл. *Play Station*), *попарт* (енгл. *pop art*), *прајмтајм* (енгл. *prime time*), *пресклип* (енгл. *press clipping*), *принтскрин* (енгл. *print screen*), *рилтајм* (енгл. *real time*), *ролеркостер* (енгл. *roller coaster*), *ролеј* (енгл. *role play*), *роудмуви* (енгл. *road movie*), *роудтрип* (енгл. *road trip*), *селфстик* (енгл. *selfie stick*), *ситибрејк* (енгл. *city break*), *скилифт*²⁵ (енгл. *ski lift*), *скипас* (енгл. *ski pass*), *скринсејвер* (енгл. *screen saver*), *скубајвинг* (енгл. *scuba diving*), *слайдшоу* (енгл. *slide show*), *слоумоушн* (енгл. *slow motion*), *сник* (енгл. *sneak peek*), *соупопера* (енгл. *soap opera*), *сџејсшатл* (енгл. *space shuttle*), *спиндоктор* (енгл. *spin doctor*), *стикноутс* (енгл. *sticky notes*), *стретџ* (енгл. *straight edge*), *стретарт* (енгл. *street art*), *стретфуд* (енгл. *street food*), *суперлајк* (енгл. *super like*), *тимбилдинг* (енгл. *team building*), *тинкпенк* (енгл. *think tank*), *топтен* (енгл. *top ten*), *фјналфор* (енгл. *final four*), *фанејџ* (енгл. *fan page*), *фастфуд* (енгл. *fast food*), *фејкњуз* (енгл. *fake news*), *фешнвик* (енгл. *fashion week*), *фидџспинер* (енгл. *fidjet spinner*), *флипчарт* (енгл. *flip chart*), *фулконтакт* (енгл. *full contact*), *фултајм* (енгл. *full time*), *хајгајвинг* (енгл. *high diving*), *хајфешн* (енгл. *high fashion*), *хардкор* (енгл. *hard core*), *хардт* (енгл. *hard talk*), *хевиметал* (енгл. *heavy metal*), *хенџлајдинг* (енгл. *hang gliding*), *хејџеј* (енгл. *happy day*), *хејенд* (енгл. *happy end*), *хоумбенкинг* (енгл. *home banking*), *хомејџ* (енгл. *home page*), *чатрум* (енгл. *chat room*), *чиклит* (енгл. *chick lit*), *џетлеџ* (енгл. *jetleg*), *џоинтвенчер* (енгл. *joint venture*), *шопингмол* (енгл. *shopping mall*).

У Табели 5 наводимо фреквентност одабраних сложеничких англицизама чији се енглески модели пишу растављено и њихову процентуалну заступљеност у двама корпусима српског језика.

²⁵ Према *Правопису српскога језика* (2019: 82. и другим издањима) једино је правилно полусложеничко писање, односно ски-лифт.

Англицизам	Српски мрежни корџус			Корџус PDRS		
	Саст.	Раст.	Полусл.	Саст.	Раст.	Полусл.
<i>бодуарџи</i>	2 = 4%	36 = 75%	10 = 21%	1 = 3%	20 = 63%	11 = 34%
<i>конџенџираџинџ</i>	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%
<i>лаџџшоу</i>	6 = 13%	25 = 52%	17 = 35%	2 = 5%	30 = 68%	12 = 27%
<i>масџерклас</i>	80 = 33%	131 = 56%	25 = 11%	100 = 48%	100 = 48%	8 = 4%
<i>меџнсџеџи</i>	0 = 0%	85 = 99%	1 = 1%	0 = 0%	30 = 100%	0 = 0%
<i>меморисџик</i>	1 = 12,5%	7 = 87,5%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%
<i>џиџсџоџи</i>	11 = 7%	110 = 72%	31 = 20%	12 = 18%	20 = 30%	34 = 52%
<i>рилџаџм</i>	4 = 57%	2 = 29%	1 = 14%	0 = 0%	0 = 0%	2 = 100%
<i>селфисџик</i>	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	4 =	0 = 0%
<i>слаџдшоу</i>	63 = 53%	45 = 38%	11 = 9%	6 = 40%	3 = 20%	6 = 40%
<i>сџеџсшаџл</i>	17 = 4%	398 = 84%	56 = 12%	3 = 2%	119 = 80%	26 = 18%
<i>фанџеџи</i>	5 = 19%	19 = 73%	2 = 8%	8 = 57%	2 = 14%	4 = 29%
<i>фасџфуд</i>	13 = 13%	57 = 56%	32 = 31%	15 = 10%	106 = 73%	25 = 17%
<i>флиџчарџи</i>	7 = 35%	7 = 35%	6 = 30%	34 = 37%	53 = 58%	5 = 5%
<i>фулџаџм</i>	0 = 0%	9 = 82%	2 = 18%	1 = 12,5%	7 = 87,5%	0 = 0%

<i>хевиметшал</i>	17 = 4%	321 = 81%	58 = 15%	6 = 3%	190 = 83%	34 = 15% ²⁶
<i>хеџиенд</i>	226 = 81%	41 = 15%	13 = 5%	135 = 83%	18 = 11%	9 = 6%
<i>хоумбенкинџ</i>	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%	0 = 0%
<i>хоумџејџ</i>	5 = 62,5%	1 = 12,5%	2 = 25%	7 = 100%	0 = 0%	0 = 0%
<i>џеџлеџ</i>	8 = 29%	15 = 54%	5 = 18%	11 = 34%	9 = 28%	12 = 38%

Табела 5: Састављено, растављено и полусложеничко писање одабраних сложеничких англицизама чији се модели пишу растављено: бројчани и процентуални подаци у корпусима српског језика

У одабраној групи сложеничких новијих англицизама у обама корпусима уочава се тенденција ка растављеном писању у примерима попут *лајџ шоу*, *мејн сџејџ*, *хеви метшал*, *сџејс шаџл*, за шта разлог може бити писање енглеских модела, али је могуће да је само у питању раздвајање саставних елемената када постоји несигурност у писању. Чини се да је као сложеница у писању у корпусима заживео англицизам *хеџиенд*. Напомињемо да је било примера без потврда у корпусима или са фреквентношћу 15 или нижом од тога (без обзира на то да ли је у питању састављено, растављено или полусложеничко писање), попут *конџенџрајџинџ*, *меморисџик*, *рилџајм*, *селфисџик*, *фулџајм*, *хоумџејџ*, *џеџлеџ*. Тенденција ка растављеном писању сложеничких англицизама јавља се и код испитаника филолошке оријентације (в. Јанић Митић 2025б: 322).

На крају закључујемо да је једна отежавајућа околност при писању неологизама, па самим тим и новијих англицизама, то што ти примери не постоје у *Правопису српског језика* и правописним приручницима. Затим, отежавајућа околност је и то што су постојећа

²⁶ Могуће је да се, као последица заокруживања процената, у збиру добију вредности 99 или 101.

правила некада општа, односно недовољно конкретна, или пак постоје недоследности у препорученим решењима. Чак и да су правила конкретнија, да ли је довољно ослонити се на један речник или приручник? Сматрамо да треба узети у обзир мишљења србиста и англиста, као и тенденције у корпусима.

У наставку наводимо табелу која ће сумирати најважније разлике између српског и енглеског језика у вези са састављеним писање, растављеним писање и писањем са цртицом.

Питања и задаци за размишљање и дискусију

1. Код којих врста речи очекујете писање цртице у српском и енглеском језику? Одговор илуструјте одговарајућим примерима.
2. Објасните (не)употребу цртице у писању комбинација скраћеница и речи, слова и речи, те бројева и речи у српском и енглеском језику. Одговор илуструјте одговарајућим примерима.
3. Објасните (не)употребу цртице у писању речи са префиксоидима у српском и енглеском језику. Одговор илуструјте одговарајућим примерима.
4. Наведите пет примера сложеничких англицизама чији се модели у енглеском такође пишу састављено.
5. Наведите пет примера полусложеничких англицизама чији се модели у енглеском пишу растављено.
6. Наведите пет примера полусложеничких англицизама чији се модели у енглеском пишу састављено.
7. Наведите пет примера сложеничких англицизама чији се модели у енглеском пишу растављено.
8. Наведите пет примера сложеничких англицизама чији се модели у енглеском пишу са цртицом.

9. Која правила за састављено, растављено и писање са цртицом су иста у енглеском и српском језику? Наведите одговарајуће примере.

10. Која правила за састављено, растављено и писање са цртицом се разликују у енглеском и српском језику? Наведите одговарајуће примере.

Речник

СРНА 2021: Прџић, Твртко, Дражић, Јасмина, Милић, Мира, Ајдџановић, Милан, Филиповић Ковачевић, Сонја, Панић Кавгић, Олга, Stepanov, Strahinja. 2021. *Српски речник новиж анџлицизама*, 1. изданје. Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду.

Литература

Ајдачић 2020: Ајдачић, Дејан. 2020. „Називи жена и глобализација – англицизми у српском језику”, *Новоречје*, 3, 29–42.

Боранијашевић 2017: Боранијашевић, Марија. 2017. „Неоправдана употреба англицизама у новинарском дискурсу: пример дневне штампе”, *Годишњак Факултета за културу и медије*, 9, 61–78.

Боранијашевић 2018: Боранијашевић, Марија. 2018. „Уљеи у српском језику: новији англицизми и 'квази-англицизми' у текстовима новинских чланака недељних и месечних маџазина”, *Годишњак Факултета за културу и медије*, 10, 145–160.

Брборић 2019: Брборић, Вељко. 2019. *Муке око језика и љравойиса*. Нови Сад: Прометеј, 2019.

Будинчић 2019: Будинчић, Валентина. 2019. „О правописним аспектима енглеских елемената у спортском регистру: сложенеице и полусложенеице”, *Лиџар*, 20/68, 263–276.

Величковић, Јанић 2023: Veličković, Marta, Janić, Aleksandra. 2023. “Examining Lexical Selection in Sports Terminology: the Case of Undergraduate Students of Sports and Physical Education”, *Facta Universitatis, series: Physical Education and Sport*, 21/1, 29–43.

Вукић 2011: Вукић, Маја. 2011. „Поглед на Правопис српскога језика Матице српске из 2010”, *Годишњак за српски језик и књижевност*, 11, 121–130.

Дешић 2022: Дешић, Милорад. 2022. „Састављено и растављено писање именица”, у: Брборић, Вељко, Бјелаковић, Исидора (ур.), *Нови љприлози српском љравойису 2*, Нови Сад, Београд: Матица српска, Одбор за стандардизацију српског језика, 49–61.

- Драгићевић 2019: Драгићевић, Рајна. 2019. „Правописна решења нових речи у српским штампаним медијима”, у: Ковачевић, Милош (ур.), *Нови прилози српском правопису*, Нови Сад, Вишеград: Матица српска, Андрићев институт, 141–153.
- Дражић, Војновић 2010: Дражић, Јасмина, Војновић, Јелена. 2010. „Проблеми у писању сложеница и полусложеница у српском и хрватском правопису”, у: Тошовић, Branko, Wonisch, Arno (ur.), *Srpski pogled na odnose između srpskog, hrvatskog i bošnjačkog jezika*, Грац, Београд: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz, Beogradska knjiga, 495–506.
- Ђуровић 2019: Ђуровић, Сања. 2019. „Тројако писање твореница са префиксидима у српском језику”, у: Ковачевић, Милош (ур.), *Нови прилози српском правопису*, Нови Сад, Вишеград: Матица српска, Андрићев институт, 93–104.
- Јанић, Стаменковић 2022: Јанић, Александра, Стаменковић, Душан. 2022. *Енглеско-српска конјасивна лексикологија*, Ниш: Филозофски факултет у Нишу.
- Јанић, Величковић 2023а: Јанић, Aleksandra, Veličković, Marta. 2023. „Recent Adjectival Anglicisms and Their Serbian Equivalents: an Associative Approach”, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 66/1, 93–118.
- Јанић, Величковић 2023б: Јанић, Aleksandra, Veličković, Marta. 2023. “The Association Networks of Select Recent Nominal Anglicisms and Their Serbian Language Equivalents,” *Vestnik of Saint Petersburg University. Language and Literature*, 20/4, 888–905.
- Јанић Митић 2025б: Јанић Митић, Александра. 2025. „Колебања у писању сложеница међу именичким новијим англицизмима у српском језику: лексикографски стандард и тенденције у писању на примеру одабране студентске популације”, *Philologia Mediana*, 17, 313–325.
- Јањић 2022: Јањић, Марина. 2022. „Ортографски статус компјутерских неологизама”, у: Брборић, Вељко, Бјелаковић, Исидора (ур.), *Нови прилози српском правопису 2*, Нови Сад, Београд: Матица српска, Одбор за стандардизацију српског језика, 203–222.
- Јовановић 2021: Јовановић, Јована. 2021. „Англицизми у номинацији појмова везаних за епидемију вируса ковид 19”, *Новоречје*, 5, 82–96.
- Катић 2003: Katić, Marina. 2003. „Anglicizmi u jeziku tehnike”, у: Ђорђевић, Jovan i dr., *Zbornik radova XLVII Konferencije za elektroniku*,

- telekomunikacije, računarstvo, automatiku i nuklearnu tehniku*, том 3, Београд: Друштво за ETRAN, 241–244.
- Кауфман, Страус 2021: Kaufman, Lester, Straus, Jane. 2021. *The Blue Book of Grammar and Punctuation: An Easy-to-Use Guide with Clear Rules, Real-World Examples, and Reproducible Quizzes*, Hoboken, NJ: Jossey-Bass / John Wiley & Sons.
- Лазих Коњик 2021: Лазих Коњик, Ивана. 2021. „Узроци англокализације у српском језику”, *Новоречје*, 5, 65–72.
- Лончар Раичевић 2019: Лончар Раичевић, Александра. 2019. „О усклађености правописних приручника у писању и изговору сложених именица у српском језику”, у: Ковачевић, Милош (ур.), *Нови прилози српском правопису*, Нови Сад, Вишеград: Матица српска, Андрићев институт, 117–127.
- Милић 2013: Milić, Mira. 2013. *Anglicizmi kao sinonimi u srpskom jeziku*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Мишић Илић 2011: Mišić Ilić, Biljana. 2011. „Anglosrpski i SerGLISH: dva varijeteta srpskog jezika nastala pod uticajem engleskog”, у: Vasić, Vera (ур.), *Jezik u upotrebi*, Novi Sad: Друштво за применјену лингвистику Србије, Филозофски факултет у Новом Саду, Филолошки факултет у Београду, 71–95.
- Мишић Илић, Лопичић 2011: Mišić Ilić, Biljana, Lopičić, Vesna. 2011. „Pragmatički anglicizmi u srpskom jeziku”, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 54/1, 261–273.
- Новокмет 2012: Новокмет, Слободан. 2012. „Однос правописних приручника према терминима из информационе технологије”, *Научни саставак слависта у Вукове дане*, 41/1, 445–455.
- Новокмет 2021: Новокмет, Слободан. 2021. „Статус и положај нових англицизама из домена телевизије и филма у српском језику”, *Новоречје*, 5, 73–81.
- Новокмет 2022: Новокмет, Слободан. 2022. „Ка правописном речнику компјутерских термина и појмова у вези са интернетом у српском језику – теоријски и практични аспект”, у: Брборић, Вељко, Бјелакковић, Исидора (ур.), *Нови прилози српском правопису 2*, Нови Сад, Београд: Матица српска, Одбор за стандардизацију српског језика, 175–187.
- Панић-Кавгић 2006: Panić-Kavgić, Olga. 2006. *Koliko razumemo nove anglicizme*. Novi Sad: Zmaj.
- Петровачки, Штасни 2009: Петровачки, Љиљана, Штасни, Гордана. 2009. „Именичке полусложенице у српском језику”, *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, 34, 89–102.

- Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019: Пешикан, Митар, Јерковић, Јован, Пижурица, Мато. 2019. *Правопис српскога језика*, 3. издање, Нови Сад: Матица српска.
- Питерс 2004: Peters, Pam. 2004. *The Cambridge Guide to English Usage*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Прћић 2019: Прчић, Твртко. 2019. *Engleski u srpskom*, 3. izdanje, Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu.
- Прћић 2022: Прћић, Твртко. 2022. „Какав нам *Правопис српскога језика* треба у данашњем онлајнизованом, површном и полуписменом свету”, у: Брборић, Вељко, Бјелаковић, Исидора (ур.), *Нови прилози српском правопису 2*, Нови Сад, Београд: Матица српска, Одбор за стандардизацију српског језика, 27–47.
- Ритер 2002: Ritter, Robert M. 2002. *The Oxford Guide to Style*, Oxford: Oxford University Press.
- Ритер 2005: Ritter, Robert M. 2005. *New Hart's Rules: The Handbook of Style for Writers and Editors*, Oxford: OUP Oxford.
- Силашки 2012: Silaški, Nadežda. 2012. *Srpski jezik u tranziciji: O anglicizmima u ekonomskom registru*, Beograd: Ekonomski fakultet.
- Спасић 2021: Спасић, Јелена. 2021. „Употреба англицизама у креирању медијске слике конзумеризма”, *Узданица*, 18/1, 117–130.
- Стаменковић, Тасић 2020: Stamenković, Dušan, Tasić, Miloš. 2020. „Uticaj konteksta na percepciju opravdanosti upotrebe anglicizama: empirijska analiza”, у: Lopičić, Vesna, Mišić Ilić, Biljana (ur.), *Jezik, književnost, kontekst*, Niš: Filozofski fakultet, 225–245.
- Тиртова 2017: Тиртова, Галина. 2017. „О неким аспектима адаптације англицизама у српском језику”, *Научни састајанак слависти у Вукове дане*, 46, 283–288.
- Траск 1999: Trask, Robert Lawrence. 1999. *The Penguin Guide to Punctuation*, London: Penguin Books.
- Филиповић 2006: Filipović, Sonja. 2006. „Semantika anglicizama u srpskom jeziku u registru mode”, *Philologia*, 4/1, 57–65.

5. ИНТЕРПУНКЦИЈА У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

У овом поглављу бавићемо се правилима за писање интерпункције у српском и енглеском језику. На самом почетку издвојена су графичка решења за писање интерпункцијских знакова у српском и/или енглеском, као и она која нису повезана са овим језицима. Од интерпункцијских/правописних знакова посебно издвајамо запету, тачку, двотачку, тачку са запетом, упитник, узвичник, наводнике. Њихову употребу показућемо на примеру реченица на српском и енглеском језику, уз истицање сличности и разлика. Иако су сами знаци слични, у употреби се и те како разликују црта и цртица, при чему се у енглеском користе две црте (*en dash* и *em dash*). На крају, указујемо и на употребу специфичних знакова у српском и енглеском, попут различитих заграда (облих, угластих, витичастих), звездеце, хаштага, косе црте.

Кључни термини: *интерпункција, запета, тачка, двотачка, тачка са запетом, упитник, узвичник, наводници, црта, цртица.*

Пре него што почнемо да разматрамо употребу знакова интерпункције и помоћних знакова у српском и енглеском језику, важно је да истакнемо како тачно (не) изгледају знаци интерпункције и помоћни знаци у оба поменута језика.

1. .	2. ·	3. ,	4. ;	5. :
6. ?	7. !	8. -	9. –	10. —

11. /	12. \	13. ’	14. ‘ ’	15. ’ ’
16. “ ”	17. " "	18. „ “	19. „ ”	20. « »
21. ¿	22. ¡	23. ?!	24. ()	25. []
26. { }	27. < >	28. / /	29. *	30. #
31. ø	32. ...	33. %		

Кренућемо од тога који тачно знаци интерпункције²⁷ не припадају правописним системима српског и/или енглеског језика. На пример, тачка (в. 1), запета (в. 3), њихова комбинација (в. 4), двотачка (в. 5) и тротачка (в. 32) употребљавају се у истој форми у српском, енглеском и многим другим језицима. Обрнути знак питања и обрнути знак узвика наведени под бројевима 21 и 22 карактеристични су за шпански језик, пре самог почетка упитне, односно узвичне, реченице, док се у српском и енглеском језику упитник и узвичник користе само на крају упитне и узвичне²⁸ реченице и дати су под бројевима 6 и 7. Иако се употреба упитника подразумева у српском и енглеском језику у упитним реченицама, занимљиво је да у грчком језику на крају упитних реченица, заправо, стоји ; (дакле, тачка са запетом). Комбинација упитника и узвичника (23)²⁹ у српском језику се користи као знак чуђења, а јавља се и обрнутим редоследом (!?).

Наводници под бројем 20 карактеристични су за руски и француски језик (уз размаке пре и после отворених и затворених наводника у француском, што је необично из угла српског, енглеског и других језика), али не и за српски и енглески језик. У српском језику се као наводници користе доњи отворени наводници (у облику деветки) и горњи затворени знаци навода (такође у облику деветки, в. 19), што је доследно спроведено у *Правопису српског језика* Матице српске (2010. и у каснијим издањима). Са друге стране, у енглеском језику користе се горњи наводници, при чему су отворени знаци навода у облику шестица, а затворени су у облику деветки (в. 16). Другим речима, што се тиче наводника, у српском и енглеском не користе се ни они у форми датој под бројем 17 и 18. Напомињемо да уместо отворених наводника не би требало писати две запете. Иако формално делује да је то исто и

²⁷ Дејвид Кристал (2011: 62) наводи да жене (али не све) чешће од мушкараца употребљавају интерпункцију, укључујући и узвичник.

²⁸ Душка Кликовац (2024: 113) напомиње да „заједно са узвичним изговором иду и специфичне, експресивне комуникативне функције таквих реченица“ попут подстицаја и поздрава.

²⁹ Наведена комбинација може се именовати на два начина: упитник и узвичник, упитник са узвичником, при чему Брборић (2004: 200) наводи да се „ваља одлучити како их писати“, али ниједном не даје предност.

да се неће видети у штампаној верзији текста, заправо није тако. Упоредите „ и „. Није исто, зар не? Такође, размак остаје и у случају да неко покуша да два апострофа (13) напише уместо затворених наводника, односно ” уместо “. Оштром филолошком/лекторском оку то не може промаћи. Полунаводници се користе и у српском и у енглеском, али у српском најчешће имају форму дату под бројем 15, а у енглеском форму дату под бројем 14.

Што се тиче цртице, у српском и енглеском језику иста је ознака (в. 8), али се у српском најчешће користи она црта која је дупло дужа од цртице (в. 9). Са друге стране, у енглеском језику се активно користе две црте – обична (в. 9) и дуга (в. 10). Прва се назива *en dash*, а друга *em dash*, у складу са ширином сугласника *n* и *m* у енглеском.

Уобичајена коса црта у српском и енглеском језику је она која иде десно нагоре (в. 11), а не десно надоле (в. 12). Што се заграда тиче, могу се користити све наведене под бројевима од 24 до 28. Затим, у српском и енглеском језику користе се и звездица (29), хаштаг (30), симбол за празну фонему/морфему (31) и симбол за проценат (33).

Што се тиче именовања знакова интерпункције, Вељко Брборић (2005: 254) наводи да се обично користе термини *ујишник*, *узвичник*, *заграда*, *шири шачке*, без навођења именице *знак* пре њих. Дублетна решења нису ретка, а Брборић (2005: 259; 2007: 165) сматра да су нека од њих непотребна, наводећи *зарез* и *зайеиш*; *двошачку* и *две шачке*; *широшачку*, *шири шачке* и *знак прекида*. Имајући у виду језичку економију, видећемо да ли ће се усталити једночлани термин *широшачка* уместо двочланог *шири шачке* и једночлани *двошачка* уместо двочланог *две шачке*.

Што се тиче употребе интерпункције, Радоје Симић (1972) издваја три принципа логичке интерпункције: 1) принцип адекватности; 2) принцип аутентичности или јединства; 3) принцип доследности. Под принципом адекватности подразумева да „*interpunkcija treba da bude u saglasnosti sa smisla onim odnosima u tekstu, a takođe i sa sintaksičkim odnosima i funkcijama koji na ovima počivaju*” (Симић 1972: 84). У вези са другим принципом наводи следеће: „*Interpunkcijski znaci jednog teksta čine, na ovaj način, jedinstven sistem[,] što se mora tako izgraditi da se izborom i rasporedom znakova stvori hijerarhija odnosa u okviru teksta*” (Симић 1972: 84). На крају, принцип доследности објашњава на следећи начин: „*kakva je interpunkcija sprovedena u jednoj poziciji sa odnosima jednog tipa, takva mora biti sprovedena i u svim ostalim pozicijama u datom tekstu gde su odnosi istog ranga*” (Симић 1972: 86). Употреба интерпункције је свакако илустрована у актуелном издању

Правойису српскога језика Матице српске (Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019. и у другим издањима, почев од 2010, као у Кликовац 2024) и у различитим приручницима енглеског језика (попут Керсзнер и Мандел 1999, Дејвис 2007), али смо се за потребе овог уџбеника потрудили да што недвосмисленије формулишемо правила за писање интерпункције и помоћних знакова, као и да различите њихове употребе покажемо илустративним и актуелним примерима.

Писање тачке у српском и енглеском језику. У оба језика подразумевана употреба тачке је на крају изјавне реченице. Специфичније употребе издвајамо у наставку:

1) На крају наслова који је на почетку пасуса у српском језику, као у овој књизи;

2) У (неким) скраћеницама у српском и енглеском језику, попут *ул.*, *бул.* и *etc.*, *adj.*;

3) У индиректно формулисаним питањима (попут *Пишали су нас ко све долази.* и *They asked us who was coming.*);

4) При писању редних арапских бројева у српском језику, попут 356. и 357. *сѣрана*, али без тачке када се прво пише именица *сѣрана*³⁰, па број: *сѣрана 356 и 357*;

5) При нумерисању поглавља римским бројем може се у српском језику додати тачка;

6) При нумерисању одељака/поглавља арапским бројем у српском и енглеском језику;

7) При писању десетина хиљада, милиона, милијарди и сл. у српском: 1.000.000, чему у енглеском одговара запета: 1,000,000;

8) При писању децималних бројева у енглеском: 1.5, чему у српском одговара запета: 1,5;

9) При писању времена у српском језику, на пример: 10.15, чему у енглеском језику одговара двотачка: 10:15;

10) При писању датума, попут 23. 2. 2026. (године), али не и у енглеском February 2, 2026 (дакле, без тачке након године, али се, наравно, може јавити ако је у питању крај реченице).

У писању треба правити разлику између скраћеничке тачке и тачке која се употребљава код редних бројева, посебно у српском језику. О чему се ради? Заправо, скраћеничку тачку не бришу други знакови

³⁰ Исто важи и када се означава број неког члана, става (у конкретном правилнику или у закону) и сл.

интерпункције и помоћни знакови, те имамо примере попут (2026. год.), а не: (2026. год). Са друге стране, тачка након броја брише се ако након ње следи неки други знак. Дакле, правилно је (2026), а не (2026.). Исти је принцип када у загради имамо распон година – нема тачке ни након прве, а ни након друге године (1990–2020). Наравно, када је скраћеничка тачка на крају изјавне реченице, не дуплира се.

Будући да у српском и енглеском језику постоји неколико правописно правилних начина за писање датума, прво ћемо навести примере на српском језику:

- 1) 12. 2. 2026.
- 2) 12. II 2026.
- 3) 12. фебруар 2026.

Што се српског језика тиче, опционо је писање облика *године* или њене скраћенице (*џог.* или *џ.*) на крају датума. Тачке су у српском језику неопходне након арапских бројева којима су означени дан, месец и година. Ипак, тачка изостаје онда када се месец означава римским бројем. Истичемо да у датумима писање нула пре бројева од 1 до 9 није пожељно, а ни потребно. Отуда, не треба писати 12. 02. 2026.³¹ Такође, неопходно је писати размаке између бројева којима се означавају дан, месец и година. Дакле, није правилно написати 12.2.2026. Када се месец наводи у виду речи, пише се малим почетним словом у српском (на пример, *фебруар*, *мај*, *децембар*), али великим у енглеском језику (на пример, *February*, *May*, *December*).

Са друге стране, тачка се у енглеском не пише након бројева у датумима (попут *February 12, 2026* или *12 February 2026*). Оно што је специфичност енглеског језика јесте да се бројеви којима се означавају дан, месец и година (британски енглески), односно месец, дан и година (амерички енглески), могу одвојити косим цртама или цртицама. Дакле, у британском енглеском: 12/2/2026 и 12-2-2026, а у америчком енглеском 2/12/2026 и 2-12-2026, увек без тачке на крају. Употреба скраћене верзије за месец карактеристична је за енглески, на пример, 12 Feb. или Feb 12, али не и за српски. На крају, напомињемо да се облик редног броја постиже писањем завршетака *st* (за *1st*, односно редни број *first*), *nd* (за *2nd*, односно редни број *second*), *rd* (за *3rd*, односно редни број *third*) и *th* за остале једноцифрене бројеве, двоцифрене бројеве од

³¹ Уколико својеручно пишете датум у оквиру неке изјаве или потврде, сигурности ради, можете написати нулу да бисте избегли евентуалне злоупотребе, односно да датум попут 1. 1. 2026. не „постане” 31. 12. 2026. или неки други.

10 до 20, те друге бројеве који се завршавају нулом (*50th, 100th, 150th* итд.) или цифрама од 4 до 9.

Употреба запете у српском и енглеском језику. Што се тиче знакова интерпункције, запета³² има највише различитих употреба, те су недоумице и погрешке такође могуће. Поредећи ово поглавље у новом/актуелном правопису (издање из 2010. године) и у старом правопису (издање из 1993. године), Душка Кликовац (2011: 115) примећује да су у новом правопису „правописна правила на другачији начин систематизована и обично изнета разуђеније, у више ставки, те на неким местима илустрована већим бројем примера”. Сличан случај као у српском је и у енглеском језику (в. Ален 2002; Питерс 2004; Ритер 2005; Траск 1999). У наставку издвајамо типичне употребе:

1) Одвајање вокатива;

Примери: *Саро, добро нам дошла!*

Пажљиво прочишај шу књижу, дружарице.

Дођише, драги пријатељи, кад год желише.

Dear friends, please come again soon!

Правилна употреба запете у вези са вокативом доприноси и правилном разумевању реченице. Упоредите примере *Мама, долази шаша* и *Мама долази, шаша*. У првом примеру дете се обраћа мами и каже јој да долази отац, а у другом примеру дете каже оцу да долази мама.

У одсуству падежа у енглеском језику, запета може имати још важнију улогу у разумевању жељеног значења. Упоредимо следеће две реченице на енглеском: *Let's eat, children.* и *Let's eat children.* У тим реченицама постаје јасно да у првом случају деци упућујемо позив на оброк, док у другом случају позив упућујемо непознатој особи, док би деца у том чудном случају чинила оброк.

2) Зависне реченице у инверзији;

Примери: *Када размислимо о шом њишању, јавићемо се.*

Иако су сви добили позив, већина се није јојавила.

Although the prime minister now decides the date, this was not always the case. (bbc.com, 10. 2. 2026,

<<https://www.bbc.com/news/articles/cvg0dzrw5rno>>)

³² Брборић (2004: 201) један је од оних који се залажу за коришћење термина *зайеша*, а не *зарез* или *кома*.

3) Набрајање;

Примери: *Nakon osvajanja prve nagrade na prestižnom međunarodnom takmičenju Hong Kong Altamira 2018. godine, nastupao je kao izvođač i predavač širom Azije, Australije, Evrope, Severne i Latinske Amerike.* (juznevesti.com, 3. 3. 2026,

<<https://www.juznevesti.com/kultura/besplatan-koncert-klasicne-gitare-uz-virtuelnu-realnost-u-niskom-oficirskom-domu/>>)

Meanwhile, people who slept less than five hours per night have been found to consume lower amounts of iron, zinc, selenium, phosphorus, and magnesium, as well as vitamin C, lutein and selenium, than those who slept more. (bbc.com, 15. 1. 2025,

<<https://www.bbc.com/future/article/20250114-five-science-backed-daytime-hacks-to-improve-your-sleep>>)

Из синтаксичког угла, Радоје Симић (1971: 41) истиче да се набрајање може организовати у оквиру једне реченице, у оквиру више реченица једног параграфа и у оквиру више параграфа. Уколико се реченице издвајају у оквиру нових редова, на крају њих боље је користити тачку и запету.

4) Након узвика;

Примери: *О, ђа ђо си ђи!*

Oh, it's you!

5) Издвајање речце и уметнутих речи, синтагми и реченица;

Примери: *Они, нажалост, још увек нису смијли.*

It was a special, even magical, evening.

If you frequently feel tired, despite making tweaks to your sleep habits, it may be worth consulting your physician about testing your levels of ferritin. (bbc.com, <<https://www.bbc.com/future/article/20250114-five-science-backed-daytime-hacks-to-improve-your-sleep>>, 15. 1. 2025)

6) Издвајање уводних прилошких клауза, укључујући елиптичне, као и уводне фразе;

Примери: *Због свега наведеног, треба да добро размислиш о могућим решењима.*

Eventually, one controlling clan – the Minamoto – took over and established a new government in 1185, parallel to the imperial court. (bbc.com, 11. 2. 2026, <<https://www.bbc.com/culture/article/20260210-the-true-story-of-japans-mysterious-samurai>>)

Over the years, there was a rise and fall in these warlord dynasties involving various battles between clan leaders. (bbc.com, 11. 2. 2026, <<https://www.bbc.com/culture/article/20260210-the-true-story-of-japans-mysterious-samurai>>)

7) Између супротних реченица;

Примери: *Није дошао, већ је послао свој заменика.*

Most proclaimed the virtues of men, but some told of female samurai warriors too. (bbc.com, 11. 2. 2026, <<https://www.bbc.com/culture/article/20260210-the-true-story-of-japans-mysterious-samurai>>)

8) За издвајање апозиције и апозитивних релативних реченица;

Примери: *У Нишу, највећем граду југоисточне Србије, организују се Филмски сусрети у августу.*

Iron deficiency, which affects some 15% of toddlers in the US, for example, can cause frequent night wakes, restlessness, and difficulty falling asleep in infants. (bbc.com, 3. 3. 2026, <<https://www.bbc.com/future/article/20260302-baby-sleep-the-five-myths-that-cause-unnecessary-stress-for-parents>>)

9) За издвајање делова реченица који садрже глаголске прилоге у српском језику, односно партиципе у енглеском језику;

Примери: *Саслушавши њихову причу, променили смо угао размишљања.*

Шетајући градом, видео је неколико познаника.

Having heard their story, we changed our perspective.

Walking through the city, Jim saw several old friends.

10) У експликативним реченицама;

Примери: *Судијени брзо савладају партикуле, што јесу речце.*

The meeting was postponed, that is, moved to next Friday.

He studies phonetics, in other words, the sound system of language.

11) У децималном запису у српском (9,52), док се у енглеском на том месту користи тачка (9.52);

12) Ради истицања или прецизирања;

Пример: *Описао је на рођендан, и то у време посла.*

She accepted the offer, and that without any hesitation.
He finished the marathon, and that after an injury.

13) Ради избегавања двосмислености;
Примери: *To those who can, go the rewards.*
Inside, the students waited quietly.

14) Издвајање поновљених речи;
Примери: *Everything interesting that could have happened, happened.*
What could go wrong, went wrong.
All that needed to be said, was said.

15) Када се изоставља предикат идентичан предикату из претходне реченице у циљу избегавања понављања.
Пример: *Pam chose the red dress; Angela, the blue one.*

Важно је истаћи и случајеве када се запета не сме употребити. На пример, запета се не употребљава у градационим реченицама са сложеним везником *не само... него/већ и*, попут *Не само да лејо ђева него зна да комјонује*. Такође, запета се не сме употребити за одвајање субјекта од предиката или објекта од предиката. То важи без обзира на дужину реченичних чланова. Дакле, правописно су погрешни примери 1) *Њихов врло ђамеџан браћо од шеџке из Сједињених Америчких Држава, свира клавира*, 2) *Рекао је, да ће доћи ускоро*.³³ Запета је вишак у обема реченицама. Ипак, црта са белинама може се употребити за раздвајање вишечланог субјекта од предиката када је то потребно за правилно и/или лакше разумевање. У англистичкој литетатури (нпр. Ритер 2002, 2005) стоји да је у енглеском језику нарочито важно разликовати рестриктивне и нерестриктивне релативне реченице. У рестриктивним реченицама у британском енглеском могу стајати *that* и *which*, док се у нерестриктивним најчешће користи само *which*, уз обавезне запете.

Примери би били:

The book that I borrowed is excellent.
The book which I borrowed is excellent.
This book, which I borrowed from the library yesterday, is excellent.

³³ Више о *да*-допунама, између осталог, видети: Јанић 2013а; Јанић 2014; Јанић, Стаменковић 2016; Јанић, Стаменковић, 2022.

У прва два примера релативна реченица ограничава значење именице *book*, док је у трећем примеру реч о додатној, нерестриктивној информацији. Поменуте рестриктивне и нерестриктивне реченице у српском језику одговарају атрибутивним и апозитивним реченицама, при чему су принципи (не)употребе запете исти као у енглеском језику:

Изгубио је књигу коју је позајмио из библиотеке.

Ту позајмљену књигу, коју је прочитао два пута, враћиће сутра дружарици.

(Не)писање запете може бити грешка, али је могуће да (не)употреба запете утиче на значење реченице. Наведено важи за релативне реченице у српском и енглеском језику. На пример, реченица 1 има значења да особа има једну рођену сестру са зеленим очима, док реченица 2 значи да једна од њених рођених сестара има зелене очи (и по томе се разликује од осталих сестара).

1) *Њена рођена сестра, која има зелене очи, лепо јева.*

2) *Њена рођена сестра која има зелене очи лепо јева.*

3) *The students who passed the exam will receive certificates.*

4) *The students, who passed the exam, will receive certificates.*

У примеру 3 мисли се само на оне студенте који су положили испит, док пример 4 подразумева да су студенти већ познати као целина и да су сви положили испит, а да је податак о положеном испиту само додатни податак.

Ипак, када се упореде примери 5 и 6, правилна употреба запета је само у примеру 5 будући да свако има само једну биолошку мајку, иако треба прихватити да постоје и другачија читања овакве реченице, која су у сваком случају мање вероватна у општем контексту.

5) *Анастасијина мајка, која одлично кува, јуно вас поздравља.*

6) *Анастасијина мајка која одлично кува јуно вас поздравља.*

7) *The school principal, who is visiting tomorrow, wants to speak to the teachers.*

8) *The school principal who is visiting tomorrow wants to speak to the teachers.*

У примеру 7 реч је о једном, одређеном директору школе, а релативна реченица само додаје податак да он или она сутра долази у посету. У примеру 8, без запета, исказ сугерише да постоји више директора школе и да се издваја баш онај који сутра долази, што у овом контексту обично није намеравано значење имајући у виду да школе традиционално имају једног директора.

У енглеском језику честа је и грешка позната као *comma splice*, односно неправилно повезивање две независне реченице само запетом. На пример, реченица *I like swimming very much, I go to the pool every week* није правилна; уместо тога треба употребити везник, тачку и запету или две одвојене реченице.

Примери:

Неправилно: *I was tired, I went to bed early.*

Правилно: *I was tired, so I went to bed early.*

I was tired; I went to bed early.

I was tired. I went to bed early.

Поред овога, у енглеском језику посебну пажњу привлачи тзв. серијска или оксфордска запета, то јест запета пре завршног *and* или *or* у низу од три елемента или више њих. Неки стилови је доследно задржавају, док је други изостављају, али је најважније да употреба буде доследна и да се запета задржи онда када спречава двосмисленост.

Без оксфордске запете: *I bought apples, oranges and bananas.*

Са оксфордском запетом: *I bought apples, oranges, and bananas.*

Пример двозначности: *I would like to thank my parents, Bob Dylan and Robert De Niro.*

Пример без двозначности: *I would like to thank my parents, Bob Dylan, and Robert De Niro.*

Дакле, у првој реченици без додатне запете може се погрешно разумети да су родитељи заправо Боб Дилан и Роберт де Ниро.

Употреба цртице и црте у српском и енглеском језику. Као што смо навели, разлика у изгледу цртице (-) и црте (—)³⁴ јесте та што је црта дупло дужа од цртице, а у енглеском се неретко користи и продужена црта, односно *em dash* (—).³⁵ Што се тиче основне разлике у употреби, цртица се употребљава да раздвоји делове речи или речи у српском/енглеском језику, а цртом се одвајају делови реченице од остатка текста (долази у обзир и одвајање једне речи од остатка реченице ради истицања). У литератури се у вези са цртом помиње раздвојна служба, а цртица се повезује са везном службом (в. Брборић 2010: 93).

Конкретније, цртица се у српском и енглеском језику најчешће употребљава при писању префикса (*за-*, *dis-*), суфикса (*-лац*, *-ness*) и наставака (попут *-а*, *-е*, *-у*, *-s*), на крају творбене/граматичке основе (попут *вод-*, *чаш-*), те при подели речи на крају реда. У српском језику употреба цртице везује се првенствено за полусложенице (*ранџ-лисџа*, *веб-сајџ*). Када се полусложенице деле на крају реда, на крају првог реда је цртица која има функцију да подели реч, а у наредни ред преноси се постојећа цртица из полусложенице. Прегледности ради, остале употребе цртице у српском издвојили смо у наставку:

1) Комбиновање броја и речи (именице/придева), попут *18-џодишњак*, *100-џодишњица*, *8-часовни*;

2) Одвајање цифара у оквиру броја телефона, при чему се могу груписати по две-три цифре ради лакшег изговора.³⁶ Алтернативно цртици се у писању бројева телефона користи једноставно – размак;

3) Одвајање цифара у оквиру жиро рачуна, али у том случају груписање цифара није произвољно (имајте у виду, на пример, како се бројеви рачуна наводе на картицама, у неком изводу из банке, у апликацијама за плаћање и сл.);

4) Одвајање наставка од броја, обично при навођењу година: *80-их*³⁷, *90-их*;

³⁴ Некада су се за цртицу и црту користили и други термини, који су данас застарели. На пример, *полицрџа*, *сјојница*, *сјојник*, *сјојна црџа*, *дефис* за цртицу и *почивка*, *знак почивке*, *знак прекида*, *прекидни знак*, *повлака*, *сџанка*, *џире* за црту (Брборић 2010: 95).

³⁵ За те две црте у српском језику јављају се термини *средња црџа* и *велика црџа* (в. Брборић 2010: 97).

³⁶ Постоји и пракса одвајања позивног броја за град (попут 018, 011, 021) косом цртом од преосталог дела броја телефона. Ипак, наведено није применљиво на почетни део броја мобилног телефона јер тај део није факултативан.

³⁷ Није правилно *80-џих*, *90-џих* и сл. јер је *џ* део броја који је у основи (*осамдесет*, *деведесет*), а не део наставка.

5) Навођење равноправних придевских спојева, попут *енглеско-српски, жуџо-плав*.

У енглеском језику издвајамо и следеће употребе цртице:

1) При писању бројева од 21 до 99, попут *fifty-eight, eighty-five*, укључујући и редне бројеве попут *sixty-seventh*;

2) При писању сложених модификатора који садрже број, попут *five-hour (work)*;

3) При писању сложених модификатора уз именице, попут *well-known (professor), male-dominated (field), flesh-eating (bacteria)*;

4) При писању именичких сложеница попут *mother-in-law, sister-in-law, editor-in-chief*;

5) Одвајање неких префикса од речи уз које стоје, попут *non-, ex- (non-paper, ex-Yugoslavia)*;

6) При именовању префикса и суфикса, попут *anti-, -ness*.

Као што се јасно види у свим до сада наведеним примерима употребе цртице, цртица се увек пише без размака. Са друге стране, црта се може писати са размацама (тзв. одмакнута црта) и без размака (тзв. примакнута црта). Ипак, употреба одмакнуте и примакнуте црте није алтернативна. На пример, уколико је по једна реч лево и десно од ње, размаци се неће додавати (*Ниш-Београд*), а уколико су две речи бар са једне стране, неопходно је додати размаке (*Ниш – Нови Сад; Нови Београд – Нови Сад*). Сличан принцип је и када се употребљавају две године (2021–2025) или два датума (11. 8. 2021 – 11. 8. 2025). У наведеним примерима црта се употребљава уместо предлога *од* и *до* (уп. *од Ниша до Београда, од 2021. до 2025*), те је неправилно употребити предлог *од* и црту (*од 2021–2025*). Такође, црта се употребљава код означавања коауторства (*Сіаменковић–Тасић, Јанић Мишић – Сіаменковић*).

Специфичности употребе црта у енглеском језику. Неопходно је и у енглеском језику разликовати цртицу (енгл. *hyphen*) од црте (енгл. *dash*) (в. Кауфман, Страус 2021; Ритер 2005). Цртица не треба да замењује црту, нити црта треба да се употребљава тамо где је место цртици. Цртица повезује делове речи или израза, док се црта употребљава за издвајање јачег уметнутог дела реченице, за обележавање односа или за означавање распона. Имајући ово у виду, важно је разликовати и две врсте црте – *en dash* (–) и *em dash* (—).

En dash (–) дужа је од цртице, али краћа од *em dash*. Најчешће се употребљава за означавање распона, у значењу *од–до*, као у примерима *1914–1918, pages 15–27, Monday–Friday, 0.1–1.7% carbon*. Она се такође

користи за повезивање појмова који стоје у неком односу или супротности, нарочито када је тај однос сложенији од обичне сложености: *the London–Paris flight, the Serbia–Montenegro border, Marx–Engels correspondence*. У таквим случајевима *en dash* не означава да су две речи срасле у једну лексичку целину, већ да међу њима постоји одређена веза, правац, партнерство или супротстављеност. Зато треба разликовати облике као *a New York–London route* од класичних сложености као *a well-known author*.

Em dash (—) још је дужа и у енглеском се најчешће користи за јаче уметање, прекид, наглашавање или изненадни заокрет у реченици. На пример: *An honest politician — if such a creature exists — would never agree; He promised to help — and then disappeared.; The answer — if there is one — is still unclear*. Она има јачу издвајачку функцију од запете, а често и од заграда. *Em dash* се нарочито често користи у савременом енглеском, посебно у публицистичком, есејистичком и књижевном стилу, где може дати реченици изражајност, ритам или драматичност. У америчком енглеском *em dash* је врло честа, док се у британском енглеском на истом месту често среће и *en dash* окружена размацама као алтернатива.

Управни говор у српском и енглеском језику. Наводници или црте користе се при писању управног говора. Други начин посебно је чест у дијалозима у књигама. У наставку наводимо две варијанте истог дијалога.

Управни говор 1:

„Ићи ћемо вечерас код Душичиног стрица”, рече Павле.

„Зашто”, зачуди се Зоран, „морамо да идемо у госте?”

Павле брзо одговори: „Зато што је данас његов имендан.”

Управни говор 2:

– Ићи ћемо вечерас код Душичиног стрица – рече Павле.

– Зашто – зачуди се Зоран – морамо да идемо у госте?

Павле брзо одговори: – Зато што је данас његов имендан.

Поредећи први и други управни говор на српском језику, односно варијанту са наводницима и са цртама, примећујемо да се запете јављају у првом случају, а нема их у другом (уместо њих се користе црте). Заједничко им је то да се двотачка мора навести када се уводе

туђе речи. У наставку наводимо и пример дијалога на енглеском језику, и то превода дела Милорада Павића са српског на енглески језик.

As though he had not heard a word, Leander asked: "How will you make the transition to the round part of the dome? With the help of a squinch or a pendentive?"

"With the help of a squinch," replied some. "With the help of a pendentive," thought others.

(Milorad Pavić, *The Inner Side of the Wind or The Novel of Hero and Leander*, translated by Kristina Pribićević Zorić, Belgrade: Dereta, 56)

Позиција тачке у оквиру управног говора није занемарљива. У српском језику ће она бити унутар наводника уколико је дуга реченица која се цитира, а уводни део је знатно краћи (в. пр. 9). Уколико је пак обрнут случај, тачка се пише након затворених наводника (в. пр. 10). Ако су наводници употребљени да би се истакло посебно име неке институције (на пример, школе) и налазе се пре тачке (или другог знака интерпункције), у српском језику та тачка (или други знак интерпункције) биће након наводника (в. пр. 11).

9) Написао је: „Детаљна објашњења поменутих појава можете пронаћи у последња два поглавља тог уџбеника.”

10) Врло детаљно објашњавајући ученицима различита правописна правила, професор је рекао: „Пажљиво слушајте”.

11) Посетио је Гимназију „9. мај”.

Када је управни говор у истом пасусу, наводници/црте се понављају само ако је дошло до прекида цитираног дела (уп. пр. 12 и 13).

12) – У реду, у праву сте – одговори он. – Проверићу сутра те податке.

13) Он одговори: – У реду, у праву сте. Проверићу сутра те податке.

Када постоји питање у управном говору, због изразитости знака питања, није неопходно након њега писати тачку (в. пр. 14).

14) Упитао ме је: „Да ли је све јасно?”

Могуће је да се запета употреби након знака питања уколико се упитна реченица умеће у другу реченицу (в. пр. 15).

15) У раду, између осталог, одговорено је на питање *Који све фактори утичу на тииј деклинације?*, па су наведени одговарајући примери.

Позиција тачке у оквиру управног говора важна је и у енглеском језику, али су правила донекле другачија него у српском. Најпре, треба имати у виду да у енглеском постоји разлика између британске и америчке праксе. У америчком енглеском тачка и запета се по правилу пишу унутар затворених наводника, чак и онда када формално не припадају самом цитираном садржају. Са друге стране, у британском енглеском чешће се примењује тзв. логичка интерпункција, према којој се тачка ставља унутар наводника само ако је део самог цитата, а у супротном после наводника. Тако би у америчком енглеском било уобичајено написати: *He wrote, "You can find detailed explanations of these phenomena in the last two chapters of that textbook."* У британском енглеском, нарочито ако се не инсистира на томе да је тачка део првобитног исказа, могуће је и: *He wrote, 'You can find detailed explanations of these phenomena in the last two chapters of that textbook'.*

Када је уводни део дужи, а цитирани део краћи, у енглеском се у пракси ипак најчешће примењује исто основно правило изабраног стила: у америчком енглеском тачка остаје унутар наводника, а у британском може стајати и након њих ако није део цитираног материјала. На пример:

Explaining various spelling rules to the students in great detail, the professor said, "Listen carefully."

Explaining various spelling rules to the students in great detail, the professor said, 'Listen carefully'.

Када су наводници употребљени само ради истицања имена неке установе, појава или израза, а не ради навођења целе реченице, у енглеском такође долази до разлике између британске и америчке праксе. У америчком енглеском тачка се обично пише унутар наводника: *He visited the school called "Ninth of May."* У британском енглеском, међутим, ако тачка није део самог назива, чешће стоји изван наводника: *He visited the school called 'Ninth of May'.* Ипак, треба напоменути да се у енглеском језику називи школа, институција и сличних установа

обично не стављају под наводнике, осим ако за то не постоји посебан стилски или контекстуални разлог. Онда када је управни говор прекинут уметнутом ауторском реченицом, у енглеском се наводници поново отварају после прекида, као и у српском: *"All right, you are right," he replied. "I will check those data tomorrow."* Ако до прекида цитираног дела није дошло, онда се све може навести у оквиру једног пара наводника: *He replied, "All right, you are right. I will check those data tomorrow."*

У случају када у управном говору постоји питање, у енглеском се, као и у српском, знак питања пише уместо тачке, тако да додатна тачка није потребна:

He asked me, "Is everything clear?"

Такође је важно да се у енглеском положај упитника одређује према томе да ли он припада самом цитираном делу или целој реченици. Ако питање припада цитату, знак питања стоји унутар наводника:

She asked, "Are you ready?"

Ако је, међутим, цела реченица питање, а цитирани део сам по себи није упитан, онда знак питања стоји изван наводника:

Did she really say, "It is too late"?

На крају, када се упитна реченица умеће у ширу реченичну целину, у енглеском је такође могуће наставити реченицу после знака питања, при чему се интерпункција прилагођава синтаксичкој структури целине. На пример: *In the paper, among other things, the question "Which factors influence the type of declension?" was answered, and appropriate examples were provided.* Ако упитни исказ није издвојен наводницима, већ се наводи као наслов, тема или формулација питања, у пракси је често могуће и решење без наводника, у зависности од стила: *In the paper, among other things, the question Which factors influence the type of declension? was answered, and appropriate examples were provided.*

Напомињемо да се полунаводници у српском језику користе да означе цитат у оквиру цитата, а у енглеском језику може бити обрнуто. У енглеском језику апостроф има две основне функције: означавање припадности (посесивно *'s*, као у *John's car, the girl's hat, the children's toys*) и означавање изостављених слова у контракцијама, тј. сажетим облицима (*I am → I'm, do not → don't, she is → she's, they have → they've, we'd →*

we would или *we had*). После именица у једнини најчешће се додаје *'s* (*the boy's bag*), после неправилних множина такође *'s* (*people's opinions*), док се после правилне множине на *-s* пише само апостроф (*students' books*). Посебно је важно разликовати *its* као присвојну заменицу и *it's* као скраћени облик од *it is* или *it has*. Такође, апостроф се не користи за грађење правилне множине, осим изузетно ради избегавања двозначности (нпр. *Mind your p's and q's*).

У српском језику се користи да означи изостанак слова, попут *л'* уместо пуног облика речце *ли*. Ипак, није правилно ставити апостроф након предлога *с* и *к*, што су основни облици, који су у историјском развоју садржали тврди полугласник у слабом положају, који се због тога изгубио (иако имају алтернативне форме *са* и *ка* са непостојаним *а*). Честа грешка на крају мејлова или порука је, на пример, *С' њоштовањем* и *С' љубављу* (уместо правилног *С њоштовањем* и *С љубављу*).

Што се тиче употребе курзива уместо наводника, то је могуће за навођење наслова књиге (монографије, уџбеника, романа, збирке песама и сл.), а посебно да би се разликовали од наслова песме, приповетке, поглавља. Примери лексема и реченица обично се наводе курзивом (као у овој књизи), а што се тиче специјалних назива институција, наводници су уобичајени: Прва нишка гимназија „Стеван Сремац” (а не: Прва нишка гимназија *Стеван Сремац*).

Употреба двотачке и три тачке. Осим у управном говору, двотачка се може употребити да би се истакли чланови који се набрајају (обично бар три члана), затим када се наводи однос два броја (на пример, за резултате утакмице 92 : 77) или два појма, у значењу према (*ком-пјутер* : *рачунар*; *he* : *him*). При навођењу литературе, може се прво користити после скраћене референце у форми презиме + година, након чега следи пуна референца (в. навођење литературе на крају овог поглавља и ове књиге). Што се тиче знакова у математици, двотачка се користи при дељењу ($12 : 2 = 6$). Са друге стране, три тачке се употребљавају да означе да целина није завршена, укључујући и случајеве када има набрајања (што је алтернативно употреби *и сл.* и *ишд.* на крају реченице). Такође, када се неки део текста изоставља приликом цитирања, користе се три тачке, врло често у оквиру угластих заграда: [...].

Што се енглеског језика тиче, двотачка се не ставља испред набрајања ако оно граматички непосредно наставља претходни део реченице. Другим речима, треба је користити онда када заиста уводи објашњење, разраду, последицу или списак, а не тамо где реченица природно тече и без ње. Правилно би било: *She brought three things: bread,*

cheese, and fruit и *He had only one wish: to return home*, а неправилно: *The things she brought were: bread, cheese, and fruit*. Три тачке могу означавати изостављени део цитата, недовршену мисао, оклевање или намеран прекид исказа, али их у формалном писању треба користити умерено (нпр. *I thought I knew the answer, but...; "To be, or not to be ... that is the question."; Well... I'm not sure*).

У енглеском, као и у српском, знак тачка са запетом (;) означава јачу паузу од запете, али слабију од тачке. Најчешће повезује две блиско повезане независне реченице које би могле стајати и самостално. Посебно је корисна у сложеним набрајањима када поједини чланови већ садрже запете, јер тада доприноси прегледности: *She loves reading; her brother prefers music*. Овај знак може и да раздваја елементе набрајања који већ садрже запете: *The conference guests came from Niš, Serbia; Plovdiv, Bulgaria; Lund, Sweden; and Brighton, England*.

Употреба звездице у српском и енглеском језику. У наставку указујемо на неколико могућих употреба звездице:

- 1) При писању напомене на крају текста или у фусноти;
- 2) Уз реконструисани пример, на пример из прасловенског (попут **kuningaz*, чији је континуант данашња именица *кнез*);
- 3) За означавање неграматичне/неприхватљиве реченице, попут **Си била*, **Ја ћеш гођи*, **He cans swim*, **You is here*;
- 4) Издвајање два пасуса једном звездицом (в. примере у овој књизи), двома или трима звездицама;
- 5) Изостанак (обично свих) слова у речима на српском, рецимо када је у питању опсцена лексика, што се може видети у преводима филмова или књига; и у енглеском се користи за прикривање делова непожељних речи, с тим што је енглески либералнији у погледу броја звездица (нпр. *Oh, s**, I forgot my keys; Get the f*** out of here*);
- 6) За означавање и унакрсно упућивање у речницима и другим приручницима;
- 7) На интернету и у електронској комуникацији звездице се често користе и за означавање нагласка или својеврсне замене за курзив (нпр. *This *might* be true*), нарочито у неформалном писању.

Употреба заграда у енглеском и српском језику. У енглеском и српском језику доминантно се користе обле () и угласте заграде []. Тзв. витичасте заграде, које се обележавају на следећи начин: { }, користе се у математици и оне се употребљавају да ограда коцкасте заграде у којима се налазе обле заграде. Пре него што прокоментаришемо

употребу заграда, истичемо да се користе и полузаграде. На пример, обла затворена заграда користи се при набрајању након бројева или слова, попут 1), а), А). Са друге стране, када при писању желимо да групишемо информације из неколико редова и да додамо коментар који се односи на све, може се употребити једна витичаста заграда (отворена или затворена). Да ли је неки ваш професор користио ту могућност?

Шта се пише у загради? Врло често су у питању допунске или мање важне информације, затим факултативни делови речи, попут *cad(a)*, *kad(a)*, или ситуације када желимо да обухватимо и негирано значење речи, попут *(не)правилан*. Такође, при навођењу референце која је цитирана користи се заграда (као у овој књизи).

Угласе заграде посебно су важне у цитирању јер означавају накнадну интервенцију аутора или уредника, на пример, објашњење, превод, граматичко усклађивање или напомену попут: *“He [the principal] refused to comment”*; *“She were [sic] very happy.”* Ово разграничава туђи текст од ауторове интервенције.

Остали знакови у српском и енглеском језику. Од осталих знакова, издвајамо амперсанд (&), хаштаг (#), генитивни знак (^), косу црту (/), знак за параграф (§), интернет знак, односно тзв. мајмунче (@), тилду, односно вијугаву црта (~), знак за нулту фонему или морфему (ø), знаке за проценат (%) и промил (‰), ознаке за неке валуте, попут долара (\$), фунте (£) и евра (€), надредни знак, односно титлу, те знаке порекла (< и >).

Амперсанд се користи само у енглеском језику уместо везника *and* и представља тзв. лигатуру. Што се тиче енглеског, овај знак има ограничену и пажљиво нормирану употребу. У општем писању препоручује се да се избегава, осим у устаљеним спојницама, у називима фирми које га саме користе или у посебним неформалним случајевима када доприноси разјашњењу. Тако је оправдан у називима компанија, часописа или у фиксираним формулама, али се у већини случајева обичан везник *and* сматра бољим решењем. Размак око амперсанда зависи од стила и од тога да ли је део званичног имена. У новинарском писању често се срећу и облици без размака, док се другде препоручује писање с размацима. Понекад овај знак служи и за спречавање двосмислености: у низу као што је *cinnamon & raisin and saffron rolls* он показује да постоје две, а не три врсте пецива. Јасно да амперсанд у српском језику не треба користити уместо везника *и*. Знаком хаштаг испред реченице или речи може се означити њихова делимична прихватљивост у српском, енглеском и другим језицима, али и, на пример, непостојано *a* у српском

језику (попут *пис#ц*, *вред#н*, али је за непостојано *а* ипак чешћа ознака *ø* – *писøц*, *вредøн*).

Ознака *ø* се, осим за нулту фонему у суфиксима, попут *-øц*, *-øн*, користи и да означи нулту морфему, било да је у питању нулти наставак (у номинативу и акузативу једнине, на пример, *санø*, *весѿø*, *леѿø*, *својø*) или пак нулти суфикс (у речима попут излаз од редуковане глаголске основе *излаз-* и нултог суфикса *-ø*, затим *кишобран* од именичке творбене основе *киш-* + спојни вокал *-о-* + редукована глаголска основа *бран-* + нулти суфикс *-ø*).

Интернет знак обавезни је део електронских адреса (на пример, *ime.prezime@gmail.com*), а у линковима се могу наћи и косе црте да би одвојиле целине (примера ради, издвајамо наставничку страницу у оквиру сајта Филозофског факултета Универзитета у Нишу: <https://www.filfak.ni.ac.rs/nastavno-osoblje/srbistika/item/183-aleksandra-janic-mitic>). Такође, косе црте се употребљавају између алтернативних речи: *и/или*, *професорица/професорка* и сл. На крају, знаци за проценте и промиле се на исти начин употребљавају у српском и енглеском језику – директно уз број (15%, 25‰).

Генитивни знак користи се у српском језику да означи генитив множине када се генитив једнине и множине облици поклапају (уп. *од (једног) професора, наставника, учишћеља*, са једне стране, и *од (шних) професорâ, наставникâ, учишћеља*, са друге стране). Насупрот тим примерима, чини се да се знакови за параграф и за валуте чешће употребљавају у енглеском него у српском језику, где није уобичајен. Тилда се пак употребљава у оба језика, посебно у речницима да у оквиру лексикографских одредница замени лексему која се дефинише. Надредни знак се у старословенском језику користио да означи 1) скраћеницу (на пример, линијом изнад ГА да се јасно назначи да је у питању генитивни облик *Госѿода*) или 2) мекоћу (на пример, полукругом изнад Р, Л, Н да означи меко *р*, меко *л* (што је, у ствари, *љ*) и меко *н* (што је, у ствари, *њ*). На крају, наводимо могућности употребе знакова порекла. Знак < има значење *ѿосѿало је од* (*politeness < polite + -ness*, *срећан < срећ- + -ан*), а знак > има значење *дало је* (*polite + -ness > politeness*, *срећ- + -ан > срећан*).

Читајући ово поглавље, можда сте се запитали колико знакова може бити у континуитету? На пример, издвајамо следећих седам: .')?!", који би се могли јавити у сегменту ...ишд. ')?!", *зачудио се*. У наставку наводимо табелу која ће сумирати најважније разлике између српског и енглеског језика при писању интерпункције.

Карактеристика	Српски језик	Енглески језик
Знаци навода	„ ”	“ ”
Писање децималног броја	8,66	8.66
Писање милиона, десетина и стотина хиљада	100.000	100,000
Писање редних бројева помоћу арапских цифара	са тачком 1. 2. 3. 10.	са словним завршетком 1st 2nd 3rd 10th
Запета пре везника <i>и/and</i>	не сме се писати пре <i>и</i> у примерима попут субјекат, предикат и објекат	може се писати пре <i>and</i> у примерима попут <i>subject, predicate, and object</i>
Тачка након године	пише се *Могуће је изоставити на насловној/почетној страни књиге.	не пише се
Редослед писања елемената у оквиру датума	дан, месец, година 22. 3. 2026.	месец, дан, година March 22, 2026 или година, месец, дан 22 March 2026
Означавање целина помоћу броја/слова и заграде	чешће 1) / а) / А), може и: (1) / (а) / (А),	(1) / (а) / (А)
Цитат у оквиру	полунаводници у	наводници у оквиру

цитата	оквиру наводника	полунаводника
Црта	обично –	– и —
Апостроф	ређе се користи	врло чест (<i>John's, don't, it's</i>)
Називи месеци и дана	малим словом	великим словом
Писање сати и минута	14.30 / 14.30 ч.	14:30 / 2:30 p.m.
Тачка са запетом уз наводнике	најчешће после наводника	често унутар наводника (нарочито у америчком енглеском)
Велико слово после двотачке	најчешће мало слово при набрајању или прецизирању, велико у управном говору	може и велико слово ако следи цела реченица
Запис деценија	1990-их	the 1990s / the '90s

Питања и задаци за размишљање и дискусију

1. Објасните када се све употребљава тачка у српском и енглеском језику. Укажите на сличности и разлике.
2. Објасните када се све употребљава запета у српском и енглеском језику. Укажите на сличности и разлике.
3. Објасните када се све употребљавају наводници и полунаводници у српском и енглеском језику. Укажите на сличности и разлике.
4. Објасните сличности и разлике у вези са употребом цртице и црте у српском и енглеском језику.
5. Објасните када се све употребљавају двотачка и тачка и запета у српском и енглеском. Укажите на сличности и разлике.

6. Напишите по један пример реченице са упитником у српском и енглеском језику.
7. Напишите по један пример реченице са узвичником у српском и енглеском језику.
8. Објасните употребу заграда у српском и енглеском језику и наведите одговарајуће примере.
9. Објасните употребу звездице у српском и енглеском језику и наведите одговарајуће примере.
10. Напишите краћи дијалог на српском и на енглеском језику водећи рачуна о правилној употреби знакова интерпункције.

Литература

- Ален 2002: Allen, Robert. 2002. *Punctuation*, Oxford: Oxford University Press.
- Брборић 2004: Брборић, Вељко. 2004. „Интерпункцијска терминологија од Вука до данас”, *Научни састџанак у Вукове дане*, 33/3, 195–206.
- Брборић 2005: Брборић, Вељко. 2005. *Научни састџанак слависџа у Вукове дане*, „Неке термилошке дилеме код српске интерпункције”, 34/3, 253–262.
- Брборић 2007: Брборић, Вељко. 2007. „Будућност српске интерпункцијске терминологије”, *Књижевност и језик*, 35/3, 163–173.
- Брборић 2010: Брборић, Вељко. 2010. „Црта и цртица – сличности и разлике”, *Научни састџанак слависџа у Вукове дане*, 39/3, 93–100.
- Дејвис 2007: Davies, Chirstopher. 2007. *Divided by a Common Language: A Guide to British and American English*, Boston, New York: Houghton Mifflin Company.
- Јанић 2013а: Јанић, Александра. 2013. „Неке субјунктивне конструкције у српском језику”, *Радови Филозофског факултета*, 15/1, 263–274.
- Јанић 2014: Јанић, Александра. 2014. „Субјунктивне релативне клаузе у српском и бугарском језику”, *Наслеђе*, 28, 111–122.

- Јанић, Стаменковић 2016: Јанић, Александра, Стаменковић, Душан. 2016. „Модални глаголи *must, should, can* / *морају, требају, моћи* у енглеском и српском језику: опште карактеристике и изазови при превођењу”, *Зборник Машице српске за филологију и лингвистику*, 59/2, , 129–149.
- Јанић, Стаменковић 2022: Јанић, Александра, Стаменковић, Душан. 2022. *Енглеско-српска контрастивна лексикологија*, Ниш: Филозофски факултет у Нишу.
- Кауфман, Страус 2021: Kaufman, Lester, Straus, Jane. 2021. *The Blue Book of Grammar and Punctuation: An Easy-to-Use Guide with Clear Rules, Real-World Examples, and Reproducible Quizzes*, Hoboken, NJ: Jossey-Bass / John Wiley & Sons.
- Керзнер, Мандел 1999: Kirsznner, Laurie, Mandell, Stephen. 1999. *The Holt handbook*, 5th edition, Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers, 1999.
- Кликовац 2024: Кликовац, Душка. 2024. *Српска интерпункција*, Београд: Филолошки факултет у Београду.
- Кристал 2011: Crystal, David. 2011. *Internet Linguistics: A Student Guide*, London, New York: Routledge.
- Марковић, Вукић, Јанић 2020: Марковић, Јордана, Вукић, Маја, Јанић, Александра. 2020. *Правописна и друга језичка вежбања*, Ниш: Филозофски факултет у Нишу.
- Мразовић, Вукадиновић 2009: Mrazović, Pavica, Vukadinović, Zora. 2009. *Gramatika srpskog jezika za strance*, Sremski Karlovci, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019: Пешикан, Митар, Јерковић, Јован, Пижурица, Мато. 2019. *Правопис српског језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Стевановић 1981: Стевановић, Михаило. 1981. *Савремени српскохрватски језик*, књ. I, Београд: Научна књига.
- Пипер, Клајн 2013: Пипер, Предраг, Клајн, Иван. 2013. *Нормативна граматика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Питерс 2004: Peters, Pam. 2004. *The Cambridge Guide to English Usage*, Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- Ритер 2002: Robert M. Ritter, *The Oxford Guide to Style*, Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Ритер 2005: Robert M. Ritter, *New Hart's Rules: The Handbook of Style for Writers and Editors*, Oxford: OUP Oxford, 2005.

- Симић 1971: Radoje Simić, „Interpunkcija pri nabrajanju”, *Књижевност и језик*, 18/2, 1971, 37–43.
- Симић 1972: Simić, Radoje. 1972. „Neka odstupanja od principa logičke interpunkcije”, *Књижевност и језик*, 19/1, 82–87.
- Траск 1999: Trask, Robert Lawrence. 1999. *The Penguin Guide to Punctuation*, London: Penguin Books.
- Чорболоковић, Гаврановић 2024: Čorboloković, Saša, Gavranović, Valentina. 2024. *Pravopis u kontrastu: sličnosti i razlike između pravopisa srpskog i engleskog jezika*, Beograd: Univerzitet Singidunum.

6. ПРИНЦИПИ СКРАЋИВАЊА У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

У овом поглављу обрађују се место и улога скраћеница у правописном систему српског и енглеског језика. Најпре се разматра њихова функција у савременој писаној комуникацији, нарочито у научном, административном, медијском и дигиталном дискурсу, где доприносе економичности, прегледности и прецизности израза. Затим се из контрастивне перспективе приказују основне сличности и разлике између два језика, уз осврт на релевантне правописне и лингвистичке изворе који описују ову појаву. У делу о српском језику описују се начини писања и пуног изговора скраћеница, њихова подела на различите типове, као и појава вишезначности и њена зависност од контекста. Посебна пажња посвећена је правописним правилима која се односе на писмо, (не)писање тачке, деклинабилност скраћеница и уклопљеност скраћеница у систем језика. У делу о енглеском језику приказани су историјски развој скраћеница, основне врсте скраћеница, правописне конвенције и процес лексикализације/вербализације.

Кључни термини: *скраћеница, контракција, редукција, функционални стилови, акроним, бекроним, иницијална скраћеница, окрњена реч, верзална скраћеница, комбинована скраћеница, вишезначности скраћеница, правописне конвенције, употреба тачке, велика и мала слова, лексикализација, вербализација, дигитална комуникација.*

Место скраћеница у правописном систему. Може се рећи да скраћенице представљају важан функционалан део савременог писаног језика. И у српском и у енглеском језику оне настају као резултат опште језичке тежње ка економичности израза, односно ка сажимању информације у краћи графички облик. Уместо да се одређене речи или синтагме сваки пут исписују у целини, језик на неколико начина развија скраћене форме које омогућавају бржу и ефикаснију комуникацију у писању, али и у говору. Иако се на први поглед могу учинити споредним или искључиво техничким појавама, скраћенице имају значајну улогу у различитим типовима дискурса.

Скраћенице су врло заступљене у научним радовима, административним документима (в. Оташевић 2011), медијском језику, техничкој и стручној комуникацији, али и у свакодневној писаној употреби, укључујући дигиталну комуникацију и савремене медије. Посебно су важне у научним и стручним текстовима, где се често користе за означавање појмова који се више пута понављају, као и у институционалном језику, где омогућавају компактно представљање назива организација, институција или стручних термина битних за њихово функционисање. У таквим контекстима скраћенице не служе само економичности израза, већ и прецизности и систематичности у представљању информација. Истовремено, оне временом могу постати део општег лексичког фонда језика, нарочито у случајевима када се њихова употреба устали и прошири изван уског стручног окружења.

Уз скраћенице у ужем смислу, које и саме настају процесом контракције (контраховањем почетног и завршног дела речи, попут *др* од *доктор*) или редукције (редуковањем завршног дела речи, попут *др.* од *дружи*), потребно је поменути и сродне појаве контракција и редукција облика и израза (попут *фискултура* од *физичка култура* или *Академија* од *Српска академија наука и уметности*). Наиме, контракција подразумева сажимање облика изостављањем појединих гласова или слова унутар речи или спајањем двају облика у један, док се редукција може шире схватити као свако свођење пуног језичког облика на краћи израз.

Контрастивна перспектива и извори који се баве скраћеницама. У контрастивној перспективи, систем скраћеница открива сличности и разлике између српског и енглеског правописног система. Разлике се могу уочити у начину на који се скраћенице формирају, у правописним правилима која регулишу њихово писање, као и у начину на који се читају и употребљавају у различитим типовима текстова. Посебно су уочљиве разлике у употреби великих и малих слова, у

присуству или одсуству тачке након скраћеног облика, као и у степену у којем скраћенице временом постају самосталне лексичке јединице. Такође, значајну улогу има и однос према страним скраћеницама, односно питање да ли се оне преузимају у изворном облику или се прилагођавају домаћем језичком систему. Српски правопис у овом домену настоји да задржи системску транспарентност и нормативну стабилност (Брборић 2008). Скраћенице су у великој мери кодификоване у правописним приручницима (нпр. Брборић 2016; Дешић 2015; Марковић, Вукић, Јанић 2020; Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019; Чорболоковић, Гаврановић 2024) и речницима (нпр. *ПРСЈ* 2010; *РСЈ* 2018; *СЕСР* 2013; *ССЕР* 2013), што омогућава релативно уједначену и предвидљиву употребу.

Енглески систем, насупрот томе, показује већу флексибилност и динамичност. У савременом енглеском језику, нарочито у професионалним и дигиталним контекстима, нове скраћенице настају изузетно брзо и често се шире без јасне нормативне контроле, али то не значи да се скраћенице користе насумично (в. Питерс 2004; Ритер 2002; Ритер 2005; *Чикашки стилски приручник* 2003) – скраћенице се и у већим речницима јављају у конзистентним формама (нпр. *Cambridge Dictionary*, *Merriam-Webster Dictionary*, *Oxford Learner's Dictionaries*, *OPEJ* 2010).

Управо та разлика између нормативне стабилности српског и динамичности енглеског система чини контрастивно проучавање скраћеница посебно занимљивим и значајним за разумевање правописних принципа оба језика. Настајање и употреба скраћеница описани су и у другом лингвистичком штиву, најчешће оном које се бави творбом речи, али и граматиком, морфологијом и лексикологијом (нпр. Клајн 2002; Пипер, Клајн 2013. за српски језик; Бауер 1983; Бауер, Либер и Плаг 2015; Видановић 2009; Јовановић 2014; Липка 1992; Плаг 2018. за енглески).

Скраћенице у српском језику. Основни разлог употребе скраћеница у српском језику јесте тежња ка економичности језичког израза. Скраћивање омогућава да се често употребљаване речи или синтагме представе у краћем графичком облику, чиме се штеди простор у тексту и истовремено убрзава комуникација. Ова потреба за сажимањем израза нарочито долази до изражаја у писаној комуникацији, где се исти појмови често понављају и где би њихово непрестано исписивање у пуној форми оптерећивало текст и успоравало читање. Скраћенице стога представљају средство које омогућава да се информација пренесе брже и компактније, а да притом остане довољно јасна и препознатљива. Као што је поменуто, употреба скраћеница посебно је

распрострањена у научним и стручним текстовима. У тим контекстима често се понављају одређени термини, називи институција или граматичке категорије, па скраћени облици омогућавају већу прегледност и систематичност текста. На пример, у лингвистичким описима уобичајено је да се граматичке категорије представљају скраћеним облицима, као што су *им.* за *именицу* или *именички*, *џл.* за *џлагол* или *џлаголски*, *зам.* за *заменицу* или *заменички*. Слично томе, у административним и институционалним контекстима скраћенице се користе за означавање назива школа, организација или звања, што омогућава да се сложени називи прикажу у компактнијем облику. Поред тога, скраћенице су честе у уџбеницима, где служе као средство систематизације знања, али и у медијима и свакодневној писаној комуникацији. У савременом језику, нарочито у дигиталним медијима, употреба скраћеница постаје све чешћа, јер омогућава бржу размену информација у ограниченом простору.

У српском правопису постоје одређене ситуације у којима је употреба скраћеница нарочито уобичајена. Једна од њих јавља се приликом набрајања, када се не наводи читав низ појмова. У таквим случајевима (као замена за три тачке, односно у случају незавршеног низа) користе се скраћени облици попут *и њд.* (*и њако даље*), *и сл.* (*и слично*) или *и њ.* *сл.* (*и њоме слично*). Ови облици омогућавају да се набрајање закључи без потребе да се наведу сви појединачни елементи, а притом се јасно сигнализира да списак није исцрпан. Скраћенице се такође широко користе у лексикографским текстовима и научним радовима, где служе као стандардизоване ознаке за различите врсте података. У речницима се, на пример, може наћи скраћеница *s. v.*, која потиче од латинског израза *sub voce* „под речју” и означава упућивање на одређену лексичку јединицу. У научним радовима и граматичким описима често се користе скраћени облици за граматичке категорије, што омогућава да се анализа представи јасно и систематично.

Посебну групу чине скраћенице које означавају називе институција или организација. У образовном систему, на пример, уобичајени су акроними попут *ОШ* за основну школу, *СШ* за средњу школу или *ССШ* за стручну средњу школу, а некада давно је, рецимо, у комунистичком уређењу, скраћеница *ОУР*, која означава организацију удруженог рада, била посебно значајна. На сличан начин, у данашње доба капитализма, на важности добија скраћеница *ДОО* (има и варијанту *г. о. о.*), која означава друштво са ограниченом одговорношћу. Употреба ових

скраћеница омогућава лакше и брже навођење институција, нарочито у административним документима или образовним текстовима.

Под акронимима се, дакле, подразумевају „reči, i potencijalne rečničke odrednice, u morfosintaktičkoj klasi imenica, nastale skraćivanjem dugačkih i otuda glomaznih polimorfemskih, i često višечланих, лексичких јединица високе фреквентности јављања” (Прћић 2024: 373). За поменуте лексичке јединице Прћић (2024: 373–374) наводи да, са једне стране, могу бити у улози властитих имена као 1) називи и наслови (*ЦеСИД*, скраћено од *Центар за слободне изборе и демократију*); 2) географска имена (*ЛА/ЛА*, скраћено од *Лос Анђелес*, енгл. *Los Angeles*); 3) спојеви имена и презимена (*ЏФК/ЈФК*, скраћено од *Џон Фицџералд Кенеди*, енгл. *Džon Ficdžerald Kenedi*). Са друге стране, издваја акрониме у улози општих/заједничких/апелативних именица (попут *ПДВ*, скраћено од *порез на додату вредност*). Из угла структуре, акроними се могу добити од синтагми (*НИР*, скраћено од *научноистраживачки рад*; *СИР*, скраћено од *студијски истраживачки рад*), полусложеничких спојева (*НН*, скраћено од *Наставно-научно* (на пример, веће); *СЗ*, скраћено од *сврлишко-зајлањски* (на пример, говори)) и неокласичних сложеница³⁸ (*ТВ*, скраћено од *телевизија*, *телевизијски*).

Следеће три узастопне етапе при настанку акронима представио је Прћић (2024: 374–375):

1) издвајање почетних слова и гласова (једног или више њих) из пунозначних речи, при чему избор није нужно предвидљив (*РТС*, скраћено од *Радио-телевизија Србије*, *ТАНЈУГ*, скраћено од *Телеграфска агенција нове Југославије*, *СИНФОНИЈА*, скраћено од назива конференције *Синтакса, фонологија и језичка анализа*);

2) претварање издвојених делова, односно слова, у посебну целину (*Син*, *фон*, *и*, *ја* > *Синфонија*);

3) спајање добијених резултата у једну целину, која може бити верзална, односно написана свим великим словима (*ННВ*, *ДОО*), мешовита (*СДЗБ*, *КиМ*) или деверзална (*г. о. о.*, *џлогур*³⁹).

Напомињемо да је поступак акронимизације по својој природи творбени поступак, те га не траба мешати са графолошко-ортографским поступком настанка скраћеница попут *др*, *мср*, *кџ(.)*, *сл.*, *ул.* (уп. Прћић 2024: 375), које се никада при читању не изговарају у скраћеној

³⁸ Ради се о твореницама насталим од елемената из тзв. класичних језика, односно из грчког и латинског.

³⁹ Скраћеница, можда мање позната, за *главни и одговорни уредник*.

форми, већ као пуне речи (*докѿор, масѿер, килоѿрам, слично/слика, у-лица*).

Питања о лингвистичком статусу скраћеница (посебно акронима, односно верзалних скраћеница) отвара Твртко Прћић (2024: 355–366) и издваја следеће њихове карактеристике:

1) самостална употребљивост (*ФТН, РТС, ГСП, ГЛОДУР/ѿлодур* и сл.);

2) непрекинута графолошка целина (без цртице или са најмање једном цртицом);

3) једна фонолошка целина са најмање једним акцентом;

4) имају морфосинтаксичке функције (субјекат, прави објекат, неправи објект и сл.);

5) деклинабилност (*ГСП-а, РТС-а, БИТЕФ-а, Биѿефа, ѿлодура* и сл.);

6) поседују јединствено дескриптивно значење, које потиче од њихових пуних форми, које временом говорници могу изгубити из вида (*КОНУС, РЕМ, COBISS*⁴⁰);

7) имају асоцијативно значење;

8) имају творбени потенцијал (*РТС-ов, СМС-оваѿи*);

9) подложне су извођењу нових значења (*PR* у значењу особе, које је настало метонимијски од назива делатности);

10) поседују стилистички потенцијал (употреба скраћенице *ПДВ* се раширила и постала неутрална, а пуни назив постао је формалан);

11) синонимност са пуним називом или саме скраћенице у два језика (*НЛО* и *UFO*);

12) хомонимност са постојећим речима (акроним *Срѿскоѿ реч-ника новиѿих анѿлицизама (СРНА)* поклапа се, врло креативно, са називом животиње *срна*).

За поменуте облике Твртко Прћић (2024: 366) наводи да су хибридне лексичке творевине „које nisu ni čiste skraćénice, ni čiste reči, nego nešto između – delom skraćénice a delom reči, ili istovremeno i skraćénice, i reči – ili, možda najtačnije, to su reči nastale skraćivanjem”.

У српском језику важи опште правило да се скраћенице пишу истим писмом као и текст у коме се налазе. То значи да ће се у ћириличном тексту скраћенице писати ћирилицом, док ће се у латиничном тексту писати латиницом. На тај начин се обезбеђује графичка доследност

⁴⁰ Пуни називи су, редом: Конференција универзитета Србије, Регулаторно тело за електронске медије, Кооперативни онлајн библиографски систем и сервиси.

текста и избегава мешање писама у оквиру исте целине. Ипак, постоје одређени изузеци од овог правила. Скраћенице латинског порекла традиционално се пишу латиницом, без обзира на писмо текста. Такви облици су, на пример, *ibid.* (*ibidem*), *op. cit.* / *o. c.* (*opus citatum*), *loc. cit.* (*loco citato*) и *cf.* (*confer*), који су у научном и академском дискурсу задржали свој изворни графички облик. Сличан би случај био и са скраћеницама попут *e.g.* (*exempli gratia*) и *i.e.* (*id est*), али се у српском много више користе њихови српски пандани (*нѧр.* и *ѧј.*). Поред тога, ознаке за мерне јединице могу се писати и ћирилицом и латиницом, па су у српском језику прихватљиви облици као што су *ст*, *ѧм* и *ѧм.*, односно *kg*, *кѧ* и *кѧ* (једино није правилно латично и са тачком попут **ст.* и **kg.*). Међутим, када је реч о хемијским симболима, они се пишу искључиво латиницом (и без тачке), јер представљају део међународно стандардизованог научног система. Због тога се симболи као што су *Cl*, *Na* или *Mg* (хлор, натријум, магнезијум и други хемијски елементи) увек пишу у свом оригиналном облику, без обзира на писмо текста у коме се појављују.

У српском језику скраћивање речи најчешће се односи на именице и именичке синтагме, јер управо ове врсте речи најчешће носе основну информацију у тексту и често се понављају. У научним, административним и лексикографским текстовима редовно се користе скраћени облици као што су *ѧимн.* за *ѧимназију*, *сѧр.* за *сѧрану* или *сѧраницу* и *чл.* за *члан*. Поред именица, у српском језику скраћују се и поједини придеви, нарочито они који се често јављају у научним описима или граматичким анализама. Тако се, на пример, придев *ѧлаѧолски* може представити скраћеницом *ѧл.* (иста скраћеница користи се и за именицу *ѧлаѧол*), док се придев *маѧемаѧички* често скраћује као *маѧѧ.* Скраћени облици јављају се и код глагола, али нешто ређе него код именица. У научним и речничким текстовима често се користе скраћенице као што су *в.* за *види* или *уѧ.* за *уѧореди*, које служе као упућивачке ознаке и помажу читаоцу да се усмери ка додатним информацијама у тексту.

Читање скраћеница у српском језику. Начин на који се скраћенице читају у српском језику зависи од њихове структуре и степена устаљености у употреби. У већини случајева скраћенице се не изговарају у облику у коме су написане, већ се приликом читања проширују у своју пуну форму. То значи да скраћени графички запис служи као економичан начин писања, док се у говору задржава пуна реч или синтагма. На пример, скраћеница *сѧр.* чита се увек као *сѧрана/сѧраница*, а скраћеница *иѧд.* као *и ѧако даље*. На исти начин читају се и многе

сродне скраћенице које се јављају у научним, административним или образовним текстовима (које се пишу малим словима, конкретније, оне које нису лексикализоване). Скраћенице које садрже вокале могу се читати као речи (попут *САНУ*, *АНУРС*, *МАНУ*, *ЦАНУ*), што није могуће када садрже само сугласнике (*НКЦ*, *ММФ*, *СКЦ*, *ЈФ*), па се неке могу изговарати слово по слово, уз додавање вокала ради лакшег изговора, слично спеловању у енглеском језику (*ен-ка-це*, *ем-ем-еф*).

Међутим, у српском језику постоји и другачија појава, која се односи на скраћенице које су временом постале самосталне речи. У случајевима лексикализације, скраћеница више није само графички знак тај који замењује дужи израз, већ постаје пуноправна лексичка јединица која се чита и изговара управо у скраћеном облику. Овај процес назива се и лексикализација.⁴¹ Као четири кључна својства која заједно карактеришу лексикализованост Твртко Прћић (2024: 308) издваја: 1) писани облик; 2) изговорни облик; 3) морфосинтаксичке функције и 4) деклинабилност. Када се једна скраћеница довољно дуго и широко користи, она може чак изгубити везу са својим изворним пуним обликом и почети да функционише као обична реч у језику (в. Марјановић 1995). Примери таквих лексикализованих скраћеница могу се наћи у називима институција, предузећа или организација, као што су *Нимус* од *НИМУС* (*Нишке музичке свечаности*), *Нолић* од *НОЛИТ* (*Нова лиџераџура*), *Генекс* (од *Генералексџорџ*) или *Симџо* (од имена народног хероја *Симе Пољачаревића*). Наведени облици више се не доживљавају само као скраћенице, већ као самосталне речи које имају стабилан изговор и могу се укључити у граматички систем језика.

Из морфосинтаксичког угла, у српском језику се лексикализоване скраћенице могу јавити у мушком или у женском роду. На пример, мушког рода су све оне чије је последње слово сугласник, попут *НИМУС*, *ФИЛУМ*, *НИН*, *НУНС*, *ЕПС*, *АВНОЈ*, или се пак завршавају вокалом (али не вокалом *а*), најчешће вокалом *о*, у примерима попут *СИМПО*. Све оне одговарају именицама тзв. прве Стевановићеве врсте. Падежни наставци за прву деклинацију додају се на лексикализовану скраћеницу, при чему је обавезно коришћење цртице: *НИМУС-а*, *НИМУС-у* итд., *НИН-а*, *НИН-у* итд., *ФИЛУМ-а*, *ФИЛУМ-у* итд., или се пак понашају као вербализоване властите именице и наставак се додаје директно на основу: *Нимуса*, *Нимусу* итд., *Нина*, *Нину* итд., *Филума*, *Филуму* итд., *Симџа*, *Симџу* итд. Са друге стране, лексикализоване скраћенице које се

⁴¹ У српском језику подложни лексикализацији су и (именички) деминутиви, попут *јабучица*, *круница*, *књижица*, *пайучица* (в. Јанић 2012; Јанић 2013б; Јанић 2013в).

у српском језику завршавају вокалом *a* искључиво се понашају као именице женског рода: *НАСА, УЕФА, НАМА*. Када се деклинирају, мењају се по трећој Стевановићевој врсти: *Насе, Наси, Насу* итд., *Уефе, Уефи, Уефу* итд. Илустративни примери лексикализованих скраћеница из енглеског језика и других страних језика су *NATO, UEFA, FIFA, FIBA, ULEB, HIV, VIP, BAFTA, EURIBOR*. У групу полулексикализованих акронима Прћић (2024: 382–385) убраја оне попут *ГСП, ФТН, ДНК, РТС, ММФ, МТС*, издвајајући притом следећа њихова својства:

1) готово редовна верзална реализација (осим деверзалне варијанте *g. o. o.*);

2) слоговни изговор, односно засебни изговор слова (*ep-ше-ес, ѓ-с-џ, би-би-си* и сл.);

3) граматичког су мушког рода;

4) деклинирају се додавањем падежног наставка издвојеног цртицом (*ММФ-а, ММФ-у, ММФ-ом* и сл.).

Илустративни примери полулексикализованих скраћеница пореклом из енглеског језика и других страних језика су: *CV, PDF, LGBT, QR, DVD, SMS, ATP*.

Врсте скраћеница у српском језику. Скраћенице у српском језику могу се разврстати према начину на који се пишу, односно према њиховој графичкој организацији. Са правописног становишта, нарочито су важне скраћенице са тачком, скраћенице без тачке, верзалне скраћенице и комбиноване скраћенице.

Најраспрострањеније су скраћенице са тачком. Оне се најчешће формирају тако што се од пуне речи задржи њен почетни део (односно, редукује се завршни део речи), а иза њега ставља тачка као знак да је реч скраћена. Такве скраћенице веома су честе у научним, административним, школским и лексикографским текстовима. На пример, пишемо *др.* у значењу *друго*, *чл.* у значењу *члан*, *џ.* у значењу *џачка*, *сџр.* за *сџрана* или *сџраница*, *џод.* за *џодина*, као и *бр.* за *број*. У исту групу спадају и устаљене скраћенице вишечланих израза као што су *иџд.* за *иџако даље*, и сл. за *и слично*, и *џ. сл.* за *и џомер слично*, *нџр.* за *на џимер*, *џј.* за *џо јесџ* и сл. Тачка у овим примерима има јасну улогу: она показује да је графички облик непотпун, али да његово пуно значење остаје препознатљиво. На пример, постоји и именица *џод*, а стављање тачке јасно указује на случајеве када је у питању скраћеница за годину. Још један такав пример је скраћеница *боџ.* (за *боџаника*, *боџанички*), која постоји упоредо са новијим англицизмом *боџ*.

Поред скраћеница са тачком, у српском језику постоје и користе се и скраћенице без тачке. Оне су обично чвршће устаљене и често

функционишу као посебне ознаке за титуле, звања или стандардизоване појмове. Тако се, на пример, пише *др* у значењу *доктџор*, *мр* у значењу *маџистџар*, *мср* у значењу *масџер*. Посебну групу чине, већ поменуте, верзалне скраћенице, тј. оне које се пишу великим словима. Оне се најчешће образују од почетних слова вишечланих назива и углавном означавају установе, организације, називе листова, државне органе или друге званичне ентитете. Такви су, на пример, *САНУ* (*Срџска академија наука и умешностџи*), *НИН* (*Недељне информатџивне новине*), *ОШ* (*основна школа*), *СШ* (*средња школа*), *РТС* (*Радио-тџелевизија Србије*), *МУП* (*Министџарсџтво унутџрашњих џослова*), *БИА* (*Безбедносно-информатџивна аџенција*), *СФРЈ* (*Социјалистџичка Федератџивна Република Јуџославија*), *УН* (*Уједињене нације*) и *ОУН* (*Организација Уједињених нација*).

Верзалне скраћенице се по правилу пишу без тачке, јер је већ сам њихов графички облик довољан показатељ да је реч о скраћеном облику. У говору се оне могу читати слово по слово, али у неким случајевима, и у зависности од фонолошке структуре (в. Марјановић 1995), могу временом добити и устаљенији, „речолики“ изговор. Издвајамо и комбиноване скраћенице, код којих се спајају велика и мала слова. Оне су у српском језику релативно ретке, а најпознатији примери јесу *БиХ* за назив *Босне и Херцеговине*, *КиМ* за *Косово и Метохију*, *КоВ* за *Коинену војску*, као и *ЦеСИД* за *Центџар за слободне изборе и демократџију*.

Када је реч о скраћивању именичких синтагми, скраћенице се, такође, могу поделити на 1) словне; 2) формантне, фрагменте, слоговне; 3) мешовите (в. Клајн 2002: 165). Словне скраћенице су оне у којима се узима почетно слово сваке речи и представљају верзалне скраћенице, односно акрониме (на пример, *САД*, *УК*, *СЗО* од, редом, *Сједињене Америчке Државе*, *Уједињено Краљевсџтво* и *Светџска здравсџвена организација*). Слоговне су оне у којима скраћеницу чини први слог сваке речи (*Нама* од *Народни маџазин*). Међутим, у случају друге подгрупе, нису увек у питању слогови. Могу бити у питању почетни фрагменти (попут *Варџекс* од *Вараждинска џексџилана*) или могу бити у питању творбени форманти (*Имџекс* од *Имџорџ-ексџорџ*). Трећи тип је мешовити, односно представља комбинацију прва два (почетног слова неке речи и почетног слога/фрагмента/форманта друге речи из синтагме), за шта је један од примера *Комџрај* (*Комунално џрађевинско џредузеђе*).

Деклинабилност скраћеница у српском језику. Када су у питању вербализоване/лексикализоване именичке скраћенице (уп. Прђић 2019; Прђић 2024), оне се деклинирају по правилима именичких

деклинационих типова. Подсећамо да се по првој Стевановићевој врсти деклинирају вербализоване скраћенице попут *Нолиџ* (*Нолиџ*, *Нолиџа*, *Нолиџу* итд.). Када се вербализоване скраћенице страног порекла завршавају вокалом *о*, тај вокал остаје део основе, па се на њу додају наставци (уп. *Наџо*, *Наџоа*, *Наџоу* итд.). Поменути и сродни примери могу се писати свим великим словима, али се у тим случајевима падежни наставци одвајају цртицом (*НОЛИТ-а*, *НОЛИТ-у*, *НОЛИТ-ом*; *ФИЛУМ-а*, *ФИЛУМ-у*, *ФИЛУМ-ом*). Као што је већ истакнуто, лексикализоване скраћенице које се завршавају вокалом *а* деклинирају се по трећој Стевановићевој врсти (попут *Наса*, *Насе*, *Наси* итд.). Нису правилни облици у којима би се падежни наставци писали великим словима, попут: *из *НАСЕ*, *у *НАСИ*, *са *НАСОМ*. Са друге стране, када се ради о верзалним (акронимским) скраћеницама, попут *САД*, *НКЦ*, *СКЗ*, падежни наставци могу се такође додавати, али је неопходно при томе употребити цртицу између скраћенице и наставка (попут *САД-а*, *САД-у*; *НКЦ-а*, *НКЦ-у*; *СКЗ-а*, *СКЗ-у* и сл.) или се пак могу употребљавати као непроменљиве (доследно *САД*, *НКЦ*, *СКЗ*, без обзира на употребу предлога пре њих). Доследно као непроменљиве форме употребљавају се скраћенице *ЕУ*, *РЦГ*, *САНУ*, *МАНУ*, *ЦАНУ*. Дакле, уз предлоге *из*, *у*, *о*, *са* и сл. иду исти ти скраћенични облици (*из ЕУ*, *у САНУ*, *о МАНУ*, *са ЦАНУ*). Неверзалне скраћенице, односно оне које се пишу малим словима, попут *џл.*, *др*, *км(.)*, *бул.* и *бр.* нису променљиве, без обзира на то да ли се пишу са тачком или без ње.

Вишезначност скраћеница. Једна од занимљивих и практично важних особина скраћеница у српском језику јесте њихова вишезначност. То значи да исти скраћени облик може упућивати на више различитих речи или појмова, а да се право значење утврђује тек на основу контекста у коме је скраћеница употребљена. Ова појава показује да скраћенице, иако служе економичности израза, истовремено могу уносити и одређен степен неодређености ако нису довољно јасно уклопљене у реченицу или шири текстуални оквир. Тако, на пример, скраћеница *џ.* може означавати реч *џачка*, али и *џона*. У школском или правописном контексту она ће најчешће значити *џачка*, док ће у техничком, привредном или статистичком тексту вероватније упућивати на мерну јединицу *џона*. Слично томе, скраћеница *џ.* може значити *џодина*, *џосџодин* или *џрам*. У реченици *Рођен је 1985. џ.* јасно је да је реч о години, док у изразу *џ. Пеџровић* иста скраћеница означава реч *џосџодин*. У научним, хемијским или прехранбеним текстовима пак *џ.* може означавати и *џрам*. Исто важи и за скраћеницу *с.*, која у различитим

контекстима може значити *сѣрана*, *сѣраница*, *саѣ*, *село*, *север* или *северни*, као и за *в.*, која може упућивати на *век*, *види* или *видеѣи*.

Скраћенице у енглеском језику и њихов историјски развој. У енглеском језику скраћенице су изузетно честе и представљају један од основних механизма економичности савремене комуникације. Слично као и у српском, оне су и у енглеском језику важан део различитих функционалних стилова и типова дискурса. У академском језику скраћенице се користе ради сажетог означавања научних степена, институција, дисциплина, библиографских извора и стручних термина. У институционалном и административном језику оне омогућавају лакше и брже навођење назива организација, служби, установа и правних тела. У професионалном жаргону доприносе брзини комуникације међу припадницима исте струке, док у дигиталној комуникацији постају готово неизоставан део свакодневне размене порука. Многе скраћенице улазе и у општу употребу, па постају препознатљиве и у свакодневном говору.

Скраћенице у енглеском језику развијале су се постепено, а њихово порекло везано је за класичну и средњовековну латинску писарску традицију. У рукописима и црквеним текстовима латинског језика скраћивање је било уобичајено средство уштеде простора и времена при преписивању. Из те традиције потичу и неке скраћенице које су се задржале у енглеском до данас, као што су *etc.* од латинског *et cetera* и *i.e.* од *id est*. Оне показују да су скраћенице у енглеском језику од самог почетка биле везане за писмену, образовану и институционалну културу.

У раном модерном енглеском периоду употреба скраћеница постаје видљивија у свакодневнијим писаним жанровима, нарочито у писмима, правним документима и службеној преписци. У том раздобљу усталили су се облици као што су *Mr (Mister)*, *Dr (Doctor)* и *Esq. (Esquire)*, који су служили за означавање титула, друштвеног статуса или обраћања. Током 18. и 19. века развој скраћеница добија нови замањ, пре свега под утицајем ширења администрације, штампе, науке и трговине. Са јачањем бирократског апарата и институционалног живота расте потреба за економичним бележењем назива установа, функција, географских одредница и различитих техничких појмова. У том периоду све су чешће скраћенице као што су *a.m.* и *p.m.*, *No. (number)*, *Rev. (Reverend)*, *Col. (Colonel)* итд. Паралелно с тим, развој научног и техничког дискурса подстиче настанак великог броја стручних скраћеница, нарочито у медицини, хемији, математици и инжењерству.

Посебно важна етапа у развоју енглеских скраћеница везана је за 19. и 20. век, када индустријализација, телеграфија, војска и масовни медији снажно подстичу језичку економичност. Телеграфска комуникација, у којој је сажетост била директно повезана с ценом и брзином преношења поруке, фаворизовала је краће облике и убрзала прихватање скраћеница у широј употреби. У војном, политичком и административном дискурсу појављују се бројни иницијализми и акроними, као што су *RAF* (*Royal Air Force*), *NATO* (*North Atlantic Treaty Organization*), *UNESCO* (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*) и *BBC* (*British Broadcasting Corporation*). Управо у том раздобљу скраћенице више не служе само као графичка уштеда, него постају и самосталне лексичке јединице које носе специфичну културну и институционалну тежину.

Савремено доба, нарочито крај 20. и почетак 21. века, донело је нову експанзију скраћеница под утицајем електронске и дигиталне комуникације. Електронска пошта, интернет, форуми, друштвене мреже и комуникација путем мобилних телефона подстакли су стварање великог броја нових скраћених облика као што су *ASAP/asap* (*as soon as possible*), *FAQ* (*frequently asked questions*), *DIY* (*do it yourself*), *IDK/idk* (*I don't know*), *BTW/btw* (*by the way*) и *OMG/omg* (*oh my God*). За разлику од старијих, претежно институционалних скраћеница, ове новије често настају у неформалном, разговорном и брзом комуникационом окружењу. Многе од њих затим прелазе из дигиталног дискурса у ширу употребу, па се јављају и у новинарству, маркетингу, па чак и у говорном језику.

У информатичком и технолошком дискурсу скраћенице имају посебно важну улогу јер омогућавају брзо именовање великог броја појмова, протокола, уређаја, система и поступака који се веома често понављају у стручној комуникацији. Тако су у општу употребу, између осталог, ушле скраћенице као што су *PC* (*personal computer*), *CPU* (*central processing unit*), *RAM* (*random access memory*), *USB* (*universal serial bus*), *PDF* (*portable document format*), *HTML* (*hypertext markup language*) и *URL* (*uniform resource locator*). Многе од њих више се и не доживљавају као сложене стручне ознаке, већ као уобичајени део свакодневног речника, чак и међу говорницима који нису стручњаци за ИТ. Многи од ових појмова се у скраћеном облику без већих промена користе у српском и у другим језицима. Такав је случај и у свету видео-игара, тј. у оквиру гејминга. Ова област обилује сложеним називима жанрова, механика, улога, техничких функција и начина комуникације међу играчима. Зато су у гејмерском дискурсу веома честе скраћенице као што су *RPG* (*role-*

playing game), *FPS* (*first-person shooter*), *FPS* (*frames per second*), *ММО* (*massively multiplayer online*), *NPC* (*non-player character*), *HP* (*health points*), *XP* (*experience points*), *PvP* (*player versus player*), *PvE* (*player versus environment*), *DLC* (*downloadable content*) и *HUD* (*heads-up display*). Ове скраћенице омогућавају бржу и ефикаснију комуникацију, нарочито у динамичним ситуацијама током играња, али и у форумским расправама, стримовима, рецензијама и играчким заједницама. Многе од њих су толико устаљене да их користе и играчи који не знају увек њихов пуни облик.

Основне врсте скраћеница у енглеском језику. У енглеском језику скраћенице се могу поделити у неколико основних типова, у зависности од начина настанка, писања и читања. Иако се у свакодневной употреби ови термини понекад мешају, у лингвистици је корисно правити разлику између опште скраћенице, акронима, иницијалне скраћенице, те их јасно раздвојити од окрњених речи. Најшири и најопштији термин јесте *abbreviation*, што се на српски најбоље може превести као *скраћеница* или *скраћени облик*. То је надређени назив за сваки облик настао скраћивањем пуне речи или синтагме. Такве су, на пример, скраћенице *dept.* од *department*, *approx.* од *approximately* и *misc.* од *miscellaneous*, при чему ће скраћенице у ужем смислу бити оне речи које настају изостављањем завршног дела речи или више речи, уз употребу тачке на крају. Такви су, на пример, облици попут *Lieut.*, *cent.* или *assoc.* Ови облици најчешће се јављају у административним, научним и пословним текстовима, где постоји потреба да се уштеди простор, а да значење остане довољно јасно. У том смислу, појам *abbreviation* обухвата више различитих подтипова и представља кровни термин за све врсте скраћивања.

Ужу и посебно занимљиву групу чине *акроними* (енгл. *acronyms*). То су скраћенице настале од почетних слова више речи, али тако да се читају као једна цела реч. На пример, *NATO* потиче од *North Atlantic Treaty Organization*, а *UNESCO* од *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*, док *PIN* долази од *personal identification number*. У ову групу спадају и облици као што су *scuba*, *radar* и *laser*, који су настали од дужих техничких синтагми, и то *self-contained underwater breathing apparatus*, затим *radio detection and ranging* и *light amplification by stimulated emission of radiation*, али се данас углавном доживљавају као обичне речи, па их стога пишемо малим словима.

Насупрот акронимима, Борко Ковачевић (2023: 22) издваја *бекрониме*, односно тзв. обрнуте акрониме. У том случају се од

постојећих акронима добијају нови вишечлани називи, погрешни (због непознавања појма) или врло често шаљивог карактера. Као илустративни пример на српском наводи се шаљиви бекроним попут „Имаш мастан трактор” за *ИМТ* (акроним од *Индустрија машина и трактора*), а на енглеском шаљиви бекроним „White Anglo-Saxon Protestant” за *WASP* (в. Ковачевић 2023: 22). Покушајте да сами одгонетне неке скраћенице које (можда) први пут видите. Сигурно ћете доћи до занимљивих могућих решења чак и за скраћенице чије једно/устаљено значење вам је познато. Шта све могу означавати акроними *МПИ*, *СТР*, *СПЦ*, *ММФ*, *НБС*, *НПАО*, *РИС*?⁴²

Насупрот њима стоје *initialisms*, што се може превести као *иницијалне скраћенице* или *словне скраћенице*. И оне настају од почетних слова више речи, али се, за разлику од акронима, не читају као једна реч, већ се изговара свако слово појединачно. Такви су примери *BBC* (*British Broadcasting Corporation*), *FBI* (*Federal Bureau of Investigation*), *EU* (*European Union*) и *USA* (*United States of America*). У исту групу спадају и *UK* (*United Kingdom*), *UAE* (*United Arab Emirates*), *CEO* (*Chief Executive Officer*), *ATM* (*automated teller machine*). Код ових облика скраћеница задржава јасну везу са својом словном структуром, а њен изговор не личи на обичну реч. Зато су иницијалне скраћенице ближе ономе што у српском зовемо верзалним скраћеницама.

Још једну групу чине контракције (енгл. *contractions*), које настају изостављањем средишњег дела речи, при чему се задржавају почетно и завршно слово изворног облика. Такве скраћенице веома су честе у енглеском језику, нарочито у титулама, именовањима установа, звањима и појединим устаљеним административним и адресним ознакама. У ту групу спадају, на пример, *Dr* од *Doctor*, *Ltd* од *Limited*, *Mr* од *Mister*, *Revd* од *Reverend* и *St* од *Saint* или *Street*, у зависности од контекста. За разлику од неких других типова скраћеница, код контракција се не изоставља само завршетак речи, већ њен унутрашњи део, па су зато оне препознатљиве по томе што истовремено чувају и почетак и крај пуног облика.

Посебно место заузимају правила о интерпункцији и типографији скраћеница. Традиционално се прави разлика између правих скраћеница и контракција. Скраћенице у ужем смислу обично се завршавају тачком, док контракције углавном не. Тако се, на пример, пише *Jun.* за

⁴² Њихови устаљени називи су, редом, *Млинско-пекарска индустрија, самостална трговинска радња, Српска православна црква, Међународни монеџарни фонд, Народна банка/библиотека Србије, Научне публикације академског особља, Режијар исцртаживача Србије.*

Junior када је у питању скраћеница, али *Jr* када је у питању контраховани облик. Слично томе, може се наћи *Rev.* и *Revd* за *Reverend*. Ово правило је корисно јер даје јасан графички сигнал о врсти скраћивања, али у пракси постоје изузеци. Тако се *St.* у значењу *Street* често пише с тачком како се не би помешало са *St* у значењу *Saint*, мада је у пракси могуће наћи и *St.* као скраћеницу за *Saint*. Насупрот томе, свакодневне титуле као што су *Mr*, *Mrs* и *Dr* не пишу се с тачком у британском стилу, јер се третирају као контракције. Исто важи и за *Ltd*. Амерички енглески показује већу склоност ка употреби тачака него британски, па ће тамо чешће стајати *Jr.* него *Jr* (без тачке). Проблеми се могу јавити и у множинским облицима скраћеница. На пример, ако је *vol.* скраћеница за *volume*, онда би множина, строго узевши, била *vols*, без тачке, јер такав облик више личи на контракцију него на класичну скраћеницу. Ипак, многим уредницима и читаоцима такав пар (*vol.* насупрот *vols*) делује недоследно, па неки стилови задржавају тачку и у множини.

На крају, посебан тип редуковања речи у енглеском језику представља *clipping*, што бисмо могли превести као *окрњена реч* или *скраћивање одсецањем дела речи*. Ипак, ова група не сматра се правописним скраћеницама, односно о скраћеницама у ужем смислу. Дакле, овде се не скраћује вишечлана синтагма на основу почетних слова, већ се једна појединачна реч скраћује тако што јој се уклања један део. Тако од *laboratory* настаје *lab*, од *examination* – *exam*, од *telephone* – *phone*, а од *refrigerator* – *fridge*. Овакви облици и процеси врло су чести у разговорном и неформалном језику, а многи од њих временом постају потпуно уобичајени и у стандардној употреби. Окрњене речи се обично изговарају као нормалне речи и најчешће не носе осећај да су „непотпуне”. Без обзира на то да ли се ради о српском или енглеском језику, следеће супстрактивне творбене процесе, који нису у домену скраћеница, издвојио је Прћић (2024: 371–372):

- 1) абривијацију (попут *ѡз* од *ѡздрав*, *ѡљеска* од *ѡљескавица*);
- 2) елипсацију (попут *хемијска* од *хемијска оловка*, *куѡаћи* од *куѡаћи косѡим*);
- 3) конфлацију (попут *шкѡзѡришѡе* од *школа* + *ѡѡзѡришѡе*, *слаѡѡкеѡић* од *слаѡѡки ѡакеѡић*);
- 4) десуфиксацију (попут *неиздрж*, *љуб*);
- 5) акронимизацију (попут *ДНК*, *ТАНЈУГ*).

Правописне конвенције у скраћеницама у енглеском језику.

Правописне конвенције које се односе на скраћенице у енглеском језику нису увек потпуно уједначене, јер се разликују у зависности од

варијетета језика, типа текста и степена устаљености саме скраћенице. Посебно су важна два питања: употреба тачке и употреба великих и малих слова.

Мешовити облици, у којима се појављују и велика и мала слова, посебно су видљиви код титула, академских звања, географских назива и скраћених ознака времена. Контраховане титуле и саставни делови имена не траже тачку: *Dr, Mr, Mrs, Ms, Mme, Mile, Ft, Mt*. Ипак, *St* у значењу *street* традиционално добија тачку да би се разликовало од *St* у значењу *saint*. Академске титуле су добар пример променљивости норме: некада се готово редовно писало *Ph.D.* и *M.Litt.*, док се данас све чешће срећу облици *PhD* и *MLitt*. Дани у недељи и месеци у начелу се пишу пуним обликом, али се по потреби могу скраћивати, нарочито у белешкама, табелама и тамо где простор налаже економичност. При томе се, на пример, могу наћи облици *Sun., Mon., Tue., Wed., Thur., Fri., Sat.* и *Jan., Feb., Mar., Apr., Aug., Sept., Oct., Nov., Dec.*, док *May, June* и *July* углавном остају нескраћени.

Када је реч о тачки у овим случајевима, једна од најупадљивијих разлика постоји између британског и америчког енглеског. У британском енглеском данас је честа тенденција да се после многих скраћеница тачка изоставља, нарочито ако је облик већ устаљен и лако препознатљив. Зато се у британској пракси обично пише *Dr, Mr, Mrs* и *St* без тачке. Амерички енглески је, насупрот томе, традиционално склонији употреби тачке, па су уобичајени облици *Dr., Mr., Mrs.* и *St.* Иако се и у америчкој пракси данас могу наћи поједностављени облици без тачке, нарочито у новинском и дигиталном стилу, стандарднији облик и даље често подразумева тачку.

Скраћенице написане великим словима подлежу посебним правилима. Скраћеница од једног јединог великог слова обично добија тачку, осим када се користи као симбол; међутим, уз једнословне ознаке страна света не користи се тачка, па се пише *N, S, E, W*. Акроними и иницијализми од више великих слова у британској и техничкој употреби углавном се пишу без тачака и као затворени низови: *MA, EU, QC*. Амерички енглески чешће умеће тачке и у такве облике, па су могући записи као *U.S.A.* или *L.A.P.D.* Понекад се у појединим стиловима акроними који се могу изговарати као речи не пишу свим великим словима, већ само почетним великим словом, на пример *Unesco* или *Unicef*. Скраћенице написане малим словима такође имају своја правила. Традиционално се пишу спојено и с тачком после сваког елемента, као у *b.h.p.*, али је савремена тенденција, нарочито у научним контекстима, да се тачке изоставе, као у *trph*. Важно је напоменути да *plc* нема тачке.

У главном тексту скраћеница малим словима не треба да стоји на почетку реченице, јер би такав положај био графички необичан и могао би отежати читање. У фуснотама и белешкама, међутим, постоје изузеци: облици попут *c.*, *e.g.*, *i.e.*, *p.* и *pp.* могу стајати и на почетку белешке, а да ипак остану малим словима. Ознаке за доба дана *a.m.* и *p.m.* пишу се малим словима и са две тачке (понекад и без тачака), употребљавају се само уз бројке и не комбинују се с изразом *o'clock* (пандани у српском *ч.*, *ч.* и *с.*, скраћено од *час/саи*). Скраћенице за мере и тежине углавном немају тачку, осим неких нетехничких облика као што су *gal.* и *in.* У општим контекстима *min.* и *sec.* имају тачку, док је у научним текстовима често изостављају. Када уз скраћену јединицу стоји број, између њих обично иде размак, као у *2,240 lb* или *1016.05 kg*. У рачунарству је уобичајено спајање без размака, као у *3.0GHz*, *512kB* или *1024MB*.

Други важан аспект односи се на употребу великих и малих слова. Неке скраћенице задржавају велика слова јер се и даље јасно доживљавају као скраћени облици вишечланих назива. Тако се пише *CIA* (*Central Intelligence Agency*), *HIV* (*human immunodeficiency virus*), *WHO* (*World Health Organization*), *IMF* (*International Monetary Fund*), *OECD* (*Organisation for Economic Co-operation and Development*), *ISBN* (*International Standard Book Number*), *GDP* (*gross domestic product*), *PCR* (*polymerase chain reaction*), *DNA* (*deoxyribonucleic acid*), *GPS* (*Global Positioning System*), *ATM* (*automated teller machine*), *LCD* (*liquid-crystal display*) итд.

Када скраћеница временом постане уобичајена реч и изгуби осећај формалне скраћености, она може прећи у писање малим словима. Тако се данас пише *sonar* (*sound navigation and ranging*), *modem* (*modulator-demodulator*), *captcha* (*completely automated public Turing test to tell computers and humans apart*), као и поменута реч *scuba* (*self-contained underwater breathing apparatus*) у општој употреби. У појединим случајевима могуће је и колебање, на пример са речима *SIM/sim* (*subscriber identity module*), *LED/led* (*light-emitting diode*) и *JPEG/jpeg/JPG/jpg* (*Joint Photographic Experts Group*), јер степен лексикализације није увек исти у свим контекстима: неки облици се у стручној литератури чешће пишу великим словима, а у свакодневной употреби малим. Уз ово, налазимо и једну мању групу скраћеница које у себи садрже бројеве. Некада су разлог овоме сами бројеви, јер су део скраћене синтагме, као код скраћеница *G8* (*Group of Eight*), *4G/5G* (*fourth / fifth generation*), *3D* (*three-dimensional*), а некада је разлог то што

одређени број звучи као нека друга реч. На пример, то што су речи *two* и *to* хомофони је узроковало да имамо скраћенице *B2B* (*business to business*), *B2C* (*business to consumer*) и *P2P* (*peer to peer*).

Лексикализација скраћеница. Једна од најзанимљивијих појава и у систему скраћеница у енглеском језику јесте њихова лексикализација, односно процес у коме скраћеница постепено престаје да се доживљава као скраћени облик и почиње да функционише као обична реч, а што није увек лако испратити и документовати. То се најчешће дешава код акронима, то јест оних скраћеница које се читају као речи. Када се један такав облик довољно често употребљава и када постане општепознат, говорници више не морају ни да знају његово изворно пуно значење да би га разумели и користили. Тако су облици као што су *laser*, *sonar* и *scuba* у савременом енглеском постали саставни део општег лексикона. Постоји неколико јасних показатеља да је до лексикализације дошло. Први је писање малим словима. Други је могућност да такве речи добију редовну множину, као у примерима *lasers* и *radars*. Трећи знак јесте семантичко ширење, односно развој нових значења која више нису строго везана за првобитну синтагму.

Веома занимљиво и практично питање јесте избор неодређеног члана *a* или *an* испред скраћенице. Правило је једноставно у основи, али захтева пажњу: избор зависи од изговора, а не од писања. Ако скраћеница почиње сугласничким гласом, употребљава се *a*: *a BA degree*, *a KLM flight*, *a BBC announcer*, *a YMCA bed*, *a U-boat captain*, *a UNICEF card*. Ако почиње вокалским гласом, користи се *an*: *an MCC ruling*, *an FA cup match*, *an H-bomb*, *an IOU*, *an MP*, *an RAC badge*, *an SOS signal*. Кључно је, дакле, како говорник чује почетак, а не које је прво слово написано. Због тога иста графичка комбинација може тражити различит члан у зависности од значења и начина читања.

На крају, саксонски генитив и множина код скраћеница формирају се према општим правилима, уз неколико посебности. Присвојни облик настаје додавањем апострофа и наставка *s*, као у *a CEO's salary* или *MPs' assistants*. Већина скраћеница гради множину простим додавањем *s*, без апострофа: *CDs*, *MCs*, *SOSs*, *VIPs*. Апостроф се, дакле, у множини углавном не користи.

Напоследку, контрастивно посматрање скраћеница у српском и енглеском језику показује да је реч о важном и развијеном делу правописног система. И у једном и у другом језику скраћенице настају из потребе за економичношћу израза, али се њихов правописни статус, начин формирања и степен уклопљености у језички систем знатно разликују. Српски систем у овом домену показује већу нормативност, ослањање на кодификована правила и тежњу ка јасној систематизацији. Зато су у српском чешће скраћенице са тачком, јаснији су односи између пуног и скраћеног облика, а скраћенице се, када је то потребно, укључују и у падежни систем, односно постају деклинабилне. Енглески систем је, насупротив томе, флексибилнији и отворенији за промене. У њему се чешће изоставља тачка, скраћенице се брже шире у различите сфере комуникације, а многе од њих временом постају опште речи кроз процес лексикализације. Док српски тежи домаћим и системски прилагођеним решењима, енглески чешће функционише у оквиру интернационалне употребе и глобалне препознатљивости, па је прилагођавање онога увезеног из других језика знатно ређе. Као додатак овом поглављу уврстили смо пет прилога са најважнијим скраћеницама из српског, енглеског и латинског језика.

Питања и задаци за размишљање и дискусију

1. Зашто су скраћенице постале важан део савремене писане комуникације? У којим се типовима дискурса скраћенице најчешће користе и зашто управо у њима?
2. По чему се систем скраћеница у српском језику разликује од система скраћеница у енглеском језику?
3. Које су основне врсте скраћеница у српском језику и по чему се међусобно разликују?
4. Која је разлика између акронима, иницијалних скраћеница и окрњених речи у енглеском језику?

5. Како се може објаснити процес лексикализације скраћеница и по чему се препознаје да је нека скраћеница постала обична реч?
6. Напишите по пет скраћеница у српском и енглеском језику које се пишу са тачком. Напишите по пет скраћеница у српском и енглеском језику које се не пишу са тачком.
7. Напишите по три примера скраћеница у српском и енглеском језику које могу одговарати по двама речима у сваком језику.
8. Напишите по пет примера вербализованих скраћеница у српском и енглеском језику.
9. Наведите скраћенице за стране света у српском и енглеском језику и скраћенице за одабраних пет мерних јединица у српском и енглеском језику.
10. Наведите по два примера у српском и енглеском језику да једна реч може имати две скраћенице.

Прилог 1: Одабране верзалне скраћенице у српском језику

АКС – Адвокатска комора Србије

АНЕМ – Асоцијација независних електронских медија

АНУРС – Академија наука и умјетности Републике Српске

АПВ – Аутономна Покрајина Војводина

АПР – Агенција за привредне регистре

АТД – Антитуберкулозни диспансер

БАС – Београдска аутобуска станица

БДП – бруто домаћи производ

БЕМУС – Београдске музичке свечаности

БИА – Безбедносно-информативна агенција

БиХ – Босна и Херцеговина

БУ – Београдски универзитет

ВБА – Војнобезбедносна агенција

ВЈТ – Више јавно тужилаштво / Врховно јавно тужилаштво

ВМА – Војномедицинска академија

ВРСРИ – Велики речник *сѣраних речи и израза*
ВС – Војска Србије
ВСС – Ватерполо савез Србије
ВШ – Висока школа
ГАК – Гинеколошко-акушерска клиника
ГАФ – Грађевинско-архитектонски факултет
ГИК – Градска изборна комисија
ГО – Градска општина
ДАС – Друштво астронома Србије / докторске академске студије
ДЗ – Дом здравља
ДИН – Дуванска индустрија Ниш
ДИФ – Државни институт за фискултуру
ДОО – Друштво са ограниченом одговорношћу
ДРИ – Државна ревизорска институција
ДСЈКРС – Друштво за српски језик и књижевност Републике Србије
ДСС – Демократска странка Србије
ДФС – Друштво физичара Србије / Друштво физиотерапеута Србије
ЕП – Европско првенство
ЕПС – Електропривреда Србије
ЕТФ – Електротехнички факултет
ЕУ – Европска унија
ЕФ – Економски факултет / Електронски факултет
ЗВКОВ – Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања
ЗМСКЈ – Зборник Матице српске за књижевност и језик
ЗМСС – Зборник Матице српске за славистику
ЗМСФЛ – Зборник Матице српске за филологију и лингвистику
ЗОИ – Зимске олимпијске игре
ЗУНС – Завод за уџбенике и наставна средства
ЗУОВ – Завод за унапређивање образовања и васпитања
ИЈП – Интервентна јединица полиције
ЈГП – Јавни градски превоз
ЈКП – Јавно комунално предузеће
ЈФ – Јужнословенски филолог
КБЦ – Клиничко-болнички центар
КиМ – Косово и Метохија
КМСТС – Комора медицинских сестара и техничара Србије
КоВ – Копнена војска
КСС – Кошаркашки савез Србије
КУ – Крагујевачки универзитет

КУД – Културно-уметничко друштво
КЦ – Клинички центар
ЛМС – Летопис Матице српске
ЛОИ – Летње олимпијске игре
МАНУ – Македонска академија наука и уметности
МАС – мастер академске студије
МЗ – Месна заједница / Министарство здравља
МИН – Машинска индустрија Ниш
ММФ – Међународни монетарни фонд
МНТРИ – Министарство науке, технолошког развоја и иновација
МОК – Међународни олимпијски комитет
МП – Министарство просвете
МПИ – Млинско-пекарска индустрија
МС – Матица српска
МФ – Машински факултет / Медицински факултет / Математички факултет
МУП – Министарство унутрашњих послова
НАТ – Национално тело за акредитацију
НБС – Народна банка Србије / Народна библиотека Србије
НИМУС – Нишке музичке свечаности
НИН – Недељне информативне новине
НИР – научноистраживачки рад
НИС – Нафтна индустрија Србије
НЛО – неидентификовани летећи објект
НОЛИТ – Нова литература
НПАО – Научне публикације академског особља
НСУ – Новосадски универзитет
НУ – Нишки универзитет
ОАС – основне академске студије
ОИ – Олимпијске игре
НПАО – Научне публикације академског особља
ОЕБС – Организација за европску безбедност и сарадњу
ОН – Обједињена наплата
ОСС – Одбојкашки савез Србије
ОФК – Омладински фудбалски клуб
ОШ – Основна школа
ПДВ – порез на додатну вредност
ПКБ – Пољопривредна корпорација Београд
ПКС – Привредна комора Србије
ПМФ – Природно-математички факултет

ПС – Пошта Србије
ПТТ – Пошта, телеграф, телефон
ПУ – Полицијска управа
ПФ – Правни факултет
РАТ – републичка административна такса
РЕМ – Регулаторно тело за електронске медије
РИК – Републичка изборна комисија
РИС – Регистар истраживача Србије
РМС – Речник Матице српске
РОЈ – родно осетљив језик
РСЈ – *Речник српскога језика*
РТВ – Радио-телевизија Војводине
РТС – Радио-телевизија Србије
РС – Република Србија
РСМ – Република Северна Македонија
РФПИО – Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање
РХМЗ – Републички хидрометеоролошки завод
САД – Сједињене Америчке Државе / Српско археолошко друштво
САНУ – Српска академија наука и уметности
СДЗб – Српски дијалектолошки зборник
СЕОС – Савез еколошких организација Србије
СИР – студијски истраживачки рад
СКЗ – Српска књижевна задруга
СЛД – Српско лекарско друштво
СНС – Српска напредна странка
СПС – Социјалистичка партија Србије
СРС – Српска радикална странка
ССП – Странка слободе и правде
СП – Светско првенство
СПИРИ – Систем за припрему, извршење, рачуноводство и извештавање
СПО – Српски покрет обнове
СПЦ – Српска православна црква
СРНА – *Српски речник новијих анџлицизама*
ССШ – Средња стручна школа
СССС – Савез самосталних синдиката Србије
СТР – Самостална трговинска радња
СХД – Српско хемијско друштво
СШ – Средња школа
ТЦ – Тржни центар

УАЕ – Уједињени Арапски Емирати
УАС – Удружење англиста Србије
УБПОК – Управа за борбу против организованог криминала
УДУС – Удружење драмских уметника Србије
УЗП – Удружење за заштиту потрошача
УК – Уједињено Краљевство
УКЦ – Универзитетски клинички центар
УН – Уједињене нације
ФАСПЕР – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију
ФДУ – Факултет драмских уметности
ФИЛУМ – Филолошко-уметнички факултет
ФЛУ – Факултет ликовних уметности
ФОН – Факултет организационих наука
ФСС – Фудбалски савез Србије
ФПН – Факултет политичких наука
ФТН – Факултет техничких наука
ФФ – Филозофски факултет / Филолошки факултет
ЦАНУ – Црногорска академија наука и умјетности

Прилог 2: Одабране верзалне скраћенице у енглеском језику

AI – artificial intelligence
AKA – also known as
API – application programming interface
ASAP – as soon as possible
ASL – American Sign Language
ATM – automatic teller machine
BA – Bachelor of Arts / British Airways
BBC – British Broadcasting Corporation
BCC – blind carbon copy
BOGO – buy one, get one
BS – Bachelor of Science
BFA – Bachelor of Fine Arts
BOFA – Bank of America
BR – British Rail
CC – carbon copy
CCTV – closed-circuit television
CDA – Critical Discourse Analysis
CDC – Centers for Disease Control and Prevention
CEO – Chief Executive Officer

CFA – Chartered Financial Analyst
CFO – Chief Financial Officer
CIA – Central Intelligence Agency
CIM – Chief Information Manager
CMO – Chief Marketing Officer
CMS – content management system
COO – Chief Operating Officer
CPA – Certified Public Accountant
CPU – central processing unit
CSO – Chief Security Officer
CSV – comma-separated values
CTO – Chief Technology Officer
DHS – Department of Homeland Security
DIY – do it yourself
DMV – Department of Motor Vehicles
DNS – domain name system
DOB – date of birth
DOD – Department of Defense
DOJ – Department of Justice
EFL – English as a foreign language
EdD – Doctor of Education
ELT – English language teaching
EPA – Environmental Protection Agency
ESL – English as a second language
ESP – English for Specific Purposes
ETA – estimated time of arrival
FAA – Federal Aviation Administration
FAQs – frequently asked questions
FBI – Federal Bureau of Investigations
FDA – Food and Drug Administration
FKA – formerly known as
FTE – full-time employment
GDP – gross domestic product
GIF – graphic interchange format
GMO – genetically modified organism
GPRS – general packet radio services
GPS – global positioning system
HD – high definition
HIV – human immunodeficiency virus

HR – human resources
HTML – hypertext markup language
HTTP – hypertext transfer protocol
HTTPS – hypertext transfer protocol secure
IBA – International Boxing Association
IBS – irritable bowel syndrome
IBD – inflammatory bowel disease
ID – identification
IELTS – International English Language Testing System
IP – internet protocol
IRS – Internal Revenue Service
JFK – John F. Kennedy
JD – Juris Doctor
JPEG – Joint Photographic Experts Group
IMO – in my opinion
KPI – key performance indicator
LAN – local area network
LGBTQ – lesbian, gay, bisexual, trans and queer
MA – Master of Arts
MS – Master of Science
MBA – Master of Business Administration
MPhil – Master of Philosophy
MFA – Master of Fine Arts
LA – Los Angeles
LLM – Master of Laws
MD – Doctor of Medicine
MIA – missing in action
MLK – Martin Luther King
MMS – multimedia messaging service
MSW – Master of Social Work
MVP – most valuable player
NATO – North Atlantic Treaty Organization
NGO – non-governmental organization
ND – Doctor of Nursing
NYC – New York City
OCD – Obsessive Compulsive Disorder
OCR – optical character recognition
OOO – out of office
OT – overtime
PA – personal assistant

PC – personal computer
P&C – private & confidential
PDF – portable document format
PI – private investigator / Philippine Islands / programmed instruction
PhD – Doctor of Philosophy
PIN – personal identification number
PM – project manager
PNG – portable network graphics
POS – point of sale
POTUS – President of the United States
PR – public relations
PSI – pounds per square inch
PTO – paid time off
RAM – random access memory
RIP – rest in peace
RN – Registered Nurse
ROM – read-only memory
SASE – The Serbian Association for the Study of English
SCOTUS – Supreme Court of the United States
SDK – software development kit
SF – San Francisco
SF – science fiction
SLC – Salt Lake City
SMART – specific, measurable, attainable, realistic, time-bound
SMS – short message service
SOS – save our ship
SQL – structured query language
SSD – solid state disk / solid state drive
SUV – sport utility vehicle
SWAT – Special Weapons and Tactics
SWIFT – Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication
TIA – thanks in advance
TBA – to be announced
TBC – to be continued
TBD – to be determined
TOEFL – Test of English as a Foreign Language
TSA – Transportation Security Administration
UEFA – Union of European Football Associations
UFO – unidentified flying object

UI – user interface
UPS – uninterruptible power supply
URL – uniform resource locator
USAF – United States Air Force
USB – universal serial bus
USDA – United States Department of Agriculture
USPS – United States Postal Service
UX – user experience
VAR – video assistant referee
VIP – very important person
Q&A – questions and answers
VA – virtual assistant
VAT – Value-added Tax
VP – vice president
VPN – virtual private network
VR – virtual reality
WAN – wide area network
WFH – work from home
WWW – World Wide Web

Прилог 3: Одабране скраћенице које се у српском језику пишу малим словима

арх. – архаично, архаизам
археол. – археологија, археолошки
аугм. – аугментатив, аугментативни
бб. – без броја
б. б. – без броја
биол. – биологија, биолошки
бр. – број
буг. – бугарски
бул. – булевар
в. – види, видети, век
вкв. – висококвалификовани
г – грам
г. – господин, година, грам
г – грам
гђа – госпођа
гђица – госпођица
гл. – глагол, глаголски

гимн. – гимназија, гимназијски
год. – година
грч. – грчки
дем. – деминутив, деминутивни
дијал. – дијалектологија, дијалектолошки
дин. – динар
дипл. – дипломирани
дл – децилитар
дл. – децилитар
dl – децилитар
дм – дециметар
дм. – дециметар
dm – дециметар
др – доктор
др. – други, друга, друго
ж. р. – женски род
ек. – екавски
енгл. – енглески
з. – запад, западни
зам. – заменица, заменички, заменик
и. – исток, источни
ие. – индоевропски
ијек. – ијекавски
им. – именица, именички
имп. – императив, императивни
импф. – имперфекат, имперфективни
итал. – италијански
итд. – и тако даље
и сл. – и слично
и т. сл. – и томе слично
јд. – једнина
једн. – једнина
ј. – југ, јужни
јз. – југозапад, југозападни
ји. – југоисток, југоисточни
кг – килограм
кг. – килограм
kg – килограм
км – километар

км. – километар
km – километар
књ. – књига
л. – лице, лист
лингв. – лингвистика, лингвистички
макс. – максимум, максимални
мат. – математика, математички
мин. – минут, минимум
мн. – множина
мр – магистар
м. р. – мушки род
мср – мастер
нем. – немачки
неол. – неологизам
неуоб. – неуобичајено
нпр. – на пример
перф. – перфекат, перфективни
пољ. – пољски
ппук. – потпуковник
пр. – пример
прим. – примаријус
пром. – променљиви
пф. – перфекат, перфективни
ркуп. – рукопис, рукописни
рус. – руски
рсл. – рускословенски
с. – север, северни, страна, страница, сат
с. р. – средњи род
свр. – свршени
сз. – северозапад, северозападни
си. – североисток, североисточни
сл. – сличан, слична, слично, слика
слсрп. – славеносрпски
срп. – српски
ссл. – српскословенски
стр. – страна, страница
стсл. – старословенски
т. – тачка, тона, том
тј. – то јест
тзв. – такозвани

тур. – турски
ул. – улица
уп. – упореди, упоредити
фак. – факултет, факултетски, факултативни
франц. – француски
цл – центилитар
цл. – центилитар
цм – центиметар
цм. – центиметар
ч. – час
чл. – члан
шп. – шпански

Прилог 4: Одабране скраћенице које се у енглеском језику не пишу свим великим словима

Acct – accountant
Adm. – admiral
Asst – assistant
bros. – brothers
с – cup
Capt – captain
cc/cm³ – cubic centimetre
cm – centimetre
Co. – company
Col. – colonel
Corp. – corporation
dept. – department
Dir – director
dl – decilitre
doz – dozen
Dr./Dr – doctor
Exec – executive
fl. oz. – fluid ounce
ft. – foot
h – hour
in. – inch
g – gram
gal. – gallon

Gen. – general
Inc. – incorporated
Jr. – junior
kg – kilogram
km – kilometre
l – liter
lb. – pound
Ltd – limited
m – meter
mi. – mile
min – minute
ml – millilitre
mph – miles per hour
n.m. – nautical miles
No. – number
oz. – ounce
Prof – professor
pt. – pint
qt. – quart
sec. – second/section
sq. – square
St. – street/saint
t – tonne
tbsp. – tablespoon
tsp. – teaspoon
Vol. – volume
yd. – yard
yr. – year

Прилог 5: Одабране латинске скраћенице које се користе у српском и енглеском језику

У српском и енглеском:

a. a. – ad acta
CV – curriculum vitae
etc. – et cetera
MO – modus operandi
N. B. / N.B. – nota bene
N. N. / N.N. – nomen nescio
L. S. / L.S. – locus sigilli

o. c. – opus citatum

P. S. / P.S. – post scriptum

P. P. S. / P.P.S. – post post scriptum

Чешће у енглеском:

A.D. – Anno Domini

a.m. – ante meridiem

ca. – circa

cf. – confer

e.g. – exempli gratia

et al. – et alii / et alia

et seq. – et sequens

i.a. – inter alia

ibid. – ibidem

id. – idem

i.e. – id est

loc. cit. – loco citato

q.v. – quod vide

p.a. – per annum

p.m. – post meridiem

p.m.a. – post morte auctoris

P.P. – per procurationem

R.I.P. – requiescat in pace

sc. – scilicet

s.d. – sine data

s.l. – sine loco, sensu lato

Sic. – sic

v. – vide

viz. – videlicet

vs – versus

vs. – versus

Речници

Кембриџов онлајн-речник: *Cambridge Dictionary*,
<<https://dictionary.cambridge.org/>>

Меријам-Вебстер онлајн-речник: *Merriam-Webster Dictionary*,
<<https://www.merriam-webster.com/>>

- Оксфорд онлајн-речник: *Oxford English Dictionary*,
<<https://www.oed.com/?tl=true>>
- OPEJ 2010: Stevenson, Angus (ed.). 2010. *Oxford Dictionary of English*, Oxford: Oxford University Press.
- ПРСЈ 2010/2012: Шипка, Милан. 2010/2012. *Правописни речник српског језика*, Нови Сад: Прометеј.
- РСЈ 2018: Николић (ур.), Мирослав, Вујанић, Милица и др. 2018. *Речник српског језика*, Нови Сад: Матица српска.
- СЕСР 2013: Шипка, Данко. 2013. *Савремени енглеско-српски речник*, Нови Сад: Прометеј.
- ССЕР 2013: Шипка, Данко. 2013. *Савремени српско-енглески речник*, Нови Сад: Прометеј.

Литература

- Бауер 1983: Bauer, Laurie. 1983. *English Word-Formation*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Бауер, Либер, Плаг 2013: Bauer, Laurie, Lieber, Rochelle, Plag, Ingo. 2013. *The Oxford Reference Guide to English Morphology*, Oxford: Oxford University Press.
- Брборић 2008: Брборић, Вељко. 2008. „Скраћенице у правописним речницима српског језика”, *Научни саставак слависта у Вукове дане*, 37/1, 327–337.
- Видановић 2009: Vidanović, Đorđe. 2009. *An Outline of English Morphology: With Elements of Lexicology*, 2nd revised ed., Novi Sad: Fakultet za pravne i poslovne studije, Prometej.
- Дешић 2015: Дешић, Милорад. 2015. *Правопис српског језика*, Београд: Клет.
- Јанић 2012: Јанић, Александра. 2012. „Критеријуми за идентификацију лексикализованих деминутива у српском језику”, *Годишњак за српски језик*, 12, 79–88.
- Јанић 2013б: Јанић, Александра. 2013. „Лексикализација именичких деминутива у српском језику”, *Philologia Mediana*, 5, 367–380.
- Јанић 2013в: Јанић, Александра. 2013. „Однос употребе именичких деминутива и њихових лексикализација у српском језику”, *Годишњак за српски језик*, 13, 241–252.
- Јовановић 2014: Jovanović, Vladimir Ž. 2014. *English Morphology: A Coursebook*. 3rd ed., Niš: Faculty of Philosophy, University of Niš.

- Клајн 2002: Клајн, Иван. 2002. *Творба речи у савременом српском језику*, књ. 1, Београд, Нови Сад: Институт за српски језик САНУ, Матица српска.
- Ковачевић 2023: Ковачевић, Борко. 2023. „О разликовним одликама стварања речи”, *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, 53/2, 15–29.
- Липка 1992: Lipka, Leonhard. 1992. *An Outline of English Lexicology: Lexical Structure, Word Semantics and Word-formation*, Tübingen: Max Niemeyer.
- Марјановић 1995: Марјановић, Слободан. 1995. „Стилогеност у фоно-морфолошкој структури скраћеница”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 23/2, 153–160.
- Марковић, Вукић, Јанић 2020: Марковић, Јордана, Вукић, Маја, Јанић, Александра. 2020. *Правовисна и друга језичка вежбања*, Ниш: Филозофски факултет.
- Оташевић 2011: Оташевић, Ђорђе. 2011. „Скраћенице у савременом српском језику”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 40/1, 381–389.
- Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019: Пешикан, Митар, Јерковић, Јован, Пижурица, Мато. 2019. *Правовис српског језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Пипер, Клајн 2013: Пипер, Предраг, Клајн, Иван. 2013. *Нормативна граматика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Питерс 2004: Peters, Ram. 2004. *The Cambridge Guide to English Usage*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Плаг 2018: Plag, Ingo. 2018. *Word-Formation in English*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Прћић 2019: Prčić, Tvrtko. 2019. *Engleski u srpskom*, 3. izdanje, Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu.
- Прћић 2024: Prčić, Tvrtko. 2024. *Reči u novom svetlu / Words in a New Light*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Ритер 2002: Ritter, Robert M. 2002. *The Oxford Guide to Style*, Oxford: Oxford University Press.
- Ритер 2005: Ritter, Robert M. 2005. *New Hart's Rules: The Handbook of Style for Writers and Editors*, Oxford: OUP Oxford.
- Чикашки стилски приручник 2003: *The Chicago Manual of Style: The Essential Guide for Writers, Editors, and Publishers*. 16th ed., Chicago: The University of Chicago Press, 2003.

- Чорболоковић, Гаврановић 2024: Čorboloković, Saša, Gavranović, Valentina. 2024. *Pravopis u kontrastu*, Beograd: Singidunum.
- Шипка 1984: Шипка, Милан. 1984. „Род и број скраћеница”, *Научни саставак слависта у Вукове дане*, 13/1, 197–203.

7. СПЕЦИФИЧНОСТИ ТРАНСКРИПЦИЈЕ ИМЕНА ОСОБА И МЕСТА ИЗ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА НА СРПСКИ ЈЕЗИК

У овом поглављу се у српском језику разматра транскрипција енглеских антропонима и топонима као нормативно питање контрастивног правописа, а не као пуко „преписивање”. Пошто су властита имена носиоци идентитета и стабилне референце у науци, медијима и званичним текстовима, недоследност може изазвати конфузију и нарушити стандард. Основни изазов произлази из структурне разлике система: српски је фонолошки транспарентан („један глас – једно слово”), док је енглески језик историјски слојевит, етимолошки мотивисан и граfiјски непредвидив, уз варијације између британског и америчког изговора. Зато се транскрипција мора заснивати на систему, не на интуицији: у наглашеним позицијама транскрипција самогласника ослања се на акустички утисак, у ненаглашеним на писани облик, а сугласничке групе и изузеци решавају се што правилно, што традицијом. У складу са Прђићевим моделом, циљ је да се створи препознатљиво име које се фонолошки и морфолошки уклапа у циљни језик. Објашњава се и третман имена страног порекла у енглеском, као и правила за вишечлане топониме и велико слово. У складу са важећом стандардизацијом.

Кључни термини: *транскрипција, контрастивни правопис, филолошко начело, хомографија, хомофонија, наглашени и ненаглашени самогласници, „нашурализовани странац“.*

Транскрипција личних и географских имена из енглеског у српски језик представља једно од најсложенијих и најосетљивијих питања у области контрастивног правописа, те једну од оних ситуација у којима ћемо врло често посегнути за речником. Иако се на први поглед може учинити да је реч о једноставном „преписивању” страних имена српским словима, у стварности је реч о систематичном процесу који захтева познавање фонологије, граfiје, нормативне традиције, али и ширег културолошког контекста у коме се та имена употребљавају (в. Тејлор 2015, одељак VII; Андерсон 2015; Блант 2015; Хаф 2015). Самим тим, увек треба имати на уму то да транскрипција није и не може бити предмет некаквог личног осећаја за језик, нити домен ауторске креативности и слобода које би омогућавале насумичан приступ поменутом процесу. Транскрипција имена је део правописног система и мора се примењивати доследно, у складу са јасно утврђеним правилима и стандардизацијом коју подржавају релевантне језичке институције. Ово поглавље је у потпуности засновано на приступу транскрипцији који је Твртко Прћић годинама уназад развијао са сарадницима (Васић, Прћић, Нејгебауер 2018; Прћић 2018, 2019а, 2019б, 2023, 2024; Прћић и др. 2021). Прћић је ове принципе дефинисао знатно раније и формално их предлагао при изради нових издања *Правописа* (нпр. Прћић 2002а, 2002б), при чему су они већински усвојени и представљају стандард транскрипције имена из англофоног света (в. Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019: 186–195).

Посебну тежину овом питању даје чињеница да су антропоними и топоними носиоци различитих идентитета: лична имена повезана су са конкретним личностима, историјским и савременим, док географски називи функционишу као стабилне референце у научном, политичком и медијском дискурсу и другим сферама употребе. Треба додати и то да погрешна или недоследна транскрипција не представља само правописни пропуст, већ може довести до конфузије, погрешне идентификације или нарушавања стандардне језичке праксе. Управо зато је неопходно да се транскрипција посматра као нормативна категорија, а не као питање стилистичког избора. Контрастивни приступ српском и енглеском правопису који заступамо у овом уџбенику показује да је основна тешкоћа у адаптацији енглеских имена последица дубоке структурне разлике између два система. Српски правопис почива на фолошком начелу „један глас – једно слово” (које већински тако и функционише, уз мала одступања), што омогућава релативно стабилан и предвидљив однос између писма и изговора. У српском језику, у већини случајева, из

писаног облика можемо без потешкоћа реконструисати изговор, као и обрнуто. Та транспарентност омогућава лако уклапање нових речи у постојећи систем, јер се оне прилагођавају фонолошкој структури језика и затим се укључују у морфолошке обрасце (деклинацију, творбу, акцентуацију). Енглески правопис, насупрот томе, историјски је слојевит и у много већој мери етимолошки мотивисан. Током векова, на њега су утицали различити језици (староенглески, латински, грчки, скандинавски језици, француски, а потом и разни други језици), а касније правописне реформе никада нису доследно спроведене. Неке писане норме су претходиле и великим фонолошким променама у енглеском језику, што писање чини још мање интуитивним. Као последица тога, однос између слова и гласова често је недоследан и непредвидив. Иста словна комбинација може имати више различитих изговора, а исти глас може бити представљен различитим словима или словним групама. Ова асиметрија између граfiје и фонологије чини енглески језик изузетно захтевним за транскрипцију у систем који тежи фонолошкој доследности. Проблем се додатно усложњава чињеницом да енглески није јединствен изговорни систем. Постоје значајне разлике између британског, америчког, аустралијског, канадског и осталих стандарда, као и између различитих регионалних варијетета у оквиру ових стандарда. При транскрипцији се мора одлучити који изговорни модел представља полазиште, а та одлука није увек једноставна. У пракси се најчешће узимају у обзир стандардни британски и амерички изговор, али и ту постоје варијације које могу утицати на избор српског еквивалента.

Контрастивна анализа показује и да се у српском систему тежи редукцији сложености и увођењу јасних кореспонденција између гласова и слова. Транскрипција, стога, има двоструку улогу: она мора бити довољно верна изворном изговору да би омогућила препознавање имена, али и довољно усклађена са српским фонолошким системом да би се име могло природно уклопити у језичку структуру. Тај баланс између верности и прилагођавања представља суштински изазов. Некада нам коначна решења звуче и донекле чудно, али то је једино што је могуће доследно извести. Још једна важна димензија контрастивног приступа односи се на разлику између транскрипције и превођења. Док се опште именице често преводе, властита имена се, по правилу, транскрибују. Међутим, у историјској пракси постоје и изузеци (нпр. традиционални облици неких библијских или владарских имена, имена познатих историјских личности, имена држава, градова и других топонима), што додатно компликује нормативну слику. Зато је у савременом приступу

важно јасно разграничити када је реч о транскрипцији, а када о историјски утемељеној адаптацији.

На крају, треба нагласити да транскрипција није изолована правописна техника, већ део ширег система језичке културе. Она се примењује у медијима, уџбеницима, научним радовима, званичним документима и свакодневnoj комуникацији. Недоследност у овом домену брзо доводи до варијантности, која нам онемогућује да се држимо онога што називамо стандардом. Управо зато је неопходно да се транскрипција заснива на јасним, системски утемељеним принципима који произлазе из контрастивне анализе српског и енглеског језика. Само такав приступ омогућава да се страно име истовремено сачува у свом идентитету и у доброј мери интегрише у српски језички систем.

Системске одлике. Једна од најраспрострањенијих заблуда у пракси јесте уверење да се страно име може транскрибовати једноставно „како звучи”. Такав приступ, који бисмо могли назвати слухистичким, полази од добре намере – да се што верније пренесе изговор, али се тако игнорише чињеница да енглески изговор није стабилан. Исто име може се различито изговарати у британском и америчком стандарду, па чак и унутар истог изговорног модела могу да постоје варијације. Ако бисмо се ослонили искључиво на индивидуални акустички утисак, добили бисмо низ варијаната које би зависиле од индивидуалног говорника и њеног/његовог личног искуства, образовања или медијског узора. Тиме би се нарушила стандардност и уједначеност језичке праксе. С друге стране, ни граfiјски приступ – ослањање искључиво на писани облик – није ни прецизан, нити довољан. Енглески правопис не одражава доследно изговор, па би дословно „читање” слова често довело до погрешних облика. Уколико бисмо, на пример, сваку словну комбинацију тумачили по аналогiji са српским системом, добили бисмо транскрипције које не одговарају стварном изговору и које би звучале вештачки. Управо зато транскрипција не сме бити ни „око” ни „ухо” у изолацији, већ системско усклађивање оба принципа – у овој комбинацији добијамо системско решење. Суштина системског приступа јесте у томе да се јасно одреди у којим позицијама је пресудан акустички утисак (пре свега код наглашених слогова), а у којим је одлучујући писани облик (нарочито код ненаглашених самогласника). Само таква подела омогућава висок ниво предвидљивости и доследности. Транскрипција мора бити репродуктивна: два различита корисника, примењујући иста правила, треба да дођу до истог резултата. Уколико

резултат зависи од личног „осећаја”, онда више није реч о систему, већ о импровизацији.

Модел који је у српској лингвистици развио Твртко Прћић⁴³ са сарадницима управо полази од тога да транскрипција није домен ауторске слободе. Њен циљ није да име „посрбимо” до непрепознатљивости, нити да га у потпуности прилагодимо домаћој традицији, већ да створимо оно што се може назвати именом које остаје препознатљиво као страно, али се у потпуности уклапа у фонолошки и морфолошки систем српског језика. Тако, на пример, име *Justin* транскрибујемо као *Џасџин*. Не преводимо га у *Јусџин*, јер то више није транскрипција, већ замена домаћим еквивалентом. Истовремено, облик *Џасџин* је у потпуности функционалан у српском систему: може се деклинирати (*Џасџина*, *Џасџину*, *Џасџином*), може добити придевску изведеницу у виду присвојног придева (*Џасџинов*), а задржава и препознатљиву везу са изворним обликом. Да бисмо име правилно транскрибовали, морамо познавати изворни изговор, али и писани облик, као и правила њиховог међусобног односа. Тек тада транскрипција престаје да буде ствар интуитивне процене и постаје део јасно уређене норме.

Недоследности система у енглеском језику. Енглески језик одликује се појавама хомографије и хомофоније, које знатно отежавају транскрипцију и чине је захтевнијом него у случају многих других европских језика. Ове појаве директна су последица историјског развоја енглеског правописа, у коме су се задржали стари облици писања иако се изговор мењао. Хомографија подразумева да иста словна комбинација има различит изговор. Комбинација *ou* у речима *Pound*, *Young*, *Gough* и *Soul* изговара се на четири различита начина, што у српском даје облике *Паунд*, *Јанџ*, *Гоф* и *Соул*. Уколико бисмо се ослонили само на писмо, не бисмо могли предвидети правилну транскрипцију, јер исти графемски образац не носи стабилну фонолошку вредност. Ово није изолован случај: слична варијабилност јавља се и код других словних комбинација, као што су *ea*, *ough*, *ow* и код бројних других. Проблем хомографије показује да енглески правопис није фонолошки транспарентан. За разлику од српског, где слово углавном одговара једном гласу, у енглеском једна графема може представљати више различитих фонема. Стога је у транскрипцији неопходно познавање стварног изговора, а не само визуелне форме. С друге стране, хомофонија подразумева да различити графички облици имају исти изговор. Имена *Dylan*, *Dillon* и

⁴³ На основу Прћићевих транскрипционих правила и његових транскрипционих речника, развијен је *АИ-џоџпомоџнуџи енглеско-српски џранскриџтор* (АЕСТ), доступан на адреси: <https://aest-transkriptor.netlify.app/>.

Dillan изговарају се исто и у српском се транскрибују као *Дилан*. Овде слух није довољан да бисмо реконструисали оригиналну граfiју. Иако за српску транскрипцију то није пресудно (јер се сви облици своде на исту фонолошку реализацију), познавање изворног правописа остаје важно у научном и документарном контексту. Комбинација хомографије и хомофоније чини енглески систем изузетно сложеним за транскрипцију. Са једне стране, иста слова не значе исто; са друге стране, исти глас може бити записан различитим словима.

Три стуба транскрипције. Према Прђићевом моделу, који овде представљамо у поједностављеном облику, транскрипција имена почива на три комплементарна стуба: наглашене самогласнике преносимо према акустичком утиску (ономе што чујемо), ненаглашене самогласнике најчешће ослањамо на писану форму (оно што видимо, што је уједно и најчешћи извор грешака), док се већина сугласника преноси без промене, а изузеци се решавају кроз норму и традицију.

Први стуб односи се на *наглашене самогласнике*, односно на оне слоге који носе главно прозодијско оптерећење и највише доприносе препознатљивости имена. Управо у тим позицијама примењује се принцип акустичког утиска. Тражи се глас у српском који најприближније одговара енглеској фонему у датом изговору. Тако се енглеско /i/ у наглашеној позицији преноси као и (*Tim* → *Тим*), /u/ као у (*Lucas* → *Лукас*), /ɑ:/ као *а* (*Clark* → *Кларк*), а /ʌ/ најчешће такође као *а* (*Hudson* → *Хадсон*). Циљ није потпуна фонетска идентичност, што би било немогуће, већ функционална еквивалентност у оквиру српског фонолошког система. Посебну пажњу захтевају дифтонзи будући да српски језик нема фонолошке двогласе. Енглески дифтонзи се зато разлажу на одговарајуће гласовне комбинације: /ai/ постаје *ај* (*Mike* → *Мајк*), /ei/ постаје *еј* (*Jake* → *Џејк*), /oi/ даје *ој* (*Boyd* → *Бојг*), а /au/ даје *ау* (*Brown* → *Браун*). На тај начин се сложени вокалски квалитети своде на структуре које су природне у српском систему.

Један од специфичних проблема у оквиру наглашених самогласника јесте тзв. латентно *r*. У британском изговору *r* се у одређеним позицијама не изговара (*Ford* звучи приближно као /Fo:d/), али се у српској транскрипцији доследно бележи: *Форд*. Ово решење ослања се и на само писмо, а понекад и на утицај америчког изговора, као и на потребу да се очува граfiјска и морфолошка стабилност облика. Честа дилема тиче се гласа /æ/, карактеристичног за имена попут *Chaplin* или *Harry*. Тај глас нема директан еквивалент у српском, али системско решење је да се преноси као *а*: *Чајлин*, *Хари*. Облици *Чејлин* или *Хери*

најчешће су последица слухистичког приступа и настојања да се што „верније” пренесе затворенији квалитет гласа. Међутим, такво решење нарушава системску доследност и уводи варијантност. Преношење /æ/ као *a* омогућава стабилност и уједначеност у већем броју примера (*Adams* → *Агамс*, *Allen* → *Ален*). Код гласа /з:(r)/ примењује се решење *ер*: *Burn* → *Берн*, *Firth* → *Ферџ*, *Turner* → *Тарнер*. У случајевима где се у писму јавља комбинација *or*, нарочито после слова *w*, често се задржава облик *ор* ради очувања препознатљивости и графичке транспарентности: *Wordsworth* → *Вордсворџ*. Тако се поново уравнотежују акустички и графички критеријум. Глас /ou/ у наглашеној позицији даје облик *оу*: *Stone* → *Сџоун*, *Cole* → *Коул*, *Monroe* → *Монроу*. Старије транскрипције које су давале чисто *о* (*Сџон*) данас се сматрају застарелим, јер не одражавају дифтоншку природу изворног гласа.

Други стуб транскрипције односи се на *ненаглашене самогласнике*, који представљају један од најосетљивијих сегмената целокупног система. У енглеском језику, у ненаглашеним слоговима, већина самогласника редукује се у такозвани глас шва (/ə/). Тај глас је централни, неутрални вокал који у изговору има минималну артикулациону одређеност. Стандардни српски језик не располаже таквим гласом, па не постоји директан звучни еквивалент, али је одговара изговору полугласника у старословенском језику или полугласника у призренско-тимочкој дијалекатској области у речима попут *дѣн*. Због тога се у овим позицијама примењује другачији принцип: транскрипција се ослања на писани облик. Будући да изговор не пружа јасну информацију о квалитету самогласника, одлучујуће постаје слово које видимо у оригиналном правопису. Тако *Carpenter* постаје *Карџенџер*, *Mason* – *Мејсон*, *Hamilton* – *Хамилџон*. Иако се у изговору у сва три примера јавља редуковани вокал, српска транскрипција прати графичку структуру и задржава *е* или *о* у складу са писмом. Овај принцип нарочито је важан код завршетака као што су *-man*, *-land* или *-ham*. Иако се у изговору самогласник у овим позицијама редукује, транскрипција следи слово *a*: *Goodman* → *Гудман*, *Nottingham* → *Ноџинџам*, *Sutherland* → *Садерланд*. Облици попут *Гудмен* или *Ноџинџем* били би последица слухистичког приступа и нарушили би системску доследност, а она нам је нарочито важна у случајевима када се име јавља у писаној комуникацији, научним радовима или званичним документима.

Трећи стуб обухвата третман специфичних сугласничких група и изузетака и надовезује се на претходна два, али функционише у интеракцији са њима. Иако се у већини случајева сугласници из енглеског у српски преносе релативно једноставно (*b* → *б*, *d* → *д*, *t* → *т*, *n* → *н*),

постоји низ специфичних ситуација које захтевају системско и доследно решење. Управо у тим „осетљивим” групама најчешће долази до колебања у пракси, што показује колико је важно јасно разумети принципе транскрипције. Један од најочигледнијих примера јесте слово *w*, које се у српском увек преноси као *в*. Без обзира на то што је у енглеском артикулационо блиско гласу *y*, у српском нема дилеме: *William* постаје *Вилијам*, *Wilson* – *Вилсон*, *Maxwell* – *Максвел*. Облици попут *Уилијам* или *Вилијом* последица су или непознавања правила или погрешног ослањања на енглеску граfiјску структуру без уважавања транскрипционе норме. Гласовна група *th* представља посебан изазов, јер у енглеском има два изговора: безвучни (/θ/) и звучни (/ð/). Српски језик не познаје ове интерденталне фрикативе, па се они замењују најближим зубним праскавим гласовима. Безвучни /θ/ преноси се као *џ* (*Thatcher* → *Тачер*, *Smith* → *Смиџ*), док се звучни /ð/ преноси као *џ* (*Rutherford* → *Радерфорд*, *Heather* → *Хегер*). Овде је важно да се не ослањамо искључиво на писмо – јер комбинација *th* не открива да ли је реч о звучном или безвучном гласу – већ да познајемо изговор конкретног имена. Овакав систем, као и чињеница да, рецимо, *t* увек преносимо као *џ*, а *d* као *џ*, често има негативно повратно дејство на учење енглеског језика, при чему се ови гласови замењују гласовима из српског чак и онда када се говори енглески.

Група *ng* такође захтева доследност. У енглеском се она најчешће изговара као глас /ŋ/, без изразитог /g/ у финалној позицији. У српској транскрипцији, међутим, бележи се као *нџ*: *Fleming* → *Флеминџ*, *King* → *Кинџ*, *Paddington* → *Падинџтон*. Није правилно додавати *к* (*Флеминџк*), али ни изостављати *џ* (*Флемин*), јер би се тиме нарушила граfiјска и морфолошка структура облика. Слово *s* између двају самогласника или после самогласника представља још један пример где је неопходно ускладити звучност и писмо. У енглеском се слово *s* у тој позицији често изговара као /z/. Уколико је звучно при изговору, у српском се преноси као *з*: *Bridges* → *Бриџиз*, *Hughes* → *Хјуз*. Традиција у неким случајевима задржава слово *c* (*Evans* → *Еванс*), иако би по изговору било могуће и *Еванз*. Савремени нормативни приступ тежи већем поштовању звучности, при чему се води рачуна и о стабилности већ укореењених облика. Посебно место заузима уметање интервокалног *j*. У комбинацијама где се у енглеском јавља низ /i/ + самогласник, српски систем уводи *j* ради очувања слоговне структуре и природног изговора: *William* → *Вилијам*, *Julius* → *Џулијус*, *Collyer* → *Колијер*. Без уметнутог *j*, добили бисмо облике који би били артикулационо неприродни у српском систему (*Вилиам*,

Џулиус). Још један важан принцип односи се на једначење сугласника по звучности. Иако у српском изговору често долази до тзв. регресивног једначења (нпр. *Редфорд* може звучати као *Ретфорд* у говору), у писању се оно не бележи. Транскрипција чува структуру изворног облика: *Redford* → *Редфорд*, *Updike* → *Ајдајк*, *Campbell* → *Камбел*. Групе *nj* и *lj* у енглеском (*n + y, l + y*) третирају се као одвојени гласови, али се у ћирилици бележе словима *њ* и *љ*, јер српски систем не познаје комбинацију *њј* или *љј* у истој функцији. Тако *Vunyan* постаје *Бањан*, јер се енглеско */nj/* реализује као једна палатализована целина у српском систему. Ипак, треба имати у виду да је реч о прилагођавању српској фонологији, а не о механичком преписивању граfiјских знакова.

Наглашени самогласници		Ненаглашени самогласници	
Енглески	Српски	Енглески	Српски
/i/	/i/	/ə/	/e/
/i:/	/l/		/a/
/iə/	/ir/		/o/
/e/	/e/		/u/
/ei/	/ej/; /E/	/ə:r/	/ir/
/eə/	/er/		/er/
/з:/	/er/; /or/		/ar/
/æ/	/a/		/or/
/ʌ/	/a/		/ur/
/ɑ:/	/A/; /al/	/ɪ/	/i/
/ɑ:r/	/ar/		
/aɪ/	/aj/		
/aʊ/	/au/		
/ɒ/	/o/		

/ɔ:/	/O/		
/ɔ:r/	/or/		
/ɔɪ/	/oj/		
/ou/	/ou/; /O/		
/ʊ/	/u/		
/u:/	/U/		
/ju:/	/jU/		
/ʊə/	/ur/		
Сугласници			
Енглески	Српски	Енглески	Српски
/p/	/p/	/s/	/s/
/b/	/b/	/z/	/z/; /s/
/t/	/t/	/ʃ/	/š/
/d/	/d/	/ʒ/	/ž/
/k/	/k/	/h/	/h/
/g/	/g/	/m/	/m/
/tʃ/	/č/	/n/	/n/
/dʒ/	/dž/	/ŋ/	/ng/; /n/
/f/	/f/	/l/	/l/
/v/	/v/	/r/	/r/
/θ/	/t/	/j/	/j/
/ð/	/d/	/w/	/v/
		/ts/	/c/

Табела 1. Парови гласова у енглеском и српском језику, прилагођено и поједностављено из Прћић 2018: 26–30.

Укоренењени облици и традиција. Посебну категорију у транскрипцији представљају такозвани укоренењени облици. То су имена која су у српски језик ушла пре савремене стандардизације и временом постала део културне и језичке традиције. Њихова транскрипција често не одговара у потпуности данашњим системским решењима, али се задржава из разлога стабилности и историјског континуитета. Тако је *London* у српском *Лондон*, а не *Ландон*, иако би изговор могао указивати

на то да је ближе а. *Washington* (када је реч о граду или историјској личности) у српском је *Вашингтон*, *Chicago* је *Чикаго*, *Shakespeare* је *Шекспир*. Ови облици су дубоко укореењени у културну свест и присутни су у школским програмима, књижевности и медијима. Њихово накнадно „исправљање” довело би до непотребне нестабилности.

Међутим, укореењеност није изговор за произвољност. Савремена имена која немају дугу традицију треба транскрибовати системски. Тако *Hawke* постаје *Хок* (а не *Хоук*), јер дифтонг /ɔ:/ у овом случају не даје *оу*; *Keys* постаје *Киз* (а не *Кејз*), јер је реч о звучном /z/, а не о /s/. Овде систем има предност над евентуалним утиском или аналогijом са другим облицима.

Посебно је занимљив случај презимена *Washington*. Као што смо видели, када је реч о историјској личности, *George Washington*, облик *Вашингтон* је укореењен и не доводи се у питање. Међутим, у случају савременог глумца по имену *Denzel Washington*, системски гледано, изговор /wɒʃ-/ ближи је облику *Вошингтон*. Ипак, пракса често задржава традиционални облик, показујући да транскрипција није само фонолошко питање, већ и питање културне навике и медијске стабилности. Управо у овом односу између система и традиције огледа се сложеност транскрипције. Норма мора бити довољно флексибилна да уважи укореењене облике, али и довољно чврста да спречи ширеење нових, несистемских варијаната.

Имена страног порекла у енглеском. Посебну групу у оквиру транскрипције представљају имена која по својој етимологији нису енглеска, али у савременој употреби функционишу унутар англоамеричког изговорног система. Такви су примери данас најчешћи на изговорном простору Северне Америке. У тим случајевима кључно је разумети једно основно правило: транскрибује се изговор у језику посреднику, а не изворни, „оригинални” изговор из језика порекла. То значи да није од значаја како би се такво име изговарало на немачком, француском, италијанском или пољском језику, већ како га изговарају англоамерички говорници ако је носилац имена део англофоног културног простора.

Порекло имена није пресудно, пресудна је фонолошка реализација у језику из кога га преузимамо. Тако презиме *Bernstein* у америчком изговору даје *Бернстџин* или *Бернстџајн*, у зависности од конкретног изговора носиоца имена. Није оправдано уносити немачки изговор са *ш* (*Бернштајн*) уколико га сам носилац не користи и уколико у енглеском није активан тај фонолошки облик. Сличан проблем имамо и код озлоглашених презимена *Epstein* и *Weinstein* које би, у складу са овим

принципима, требало увек транскрибовати као *Ејсџин* и *Вајнсџин*, а никако *Ејшџајн* и *Вајншџајн*, што се у појединим изворима дешава. Слично томе, *Iacossa* се у америчком изговору реализује као /aɪə'koukə/, па транскрипција гласи *Ајакока*, а не *Јакока*, што би одговарало италијанском изговору. Презиме *Duval* у англофонском контексту даје *Дувал*, а не *Дивал*, док *Berger* у америчком изговору постаје *Берџер*, јер се слово *g* изговара као /dʒ/.

У свим овим примерима јасно је да транскрипција прати англоамеричку фонологију, а не ослања се на етимологију конкретних лексема. Овај принцип има значајне последице. Он спречава да се у српском јављају паралелни облици засновани на различитим језичким традицијама. Уколико бисмо у једном случају пратили енглески изговор, а у другом изворни немачки или француски, добили бисмо неуједначен систем. Стога је доследност према језику посреднику један од кључних нормативних принципа. Наравно, постоје и ситуације у којима сама особа инсистира на одређеном изговору који одступа од уобичајеног англофонског обрасца. У таквим случајевима могућа је корекција транскрипције у складу са тим изговором, али такви примери су изузеци, а не правило.

Топоними и правописне специфичности. Када је реч о топонимима, основна транскрипциона правила која важе за антропониме примењују се и овде. И географска имена пролазе кроз исти процес прилагођавања српском фонолошком и графичком систему. Ипак, постоје одређене правописне специфичности које се чешће јављају код топонима него код личних имена (иако смо их сретали и код личних имена). Једна од њих јесте поменуто уметање интервокалног *j* у комбинацијама попут *i* + самогласник. Тако *California* постаје *Калифорнија*, а *San Diego* – *Сан Дијеџо*. Без уметнутог *j* добили бисмо облике који би били артикулационо неприродни у српском систему (*Калифорниа*, *Сан Диеџо*). Ово правило омогућава да се задржи изговорна структура, али и да се топоним природно уклопи у српску слоговну организацију.

Као ни код антропонима, у писању се не врши једначење сугласника по звучности. *Bedford* остаје *Бедфорд*, а не *Беџфорд*, иако би у изговору могло доћи до регресивног (у српском јединог могућег) једначења сугласника. Транскрипција чува изворну структуру и не бележи фонетске варијације које нису нормативне. Посебан случај представља укорењено почетно *New*, које у српском традиционално даје *Њу*: *New York* → *Њујорк*, *Newcastle* → *Њукасл*. Ово решење је постало стандардно и не доводи се у питање, иако би се по строгом графичком принципу

могло писати и *Нју*. Укорењеност и стабилност облика овде имају предност, иако се у осталим случајевима групе *nj* и *lj* третирају као одвојени гласови (*n + j, l + j*), не као *њ* и *љ*.

Питање великих слова код топонима регулише се општим правописним правилима српског језика и о њима се детаљније говори у поглављу посвећеном тој теми, а овде наводимо само неколико илустрација. Код транскрибованих вишечланих имена сви чланови се пишу великим словом: *Salt Lake City* → *Солџ Лејк Сиџи*, *New South Wales* → *Њу Сауџ Велс*. Код преведених назива мора, океана и сл., међутим, само први члан има велико слово: *Caribbean Sea* → *Каријско море*, *Pacific Ocean* → *Тихи океан*. Имена држава пишу се великим словом у свим члановима: *United Arab Emirates* → *Уједињени Арајски Емираџи*, *United Kingdom* → *Уједињено Краљевство*.

Наведене специфичности показују да транскрипција топонима није само фонолошко питање, већ и правописно и културолошко. Она мора истовремено поштовати системске принципе, традицију и општа правила српског правописа. Само тако се обезбеђује доследна, јасна и функционална употреба географских имена у стандардном језику. Што се тиче супротног смера, тј. адаптирања имена из српског у писању на енглеском језику, довољно је написати их латинично у њиховом изворном облику (нпр. *Milan, Srđan, Snežana, Stanišić, Đorđević, Niš, Vrnjačka Banja, Gadžin Han, Tara, Južna Morava*). Једини изузетак јесу појмови који су преведени на енглески (попут топонима *Belgrade, Danube* или *Serbia*).

Питања за размишљање и дискусију

1. Зашто је важно транскрипцију енглеских антропонима и топонима посматрати као део правописног система, а не као питање личне интуиције?
2. У којој мери структурне разлике између српског (фонолошког са елементима етимолошког) и енглеског (етимолошког) правописа утичу на сложеност транскрипције?

3. Како принцип „један глас – једно слово” обликује очекивања српских говорника приликом прилагођавања енглеских имена?

4. Зашто транскрипција не сме искључиво бити заснована ни на слуху, нити на писму? Наведите примере који то потврђују.

5. Како се у транскрипцији разликује третман наглашених и ненаглашених самогласника и зашто је та разлика кључна за системску доследност?

6. Како се у пракси балансира између верности изворном изговору и уклапања имена у српски морфолошки систем?

7. Да ли укореењени облици (нпр. *Лондон*, *Вашингтон*, *Шекспир*) треба да имају предност над системским решењима? Образложите свој став.

8. Како треба поступати са именима страног порекла која у енглеском имају англоамерички изговор?

9. На који начин специфични сугласници и сугласничке групе (нпр. *w*, *th*, *ng*) показују разлике између енглеског и српског фонолошког система?

10. Који су кораци у практичном процесу транскрипције једног непознатог енглеског имена (провера изговора, утврђивање нагласка, анализа писма, примена правила)?

Речници

ЕСРГИ 2019: Prčić, Tvrtko. 2019a. *Englesko-srpski rečnik geografskih imena. Drugo, elektronsko, izdanje*, Novi Sad: Filozofski fakultet.

НТРЕЛИ 2018: Prčić, Tvrtko. 2018. *Novi transkripcioni rečnik engleskih ličnih imena, treće, elektronsko, izdanje*, Novi Sad: Filozofski fakultet.

СРНА 2021: Prčić, Tvrtko, Dražić, Jasmina, Milić, Mira, Ajdžanović, Milan, Filipović Kovačević, Sonja, Panić-Kavgić, Olga, Stepanov, Strahinja.

2021. *Srpski rečnik novijih anglicizama*, prvo, elektronsko, izdanje, Novi Sad: Filozofski fakultet.

Литература

- Андерсон 2015: Anderson, John M. 2015. „Names,” in: John R. Taylor (ed.), *The Oxford Handbook of the Word*, Oxford: Oxford University Press, 599–615.
- Блант 2015: Blount, Benjamin. 2015. “Personal names,” in: Taylor, John R. (ed.), *The Oxford Handbook of the Word*, Oxford: Oxford University Press, 616–633.
- Васић, Прћић, Нејгебауер 2018: Vasić, Vera, Prčić, Tvrtko, Nejgebauer, Gordana. 2018. *Du yu speak anglosrpski? Rečnik novijih anglicizama*, treće, elektronsko, izdanje, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019: Пешикан, Митар, Јерковић, Јован, Пижурица, Мато. 2019. *Правопис српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Прћић 2002a: Prčić, Tvrtko. 2002. „Predlozi za novi Pravopis (1): transkripcija vlastitih imena iz engleskog jezika”, *Jezik danas*, 15, 23–31.
- Прћић 2002b: Prčić, Tvrtko. 2002. „Predlozi za novi Pravopis (2): ka standardizovanom pisanju anglicizama”, *Jezik danas*, 16, 14–25.
- Прћић 2019a: Prčić, Tvrtko. 2019b. *Engleski u srpskom*, treće, elektronsko, izdanje, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Прћић 2023: Prčić, Tvrtko. 2023. *Srpski sa engleskim. Osnove kontaktno-kontrastivne lingvistike*, prvo, elektronsko, izdanje, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Прћић 2024: Prčić, Tvrtko. 2024. *Reči u novom svetlu / Words in a New Light*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Тејлор 2015: Taylor, John R. (ed.). 2015. *The Oxford Handbook of the Word*, Oxford: Oxford University Press.
- Хаф 2015: Hough, Carole. 2015. “Place and other names,” in: Taylor, John R. (ed.), *The Oxford Handbook of the Word*, Oxford: Oxford University Press, 634–649.

8. АНГЛИЦИЗМИ ИЗ УГЛА ГЛАСОВНИХ ПРОМЕНА И СПЕЦИФИЧНОСТИ У ПИСАЊУ КОНСОНАНАТА И ВОКАЛА

Предмет овог поглавља је писање англицизама у српском језику из угла гласовних промена, изузетака од њих, те писања конкретних сугласника и вокала. Како би примери англицизама били што актуелнији, доминантно су ексцерпирани из *Српског речника новијих англицизама*. Посебна пажња обрађена је на једначење сугласника по звучности, на губљење сугласника, на писање сонаната, те вокала *a*, *e*, *и*, *о*, *у* и вокалских група попут *оу*, при чему су наведени и случајеви дублетних облика. Појава невршења палатализације и сибиларизације карактеристична је за лексеме страног порекла у српском језику, што обухвата и англицизме.

Кључни термини: *писање ј, једначење сугласника по звучности, губљење сугласника, палатализација, сибиларизација, одсућавања од гласовних промена, писање вокала код англицизама.*

Када се пореди писање речи у српском и енглеском језику, мало је речи које се случајно исто пишу, односно нису ни у каквој значењској вези, попут *раш* и *rat*, *пуш* и *put*, *он* и *on*, *хе* и *he*, *со* и *so*, *шо* и *to*, *до* и *do*, *море* и *more*. Таквим примерима нећемо се бавити у овом поглављу, већ англицизмима чије значење је (углавном) исто као значење одговарајућег модела у енглеском језику. При томе ћемо указати на специфичности у писању сугласника и вокала, те на гласовне промене попут

једначења сугласника по звучности, губљење сугласника, палатализацију, сибиларизацију и на изузетке од њих.

(Не)писање *j* у англицизмима. Пре него што почнемо са представљањем различитих подгрупа англицизама у вези са писањем сонанта *j*, осврнућемо се на основна правила у српском језику. Укратко, *j* се пише између *и* и *а* (*радија*), *и* и *у* (*кивију*), *и* и *е* (*меније*), *и* и *и* (*смуџији*), а не пише се између *и* и *о* (*радио*), *а* и *и* (*каиш*), *у* и *и* (*кануи*), *е* и *и* (*аџеисџа*), *о* и *и* (*андроид*). Без обзира на поменута правила, уколико *j* постоји на крају (граматичке/творбене) основе, писаће се у свим облицима: *своји*, *мојих*, *џвојим*, *које*, *биолоџијом*, *сеји*, *џолицијски*/милицијски.

Од недоумица у вези са писањем *j* у англицизмима, може се издвојити колебање⁴⁴ између писања *j* и *и*, попут *брејк* или *бреик*, *блејзер* или *блеизер*, *џејџ* или *џеиџ*, *гајлај* или *гаилај*, *ејџизам* или *еиџизам*, *кинџсајз* или *кинџсаиз*, *онлајн* или *онлаин*, *риџејл* или *риџеил*. У поменутих и сличним случајевима пише се *j*, а оно може водити порекло од следећих вокала и њихових скупина у енглеском:

- 1) енгл. *i* = срп. *aj*, попут *appetizer*/ајетџајзер;
- 2) енгл. *a* = срп. *ej*, попут *backstage*/бекстџејџ;
- 3) енгл. *u* = срп. *ju*, попут *autotune*/аутоџијун;
- 4) енгл. *u* = срп. *j/aj*, попут *buyer*/бајер, *byte*/бајџ;
- 5) енгл. *ea* = срп. *ej*, попут *break*/брејк;
- 6) енгл. *eau* = срп. *ju*, попут *beauty*/бјуџи;
- 7) енгл. *ai* = срп. *ej*, попут *brain*/брејн;
- 8) енгл. *ei* = срп. *ju*, попут *preview*/џривју;
- 9) енгл. *oi* = срп. *oj*, попут *spoiler*/сџојлер.

Напомињемо да при адаптацији енглеских речи попут *condominium*, *nutrient*, *premium*, *Rostafarian*, које садрже вокалске групе које почињу вокалом *i* (*iu*, *ie*, *ia*), у одговарајућим англицизмима у српском језику пише се *j* између тих вокала. Дакле, *кондоминијум*, *нуџријенџ*, *џремијум*, *росџафаријанац*.

Као посебно честу комбинацију вокала у коју се код англицизама умеће сонант *j* издвајамо спој вокала *и* и *а*. Из угла енглеског језика, углавном се ради о речима које се завршавају на:

⁴⁴ Некада се чак јављају случајеви различитих речи са *и* и са *j*, попут *шеик* (титула) и *шејк* (пиће, као у примеру *милкшејк*).

1) *-ation*, попут аџилијаџија (енгл. *affiliation*), ајликаџија (енгл. *application*), џенераџија (енгл. *generation*), десџинаџија (енгл. *destination*), деклараџија (енгл. *declaration*) евалуаџија (енгл. *evaluation*), едукаџија (енгл. *education*), иџераџија (енгл. *iteration*), корџораџија (енгл. *corporation*), навиџаџија (енгл. *navigation*), ноџификаџија (енгл. *notification*), ојџимизаџија (енгл. *optimization*), љрезенџаџија (енгл. *presentation*), ревербераџија (енгл. *reverberation*), реџисџраџија (енгл. *registration*), серџификаџија/џерџификаџија (енгл. *certification*), симулаџија (енгл. *simulation*), џаблоуџизаџија (енгл. *tabloidization*), фаџилиџаџија (енгл. *facilitation*), џенџрификаџија (енгл. *gentrification*);

2) *-tion*, попут енџриџија (енгл. *encryption*), имџлеменџаџија (енгл. *implementation*), конекџија (енгл. *connection*), конџрибуџија (енгл. *contribution*), лиџосуџија (енгл. *liposuction*), ојџија (енгл. *option*), љпромоџија (енгл. *promotion*), џранскриџија (енгл. *transcription*);

3) *-sion*, попут дивизиџа (енгл. *division*), екџензиџа (енгл. *extension*), инџлузиџа (енгл. *inclusion*), верзиџа (енгл. *version*), џензиџа (енгл. *tension*);

4) *-у*, попут индустџриџа (енгл. *industry*), мемориџа (енгл. *memory*), наноџехнолоџија (енгл. *nanotechnology*), љарџијаџи (енгл. *party*), уџолоџија (енгл. *ufology*), сџраџеџија (енгл. *strategy*), џехнолоџија (енгл. *technology*), џерминолоџија (енгл. *terminology*);

5) *-ia*, попут попут амнезиџа (енгл. *amnesia*), анемиџа (енгл. *anemia*), ариџмиџа (енгл. *arrhythmia*), дислексиџа (енгл. *dyslexia*), биџоџија (енгл. *biphobia*), мемораџилиџа (енгл. *memorabilia*), орџорексиџа (енгл. *orthorexia*), џривиџа (енгл. *trivia*);

6) *-iarism*, попут љлаџијаџизам (енгл. *plagiarism*);

7) *-ial*, попут еџиџориџал (енгл. *editorial*), инициџалан (енгл. *initial*), круџиџалан (енгл. *crucial*), милениџалаџ (енгл. *millennial*), љоџенџиџалан (енгл. *potential*), сериџал (енгл. *serial*), сџеџиџал (енгл. *special*), џуџориџал (енгл. *tutorial*);

8) *-ient*, попут резиџиџенџан (енгл. *resilient*).

У косим падеџима англиџизама џоји се заврџавају вокалом *-и* у номинативу једнине (попут *џерџи*, *џиви*, *мени*, *раџџи*, *смуџи*, *џакси*, *џоби*) заврџеџи садрџе *ј*, џоје се развило у хијату, односно у позиџији између два вокала при додавању флективног наставџа *-а*, *-у*, *-ем*, *-и* и *-има*. Дакле, ради се о заврџеџима *-ија* (џенитив једнине и мноџине), *-ију* (џатив и локатив једнине), *-ијем* (инструментал једнине), *-ији* (номинатив мноџине) и *-ијима* (џатив, инструментал и локатив мноџине), џто илуструјемо примерима одџварајућих падеџних облиџа поменуџих

англицизама: *дербија, дербију, дербијем, дербији, дербијума; кивија, кивију, кивијем, кивији, кивијума; менија, менију, менијем, менији, менијума; раџбија, раџбију, раџбијем; смуџија, смуџију, смуџијем, смуџији, смуџијума; џаксија, џаксију, џаксијем, џаксији, џаксијума; хобија, хобију, хобијем, хобији, хобијума.*

Ради што комплетнијег прегледа примера адаптације англицизама, у наставку азбучним редом наводимо остале примере новијих англицизама са једним јексцерпираним из *Српског речника новијих англицизама* и оригиналне моделе из енглеског језика у загради:

ајфон (енгл. *iPhone*), *афџершејв* (енгл. *aftershave*), *анлајковаџи* (енгл. *unlike*), *антиџејџ* (енгл. *anti-age(ing)*), *аџеџајзер* (енгл. *appetizer*), *аџомајзер* (енгл. *atomizer*), *аџоџџун* (енгл. *autotune*), *аџсајсер* (енгл. *outsider*), *бајер* (енгл. *buyer*), *бајк* (енгл. *bike*), *бајџ* (енгл. *byte*), *бејзик* (енгл. *basic*), *бексџејџ* (енгл. *backstage*), *биџсајз*⁴⁵ (енгл. *big-size*), *бјуџи* (енгл. *beauty*), *блејзер* (енгл. *blazer*), *бојфренд* (енгл. *boyfriend*), *брејк* (енгл. *break*), *брејнсџорминџ* (енгл. *brainstorming*), *брејнвошинџ* (енгл. *brainwashing*), *брџнејм* (енгл. *brand name*), *бројлер* (енгл. *broiler*), *букмејкер* (енгл. *bookmaker*), *вајб* (енгл. *vibes*), *вајерлес* (енгл. *wireless*), *вајлдкард* (енгл. *wildcard*), *вајџџтреш* (енгл. *white trash*), *вејџ* (енгл. *vape*), *џејмер* (енгл. *gamer*), *џејџ* (енгл. *gate*), *џрејсер* (енгл. *grader*), *џрејс-џериод* (енгл. *grace period*), *џајџесџираџи* (енгл. *digest*), *џајлаџ* (енгл. *dial-up*), *џеглајн* (енгл. *deadline*), *џејм* (енгл. *Dame*), *џејџ* (енгл. *date*), *џизајн* (енгл. *design*), *комџуџер* (енгл. *computer*), *џиџфејк* (енгл. *deepfake*), *џисклејмер* (енгл. *disclaimer*), *џислајк* (енгл. *dislike*), *џрајер* (енгл. *drier/dryer*), *џрајв* (енгл. *drive*), *џрајвер* (енгл. *driver*), *ејџизам* (енгл. *ag(e)isam*), *еквилајзер* (енгл. *equalizer*), *зиџлајн* (енгл. *zip line*), *(у)мејл* (енгл. *email*), *имобилајзер* (енгл. *immobilizer*), *инвајџоваџи* (енгл. *invite*), *инсајсер* (енгл. *insider*), *инџерфејс* (енгл. *interface*), *инџервју* (енгл. *interview*), *инфоџејнменџ* (енгл. *infotainment*), *кајрон* (енгл. *Cyron*), *кајџ* (енгл. *kite*), *кајџбординџ* (енгл. *kiteboarding*), *кајкејк* (енгл. *cupcake*), *кејкџоџ* (енгл. *cake pop*), *киберсџејс* (енгл. *cyberspace*), *кинџсајз* (енгл. *king-size*), *кјуџ* (енгл. *cute*), *кликбејџ* (енгл. *clickbait*), *комџуниџи* (енгл. *community*), *комџуџе-ризоваџи* (енгл. *computerize*), *конџоминијум* (енгл. *condominium*), *конџејнер* (енгл. *container*), *конџенџрајџинџ* (енгл. *content writing*), *коџиџејсџ* (енгл. *copy-paste*), *коџирајџ* (енгл. *copyright*), *коџирајџер*

⁴⁵ Будући да је посебно поглавље посвећено састављеном, растављеном и писању са цртицом, у овом поглављу нећемо посебно издвајати примере у којима се начин писања англицизама у српском језику и начин писања њихових енглеских модела разликују.

(енгл. *copywriter*), *лајв* (енгл. *live*), *лајвсџрим* (енгл. *livestream*), *лајкабилан* (енгл. *likeable/likable*), *лајнај* (енгл. *line-up*), *лајџ* (енгл. *light/lite*), *лајџшоу* (енгл. *light show*), *лајфкоуч* (енгл. *life coach*), *лејзибеџ* (енгл. *lazy bag*), *лендинџејџ* (енгл. *landing page*), *лојалџи-карџица* (енгл. *loyalty*⁴⁶ *card*), *мајлсџон* (енгл. *milestone*), *мајндсџет* (енгл. *mindset*), *мајнер* (енгл. *miner*), *мајноваџи* (енгл. *mine*), *манимејкер* (енгл. *moneymaker*), *масџер-мајнд* (енгл. *mastermind*), *мејкај* (енгл. *make-up*), *мејковер* (енгл. *takeover*), *мејлбокс* (енгл. *mailbox*), *мејнсџрим* (енгл. *mainstream*), *милкшејк* (енгл. *milk shake*), *мјузикл* (енгл. *musical*), *најџклуб* (енгл. *night club*), *нонејм* (енгл. *no-name*), *нонџејџер* (енгл. *non-paper*), *нуџриџенџ* (енгл. *nutrient*), *њузџид* (енгл. *newsfeed*), *њузлеџер* (енгл. *newsletter*), *оверсајз(џ)* (енгл. *oversize(d)*), *џаблџкрџлејџнс* (енгл. *public relations*), *џа-џаџлајџинџ* (енгл. *paragliding*), *олдџајмер* (енгл. *old-timer*), *онлајн* (енгл. *online*), *орџанајзер* (енгл. *organizer*), *офлајн* (енгл. *offline*), *џарџибрејкер* (енгл. *party + breaker*), *џарџимејкер* (енгл. *party + maker*), *џарџџајм* (енгл. *part-time*), *џејџер* (енгл. *pager*), *џејнџбол* (енгл. *paintball*), *џејскар* (енгл. *race car*), *џеркусиџе* (енгл. *percussion*), *џиџлејн* (енгл. *pit lane*), *џлејбек* (енгл. *playback*), *џлејун* (енгл. *play-in*), *џлејоф* (енгл. *playoff*), *џојкејк* (енгл. *cake pop*), *џосџџејџ* (енгл. *post-paid*), *џрајџ* (енгл. *pride*), *џрајмер* (енгл. *primer*), *Премијер-лиџа* (енгл. *Premier League*), *џремијум* (енгл. *premium*), *џџиџејџ* (енгл. *prepaid*), *џџивју* (енгл. *preview*), *џџовајџер* (енгл. *provider*), *џџофајлер* (енгл. *profiler*), *џџофајлинџ* (енгл. *profiling*), *џајџер-лисџа* (енгл. *rider list*), *џасџаџџаџџанаџ* (енгл. *Rastafarian*), *џедизајн* (енгл. *redesign*), *џејџинџ* (енгл. *rating*), *џејв* (енгл. *rave*), *џејвер* (енгл. *raver*), *џенџабајк* (енгл. *rent-a-bike*), *џивајвал* (енгл. *revival*), *џивју* (енгл. *review*), *џијалиџи-шоу* (енгл. *reality show*), *џилџајм* (енгл. *real time*), *џимејк* (енгл. *remake*), *џиџејл* (енгл. *retail*), *џајбер* (енгл. *cyber*), *џајџер* (енгл. *cider*), *џајленџоваџи* (енгл. *silent*), *џајџ* (енгл. *site*), *џвајџ* (енгл. *swipe*), *џејџџикаџ* (енгл. *safety car*), *џејџоваџи* (енгл. *save*), *џелфмејџ* (енгл. *self-made*), *џиџибрејк* (енгл. *city break*), *џубаџајџинџ* (енгл. *scuba diving*), *џлајџ* (енгл. *slide*), *џлајџер* (енгл. *slider*), *џлајџшоу* (енгл. *slide show*), *џлајм* (енгл. *slime*), *џлајс* (енгл. *slice*), *џонџајџер* (енгл. *songwriter*), *џџајвер* (енгл. *spruware*), *џџејсџаџл* (енгл. *space shuttle*), *џџојлер* (енгл. *spoiler*), *џџајлер* (енгл. *styler*), *џџајлинџ* (енгл. *styling*), *џџајлиш* (енгл. *stylish*), *џџејџ* (енгл. *stage*), *џџејкхолџер* (енгл. *stakeholder*), *џџејџменџи* (енгл. *statement*), *џџоџилајн* (енгл. *storyline*), *џџејџејџ* (енгл. *straight edge*), *џџџиџџајл* (енгл. *street style*), *џајџун* (енгл. *tycoon*), *џајџајџи*

⁴⁶ На основу енглеског назива јасно је да ни у српском није правилно употребити облик *лојалиџи-карџица* са *и* након *л*, што се спорадично може чути уколико неко није упознат са формом облика на енглеском језику.

(енгл. *timeout*), *шајмер* (енгл. *timer*), *шајмшер/шајмшеринџ* (енгл. *timeshare/time-sharing*), *шинејџ* (енгл. *teenage*), *шјунер* (енгл. *tuner*), *шпрајб* (енгл. *tribe*), *шрејџ* (енгл. *trade*), *шрејџер* (енгл. *trader*), *шрејџмарк* (енгл. *trademark*), *шрејл* (енгл. *trail (running)*), *шрејлер* (енгл. *trailer*), *шрибјуш* (енгл. *tribute*), *фајервол* (енгл. *firewall*), *фајл* (енгл. *file*), *фајнал-фор* (енгл. *final four*), *фајт* (енгл. *fight*), *фандрејзинџ* (енгл. *fundraising*), *фанџејџ* (енгл. *fun page*), *фејдаут* (енгл. *fade-out*), *фејдоваџи* (енгл. *fade*), *фејк* (енгл. *fake*), *фејкњуз* (енгл. *fake news*), *фејл* (енгл. *fail*), *Фејсбук* (енгл. *Facebook*), *фјучерс* (енгл. *futures*), *фјужн* (енгл. *fusion*), *флајер* (енгл. *flier/flyer*), *флејмер* (енгл. *flamer*), *фрејм* (енгл. *frame*), *фрисџајл* (енгл. *freestyle*), *фулџајм* (енгл. *full-time*), *хајџ* (енгл. *hide*), *хајфешн* (енгл. *high fashion*), *хајк* (енгл. *hike*), *хајџ* (енгл. *hype*), *хајџерлуџ* (енгл. *hyperloop*), *хајџек* (енгл. *hi-tech*), *хедлајн* (енгл. *headline*), *хејџ* (енгл. *hate*), *хендмејџ* (енгл. *handmade*), *чиџ-шјунинџ* (енгл. *chip tuning*), *чизкејк* (енгл. *cheesecake*), *џојсџик* (енгл. *joystick*), *шејк* (енгл. *shake*), *шејкер* (енгл. *shaker*), *шејмоваџи* (енгл. *shame*), *шер* (енгл. *share*), *шервер* (енгл. *shareware*).

Са друге стране, у случају примера англицизама са два *j*, разлог може бити двојак:

1) развијање другог *j* у оквиру суфикса, попут *џејмификација* од *gamification*, *модерација* од *moderation*, *шранзиција* од *transition*;

2) мотивисаност двома речима (попут *ајсџајвинџ* од *ice diving*, *јузернејм* од *user name*, *прајмџајм* од *prime time*).

Примере англицизама са два *j* ексцерпирани из *Српског речника новијих англицизама* азбучним редом наводимо у наставку, уз одговарајуће моделе из енглеског језика у загради:

ајлајнер (енгл. *eyeliner*), *ајсџајвинџ* (енгл. *ice diving*), *блајнд-гејџ* (енгл. *blind date*), *бајџвеј* (енгл. *by the way*), *блекфрајдеј* (енгл. *Black Friday*), *брејндрејн* (енгл. *brain drain*), *вајфај* (енгл. *Wi-Fi*), *џејмификација* (енгл. *gamification*), *јанџшајмер* (енгл. *youngtimer*), *јузернејм* (енгл. *user name*), *лајфсџајл* (енгл. *lifestyle*), *мејнсџејџ* (енгл. *main stage*), *модерација* (енгл. *moderation*), *модуларизација* (енгл. *modularization*), *мулџимедија* (енгл. *multimedia*), *њеџџ*⁴⁷ (енгл. *New Age*), *џејсмејкер* (енгл. *racemaker*), *џлејмејкер* (енгл. *playmaker*), *џлејсџејшн* (енгл. *Play Station*),

⁴⁷ У првом делу ове речи *j* је јотовало *n* и дало *њ*, које се у енглеском чује при изговору.

прајмтајм (енгл. *prime time*), сајберсџејс (енгл. *cyberspace*), скајдајвинџ (енгл. *skydiving*), сџејдајвинџ (енгл. *stage-diving*), тајбрејк (енгл. *tiebreak*), тајмлајн (енгл. *timeline*), тајкевеј (енгл. *takeaway*), транзиција (енгл. *transition*), фајнлајнер (енгл. *fineliner (pen)*), хајдајвиџ (енгл. *high diving*), хајлајт (енгл. *highlight*).

Међу англицизмима има и дублетних⁴⁸ случајева у којима ј постоји или не постоји у српском језику (али се чује у изговору одговарајућих енглеских модела), попут следећих: бејби и беби (енгл. *baby*), бејбигол и бебигол (енгл. *baby-doll*), бејбиситер и бибиситер (енгл. *babysitter*), бејзбол и безбол (енгл. *baseball*), Јуџуб и Јубуб (енгл. *Youtube*), мјушоваши и мушоваши (енгл. *mute*), њуг (са јотовањем) и нуг (енгл. *nude*), тјубинџ и тубинџ (енгл. *tubing*).

Сматрамо да је подједнако важно издвојити и случајеве у којима се ј не пише у англицизмима:

1) између *и* и *о*, попут: кардио (енгл. *cardio*), макробиотика (енгл. *macrobiotics*), медиор (енгл. *medior*), портфолио (енгл. *portfolio*), џоинтвенчер (енгл. *joint venture*);

2) између *о* и *и*, попут: биткоин (енгл. *bitcoin*), таблоид (енгл. *tabloid*);

3) у примерима у којима се у изговору енглеског модела чује *еј*, попут корнфлекс (од енгл. *cornflakes*).

Од специфичности у писању других сугласника, издвајамо дублетне парове са сугласницима *с* и *з*, *с* и *ц*, те *џ* и *к*:

1) са *с* и *з*: диспенсер и диспензер (енгл. *dispenser*), диверсификација и диверзификација (енгл. *diversification*), курсор и курзор (енгл. *cursor*);

2) са *с* и *ц*: сертифицирај и цертифицирај (енгл. *certificate*);

3) са *џ* и *к*: реџруитер и рекруитер (енгл. *recruiter*).

Напомињемо да се прихватљиви облици наведени у *Правопису српскога језика* не подударaju нужно са облицима у другим приручницима и речницима. Примера ради, у *Српском речнику новијих англицизама* као дублетни облици наводе се џакузи и ћакузи (енгл. *Jacuzzi*), док је према

⁴⁸ Дублетима међу англицизмима и њиховој употреби у корпусима посвећујемо посебно поглавље, стога овде не наводимо квантитативне податке.

Правойису српскога језика правилан само први облик. Слично је са облицима *кајучино* и *кајућино*. Иако је према правилима транскрипције правилан облик *кајучино* (као *Пучини*), доминантно⁴⁹ се употребљава облик *кајућино*, дакле, са *ћ*.

Колебање у писању *њ* и *њ* није реткост у примерима попут следећих: *инјекција* и *ињекција*, *конјуџација* и *коњуџација*, *конјуџираџи* и *коњуџираџи*, *конјуџирање* и *коњуџирање*. У тим и таквим примерима правилни су само облици са *њ*, а при доношењу закључка од помоћи могу бити писање и изговор одговарајућих лексема у енглеском језику (уп. *injection*, *conjugation*). Такође, колебања у вези са писањем *н* јављају се у примерима попут *конџиџенџи/конџинџенџи* и *деликвенџи/делинквенџи*, при чему су правилни само другонаведени облици у оба пара, на шта нам указује и писање *п* у енглеским лексемама *contingent* и *delinquent*. Затим, (не)писање сугласника *х* као недоумица може се јавити у примерима попут *хало* и *ало* на српском (у телефонском разговору), при чему су оба правилна, али облик без *х* може звучати колоквијално, односно може се сматрати мање формалним. Са друге стране, *хало-ефекаџи* (енгл. *halo effect*) пише се обавезно са *х*.

Једначење сугласника по звучности. Од гласовних промена које се тичу сугласника, међу англицизмима издвајамо једначење сугласника по звучности. Оно се врши када се два сугласника неједнака по звучности нађу један до другог, при чему први из низа прелази у свој звучни парњак (ако је био безвучни и након њега следи звучни сугласник) или безвучни парњак⁵⁰ (ако је био звучни и након њега следи безвучни сугласник). Иако су сви сонанти звучни (*ј, р, в, л, љ, м, н, њ*), они не утичу на једначење сугласника по звучности. Одступања од једначења сугласника по звучности, најкраће речено, обухватају случајеве јављања *д* испред *с* (баш као у речима *одсџиџиџи*, *одсџиџање*) и *ђ* испред *с* (попут *вођсџиџо*), те речи страног порекла (попут *Вашинџон/Вошинџон*, уп. *Washington*).

Поменуто гласовна промена јавља се у примерима попут *аџсџпраџи* (енгл. *abstract*), *аџсорџиџија* (енгл. *absorption*), *аџхезија* (енгл. *adhesion*), *оџчекираџи* (енгл. *check off*), *Ренџџен/ренџџен* (енгл.

⁴⁹ Да бисмо ово тврђење илустровали конкретним бројевима, у *Српском мрежном корџусу* однос фреквентности варијанте *кајучино* и *кајућино* јесте 26 према 272.

⁵⁰ Звучност гласа при изговору може се проверити стављањем руке на грклан. Уколико гласне жице трепере, ради се о звучном сугласнику (*з, ж, ђ, џ, г, б, з*), уколико пак не трепере, ради се о безвучном сугласнику (*с, ш, ћ, ч, џ, ђ, к*, при чему су *ф, х* и *ц* без звучних парњака у српском језику). Другим речима, парови звучних и безвучних сугласника су: *з/с, ж/ш, ђ/ћ, џ/ч, г/џ, б/п, з/к*.

Roentgen/roentgen). Бавећи се специфичностима тзв. серблиша у дијаспори, тачније српским језиком који користе Срби у Канади, Нела Дамјановски (2024: 192) указује на грешке у вези са невршењем једначења сугласника по звучности (на пример, **субсџанца*, вероватно по узору на енглески облик *substance*, који садржи *b*). Затим, једначење сугласника по звучности јавља се и у придевима добијеним помоћу суфикса *-ски* од именица које су по пореклу англицизми, попут *кембрички* (једначење сугласника по звучности и губљења сугласника, уп. са енгл. *Cambridge*). Ипак, изузеци од ове гласовне промене показали су се као честа појава (дакле, упркос томе што су се два сугласника неједнака по звучности нашла у континуитету), попут придева *колеџски* (уп. енгл. *colledge*). Стога у наставку наводимо уазбучене примере изузетака од вршења једначења сугласника по звучности, уз одговарајуће моделе на енглеском језику:

ајџејџ (енгл. *update*), *ајџрејџ* (енгл. *upgrade*), *ауџџор* (енгл. *outdoor*), *блокбастер* (енгл. *blockbuster*), *вебкам* (енгл. *webcam*), *вебкаст* (енгл. *webcast*), *глобџроџер* (енгл. *globetrotter*), *граџсџор* (енгл. *drugstore*), *кодшер* (енгл. *code-sharing*), *нокдаун* (енгл. *knockdown*), *пог-касџ* (енгл. *podcast*), *џпенгсеџер* (енгл. *trendsetter*), *џпенгсџоџер* (енгл. *trenspotter*), *скрајџбук* (енгл. *scrapbook*), *сџиџсџер* (енгл. *speedster*), *субџоларан* (енгл. *subpolar*), *харџкор* (енгл. *hard core*), *харџџок* (енгл. *hard talk*), *хенџсџри* (енгл. *hands-free*), *хечбек* (енгл. *hatchback*), *фишџурџер* (енгл. *fishburger*).

Једначење сугласника по месту и начину артикулације. Поменути гласовна промена позната је и као једначење сугласника по месту творбе или једначење сугласника по начину изговора. Јавља се у префиксираним глаголским англицизмима попут *ишчекираџи* (енгл. *check*) и *ишчиџираџи* (енгл. *chill out*). Такви примери садрже префикс *из-*, још конкретније, његов аломорф *иш-* настао процесом поменуте гласовне промене јер је *с* (настало од *з* из префикса након једначења сугласника по звучности) претходило предњонепчаном *ч*, које је утицало на то да од поменутог *с* настане *ш*.

Губљење сугласника. Појаву губљења сугласника и изузетке од те гласовне промене треба имати на уму при писању англицизама. Тако се, на пример, у *Српском речнику новијих анџлицизама* наводе дублетни облици *бекхенџ* и *бекенџ* (енгл. *backhand*). Затим, другу групу чине англицизми где би евентуално вршење једначења сугласника по звучности довело и до губљења сугласника, попут *бекџраунџ* (енгл. *background*) и *харџџок* (енгл. *hard talk*). У трећој групи су бројни англицизми са два иста сугласника, настали као последица састављеног

писања двеју речи које се у енглеском не пишу састављено: *вајџџџпреш* (енгл. *white trash*), *џарџџајм* (енгл. *part-time*), *џлуссајз* (енгл. *plus-size*), *сеџџџој-бокс* (енгл. *set-top box*), *џранссексуалаџ* (енгл. *transsexual*), *филммејкер* (енгл. *film-maker*), *хенџџлајгинџ* (енгл. *hang gliding*), *хо-умммејџ* (енгл. *home-made*). На крају, нема губљења сугласника џ у сугласничким групама *мџџ* у примерима попут *џромџџан* (од енгл. *prompt*) и *џромџџер* (енгл. *prompter*).

Палатализација. Три гласовне промене тичу се умекшавања сугласника к, џ и х – палатализација, сибиларизација и јотовање. Палатализација је гласовна промена карактеристична за српски језик, при чему задњонепчани сугласници к (али и џ у историјском развоју добијено од к трећом палатализацијом), џ (али и з у историјском развоју добијено од џ трећом палатализацијом) и х прелазе, редом, у ч, ж и ш. Услови за палатализацију су следећи:

К (и Ц од К)	+	-е, -и, неп. а	→	Ч (Аниџа → Аничин, радник → радниче)
Г (и З од Г)	+	-е, -и, неп. а	→	Ж (кнез → кнежев, враџ → враже)
Х	+	-е, -и, неп. а	→	Ш (џрах → џрашак)

Контексти за вршење палатализације су следећи:

1) Присвојни придеви на -ин од личних имена на -а чија се граматичка основа завршава на џ, попут *Анкичин* (од *Анкиџа*), *Владићин* (од *Владиџа*), *Горичин* (од *Гориџа*), *Данићин* (од *Даниџа*), *Зоричин* (од *Зориџа*), *Милићин* (од *Милиџа*), *Перићин* (од *Периџа*);

2) Присвојни придеви на -ин⁵¹ од заједничких именица на -а чија се граматичка основа завршава на к или на џ, најчешће од именица за означавање вршилаца радње (*nomina agentis*), попут *ајџџекарићин* (од *ајџџекариџа*), *краљичин* (од *краљџиџа*), *луџџкићин* (од *луџџкиџа*), *млекарићин* (од *млекариџин*), *сарадничин* (од *сарадниџа*), *џарићин* (од

⁵¹ Именице које се завршавају на -џиџа граде присвојне придеве који се завршавају на -џићин, никако не на -џичин. Дакле, нису у складу са правописном нормом облици *куџаџићин*, *продаваџићин*, *сџремачићин*, већ само *куџаџиџин*, *продаваџиџин*, *сџремачиџин*.

царица), али и од именица које означавају родбинске односе, попут *мајчин* (од *мајка*)⁵²;

3) Присвојни придеви на *-ев* од именица граматичког мушког рода (тзв. прва Стевановићева врста) чија се основа завршава сугласницима *ц* и *з*, попут: *ћринчев* (од *ћринц*), *сћричев* (од *сћриц*), *кнежев* (од *кнез*);

4) Вокатив једнине именица граматичког мушког рода (тзв. прве Стевановићеве врсте) чија се основа завршава сугласницима *к*, *ц*, *џ*, *з* и *х*, попут: *војниче* (од *војник*), *ћринче* (од *ћринц*), *враже* (од *враџ*), *кнеже* (од *кнез*), *душе* (од *дух*);

5) У множини именица *око* и *ухо*: *очи*, *очију*, *очима*; *уши*, *ушију*, *ушима*;

6) Деминутивни и хипокористични именички облици, попут *речица* (од *река*), *мајчица* (од *мајка*);

7) У мотивисаним речима који садрже суфикс (и префикс), попут *зрачак* (уп. *зрак*), *овичићи* (уп. *ивица*), *суснежица* (уп. *снеџ*), *џужан* (уп. *џуџа*), *укњижићи* (уп. *књиџа*).

Важно је навести да су производи палатализације и јотовања задњонепчаних сугласника *к*, *џ* и *х* исти. Дакле, палатализацијом и јотовањем од њих се добијају, редом, *ч*, *ж* и *ш*. Поређењем само примера *ћечем* и *ћлачем* у 1. лицу једнине презента није довољно закључити да ли је у питању палатализација или јотовање. Заправо, треба упоредити облике 3. лица множине презента – *ћеку* и *ћлачу*. На основу њих закључујемо да је у првом случају у преосталим облицима парадигме (*ћечем*, *ћечеш*, *ћече*, *ћечемо*, *ћечешће*) било речи о палатализацији испред вокала *е*, док је у другом случају у питању јотовање будући да се оно јавља у целој парадигми (*ћлачем*, *ћлачеш*, *ћлаче*, *ћлачемо*, *ћлачешће* и, на крају, *ћлачу*).

Сибиларизација. Такође је у питању гласовна промена карактеристична за српски језик, при чему задњонепчани сугласници *к*, *џ* и *х* прелазе, редом, у *ц*, *з* и *с*. Услови за сибиларизацију су следећи:

К	+	-и	→	Ц (<i>јабука</i> → <i>јабуци</i>)
Г	+	-и	→	З (<i>ноџа</i> → <i>нози</i>)

⁵² Милош Ковачевић (2019б: 237) сматра да „облик на *-(ч)ицин* све више ће због дјеловања аналогije [...] потискивати системски облик на *-ичин* чак и у примјерима у којима испред *-ичин* не долази *ч*, с тим што ће упориште наћи и у овом нормативно ни на каквим релевантним критеријумима неутемељеном правилу о изузимању примјера на *-чицин* из системског правила творбе присвојних придева од именица на *-ица*”.

X + -и → C (сврха → сврси)

Недоумице се могу јавити у облицима датива/локатива једине именица попут *маска*, *ејоха*, *арабеска*, *хумореска*, али су у тим случајевима правописно правилни и облици без извшене сибиларизације и облици са извршеном сибиларизацијом. Дакле: *арабески* и *арабесци*, *биџи* и *бици*, *ејохи* и *ејоси*, *заџонеџи* и *заџонеци*, *маски* и *масци*, *хуморески* и *хуморесци*. Ипак, чешћи су случајеви када нема дублета. Са једне стране су примери у којима се сибиларизација обавезно врши и у питању је обично словенска лексика: *мука*–*муци*, *јрејрека*–*јрејреци*, *слоџа*–*слози*, *џрка*–*џрци*, *џуџа*–*џузи*, *унука*–*унуци*. Са друге стране су примери са сугласничким групама и примери лексема страног порекла у којима се сибиларизација не врши да не би дошло до препознатљивих облика, односно до замагљивања значења. Ради се о примерима попут: *алџа*–*алџи* (не *алзи*), *значка*–*значки* (не *значци*), *колеџа*–*колеџи* (не *колези*), *коџка*–*коџки* (не *коџци*, нити *коџи*), *лиџа*–*лиџи* (не *лизи*), *луџка*–*луџки* (не *луџци*, нити *луџи*), *синеџдоха*–*синеџдохи* (не *синеџдоси*), *џачка*–*џачки* (не *џачци*). Поред датива/локатива једине именица треће Стевановићеве врсте, контексти у којима очекујемо сибиларизацију су следећи:

1) Номинатив/вокатив, као и датив/инструментал/локатив множине именица граматичког мушког рода (тзв. прве Стевановићеве врсте) чија се основа завршава сугласницима *к*, *џ* и *х*, попут: *бубрези* и *бубрезима* (од *бубреџ*) *војници* и *војницима* (од *војник*), *добаци* и *добацима* (од *добаџак*), *јодаци* и *јодацима* (од *јодаџак*);

2) Императив од глагола на -*ћи*, попут: *исџеци*, *исџецимо*, *исџециџе* (од *исџећи*), *сасеци*, *сасецимо*, *сасецимо* (од *сасећи*), *јореци*, *јорецимо*, *јорециџе* (од *јорећи*);

3) Имперфекат глагола на -*ћи*, попут *јеџијаж*, *јеџијаше*, *јеџијаше*, *јеџијасмо*, *јеџијасџе*, *јеџијажу* (од *јећи*), попут *џеџијаж*, *џеџијаше*, *џеџијаше*, *џеџијасмо*, *џеџијасџе*, *џеџијажу* (од *џећи*), попут *сеџијаж*, *сеџијаше*, *сеџијасмо*, *сеџијасџе*, *сеџијажу* (од *сећи*);

4) Имперфективизација⁵³ глагола свршеног вида, попут: *изриџаџи* (од *изрећи*), *клиџаџи* (од *кликнуџи*), *миџаџи* (од *макнуџи*).

⁵³ Под имперфективизацијом подразумевамо добијање глагола несвршеног вида од глагола свршеног вида, што се дешава помоћу творбеног процеса суфиксације (о промени граматичких обележја помоћу творбених процеса в. Стевановић 1981; Клајн 2002; Клајн 2003; Мразовић, Вукадиновић 2009).

Једна од недоумица може бити да ли је у императиву правилно *засучиће* или *засуциће* (на пример, рукаве). Иако би се неко определио за други облик, правилан је први. Како можемо бити сигурни у то? Глаголи *засукаћи* и *илакаћи* имају по типу међусобно исте инфинитивне основе (на *а*) и презентске основе (на *е*, са јотовањем⁵⁴), стога припадају истој Стевановићевој врсти – другој. Вероватно се у формирању императива глагола *илакаћи* не би било недоумица (*илачиће* или *илациће*), већ би сваки изворни говорник српског језика био сигуран да је правилан облик *илачиће*. На крају дела поглавља о специфичностима у вези са сугласницима издвајамо примере које говорници употребљавају са мањком (*сѣрукѣуираћи*) или вишком слова (*ѣроѣесѣвоваћи*). Наиме, од именице *сѣрукѣура* изводи глагол *сѣрукѣуираћи* (не *сѣрукѣуираћи*), а од именице *ѣроѣесѣ* глагол *ѣроѣесѣоваћи* (не *ѣроѣесѣоваћи*).

Вокали и вокалске групе у англицизмима. У наставку поглавља бавићемо се специфичностима у писању вокала и вокалских група. Једна група су именице са суфиксом *-исѣ(а)*, попут *реалисѣ* и *реалисѣа*, а међу англицизмима издвајамо следеће такве примере: *викиѣегисѣ* и *викиѣегисѣа* (енгл. *Wikipedian*), *кликѣивисѣ* и *кликѣивисѣа* (енгл. *clicktivist*), *лобисѣ* и *лобисѣа* (енгл. *lobbyist*), *ѣараѣлајѣерисѣ* и *ѣараѣлајѣерисѣа* (уп. енгл. *paraglider*), *сѣилисѣ* и *сѣилисѣа* (енгл. *stylist*), *сѣѣрмаѣисѣ* и *сѣѣрмаѣисѣа* (енгл. *supermacist*), *ѣешнисѣ* и *ѣешнисѣа* (енгл. *fashionista*). Такође, облике са *а* и без њега имају англицизми *маѣфин* и *маѣфина* (од енгл. *tuffin*).

Конкурентност два различита вокала међу англицизмима није ретка појава, као ни појава употребе вокалске групе или једног вокала. Јавља се због тога што на адаптацију англицизама утичу писање и изговор модела из енглеског језика или зато што и у енглеском језику постоје дублетни облици. Ради се о конкурентности следећих вокала:

1) *а* и *е*, у примерима попут: *бачелор* и *бечелор* (енгл. *bachelor*), *ван* и *вен* (енгл. *van*), *вирѣуалан* и *вирѣуелан* (енгл. *virtual*), *дашборѣ* и *ѣешборѣ* (енгл. *dashboard*), *ѣанѣ* и *ѣенѣ* (енгл. *gang*), *ѣаѣеѣѣ* и *ѣеѣеѣѣ* (енгл. *gadget*), *карѣриѣ* и *керѣриѣ* (енгл. *cartridge*), *м-банкинѣ* и *м-бенкинѣ* (енгл. *m-banking*), *мерѣанѣајѣер* и *мерѣенѣајѣер* (енгл. *merchandiser*), *оѣфицијалан* и *официјелан* (енгл. *official*), *ѣранк* и *ѣренк* (енгл. *prank*), *ранѣом* и *ренѣом* (енгл. *random*), *рансомвер* и *ренсомвер* (енгл. *ransomware*), *саунѣѣтрак* и *саунѣѣпрек* (енгл. *soundtrack*), *скамер* и *скемер*

⁵⁴ О фонолошким специфичностима јотовања в. Петровић, Гудурић 2010.

(енгл. *scatter*), скамоваџи и скемоваџи (енгл. *scat*), сџам и сџем (енгл. *spat*), хаџиџаџ и хеџиџеџ (енгл. *hashtag*), хоумбанкинџ и хоумбенкинџ (енгл. *home banking*), флаџоваџи и флеџоваџи (енгл. *flag*), чаџи и чеџи (енгл. *chat*), чаџоваџи и чеџоваџи (енгл. *chat*), чаџрум и чеџрум (енгл. *chat room*);

2) е и и, у примерима попут: барбекџу и барбикџу (енгл. *barbecue*), биоинжењеринџ и биоинжињеринџ (енгл. *bioengineering*), видео-рекордер и видео-рикордер (енгл. *video recorder*), инжењеринџ и инжињеринџ (енгл. *engineering*), мем и мим (енгл. *tete*), ребрендинџ и рибрендинџ (енгл. *rebranding*), ребуџоваџи и рибуџоваџи (енгл. *reboot*), релакс и рилекс (енгл. *relaxing*), рефрешоваџи и рифрешоваџи (енгл. *refresh*), реселер и риселер (енгл. *reseller*), реџернер и риџернер (енгл. *returner*), синџесаџер и синџисаџер (енгл. *synthesizer*), челенџ и челинџ (енгл. *challenge*);

3) е и о, у примерима попут: конверџер и конверџор (енгл. *converter/convertor*);

4) а и у, у примерима попут: сабскрајбоваџи се и субскрајбоваџи се (енгл. *subscribe*), сабвуфер и субвуфер (енгл. *subwoofer*), сасџенс и сусџенс (енгл. *suspense*);

5) а(л) и о, у примерима попут: сџалковаџи и сџоковаџи (енгл. *stalk*), сџалкер и сџолкер (енгл. *stalker*);

6) оу и о, у примерима попут: аџлоудоваџи и аџлодоваџи (енгл. *upload*), даунлоудоваџи и даунлодоваџи (енгл. *download*), даунлоудер и доунлодер (енгл. *downloader*), лоудоваџи и лодоваџи (енгл. *load*), сџоуксмен и сџоксмен (енгл. *spokesman*), џренчкоуџи и џренчкоџи (енгл. *trench coat*).

Употреба два иста вокала у континуитету могућа је у српском и енглеском језику. У српском се превасходно ради о примерима префиксалних твореница или сложеница где се један део завршава конкретним вокалом и други део почиње тим вокалом, затим у деклинацији страних имена и у речима страног порекла. На пример, два е садржи придев џреефикасан и генитив имена Леа (Lee), два и садржи придев анџиинфламаџорни (енгл. *anti-inflammatory*) и именица сајбербулиинџ⁵⁵ (енгл. *cyberbullying*), два о садрже речи за формантом зоо- (зоолошки, зоолоџ, зоолоџија, уп. *zoology*), два у речи страног порекла попут

⁵⁵ У Српском речнику новијих анџлицизама се као дублетни облик наводи и онај у коме се два и сажимају у једно (сајберлулинџ).

вакуум и облици датива/локатива једине именица попут *рандеву*, *шоу*, *кану* (*рандевуу*, *шоуу*, *кануу*).

Покретни вокали карактеристика су српског језика, али не и енглеског језика, што значи да на њих треба обратити пажњу приликом превођења. У покретне вокале не спадају свих пет вокала, већ само *a*, *e*, *u*. Што се тиче њихове употребе, факултативни су и везују се за генитив једине (*српског* и *српскога*) и датив/локатив једине (*српском* и *српскоме*), али и за непроменљиве речи (попут *шаг* и *шага*). Јављају се код придева, попут: *српског* и *српскога*, *енглеског* и *енглескога*, *немачког* и *немачкога*; код заменица, попут: *његовог* и *његовога*, *швом* и *швоме*; као и код прилога, попут: *саг* и *сага*, *шаг* и *шага*, *кад* и *када*. Неки облици са покретним вокалом у помињу се у граматикама, али данас говорницима српског језика могу звучати архаично, попут: *швојему*, *српском*, *енглеском*.

Наставак у генитиву множине код англицизама и иначе у српском језику може изазвати недоумице, поготово ако постоји нека сугласничка група на крају граматичке основе. Заправо, што се тиче наставака, постоје следеће три могућности за именице које се у номинативу завршавају вокалом *-a*:

1) наставак *-a*, у примерима попут: *агенса*, *анекса*, *врста*, *викенда*, *импулс*, *индекса*, *инфикса*, *килобајта*, *лингвиста*, *мишинга*, *офсајда*, *паста*, *префикса*, *ресурса*, *суфикса*;

2) наставак *-a*, уз јављање непостојаног *a*, у примерима попут: *англицизама*, *архаизама*, *германизама*, *дијалекама*, *калибара*, *октаедара*, *романизама*, *сарказама*;

3) наставак *-и*, у примерима попут: *амазонки*, *амајерки*, *молби*, *преињи*, *шенисерки*, *шинејџерки*.

Могуће је да се у генитиву множине јаве дублетни облици, попут генитива множине именица *варијанта*, *решетка*, *сорта*, *шројка*, *ћурка*, *черга*: *варијанти* и *варијаната*, *решетки* и *решетки* (уз напомену у *Правопису српскога језика* (2019: 438) да је прво боље), *сорт* и *сорта*, *шројка* и *шројки*, *ћурака* и *ћурки*, *черги* и *черга*.

Прелаз *л* у *о* није гласовна промена која се доводи у везу са англицизмима у српском језику из једноставног разлога – не врши се након 15. века (отуда је лексема *генерал*, а не *генерао*). Ипак, важно ју је поменути јер се у писању (а и говору) јављају погрешке, поготово у вези са именицама типа *nomina agentis* изведеним суфиксом *-лац*. Истичемо да у номинативу једине не постоје именице поменутог типа на *-оц*.

Дакле, правилно је *бранилац*, а не *браниоц*, *џонилац*, а не *џониоц*, *џодно-силац*, а не *џодносиоц*, *џознавалац*, а не *џознаваоц*. Осим у номинативу јединине, *л* се јавља и у генитиву множине: *бранилаца*, *џонилаца*, *џодно-силаца*, *џознавалаца*.

Вокално *л* и *н* јављају се у англицизмима попут *џорџабл* (енгл. *portable*), *селекшн* (енгл. *selection*), *сешн* (енгл. *session*), *сџекџакл* (енгл. *spectacle*), *џтриџлдабл* (енгл. *triple-double*), *фешн* (енгл. *fashion*), *фјуџн* (енгл. *fusion*), *хајфешн* (енгл. *high fashion*). У тим и таквим примерима може доћи до недоумице да ли треба уметнути вокал (често *а* или *е*), али је његову улогу већ преузео одговарајући сонант (исто као *монокл*, *бицикл* и сл.).

Ово поглавље закључили бисмо запажањем да су у писању ретки случајеви троумљења, односно јављања три слична и правописно прихватљива облика попут *џазл*, *џазла* и *џузла* (енгл. *[jigsaw] puzzle*), а поготово четвороумљења, у случајевима када се укрсте дублети у вези са писањем вокала (на пример, *а/е*) и консонаната (*с/з*): *џрајмерис*, *џрај-мериз*, *џрајмарис* и *џрајмариз* (енгл. *primaries*).

Питања и задаци за размишљање и дискусију

1. Наведите пет примера англицизама у којима се јавља *ј* код чијих пандана у енглеском *ј* не постоји.
2. Наведите пет парова англицизама код којих је (не)употреба сонанта *ј* алтернативна.
3. На примеру пет парова англицизама покажите алтернативну употребу вокала *е* и *и*.
4. На примеру пет парова англицизама покажите алтернативну употребу вокала *е* и *а*.
5. Наведите пет англицизама који садрже неку вокалску групу.
6. Наведите пет речи/облика са два иста вокала у континуитету у српском језику и упоредите их са енглеским језиком.

7. На примеру пет парова англицизама покажите алтернативну употребу сугласника *c* и *z*.

8. Наведите пет примера англицизама у којима се јавља једначење сугласника по звучности и пет изузетака.

9. Наведите пет примера англицизама у чијој парадигми се врши сибиларизација и пет примера у којима то није случај.

10. Објасните појаву губљења сугласника и изузетак од губљења сугласника на примеру два одабрана англицизма.

Речници

ВРСРИ 2004: Клајн, Иван, Шипка, Милан. 2004. *Велики речник српских речи и израза*, Нови Сад: Прометеј.

ОРСЈ 2000: Николић, Мирослав. 2000. *Обраћени речник српског језика*, Нови Сад, Београд: Матица српска, Институт за српски језик САНУ.

ПРСЈ 2010/2012: Шипка, Милан. 2010/2012. *Правописни речник српског језика*, Нови Сад: Прометеј.

РНР 1992: Клајн, Иван. 1992. *Речник нових речи*, Нови Сад: Матица српска.

РЈН 2016: Клајн, Иван. 2016. *Речник језичких недоумица*, Нови Сад: Прометеј.

РСЈ 2007: Николић, Мирослав (ур.), Вујанић, Милица и др. 2007. *Речник српског језика*, Нови Сад: Матица српска.

СРНА 2021: Prčić, Tvrtko, Dražić, Jasmina, Milić, Mira, Ajdžanović, Milan, Filipović-Kovačević, Sonja, Panić-Kavgić, Olga, Stepanov, Strahinja. *Srpski rečnik novijih anglicizama*, Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu.

Литература

- Дамјановски 2024: Damjanovski, Nela. 2024. *Serbliš među srpskom dijasporom u Kanadi*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Јанић, Стаменковић 2022: Јанић, Александра, Стаменковић, Душан. 2022. *Енглеско-српска контрастивна лексикологија*, Ниш: Филозофски факултет у Нишу.
- Клајн 2002: Клајн, Иван. 2002. *Творба речи у савременом српском језику*, књига 1, Београд, Нови Сад: Институт за српски језик САНУ, Матица српска.
- Клајн 2003: Клајн, Иван. 2003. *Творба речи у савременом српском језику*, књига 2, Београд, Нови Сад: Институт за српски језик САНУ, Матица српска.
- Ковачевић 2019б: Ковачевић, Милош. 2019. *Како и зашто (не) писаши овако*, Нови Сад: Прометеј.
- Марковић, Вукић, Јанић 2020: Марковић, Јордана, Вукић, Маја, Јанић, Александра. 2020. *Правописна и друга језичка вежбања*, Ниш: Филозофски факултет у Нишу.
- Мразовић, Вукадиновић 2009: Mrazović, Pavica, Vukadinović, Zora. 2009. *Gramatika srpskog jezika za strance*, Sremski Karlovci, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Петровић, Гудурић 2010: Петровић, Драгољуб, Гудурић, Снежана. 2010. *Фонологија српскога језика*, Београд, Институт за српски језик САНУ, Београдска књига, Нови Сад: Матица српска.
- Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019: Пешикан, Митар, Јерковић, Јован, Пижурица, Мато. 2019. *Правопис српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Стевановић 1981: Стевановић, Михаило. 1981. *Савремени српскохрватски језик*, књ. I, Београд: Научна књига.
- Пипер, Клајн 2013: Пипер, Предраг, Клајн, Иван. 2013. *Нормативна граматика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.

9. ДУБЛЕТИ МЕЂУ (НОВИЈИМ) АНГЛИЦИЗМИМА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Ово поглавље посвећено је дублетима међу именичким, придевским и глаголским (новијим) англицизмима у српском језику. Циљ нам је да покажемо подгрупе англицизама у којима се очекује јављање конкурентних вокала, консонаната, вокалских група, суфикса и сл., те да укажемо на тенденције ка избору једног члана из конкретног дублетног пара на основу података из *Српског мрежног корпуса (srWaC)* и *Корпуса јавног дискурса Републике Србије (PDRS)*.

Кључни термини: *дублетност, новији англицизми, вокали, вокалске групе, сугласници, сугласничке групе, писање ј, завршетак -инг, суфикси.*

Термином *дублет* именује се „реч која се јавља у два гласовна, акценатска, графичка или морфолошка лика“, а могу се поделити на правописне, фонетске, акценатске, морфолошке, творбене (Ђорић 2007: 66). Важност неговања дублета истиче Валентина Илић (2019: 197) и сматра да је од значаја „истовремено пратити њихова дијахронијска, дијатопијска, фреквенцијска, стилска и семантичка разилажења, која, у складу са принципом језичке економије, могу бити путоказ ка редукцији сувишног броја дублетизама у књижевном језику, који, ако њима обилује, противречи својој сврси“. Као начин за смањивање броја дублета, Божо Ђорић (2005: 286–287) види и „значајан допринос унификацији и осавремењавању лексичке норме“.

Да бисмо показали разноврсност досадашњих истраживања дублета у српском језику, издвајамо следећа: фонолошким, морфолошким и семантичким дублетима у Вуковом Рјечнику бавио се Јован Кашећ (1972); акценатским дублетима бавили су се Милорад Дешић (2006) и Јелица Јокановић-Михајлов (2007); преглед и анализу морфолошких глаголских дублета од презентске и инфинитивне основе даје Милан Стакић (2015; 2018); обличким дублетима у падежној парадигми бавиле су се Димка Сааведра (1999) и Бранкица Чигоја (1991); дублетима у творби речи бавили су се Милан Стакић (1996) и Јелисавета Милојевић (1997); док се статусом дублета у речнику актуелног *Правовиса српскога језика* бавила Валентина Илић (2019; 2022).

Наравно, дублети се не везују само за лексику словенског порекла (попут *ујушро* и *ујушру*), већ се јављају и у паровима речи страног порекла (попут *џижама* и *џицама*). Енглески језик данас се сматра општим заједничким језиком и одомаћеним страним језиком (в. Прћић и др., 2021: 9), те су бројни новији англицизми присутни у различитим областима, међу којима су и: наука, информационе технологије, друштво, култура, популарна култура, спорт, начин живота и слободно време (в. Прћић и др., 2021: 27–29). С обзиром на број новијих англицизама и на могућност њихове адаптације према изворном изговору и/или изворном начину писања, очекивано је да постоје и дублетни англицизми. Такви су, на пример, следећи парови примера: *анџиејц* и *анџиејцинџ*, *ајлодоваџи* и *ајлоудоваџи*, *барбекју* и *барбикју*, *беби* и *бејби*, *џанџ* и *џенџ*.

Када постоје дублетне форме, обично се оба облика сматрају подједнако прихватљивим (ако један облик није посебно издвојен), али то не значи да се у пракси подједнако употребљавају, нити да ће се у дужем периоду паралелно употребљавати имајући у виду појаву језичке економије (Јанић Митић 2025а: 138). Као што смо поменули, ретки су случајеви троумљења, односно јављања три слична и правописно прихватљива облика попут *џазл*, *џазла* и *џузла* (енгл. *(jigsaw) puzzle*) или чак четири, када се укрсте дублети у вези са писањем вокала (на пример, *а/е*) и консонаната (*с/з*): *џрајмерис*, *џрајмериз*, *џрајмарис* и *џрајмариз* (енгл. *primaries*). У литератури се јавља мишљење да се у писању (компјутерских) англицизама употребљава изворно или произвољно писање (в. Јањић 2022: 219), али су се свакако при избору дублетних форми издвојиле јасне тенденције у избору једног члана из пара са конкретним карактеристикама, углавном према изворном

изговору, а не према писању модела из енглеског (тенденције на примеру студената филолошке оријентације в. у Јанић Митић 2025а).

Као два „техничка принципа“ преношења енглеских речи у српски језик ћириличним писмом Тиртова (2017: 284) издваја транслитерацију и транскрипцију, уз закључак да је међу англицизмима преовлађавала транслитерација, а да је данас ипак чешћа транскрипција. Транслитерација англицизама видљива је у примерима попут *камџ, менаџментџ*, а транскрипција у примерима попут *кеш, рејер*. У *Српском речнику новијих анџлицизама* јасно је наведено да начин писања у енглеском језику не треба да утиче на писање англицизама у српском језику (в. Прћић и др., 2021: 18). Такође, у *Правопису српскоџа језика*⁵⁶ наглашено је да „на основу само писаног или само изговорног облика неке речи није увек могуће са сигурношћу знати како ће се она и изговарати, односно писати“ (Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019: 187).

Бавећи се променама у правопису, Брборић (2019: 55) сматра да „српски правопис, када се осврнемо у последња два века, имао је свој континуитет[,] који је био природан“, као и да правописни речници „морају пратити савремени развој друштва“ (Брборић 2015: 153), што би свакако морало обухватати и новије англицизме и системска решења која би допринела доследности и смањењу недоумица у њиховом писању. Као што наводе Чорболоковић и Гаврановић (2024а: 9), „pravopis nije zatvoren sistem i promene u pravopisu treba da prate promene u jeziku i potrebe korisnika“.⁵⁷

Податке из одабраних истраживања о (новијим) англицизмима и њиховој употреби издвајамо у наставку. На пример, Олга Панић Кавгић (2006: 92) наглашава да употреба англицизама „nikako automatski ne povlači sa sobom narušavanje principa kooperativnosti i postavki teorije relevantnosti, i da postoje mnoge pozajmljenice iz engleskog jezika koje čitaoci koriste i na adekvatan način razumeju“. На тенденцију „експресивизације значења чешће с пејоративним призвуком и негативном конотацијом, него позитивном“ указује Лазић Коњик (2021: 69). Што се тиче употребе англицизама, важно је питање оправданости. Према Твртку Прћићу (2019: 129–134), петостепену скалу оправданости англицизама

⁵⁶ Основна правила транскрипције речи из енглеског језика дата су у *Правопису српскоџа језика* (Пешикан, Јерковић, Пижурица, 2019: 186–194), а специфичностима транскрипције нећемо се поново бавити у овом поглављу.

⁵⁷ На неке неуједначености, недоследности и техничке непрецизности у *Правопису српскоџа језика* из 2010. године указала је Маја Вукић (2010), при чему је издвојила и англицизме попут *имејл-адреса* и *интернет адреса*, те *шок-шоу* и *лајвшоу* (2010: 129), за које би требало да важи исти принцип писања (са цртицом, састављено или растављено).

чине: сасвим неоправдани, неоправдани, условно оправдани, оправдани и сасвим оправдани англицизми. У вези са тим, Соња Филиповић (2006: 58) као факторе оправданости употребе англицизама истиче њихову иновативност, заменљивост и креативност, а моносемизацију као основну тенденцију при позајмљивању лексема.

Јанић и Стаменковић (2022: 112) приметили су да се „српски језик (поготово у медијима) последњих деценија на различите начине отворио на неселективан и надасве површан пријем елемената енглеског језика, при чему доминира уплив енглеске лексике у српски језик“, а Галина Тиртова (2017: 283) прихватање англицизама у језику види „као резултат тежње језика ка семантичкој и структурној компактности“. Имајући у виду да су истраживања англицизама актуелна тема, у фусноти наводимо одабрана истраживања да бисмо показали њихову разноврсност.⁵⁸

У истраживању тенденција у избору дублетних англицизама код студената филолошке оријентације Филозофског факултета у Нишу (Јанић Митић 2025а: 149), показало се да се доминантно опредељују за облике који су у складу са изворним начином изговора у енглеском језику, а не у складу са изворним начином писања. Од конкретних тенденција издвајамо следеће:

1) при избору вокала *a/e* и *e/u* у англицизмима, испитаници се опредељују за писање *џенџ*, *барбикју*, *дешборд* итд.;

2) тенденцију ка употреби *j* у примерима попут *бејзбол*, *јуџијуб*, *бејби*;

3) употреба облика са *-инџ*, а не без њега – попут *банџиџамџинџ*, *ауџсорсинџ*, *асџроџурфинџ*, *фејслифџинџ*;

4) избор једног од два конкурента суфикса, и то у смеру ка: *-аџи* (*џуџлаџи*, *изблендаџи*), *-оваџи* (*ауџоваџи се*, *блендоваџи*), *-ираџи* (*чекираџи*).

Грађа коју користимо у овом поглављу ексцерпирана је из *Српског речника новијих англицизама* (Прћић и др., 2021)⁵⁹ и подразумева

⁵⁸ Твртко Прћић (2000; 2004), Марина Катић (2003), Соња Филиповић (2006), Бранкица Бојовић (2010), Биљана Мишић Илић и Весна Лопичић (2011), Биљана Мишић Илић (2011), Надежда Силашки (2012), Слободан Новокмет (2012), Мира Милић (2013), Марија Боранијашевић (2017, 2018), Душан Стаменковић и Милош Тасић (2020), Јована Јовановић (2021), Јелена Спасић (2021), Марта Величковић и Александра Јанић (2023а, 2023б; 2023в).

⁵⁹ У *Правовијесу српскога језика* (из 2019. и у другим издањима) иначе постоје случајеви где се код једног дублетног облика истиче да је бољи од другог, а такве напомене биле би корисне и у *Српском речнику новијих англицизама* (2021), па ћемо се потрудити да у овом поглављу укажемо на (тренутне) тенденције у корпусима.

тамо наведене дублетне облике новијих англицизама, међу којима је највише именица, има и глагола, а најмање је (непроменљивих) придева. У даљем тексту наводимо свих 77 парова дублетних облика азбучним редом, при чему је и у појединачним паровима поштован азбучни редослед, а у загради су издвојени изворни начини писања енглеских⁶⁰ модела:

аква-аеробик/акваробик (енгл. *aqua aerobics*), аксесоар/асесоар (енгл. *accessory*⁶¹), алијен/ејлијен (енгл. *alien*), антиејџ/антиејџинг (енгл. *anti-ageing/anti-age*), ајлоговајти/ајлоуговајти (енгл. *upload*), астротурф/астротурфинг (енгл. *astroturfing*), аутирајти/аутовајти се (енгл. *out* од *come out*), аутсорс/аутсорсинг (енгл. *outsourcing*), банџи-џамп/банџиџампинг (енгл. *bungee jumping*), барбекју/барбекју (енгл. *barbecue*), бачелор/бечелор (енгл. *bachelor*), беби/бејби (енгл. *baby*), безбол/бејзбол (енгл. *baseball*), бек/бекинг (енгл. *backing*), бекенд/бекхенд (енгл. *backhand*), биоинжењеринг/биоинжињеринг (енгл. *bioengineering*), блендирајти/блендовајти (енгл. *blend*), брејкденс/брејкденсинг (енгл. *breakdance/breakdancing*), ван/вен (енгл. *van*), видео-рекордер/видео-рикордер (енгл. *video recorder*), виртуалан/виртуелан (енгл. *virtual*), ганг/џенг (енгл. *gang*), џаџет/џеџет (енгл. *gadget*), џуглајти/џугловајти (енгл. *google*), даунлоговајти/даунлоуговајти (енгл. *download*), дашборд/дешборд (енгл. *dashboard*), диверзификација/диверсификација (енгл. *diversification*), диспензер/диспенсер (енгл. *dispenser*), дој/гоуј (енгл. *dope*), ђакузи/џакузи (енгл. *Jacuzzi*), изблендајти/изблендирајти (енгл. *blend*), имплант/имплантајти (енгл. *implant*), инжењеринг/инжињеринг (енгл. *engineering*), инфоџрафик/инфоџрафика (енгл. *infographic*), јутјуб/јуџуб (енгл. *YouTube*), картриџ/кертриџ (енгл. *cartridge*), квадкоптер/квадрикоптер (енгл. *quadcopter/quadricopter*), квотербек/квојтербек (енгл. *quarterback*), конвертер/конвертор (енгл. *converter/convertor*), креширајти/крешовајти (енгл. *crash*), курсор/курсор (енгл. *cursor*), мерчендајзер/мерчендајзер (енгл. *merchandise*),

⁶⁰ С обзиром на то да анализирана лексика припада новијим англицизмима, њихов дублетни статус наведен је према Српском речнику новијих англицизама (2021), односно према извору из кога су ексцерпирани примери. Посматрајући писање енглеских модела, само код 6,5% ексцерпираних примера постоји дублетност и у енглеском: *anti-age(e)ing* и *anti-age*, *breakdance* и *breakdancing*, *quadcopter* и *quadricopter*, *converter* и *convertor*, *facelift* и *facelifting*. Сматрамо од значаја да напоменемо да у Српском речнику новијих англицизама (2021) као примери дублета издвајају и они попут *џакузи* и *ђакузи*, *картриџ* и *кертриџ*, који немају дублетни статус у *Правопису српскога језика* (из 2019. и у другим издањима).

⁶¹ У Српском речнику новијих англицизама напоменуто је следеће: „izgovoreno kao da je fr. *accessoire*” (Прћић и др., 2021: 51).

мјуџоваџи/муџоваџи (енгл. *mute*), нуд/њуџ (енгл. *nude*), официја-лан/официјелан (енгл. *official*), ѓранк/ѓренк (енгл. *prank*), рандом/рендом (енгл. *random*), рансомвер/ренсомвер (енгл. *ransomware*), ребрендинѓ/рибрендинѓ (енгл. *rebranding*), ребуџо-ваџи/рибуџоваџи (енгл. *reboot*), релакс/рилакс (енгл. *relaxing*), реселер/писелер (енгл. *reseller*), рефрешоваџи/рифрешоваџи (енгл. *refresh*), сабвуфер/субвуфер (енгл. *subwoofer*), сајбербулиинѓ/сајбербулинѓ (енгл. *cyberbullying*), сајбер-мандеј/сајбермандеј (енгл. *Cyber Monday*), сај-фај/сѓи-фи (енгл. *sci-fi*), сасѓенс/сусѓенс (енгл. *suspense*), саундѓпрак/са-ундѓпрек (енгл. *soundtrack*), серѓификаѓ/церѓификаѓ (енгл. *certificate*), синѓесајзер/синѓисајзер (енгл. *synthesizer*), скамоваџи/скемоваџи (енгл. *scam*), сѓам/сѓем (енгл. *squat*), сѓоксмен/сѓоуксмен (енгл. *spokesman*), сѓѓалковаџи/сѓѓоковаџи (енгл. *stalk*), сурфаџи/сурфоваџи (енгл. *surf*), ѓјубинѓ/ѓубинѓ (енгл. *tubing*), ѓрансѓланѓ/ѓрансѓланѓѓѓѓ (енгл. *transplant*), ѓренчкоѓ/ѓренчкоѓѓ (енгл. *trench coat*), фејслифѓ/фејслифѓинѓ (енгл. *facelift/facelifting*), флаѓоваџи/флеѓо-ваџи (енгл. *flag*), фриклајмбинѓ/фриклајминѓ (енгл. *free climbing*), хаш-ѓаѓ/хеѓѓѓѓѓѓ (енгл. *hashtag*), хоумбанкинѓ/хоумбенкинѓ (енгл. *home banking*), чаѓ/чеѓѓ (енгл. *chat*), чекираѓѓ/чековаџи (енгл. *check (in)*), че-ленѓ/челинѓ (енгл. *challenge*).

Фреквентност употребе дублетних англицизама посматрали смо с обзиром на тип разлике међу члановима дублетних парова. Издвајамо следеће типове разлика: 1) разлика у једном вокалу; 2) разлика у једном консонанту; 3) разлика у суфиксу; 4) разлика у (не)употреби завршетка *-инѓ*, 5) разлика у једном слогу и 6) разлика у (не)употреби цртице. Ипак, у наведеним подгрупама бројност дублетних парова није уједначена.

Разлике у једном вокалу. Када се дублетни англицизми разликују у једном вокалу, издвајамо следеће могућности у вези са вокалима који се разликују: *е : а*, *е : и*, *оу : о*, *е : о*, *а : у*. Такође, могуће је да у једном члану дублетног пара постоји вокал, а у другом не, што илуструјемо од-носом *а : ѓ* и *и : ѓ*.

Е : А. Што се тиче конкурентног јављања *е* и *а* у дублетним англицизмима, издвојили смо следеће парове: *бечелор* и *бачелор* (енгл. *bachelor*), *вен* и *ван*⁶² (енгл. *van*), *вирѓуелан* и *вирѓуалан* (енгл. *virtual*), *ѓенѓ* и *ѓанѓ* (енгл. *gang*), *ѓеѓѓѓѓ* и *ѓаѓѓѓѓ* (енгл. *gadget*), *ѓешборѓ* и *ѓашборѓ* (енгл. *dashboard*), *керѓриѓѓ* и *карѓриѓѓ* (енгл. *cartridge*), *м-бенкинѓ* и

⁶² Због хомоморфизма именичког англицизма *ван* и предлога *ван*, поменути англицизам нисмо претраживали у корпусима.

м-банкинџ (енгл. *m-banking*), мерчендајзер и мерчандајзер (енгл. *merchandiser*), официјелан и официјалан (енгл. *official*), ѓренк и ѓранк (енгл. *prank*), рендом и рандом (енгл. *random*), ренсомвер и рансомвер (енгл. *ransomware*), саундџрек и саундџрак (енгл. *soundtrack*), скемер и скамер (енгл. *scatter*), скемоваш и скамоваш (енгл. *scam*), сѓем и сѓам (енгл. *spat*), хешѓеџ и хашѓаџ (енгл. *hashtag*), хоумбенкинџ и хоум-банкинџ (енгл. *home banking*), флаџоваш и флаџоваш (енгл. *flag*), чеѓ и чаѓ (енгл. *chat*), чеѓоваш и чаѓоваш (енгл. *chat*), чеѓрум и чаѓрум (енгл. *chat room*).

У Табели 1 наводимо апсолутне бројеве јављања дублетних англицизама у Српском мрежном корѓусу и у Корѓусу јавноџ дискурса Републике Србије, а изражавамо их и процентуално и приказујемо и средњу процентуалну вредност у оба корпуса. Фреквентнији чланови дублетних парова осенчени су у овој табели и у наредним табелама ради лакшег уочавања тенденција.

Дублетни пар	Српски мрежни корѓус (srWaC)		Корѓус јавноџ дискурса Републике Србије (PDRS)		Просечни проценти	
бечелор : бачелор	74	61	39	28	56,5%	43,5%
	55%	45%	58%	42%		
вирѓуелан : вирѓуалан	11.156	2328	14.104	1448	87%	13%
	83%	17%	91%	9%		
џенџ : џанџ	39	346	70	673	9,5%	90,5%
	10%	90%	9%	91%		
џеѓеѓ : џаѓеѓ	959	219	509	130	80,5%	19,5%
	81%	19%	80%	20%		
	0	0	0	0	0%	0%

<i>дешборд : дашборд</i>	0%	0%	0%	0%		
<i>керџриц : карџриц</i>	1079	146	361	63	86,5%	13,5%
	88%	12%	85%	15%		
<i>м-бенкинџ : м-банкинџ</i>	0	12	0	113	0%	100%
	0%	100%	0%	100%		
<i>мерчендајзер : мерчандајзер</i>	16	5	10	5	71,5%	28,5%
	76%	24%	67%	33%		
<i>официјелан : официјалан</i>	2266	826	1131	425	73%	27%
	73%	27%	73%	27%		
<i>џренк : џранк</i>	15	8	40	6	76%	24%
	65%	35%	87%	13%		
<i>рендом : рандом</i>	63	616	46	711	7,5%	92,5%
	9%	91%	6%	94%		
<i>ренсомвер : рансомвер</i>	0	0	174	218	22%	28%
	0%	0%	44%	56%		
<i>саундџрек : саундџрак</i>	114	14	118	6	92%	8%
	89%	11%	95%	5%		
<i>скемер : скамер</i>	0	0	1	1	25%	25%

	0%	0%	50%	50%		
скемовайи : скамовайи	0	0	0	0	0%	0%
	0%	0%	0%	0%		
сїем : сїам	160	3162	78	2262	4%	96%
	5%	95%	3%	97%		
флежовайи : флажовайи	0	1	1	1	25%	75%
	0%	100%	50%	50%		
хешїеџ : хашїаџ	8	63	426	225	38%	62%
	11%	89%	65%	35%		
хоумбенкинџ : хоумбанкинџ	0	0	0	0	0%	0%
	0%	0%	0%	0%		
чешї : чайшї	1032	111	1424	84	92%	8%
	90%	10%	94%	6%		
чешїовайи : чайшїовайи	305	18	115	11	92,5%	7,5%
	94%	6%	91%	9%		
чешїрум : чайшїрум	1	0	0	0	50%	0%
	100%	0%	0%	0%		

Табела 1: Приказ фреквентности и процентуалне заступљености дублетних новијих англицизама са вокалом *e/a* у одабраним корпусима српског језика

Што се тиче дублетних англицизама са вокалом *е* или *а* у одабра-ним корпусима (в. Табелу 1), уочава се тенденција ка чешћој употреби англицизама са *е*, дакле, према начину изговора енглеских модела. Тен-денција ка *а*, односно ка варијанти англицизама усклађених према пи-сању енглеског модела, видљива је у следећим примерима у једном корпусу или у оба корпуса: *рангом*, *рансомвер* (*PDRS*), *хашџаџ* (*srWaC*), *џанџ*, *м-банкинџ*, *рансомвер*, *сџам* (*srWaC* и *PDRS*). Иста доминантна тен-денција ка дублетним англицизмима са *е* показала се и у истраживању код студената филолошке оријентације (Јанић Митић 2025а: 144), где су изузеци ка англицизмима који садрже *а* били само код следећих при-мера: *официјалан*, *сџам*, *бachelor* и *ван* (уп. *official*, *spat*, *bachelor*, *van*). С обзиром на то да се ради о новијим англицизмима, напомињемо да у оба корпуса или само у једном није било потврда за примере попут *гешборг* и *дашборг*, *ренсомвер* и *рансомвер*, *скамер* и *скемер*, *скемоваџи* и *скамо-ваџи*, *хоумбенкинџ* и *хоумбанкинџ*, *флеџоваџи*, *чеџрум* и *чаџрум*.

Е : И. Када су у питању дублетни англицизми који садрже вокал *е* или *и*, из грађе смо издвојили следеће: *барбекју* и *барбикју* (енгл. *barbecue*), *биоинжењеринџ* и *биоинжињеринџ* (енгл. *bioengineering*), *ви-део-рекордер* и *видео-рикордер* (енгл. *video recorder*), *инжењеринџ* и *инжињеринџ* (енгл. *engineering*), *мем* и *мим* (енгл. *mete*), *ребрендинџ* и *рибрендинџ* (енгл. *rebranding*), *ребуџоваџи* и *рибуџоваџи* (енгл. *reboot*), *релакс* и *рилакс* (енгл. *relaxing*), *рефрешоваџи* и *рифрешоваџи* (енгл. *refresh*), *реселер* и *риселер* (енгл. *reseller*), *реџернер* и *риџернер* (енгл. *returner*), *синџесајзер* и *синџисајзер* (енгл. *synthesizer*), *челенџ* и *челинџ* (енгл. *challenge*).

У Табели 2 дајемо податке о апсолутној фреквентности и про-центуалној заступљености дублета са *е* и *и* у коришћеним корпусима, као и просечне процентуалне податке.

Дублетни пар	Српски мрежни корпус (srWaC)		Корпус јавног дискурса Републике Србије (PDRS)		Просечни проценти	
<i>барбекју</i> : <i>барбикју</i>	5	5	4	1	65%	35%
	50%	50%	80%	20%		

<i>биоинжење-ринџ :</i> <i>биоинжиње-ринџ</i>	97	15	110	13	88%	12%
	87%	13%	89%	11%		
<i>видео-рекордер :</i> <i>видео-рикордер</i>	39	36	26	19	55%	45%
	52%	48%	58%	42%		
<i>инжењеринџ :</i> <i>инжињеринџ</i>	5428	635	4130	380	91%	9%
	90%	10%	92%	8%		
<i>мем : мим</i>	797	342	216	1146	43%	57%
	70%	30%	16%	84%		
<i>ребрендинџ :</i> <i>рибрендинџ</i>	30	3	54	25	79,5%	20,5%
	91%	9%	68%	32%		
<i>ребуџоваџи :</i> <i>рибуџоваџи</i>	7	2	8	4	72,5%	27,5%
	78%	22%	67%	33%		
<i>релакс : рилакс</i>	198	0	232	0	100%	0%
	100%	0%	100%	0%		
<i>рефрешоваџи :</i> <i>рифрешоваџи</i>	1	2	0	3	16,5%	83,5%
	33%	67%	0%	100%		
<i>реселер :</i> <i>риселер</i>	14	2	7	35	52,25%	47,75%
	87,5%	12,5%	17%	83%		

<i>реџернер :</i> <i>риџернер</i>	12	5	2	11	43%	57%
	71%	29%	15%	85%		
<i>синџесајзер :</i> <i>синџисајзер</i>	16	293	7	204	4%	96%
	5%	95%	3%	97%		
<i>челенџ : челинџ</i>	480	30	341	32	92,5%	7,5%
	94%	6%	91%	9%		

Табела 2: Приказ фреквентности и процентуалне заступљености дублетних новијих англицизама са вокалом *е/и* у одабраним корпусима српског језика

Тенденције у оба корпуса доминантно су ишле у смеру ка истом англицизму, осим у дублетним паровима *мем-мим* и *реселер-риселер*. Што се тиче разлике у вези са употребом вокала *е* и *и* у анализираним паровима дублетних англицизама, издвојила се тенденција ка англицизмима који садрже *е*, што се подудара са енглеским начином писања. Тенденција ка *и* се у оба корпуса уочава у англицизмима *рифрешоваџи* и *синџисајзер*. У овој групи примера дублетних англицизама и испитаници су се при одабиру начина писања у српском више колебали између оригиналног изговора и писања у енглеском језику, а просечно (58,5%) ипак иду у корист англицизама са вокалом *е* (в. Јанић Митић 2025а: 144).

ОУ : О. Вокалска група *оу* јавља се алтернативно са вокалом *о* у следећим дублетним англицизмима: *ајлоудоваџи* и *ајлодоваџи* (енгл. *upload*), *даунлоудоваџи* и *даунлодоваџи* (енгл. *download*), *даунлоудер* и *доунлодер* (енгл. *downloader*), *лоудоваџи* и *лодоваџи* (енгл. *load*), *сјоуксмен* и *сјоксмен* (енгл. *spokesman*), *џренчкоуџи* и *џренчкоџи* (енгл. *trench coat*).

Податке о фреквентности дублетних англицизама са вокалском групом *оу* и вокалом *о* по фреквентности у корпусима и према процентуалној заступљености дајемо у Табели 3.

Дублетни пар	Српски мрежни корпус (srWaC)		Корпус јавног дискурса Републике Србије (PDRS)		Просечни проценти	
<i>ајлоудоваџи</i> : <i>ајлодоваџи</i>	454	17	96	8	94%	6%
	96%	4%	92%	8%		
<i>даунлоудоваџи</i> : <i>даунлодоваџи</i>	62	239	11	19	29%	71%
	21%	79%	37%	63%		
<i>даунлоудер</i> : <i>даунлодер</i>	0	5	0	1	0%	100%
	0%	100%	0%	100%		
<i>лоудоваџи</i> : <i>лодоваџи</i>	2	2	2	1	58,5%	41,5%
	50%	50%	67%	33%		
<i>сјоуксмен</i> : <i>сјоксмен</i>	5	8	0	0	19%	31%
	38%	62%	0%	0%		
<i>џренчкоуџи</i> : <i>џренчкоџи</i>	0	14	0	5	0%	100%
	0%	100%	0%	100%		

Табела 3: Приказ фреквентности и процентуалне заступљености дублетних новијих англицизама са вокалском групом *оу* или вокалом *о* у одабраним корпусима српског језика

Наведени дублетни парови англицизама са вокалском групом *оу* или са вокалом *о* немају велику фреквентност у анализираним корпусима, али је у неким паровима у оба корпус видљива јасна тенденција ка дублету са *оу* (попут *ајлоудоваџи*), а у неким ка дублету са *о* (*даунлодоваџи*). Нема супротних тенденција у два анализирана корпуса. У истраживању са студентима филолошке оријентације Филозофског

факултета у Нишу испитаници су радије бирали облике са вокалском групом *оу* него са вокалом *о*, дакле, облике попут *ајлоуд*, *и́ренчкоуи́*, *сјоуксмен*, *даунлоуд*, што значи да су се водили изворним изговором (в. Јанић Митић 2025а: 145).

А : Ø, Е : О, А : У, И : Ø. У овом одељку прокоментарисаћемо избор дублетних облика који се разликују у (не)употреби следећих вокала, при чему је у грађи у неким случајевима био по један пар или су била два пара: *а : Ø, е : о, а : у, и : Ø*.

Што се тиче примера дублетних англицизама са *а* и без њега, доминирају примери са завршетком *-исџи* и *-исџиа*: *викиџедисџи* и *викиџедисџиа* (енгл. *Wikipedian*), *кликџивисџи* и *кликџивисџиа* (енгл. *clicktivist*), *лобисџи* и *лобисџиа* (енгл. *lobbyist*), *маџфин* и *маџфина* (енгл. *tuffin*), *џараџлајдерисџи* и *џараџлајдерисџиа* (енгл. уп. *paraglider*), *сџилисџи* и *сџилисџиа* (енгл. *stylist*), *суџермаџисџи* и *суџермаџисџиа* (енгл. *supermacist*), *фешнисџи* и *фешнисџиа* (енгл. *fashionista*). Однос *е/о* присутан је у пару *конверџер* и *конверџор* (енгл. *converter/convertor*), а *а/у* у паровима *сабскрајбоваџи* и *се* и *субскрајбоваџи* и *се* (енгл. *subscribe*), *сабвуџер* и *субвуџер* (енгл. *subwoofer*), *сасџенс* и *сусџенс* (енгл. *suspense*).

Податке о фреквентности наведених дублетних англицизама у корпусима и према процентуалној заступљености дајемо у Табели 4.

Дублетни пар	Срџски мрежни корџус (srWaC)		Корџус јавноџ дискурса Репџублике Србије (PDRS)		Просечни проценти	
<i>викиџедисџи</i> : <i>викиџедисџиа</i>	0	1	0	0	0%	50%
	0%	100%	0%	0%		
<i>кликџивисџи</i> : <i>кликџивисџиа</i>	0	0	0	0	0%	0%
	0%	0%	0%	0%		
<i>конверџер</i> : <i>конверџор</i>	405	903	196	1156	22,5%	77,5%
	31%	69%	14%	86%		

лобист̃ : лобист̃а	1718	807	2328	873	70,5%	29,5%
	68%	32%	73%	27%		
мафин : мафина	389	80	371	70	83,5%	16,5%
	83%	17%	84%	16%		
џараџлајде- рист̃ : џараџлајде- рист̃а	42	24	37	13	69%	31%
	64%	36%	74%	26%		
саввуфер : субвуфер	60	23	125	14	81%	19%
	72%	28%	90%	10%		
субскрајбо- ва̃и се : субскрајбо- ва̃и се	0	1	0	1	0%	100%
	0%	100%	0%	100%		
сас̃енс : сус̃енс	25	22	47	4	72,5%	27,5%
	53%	47%	92%	8%		
ст̃илист̃ : ст̃илист̃а	1117	584	475	340	62%	38%
	66%	34%	58%	42%		
су̃ермацис̃т̃ : су̃ермаци- ст̃а	0	0	0	0	0%	0%
	0%	0%	0%	0%		
фешнист̃ : фешнист̃а	0	0	0	0	0%	0%
	0%	0%	0%	0%		

Табела 4: Приказ фреквентности и процентуалне заступљености дублетних новијих англицизама са вокалима *a : ø, e : o, a : y, u : ø* у одабраним корпусима српског језика

Имајући у виду да су у питању новији англицизми, није чудно да се не јављају у корпусима или да имају ниску фреквентност, што је у Табели 4 посебно видљиво код следећих дублетних англицизама: *кликџи-висџи-кликџивисџа, сабскрајбовашџи се – субскрајбовашџи се, суџермаџисџи-суџермаџисџа, фешнисџи-фешнисџа*. Иако је у испитивању преференција студената филолошке оријентације био изједначен избор *o/e* у пару *конверџор-конверџер* (в. Јанић Митић 2025а: 145), у оба корпуса се показало да је фреквентнији облик *конверџор*. Што се тиче (не)употребе *a* у примерима попут *мафин(a), лобисџи(a), сџи-лисџи(a)*, подаци из корпуса показују да су фреквентнији облици без *a* (в. Табелу 4), што ипак узимамо с резервом будући да им се преклапају неки падежни облици (уп. генитив множине: *лобисџи-лобисџа, лобисџе-лобисџа*). У пару *савуџер-субвуџер* фреквентнији је први англицизам у оба корпуса, што се поклапа са тенденцијама које имају испитаници (в. Јанић Митић 2025а: 145).

Разлике у сугласницима. Када је у питању разлика у употреби сугласника (у најширем смислу термина), доминантно се може повезати са (не)писањем сонанта *j*, али неретко постоји конкурентност консонаната *s* и *z*, док су појединачни примери у вези са (не)употребом *k*, *x*, *b*, *p* и односом консонаната *ђ* и *џ*, те *s* и *ц*.

J : Ø. Када посматрамо (не)употребу сонанта *j* међу ексцерпираним конкурентним новијим англицизмима, издвајамо следеће парове примера: *бејџи* и *беџи*⁶³ (енгл. *baby*), *бејџигол* и *беџигол* (енгл. *baby-doll*), *бејџисџер* и *беџисџер* (енгл. *babysitter*), *бејзбол* и *безбол* (енгл. *baseball*), *јуџуџу* и *јуџуб* (енгл. *Youtube*), *мјуџоваџи* и *муџоваџи* (енгл. *mute*), *њуџ* (са јотовањем) и *нуд* (енгл. *nude*), *џуџубинџ* и *џубинџ* (енгл. *tubing*). У Табели 5 наводимо податке о њиховој фреквентности у коришћена два корпуса српског језика.

Дублетни пар	Српски мрежни корпус (srWaC)	Корпус јавног дискурса Републике Србије (PDRS)	Просечни проценти

⁶³ Придевску употребу англицизма *беџи* искључили смо из претраге корпуса због обличког подударања са дативом/локативом именице *беџа*.

<i>бејбидол :</i> <i>бебидол</i>	1	0	2	0	100%	0%
	100%	0%	100%	0%		
<i>бејбисиџер :</i> <i>бебисиџер</i>	24	27	6	59	28%	72%
	47%	53%	9%	91%		
<i>бејзбол :</i> <i>безбол</i>	1116	113	923	43	93,5%	6,5%
	91%	9%	96%	4%		
<i>Јуџјуб :</i> <i>Јуџуб</i>	2354	46	5818	64	98,5%	1,5%
	98%	2%	99%	1%		
<i>мјуџоваџи :</i> <i>муџоваџи</i>	0	1	10	1	45,5%	54,5%
	0%	100%	91%	9%		
<i>њуд :</i> <i>нуд</i>	1	1	10	1	70,5%	29,5%
	50%	50%	91%	9%		
<i>џјубинџ :</i> <i>џубинџ</i>	33	26	89	34	64%	36%
	56%	44%	72%	28%		

Табела 5: Приказ фреквентности и процентуалне заступљености дублетних новијих англицизама са *ј* и без њега у одабраним корпусима српског језика

Иако за неке дублетне парове нема много потврда у корпусима, у оба корпуса приметна је тенденција ка употреби англицизама са *ј*. Поменута тенденција посебно је видљива код англицизама *бејзбол* и *Јуџјуб*. Добијени резултати су у складу са испитивањем тенденција у популацији студената филолошке оријентације Филозофског факултета у

Нишу, где су испитаници доследно бирали дублетне облике који садрже *j* (уп. Јанић Митић 2025а: 146).

С : З, К : Ø, Х : Ø, Б : Ø, Р : Ø, Ђ : Ц, С : Ц. Што се тиче односа датих сугласника међу дублетним англицизмима, прво ћемо их илустровати примерима:

Б : Ø: *фриклајмбин̄* и *фриклајмин̄* (енгл. *free climbing*);

Г : К: *реџруџер* и *рекруџер* (енгл. *recruiter*);

Ђ : Ц: *ђакузи* и *џакузи* (енгл. *Jacuzzi*);

З : С: *диверзификација* и *диверсификација* (енгл. *diversification*), *дисџензер* и *дисџенсер* (енгл. *dispenser*), *курзор* и *курсор* (енгл. *cursor*);

К : Ø: *аксесоар* и *асесоар* (енгл. *accessory*);

Р : Ø: *кворџербек* и *квоџербек*;

С : Ц: *серџификаџи* и *џерџификаџи* (енгл. *certificate*);

Х : Ø: *бекхенд* и *бекенд* (енгл. *backhand*).

У Табели 6 наводимо податке о њиховој фреквентности у коришћена два корпуса српског језика.

Дублетни пар	Српски мрежни корпус (srWaC)		Корпус јавног дискурса Републике Србије (PDRS)		Просечни проценти	
аксесоар : асесоар	567	282	836	165	75,5%	24,5%
	67%	33%	84%	16%		
бекхенд : бекенд	536	49	498	0	96%	4%
	92%	8%	100%	0%		
диверзификација : диверсификација	277	476	1114	1306	41,5%	58,5%
	37%	63%	46%	54%		
	28	10	107	12	82%	18%

<i>дисѣнзер : дисѣнсер</i>	74%	26%	90%	10%		
<i>ђакузи : цакузи</i>	812	117	1121	88	90%	10%
	87%	13%	93%	7%		
<i>кворѣербек : квоѣербек</i>	35	453	2	257	4%	96%
	7%	93%	1%	99%		
<i>курзор : курсор</i>	92	861	33	585	7,5%	92,5%
	10%	90%	5%	95%		
<i>реѣруѣер : рекруѣер</i>	33	2	292	8	95,5%	4,5%
	94%	6%	97%	3%		
<i>серѣификаѣ : церѣификаѣ</i>	15.826	984	29.136	995	95,5%	4,5%
	94%	6%	97%	3%		
<i>фриклајмбинѣ : фриклајминѣ</i>	2	1	1	0	83,5%	16,5%
	67%	33%	100%	0		

Табела 6: Приказ фреквентности и процентуалне заступљености дублетних новијих англицизама са разликама у консонанту у одабраним корпусима српског језика

У Табели 6 види се да у оба корпуса постоје тенденције ка истим члановима дублетних парова. Осим у пару *кворѣербек-квоѣербек*, при поређењу дублетних англицизама који садрже сугласнике попут *к*, *х*, *б*, са једне стране, и дублетних англицизама у којима ти сугласници изостају, са друге стране, показало се да су фреквентнији англицизми који садрже поменуте сугласнике. Поменути избор је у складу са постојањем одговарајућег сугласника у изворном начину писања у енглеском (уп.

accessory, backhand, free climbing). Наведена тендеција је у испитивању студената филолошке оријентације била доследна, чак и у случају англицизма *кворџербек* (в. Јанић Митић 2025а: 146). Осим у примеру случају англицизма *дисџензер*, у корпусима је уочљива тенденција ка англицизмима са *с* (уместо са *з* или *џ*), а студенти филолошке оријентације доследно бирају англицизме са *с* (в. Јанић Митић 2025а: 146). Што се тиче односа *ђ* и *џ* у англицизмима *ђакузи-џакузи*, и у корпусима и по избору испитаника (в. Јанић Митић 2025а: 146) доминира облик са *ђ* (изнад 86%), што показује да се усталио облик који се у *Правопису српскога језика* (2019: 308) не наводи као прихватљиво.

Разлике у суфиксу. Када се пореде дублетни облици међу глаголима, конкурентни суфикси могу бити *-оваџи* и *-ираџи*, *-оваџи* и *-аџи*, као и *-ираџи* и *-аџи*. У наставку наводимо дублетне парове који садрже поменуте суфиксе.

Конкурентност суфикса *-оваџи* и *-ираџи*: *ауџоваџи се* и *ауџираџи се*, *блендоваџи* : *блендираџи*, *крешоваџи* : *крешираџи*, *чековаџи* : *чекираџи*.

Конкурентност суфикса *-оваџи* и *-аџи*: *џуџловаџи* : *џуџлаџи*, *сурфоваџи* : *сурфаџи*.

Конкурентност суфикса *-ираџи* и *-аџи*: *изблендираџи* : *изблендаџи*.

Разлика у (не)употреби суфикса *-аџ* видљива је у дублетним паровима *имџланџаџи* и *имџланџи*, те *џрансџланџаџи* и *џрансџланџи*.

У Табели 7 наводимо податке о њиховој фреквентности у коришћена два корпуса српског језика.

Дублетни пар	Српски мрежни корпус (srWaC)		Корпус јавног дискурса Републике Србије (PDRS)		Просечни проценти	
<i>ауџоваџи се</i> : <i>ауџираџи се</i>	25	4	125	2	92%	8%
	86%	14%	98%	2%		
<i>блендоваџи</i> : <i>блендираџи</i>	9	55	34	48	27,5%	72,5%
	14%	86%	41%	59%		

<i>џуџловаџи :</i> <i>џуџлаџи</i>	54	469	52	527	9,5%	90,5%
	10%	90%	9%	91%		
<i>избленди- раџи :</i> <i>изблендаџи</i>	40	25	80	68	58%	42%
	62%	38%	54%	46%		
<i>имџланџаџи :</i> <i>имџланџи</i>	1084	1441	1998	3147	41%	59%
	43%	57%	39%	61%		
<i>крешоваџи :</i> <i>креџираџи</i>	2	2	0	1	25%	75%
	50%	50%	0%	100%		
<i>сурфоваџи :</i> <i>сурфаџи</i>	1475	192	1	34	45,5%	54,5%
	88%	12%	3%	97%		
<i>џрансџлан- џаџи :</i> <i>џрансџланџи</i>	92	103	282	89	61,5%	38,5%
	47%	53%	76%	24%		
<i>чековаџи :</i> <i>чеџираџи</i>	51	875	56	1159	5,5%	94,5%
	6%	94%	5%	95%		

Табела 7: Приказ фреквентности и процентуалне заступљености дублетних новијих англицизама са различитим суфиксима у одабраним корпусима српског језика

Осим у примерима *џрансџланџаџи*–*џрансџланџи* и *сурфоваџи*–*сурфоваџи*, у оба корпуса исте су тенденције ка фреквентнијем члану дублетног пара. За разлику од пара *џрансџланџаџи*–*џрансџланџи*, у пару *имџланџаџи*–*имџланџи* постоји тенденција ка краћој форми. При испитивању студентске популације, показало се да у оба случаја теже краћој

форми (в. Јанић Митић 2025а: 147). Такође, у корпусима је видљива тенденција ка англицизмима са суфиксом *-ираџи* (осим у пару *ауџоваџи се* – *ауџираџи се*), а тенденција ка суфиксу *-аџи* постоји у примеру *џуџлаџи*. Када је у питању избор студената филолошке оријентације, давали су предност глаголима са *-оваџи* када су имали дублетне облике, а другим суфиксима када им је суфикс *-ираџи* конкурентан (в. Јанић Митић 2025а: 147).

Разлике у (не)употреби завршетка *-инг*. (Не)постојање завршетка *-инг* издвојило се као разлика у следећим дублетним паровима: *анџиејџинг* и *анџиејџ*, *асџроџурфинг* и *асџроџурф*, *ауџсорсинг* и *ауџсорс*, *банџиџамџинг* и *банџиџамџ*, *брејкденсинг* и *брејкденс*, *фејслифџинг* и *фејслифџ*. У Табели 8 наводимо податке о њиховој фреквентности у коришћена два корпуса српског језика.

Дублетни пар	Српски мрежни корпус (srWaC)		Корпус јавног дискурса Републике Србије (PDRS)		Просечни проценти	
<i>анџиејџинг</i> : <i>анџиејџ</i>	54	44	85	61	56,5%	43,5%
	55%	45%	58%	42%		
<i>асџроџурфинг</i> : <i>асџроџурф</i>	0	1	23	3	44%	56%
	0	100%	88%	12%		
<i>ауџсорсинг</i> : <i>ауџсорс</i>	192	2	207	25	94%	6%
	99%	1%	89%	11%		
<i>банџиџамџинг</i> : <i>банџиџамџ</i>	2	0	5	0	100%	0%
	100%	0%	100%	0%		
	3	61	1	35	4%	96%

брејкденсинџ : брејкденс	5%	95%	3%	97%		
фејслифшинџ : фејслифш	141	51	135	18	80,5%	19,5%
	73%	27%	88%	12%		

Табела 8: Приказ фреквентности и процентуалне заступљености дублетних новијих англицизама са завршетком *-инџ* и без њега у одабраним корпусима српског језика

Када посматрамо податке о фреквентности дублетних англицизама са завршетком *-инџ* и без њега дате у Табели 8, углавном су за све парове исте тенденције у оба корпуса (осим у пару *асџроџурфинџ-асџроџурф*). Уочава се тенденција ка употреби облика са *-инџ* (осим за *брејкденс*). Управо је завршетак *-инџ* јасан показатељ да се ради о англицизмима. Напомињемо да се, према изворном начину писања у енглеском језику, у *Српском речнику новијих англицизама* са *-ing* наводе модели *astroturfing, backing, bungee jumping, outsourcing*, а дублетне варијанте у енглеским моделима (са *-ing* и без њега) у примерима *anti-ag(e)ing/anti-age, facelift/facelifting, breakdance/ breakdancing*. Без обзира на то да ли су наведене дублетне варијанте у енглеском, један члан сваког пара устаљује се у српском језику.

Разлике у слоговима и у (не)писању цртице. У ексцерпираној грађи је међу дублетним облицима било разлике у писању са цртицом и без ње само у два пара примера: *аква-аеробик* и *акваробик* (енгл. *aqua aerobics*), *сајбер-манџеј* и *сајберманџеј* (енгл. *Cyber Monday*). Као посебну групу издвојили смо примере дублетних новијих англицизама који се разликују у једном слогу: *ејлијен* и *алијен* (енгл. *alien*), *квадкoйџер* и *квадрикојџер* (енгл. *quadcopter/quadricopter*), *сај-фај* и *сци-фи* (енгл. *sci-fi*), *сџалковаџи* и *сџоковаџи* (енгл. *stalk*).

У Табели 9 наводимо податке о њиховој фреквентности и процентуалној заступљености у коришћена два корпуса српског језика.

Дублетни пар	Српски мрежни корпус (srWaC)	Корпус јавног дискурса Републике Србије (PDRS)	Просечни проценти
--------------	------------------------------	--	-------------------

<i>аква-аеробик :</i> <i>акваробик</i>	2	2	1	0	75%	25%
	50%	50%	100%	0%		
<i>ејлијен : алијен</i>	5	8	27	13	53%	47%
	38%	62%	68%	32%		
<i>квадкoйџер :</i> <i>квадрикојџер</i>	7	3	14	10	64%	36%
	70%	30%	58%	42%		
<i>сај-фај : сџи-фи</i>	6	155	9	111	6%	94%
	4%	96%	8%	92%		
<i>сајбер-мандеј :</i> <i>сајбермандеј</i>	0	0	0	0	0%	0%
	0%	0%	0%	0%		
<i>сџалковашџи :</i> <i>сџоковашџи</i>	5	2	33	4	80%	20%
	71%	29%	89%	11%		

Табела 9: Приказ фреквентности и процентуалне заступљености дублетних новијих англицизама који се разликују у слогу или по (не)писању цртице у одабраним корпусима српског језика

Као што се види у Табели 9, дублетни англицизми из последње групе нису фреквентни у корпусима. Без потврда су примери *сајбер-мандеј* и *сајбермандеј*, а фреквенција осталих примера не прелази 155. Углавном је у свим паровима иста тенденција што се тиче фреквентнијег члана дублетног пара. Заправо, једини изузетак је пар *алијен-ејлијен*. Иако је у питању хетерогена група, када се посматра из угла писања према изговору или писању енглеског модела, јасније су тенденције код испитаника филолошке оријентације. Наиме, закључено је да „испитаници радије бирају да употребљавају примере према енглеском

изговору него према енглеском изворном писању: *ејлијен* (79,8%) : *алијен* (20,2%); *сџалковаџи* (63,1%) : *сџоковаџи* (36,9%); *сај-фај* (53,6%) : *сџи-фи* (46,4%); *квадкoйџер* (31%) : *квадрикојџер* (69%)” (Јанић Митић 2025а: 148).

Подаци о дублетним англицизмима изложени и анализирани овом поглављу показали су да постоји тенденција ка писању англицизама према начину изговора енглеског модела, али је било и оних где је преовладао облик написан у складу са изворним начином писања енглеског модела. Дублетни англицизми разликовали су се у употребљеном вокалу, вокалској групи, сугласнику, сонанту *j*, суфиксу, слогу, затим, у (не)употреби завршетка *-инџ*. Практични допринос овог поглавља огледа се у примени наведених тенденција на нове дублетне англицизме, чак и на оне који тренутно не постоје у српском језику. За десетак и више година видећемо да ли ћемо и даље имати дублете поменуте у овом поглављу или ће преовладати само један члан сваког дублетног пара – остаје да видимо који.

Питања и задаци за размишљање и дискусију

1. Објасните шта су дублети и због чега се јављају међу англицизмима.
2. На који начин принцип језичке економије утиче на постојање и бројност дублета?
3. Да ли постоје примери где дублетност англицизама потиче од дублетности њихових енглеских модела? Уколико је одговор потврђан, илуструјте примерима.
4. Наведите пет дублетних парова именичких англицизама у српском језику, објасните по чему се разликују и наведите изворне моделе у енглеском језику.

5. Наведите пет дублетних парова придевских англицизама у српском језику, објасните по чему се разликују и наведите изворне моделе у енглеском језику.
6. Наведите пет дублетних парова глаголских англицизама у српском језику, објасните по чему се разликују и наведите изворне моделе у енглеском језику.
7. По чему се све чланови дублетних парова англицизама у српском језику могу разликовати?
8. Наведите примере пет дублетних англицизама који се разликују по вокалу или вокалној групи.
9. Наведите примере пет дублетних англицизама који се разликују по сугласнику или сугласничкој групи.
10. Објасните тенденције у фреквентности употребе чланова дублетних парова у корпусима српског језика.

Извор

CPHA 2021: Prčić, Tvrtko, Dražić, Jasmina, Milić, Mira, Ajdžanović, Milan, Filipović-Kovačević, Sonja, Panić-Kavgić, Olga, Stepanov, Strahinja. 2021. *Srpski rečnik novijih anglicizama*, Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu.

Литература

Бојовић 2010: Бојовић, Бранкица. 2010. „Лексичке адаптације енглеских ријечи у српском језику”, *Српски језик*, 16, 407–471.

Боранијашевић 2017: Боранијашевић, Марија. 2017. „Неоправдана употреба англицизама у новинарском дискурсу: пример дневне штампе”, *Годишњак Факултета за културу и медије*, 9, 61–78.

- Боранијашевић 2018. Боранијашевић, Марија. 2018. „Уљеи у српском језику: новији англицизми и 'квали-англицизми' у текстовима новинских чланака недељних и месечних магазина”, *Годишњак Факултета за културу и медије*, 10, 145–160.
- Брборић 2015: Брборић, Вељко. 2015. *Правојис и школа*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Брборић 2019: Брборић, Вељко. 2019. *Муке око језика и љравојиса*. Нови Сад: Прометеј.
- Величковић, Јанић 2023в: Veličković, Marta, Janić, Aleksandra. 2023. “Examining Lexical Selection in Sports Terminology: the Case of Undergraduate Students of Sports and Physical Education,” *Facta Universitatis, series: Physical Education and Sport*, 21/1, 29–43.
- Вукић 2011: Вукић, Маја. 2011. „Поглед на Правопис српскога језика из 2010. године”, *Годишњак Филозофског факултета у Нишу*, 11, 121–130.
- Дешић 2006: Дешић, Милорад. 2006. „Акценатски дублети у савременом српском језику и Вук-Даничићева акцентуација”, у: Брборић, Бранислав, Вуксановић, Јован, Гачевић, Радојко (прир.), *Српски језик у нормативном огледалу: 50 одлука Одбора за стандардизацију српског језика*, Београд: Београдска књига, 365–374.
- Илић 2019: Илић, Валентина. 2019. „Статус дублета у актуелном речнику уз *Правојис српскога језика* Матице српске”, у: Ковачевић, Милош (ур.), *Нови љрилози српском љравојису*, Нови Сад, Вишеград: Матица српска, Андрићев институт, 185–215.
- Илић, 2022: Илић, Валентина. 2022. „Статус дублета у актуелном речнику уз *Правојис српскога језика* Матице српске (други део)”, у: Брборић, Вељко, Бјелаковић, Исидора (ур.), *Нови љрилози српском љравојису 2*, Нови Сад, Београд: Матица српска, Одбор за стандардизацију српског језика, 293–344.
- Јанић, Величковић 2023а: Janić, Aleksandra, Veličković, Marta. 2023. “Recent Adjectival Anglicisms and Their Serbian Equivalents: an Associative Approach”, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 66/1, 93–118.
- Јанић, Величковић 2023б: Janić, Aleksandra, Veličković, Marta, “The Association Networks of Select Recent Nominal Anglicisms and Their Serbian Language Equivalents,” *Vestnik of Saint Petersburg University: Language and Literature*, 20/4, 888–905.
- Јанић, Стаменковић 2022: Јанић, Александра, Стаменковић, Душан. 2022. *Енглеско-српска конџрасџивна лексикологија*. Ниш: Филозофски факултет у Нишу.

- Јанић Митић 2025а: Јанић Митић, Александра. 2025. „Конкурентност дублета међу новијим англицизмима у српском језику на примеру нишких студената филолошке оријентације”, *Исходишта*, 11, 137–153.
- Јањић 2022: Јањић, Марина. 2022. „Ортографски статус компјутерских неологизама”, у: Брборић, Вељко, Бјелаковић, Исидора (ур.), *Нови прилози српском правопису 2*, Нови Сад, Београд: Матица српска, Одбор за стандардизацију српског језика, 27–47.
- Јовановић 2021: Јовановић, Јована. 2021. „Англицизми у номинацији појмова везаних за епидемију вируса ковид 19”, *Новоречје*, 5, 82–96.
- Јокановић-Михајлов 2007: Јокановић-Михајлов, Јелица. 2007. „Акценатски дублети у именичким облицима и њихов статус у савременом српском језику”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 36/1, 83–90.
- Катић 2003: Katić, Marina. 2003. „Anglicizmi u jeziku tehnike”, у: Đorđević, Jovan i dr. (ur.), *Zbornik radova XLVII Konferencije za elektroniku, telekomunikacije, računarstvo, automatiku i nuklearnu tehniku*, том 3, Београд: Друштво за ETRAN, 2003, 241–244.
- Кашић 1972: Кашић, Јован. 1972. „Фонолошки, морфолошки и семантички дублети у Вуковом рјечнику”, *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, 15/1, 105–142.
- Лазић Коњик 2021: Лазић Коњик, Ивана. 2021. „Узроци англокализације у српском језику”, *Новоречје*, 5, 65–72.
- Милић 2013: Милић, Мира. 2013. *Англицизми као синоними у српском језику*, Нови Сад: Филозофски факултет.
- Милојевић 1997: Милојевић, Јелисавета. 1997. „Творбени модели и творбени дублети на примерима српских сложеница”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 26, 291–299.
- Мишић Илић 2011: Mišić Ilić, Biljana. 2011. „Anglosrpski i SerGLISH: dva varijeteta srpskog jezika nastala pod uticajem engleskog”, у: Vera Vasić (ur.), *Jezik u upotrebi*, Београд, Нови Сад: Друштво за применјену лингвистику Србије, Филозошки факултет, Филозофски факултет, 71–95.
- Мишић Илић, Лопичић 2011: Mišić Ilić, Biljana, Lopičić, Vesna. 2011. „Pragmatički anglicizmi u srpskom jeziku”, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 54/1, 261–273.
- Новокмет 2012: Новокмет, Слободан. 2012. „Однос правописних приручника према терминима из информационе технологије”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 41/1, 445–455.

- Новокмет 2021: Новокмет, Слободан. 2021. „Статус и положај нових англицизама из домена телевизије и филма у српском језику”, *Новоречје*, 5, 73–81.
- Панић-Кавгић 2006: Panić-Kavgić, Olga. 2006. *Koliko razumemo nove anglicizme*, Novi Sad: Zmaj.
- Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019: Пешикан, Митар, Јерковић, Јован, Пижурица, Мато. 2019. *Правопис српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Прћић 2000: Prčić, Tvrtko. 2000. „O sindromu milenijumske bube i jeziku anglosrpskom”, *Južnoslovenski filolog*, 56, 867–873.
- Прћић 2004: Prčić, Tvrtko. 2004. „O anglicizmima iz četiri različita ali međupovezana ugla”, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 47/1–2, 113–131.
- Прћић 2019: Prčić, Tvrtko. 2019. *Engleski u srpskom*, treće, elektronsko izdanje, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Сааведра 1999: Сааведра, Димка. 1999. „Неки дублети у падежном систему српског језика”, у: Планкош, Јудита (ур.), *Актуелни проблеми грамаџике српског језика*, Суботица, Београд: Градска библиотека у Суботици, Народна библиотека Србије, Институт за српски језик САНУ, 71–83.
- Силашки 2012: Silaški, Nadežda. 2012. *Srpski jezik u tranziciji: O anglicizmima u ekonomskom registru*, Beograd: Ekonomski fakultet.
- Спасић 2021: Спасић, Јелена. 2021. „Употреба англицизама у креирању медијске слике конзументизма”, *Узданица*, 18/1, 117–130.
- Стакић 1996: Стакић, Милан. 1996. „Деривациони морфолошки дублети у српском језику”, *Српски језик*, 1/2, 149–162.
- Стакић 2015: Стакић, Милан. 2015. „Дублетни глаголски облици од презентске основе”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 44/3, 7–22.
- Стакић 2018: Стакић, Милан. 2018. „Морфолошки дублети глаголских облика од инфинитивне основе”, *Српски језик*, 23, 283–302.
- Стаменковић, Тасић 2020: Stamenković, Dušan, Tasić, Miloš. 2020. „Uticaj konteksta na percepciju opravdanosti upotrebe anglicizama: empirijska analiza”, у: Lopičić, Vesna, Mišić Ilić, Biljana (ur.), *Jezik, književnost, kontekst*, Niš: Filozofski fakultet, 225–245.
- Тиртова 2017: Тиртова, Галина. 2017. „О неким аспектима адаптације англицизама у српском језику”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 46, 283–288.
- Ђорић 2005: Ђорић, Божо. 2005. „Дублети и језичка правилност”, *Књижевност и језик*, 52/3–4, 285–296.

- Ћорић 2007: Ћорић, Божо. 2007. „Синоними и дублети”, *Научни саста-
нак слависта у Вукове дане*, 35/3, 59–67.
- Филиповић 2006: Filipović, Sonja. 2006. „Semantika anglicizama u srpskom
jeziku u registru mode”, *Philologia*, 4/1, 57–65.
- Чигоја 1991: Чигоја, Бранкица. 1991. „Неки облички дублети у акуза-
тиву једине”, *Књижевност и језик*, 38/2, 233–237.
- Чорболоковић, Гаврановић 2024а: Чорболоковић, Саша, Гаврановић,
Валентина. 2024. „Компаративно-контрастивна анализа употребе
интерпункцијских (и правописних) знакова у српском и енгле-
ском језику”, *Зборник радова Филозофског факултета*, 54/1, 67–
84.

10. СПЕЦИФИЧНОСТИ БРИТАНСКЕ И АМЕРИЧКЕ ВАРИЈАНТЕ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА У ПИСАЊУ

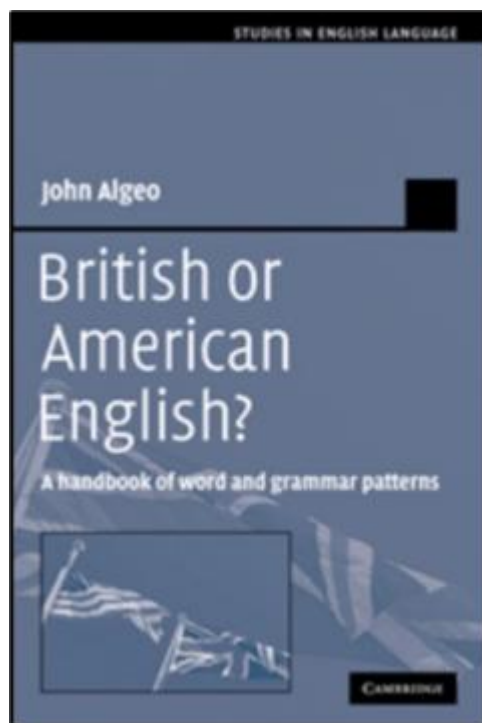
У овом поглављу разматрају се специфичности британске (BrE) и америчке (AmE) правописне норме унутар истог језика и показује се да енглески нема јединствен правописни систем, већ представља скуп стандардних варијетета. Иако постоје и други стандарди, основна дилема код изворних говорника српског језика који уче енглески најчешће се јавља између британске и америчке норме, при чему највећи изазов у пракси представља доследност. Историјски гледано, британска традиција тежила је очувању етимологије, док је америчка, вођена реформаторском визијом, инсистирала на поједностављењу и фонолошкој транспарентности. Систематске разлике прате препознатљиве обрасце у наставцима (-our/-or, -re/-er, -ise/-ize), удвајању сугласника и облицима прошлог времена. Поред тога, разлике се јављају у употреби наводника, писању датума и сложеница. Иако око 4000 речи показује различиту употребу, већина разлика не доводи до неспоразума. Кључно правило остаје избегавање мешања норми унутар истог текста.

Кључни термини: британски енглески (BrE), амерички енглески (AmE), стандардизација, етимолошки правопис, правописна поједностављења, конзистентност норме, интерјункцијске конвенције.

Један језик – више правописних норми. Ово поглавље нема за предмет контрастирање правописа српског и енглеског језика, већ се

дотиче искључиво енглеског језика и специфичности два основна варијетета у њему онда када је реч о правилима писања – највише због тога што је конзистентност у избору и употреби врло често изазов домаћим говорницима енглеског језика. Иако се често говори о „енглеском језику” као јединственом систему, у писаној пракси постоје две доминантне стандардне норме: британска (BrE) и америчка (AmE). Поред ове две стандардне норме, постоје и други стандарди (в. Традгил, Хана 2017). На пример, географски гледано, канадски енглески представља занимљив хибрид: често задржава британски облик (попут *colour*), али користи типично амерички суфикс *-ize*. Аустралијски, новозеландски и јужноафрички енглески, међутим, углавном следе британску правописну традицију, што показује трајан утицај историјских језичких стандарда. Наведеним, али ни осталим, варијантама нећемо се овде бавити, јер је основна дилема обично на линији британске и америчке норме. Разлике се, наравно, не ограничавају само на правопис, интерпункцију и типографске конвенције, као што су наводници или начин писања датума, већ обухватају и изговор, интонацију, лексику, као и елементе прагматике (в. Дејвис 2007), па је овим разликама посвећено и неколико целих књига (нпр. Јаницки 1977; Алџио 2006), а помињу се и у општијим водичима (нпр. Питерс 2004, Калан 2020). Када су у питању граматичке разлике, Алџио (2006: 2) наводи да популарни приручници за граматику углавном признају да разлике постоје, али их описују површно. Ипак, разлике у граматици између британске и америчке варијанте постоје и обухватају различите аспекте глаголских облика, употребе времена, предлога и синтаксичких конструкција. Иако су многобројне (види и Лавџој 1995; Лију 2011; Роденбург, Шлитер 2009), већина граматичких разлика није довољно велика да би довела до неспоразума. Штавише, те разлике нису ни потпуно стабилне (в. Лич, Смит 2006), јер две варијанте стално међусобно утичу једна на другу и то се одвија у оба смера – некада је то било преко Атлантика, а данас све више путем интернета и глобалних медија. Имајући све то у виду, када се данас за неку врсту употребе каже да је „британска”, то нужно не значи да се јавља искључиво у Британији или да је најчешћа управо тамо, већ само да је потврђена у британским изворима и да је типичнија за британски него за амерички енглески. Позната опаска која се често приписује Џорџу Бернарду Шоу помиње „две земље подељене заједничким језиком”, док је Оскар Вајлд духовито приметио да Британија и Америка имају заједничко готово све – осим језика. Процењује се да око 4000 речи у свакодневној употреби има различито значење или се

користи у различитим контекстима у ова два варијетета, што може довести до неспоразума и у академском, али и у неформалном, писању. Ипак, најважније правило није избор једне варијанте (једна није боља од друге, обе имају једнаку вредност), већ доследност унутар текста. Најчешћа грешка је несвесно мешање норми, што понекад за резултат има такозвани хибрид који зовемо *средњеатлантиски енглески* (енгл. *Mid-Atlantic English*). На пример, реченица *The colour of the tire is gray* комбинује британски и амерички правопис, што делује неујединачено и језички непрофесионално. Ипак, треба нагласити да термин *Mid-Atlantic English* није увредљив, јер код извесног броја говорника он представља избор и у том случају манифестује се првенствено у изговору.

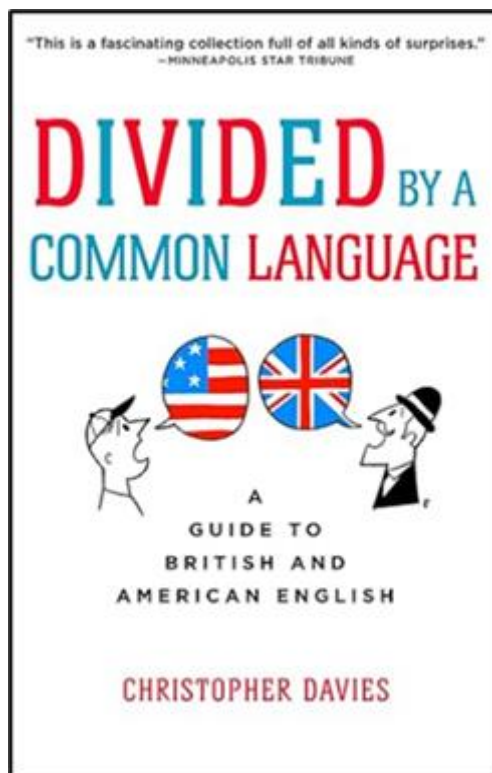
Слика 1: John Algeo, *British or American English?: A Handbook of Word and Grammar Patterns*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Историјски разлози правописних разлика. Развој америчког енглеског започео је у условима географске и друштвене удаљености од Британије, што је довело, па и данас доводи, до постепеног језичког раздвајања. Дејвис (2007: 1–7) објашњава да рани досељеници више нису били у свакодневном контакту са матичном земљом, па су се изговор, речник и норме почели самостално развијати. Писана реч је дуго

одржавала извесно јединство, јер су се књиге увозиле из Британије, али је временом амерички енглески почео да се развија сопственим путем. Посебно важну улогу имао је контакт са другим језицима, такође језицима досељеника. Од француског су преузете речи као *bayou* и *levee* у подручју Луизијане, од холандског у Њујорку *cookie*, *coleslaw* и *waffle*, од шпанског на западу *mustang*, *rodeo* и *adobe*, док су немачки и јидиш допринели колоквијализмима попут *bum*, *nix*, *chutzpah* и *schlep*.

Током Индустријске револуције разлике су се продубиле и у стандардној терминологији, што показују парови као *railway* наспрам *railroad* или *windscreen* према *windshield*. Највећа разилажења уочена су у периоду пред Други светски рат, након чега долази до постепеног поновног приближавања под утицајем медија, филма, радија и касније телевизије, који су олакшали међусобни утицај варијетета. Разлике између британског и америчког правописа у великој мери су повезане са деловањем двојице утицајних лексикографа – Самјуела Џонсона и Ное Вебстера.

Џонсонов речник из 1755. године имао је снажан нормативни утицај у Британији. Он је тежио очувању етимолошког порекла речи, због чега је задржавао облике који одражавају француски утицај, као што су *centre* и *colour*. Његов приступ био је више конзервативан него реформаторски, са циљем стабилизације постојеће праксе. С друге стране, Вебстер је почетком 19. века имао изразито реформаторску визију. У свом речнику из 1828. залагао се за поједностављење правописа по принципу „пиши као што говориш”. Желео је да језик одражава нови амерички национални идентитет, независан од Британије. Зато је из облика попут *colour* уклонио слово *u* (па смо добили *color*), а завршетак *-re* заменио са *-er* (печ *centre* постала је *center*).

Слика 2: Cristopher Davies, *Divided by a Common Language: A Guide to British and American English*, Houghton Mifflin Company, Boston – New York, 2007.

Систематске правописне разлике. Правописне разлике између британског и америчког енглеског нису насумичне, већ прате јасне и препознатљиве обрасце. Већина њих потиче из различитих стандардизацијских традиција које су се развијале од 18. и 19. века надаље. Као што смо видели, британска норма често чува етимолошке трагове, посебно код речи француског и латинског порекла, док америчка тежи поједностављењу и фонолошкој транспарентности. Управо зато многе разлике можемо свести на групе наставака, самогласничких комбинација или правила удвајања сугласника. У наставку су представљене најчешће и најсистематичније правописне разлике које се редовно јављају у стандардној писаној употреби, па их је најлакше упамтити по групама по којима су и дате.

- 1) *-our (BrE)* *-or (AmE)*

Једна од најпрепознатљивијих и најдоследнијих разлика између британског и америчког правописа односи се на наставак *-our* у британској, односно *-or* у америчкој варијанти. Ова разлика води порекло из француског и латинског језика, али је у америчкој стандардизацији извршено систематско поједностављење. Због своје правилности, ова група представља један од најлакших образаца за препознавање варијанте.

BrE	AmE
<i>ardour</i>	<i>ardor</i>
<i>armour</i>	<i>armor</i>
<i>behaviour</i>	<i>behavior</i>
<i>candour</i>	<i>candor</i>
<i>colour</i>	<i>color</i>
<i>endeavour</i>	<i>endeavor</i>
<i>favour</i>	<i>favor</i>
<i>harbour</i>	<i>harbor</i>
<i>honour</i>	<i>honor</i>
<i>humour</i>	<i>humor</i>
<i>labour</i>	<i>labor</i>
<i>neighbour</i>	<i>neighbor</i>
<i>odour</i>	<i>odor</i>
<i>rumour</i>	<i>rumor</i>
<i>splendour</i>	<i>splendor</i>

Напомена: У британском енглеском губи се *и* пред суфиксом: нпр. *humour* → *humorous* и *glamour* → *glamorous*.

2) *-re* (BrE) насујрош *-er* (AmE)

Друга систематска група разлика односи се на распоред слова *r* и *e* на крају речи. Британска норма задржава француски редослед *-re*, док америчка варијанта доследно прелази на *-er*, чиме се граfiја приближава изговору. Ова разлика је посебно уочљива код именица које означавају мере или опште појмове.

BrE	AmE
<i>calibre</i>	<i>caliber</i>
<i>centre</i>	<i>center</i>
<i>fibre</i>	<i>fiber</i>
<i>kilometre</i>	<i>kilometer</i>
<i>litre</i>	<i>liter</i>
<i>lustre</i>	<i>luster</i>
<i>metre</i>	<i>meter</i>
<i>sabre</i>	<i>saber</i>
<i>sombre</i>	<i>somber</i>
<i>spectre</i>	<i>specter</i>
<i>theatre</i>	<i>theater</i>

Изузеци су они који се у оба варијетета пишу на исти начин: *acre*, *ogre*, *mediocre*.

3) *-ae-* / *-oe-* (BrE) насупрот *-e-* (AmE)

У научној и стручној терминологији често се јављају разлике у писању латинских и грчких дифтонга. Британски енглески чешће задржава етимолошке облике *-ae-* и *-oe-*, док амерички тежи њиховом скраћивању на једноставно *-e-*. Ово поједностављење одражава општу тенденцију америчког правописа ка графичкој економичности.

BrE	AmE
<i>anaemia</i>	<i>anemia</i>
<i>diarrhoea</i>	<i>diarrhea</i>
<i>encyclopaedia</i>	<i>encyclopedia</i>
<i>foetus</i>	<i>fetus</i>
<i>gynaecology</i>	<i>gynecology</i>
<i>haemoglobin</i>	<i>hemoglobin</i>
<i>manoeuvre</i>	<i>maneuver</i>
<i>oesophagus</i>	<i>esophagus</i>
<i>oestrogen</i>	<i>estrogen</i>
<i>paediatric</i>	<i>pediatric</i>

4) Удвајање слова *l*

Разлике у удвајању сугласника, посебно слова *l*, представљају један од чешћих извора правописне несигурности. Британски енглески показује већу склоност ка удвајању слова *l* приликом додавања наставка, чак и када нагласак није на последњем слогу. Америчка норма, напротив, примењује правило удвајања само у случајевима када је последњи слог наглашен (*controlled, compelling*).

Реч	Облик у BrE	Облик у AmE
<i>cancel</i>	<i>cancelled</i>	<i>canceled</i>
<i>dial</i>	<i>dialled</i>	<i>dialed</i>
<i>fuel</i>	<i>fuelled/fuelling</i>	<i>fueled/fuelling</i>
<i>jewel</i>	<i>jewellery</i>	<i>jewelry</i>
<i>label</i>	<i>labelled</i>	<i>labeled</i>
<i>marvel</i>	<i>marvellous</i>	<i>marvelous</i>
<i>model</i>	<i>modelling</i>	<i>modeling</i>
<i>signal</i>	<i>signalling</i>	<i>signaling</i>
<i>travel</i>	<i>travelled/travelling</i>	<i>traveled/traveling</i>

5) Наставак *-ise* насупроти *-ize*

Разлика између наставка *-ise* и *-ize* често изазива недоумице јер обе граfiје постоје у британском енглеском. Иако је *-ise* доминантнији у општој британској употреби, облик *-ize* има дугу етимолошку традицију и прихваћен је у тзв. оксфордском правопису (енгл. *Oxford spelling*), јер је онда када има слово *z* ближи грчком пореклу ових речи. Амерички енглески, међутим, доследно користи *-ize* као стандардни облик.

BrE	AmE
<i>apologise</i>	<i>apologize</i>
<i>characterise</i>	<i>characterize</i>
<i>civilise</i>	<i>civilize</i>
<i>criticise</i>	<i>criticize</i>
<i>neutralise</i>	<i>neutralize</i>

<i>organise</i>	<i>organize</i>
<i>realise</i>	<i>realize</i>
<i>recognise</i>	<i>recognize</i>
<i>specialise</i>	<i>specialize</i>

Изузетак је наставак *-yse* и *-uze*, код кога нема одступања. Чињеница је да *-yse/-uze* није „подваријанта” *-ise/-ize*, већ посебна, историјски другачија група. Глаголи типа *analyse*, *paralyse*, *catalyse* не везују се за грчки наставак *-izein* (одакле долази *-ize*), већ потичу од именица које имају наставак *-lysis*. Док је *-ise/-ize* донекле и питање стила и редакцијске политике, код *-yse/-uze* разлика је јасно варијететска, што се види у наставку.

BrE	AmE
<i>analyse</i>	<i>analyze</i>
<i>catalyse</i>	<i>catalyze</i>
<i>electrolyse</i>	<i>electrolyze</i>
<i>hydrolyse</i>	<i>hydrolyze</i>
<i>paralyse</i>	<i>paralyze</i>

Треба напоменути и да именица остаје иста у оба варијетета: нпр. *analysis* (и у BrE и у AmE, иако се глаголи разликују).

6) Прошло време: *-t* насупрот *-ed*

Код одређених неправилних глагола уочава се разлика у обликовању прошлог времена и партиципа. Британски енглески чешће задржава краћи облик са *-t*, који представља историјски старију варијанту, док амерички енглески углавном у овим случајевима правилни наставак *-ed*. Ипак, у савременој употреби оба облика могу се срести и у једној и у другој варијанти, с различитом учесталošћу.

Глагол	BrE	AmE
<i>burn</i>	<i>burnt</i>	<i>burned</i>
<i>dream</i>	<i>dreamt</i>	<i>dreamed</i>
<i>forecast</i>	<i>forecast</i>	<i>forecasted</i>

<i>kneel</i>	<i>knelt</i>	<i>kneeled</i>
<i>leap</i>	<i>leapt</i>	<i>leaped</i>
<i>learn</i>	<i>learnt</i>	<i>learned</i>
<i>smell</i>	<i>smelt</i>	<i>smelled</i>
<i>spill</i>	<i>spilt</i>	<i>spilled</i>
<i>spoil</i>	<i>spoilt</i>	<i>spoiled</i>

7) Разлике у писању именица и глагола (с/ѕ)

Посебну групу чине разлике у графичком разграничењу именица и глагола. Британски енглески често прави правописну разлику између ове две врсте речи (нпр. именица са *-ce*, глагол са *-se*), док амерички енглески тежи уједначавању облика. Овај образац доприноси већој морфолошкој транспарентности у британској норми, али истовремено повећава комплексност система.

BrE именица	BrE глагол	AmE глагол и именица
<i>licence</i>	<i>license</i>	<i>license</i>
<i>practice</i>	<i>practise</i>	<i>practice</i>

Интерпункција. Разлике између британског и америчког енглеског не односе се само на слова унутар речи, већ и на начин обележавања реченица. Интерпункција показује различите традиције у схватању односа између правописа и логике. Амерички енглески често следи типографске конвенције које стављају нагласак на визуелну уједначеност текста, док британски систем чешће прати смисаону, односно логичку, структуру реченице. Ове разлике су посебно уочљиве у употреби наводника и позицији тачке и запете. Иако делује као детаљ, оне су важан сигнал варијетета коме текст припада.

Наводници. Једна од најупадљивијих разлика тиче се избора примарних наводника. У британском енглеском као основни се најчешће користе једноструки наводници (' '), док се двоструки (" ") употребљавају унутар већ започетог цитата. У америчком енглеском ситуација је обрнута: двоструки наводници су стандардни за основни цитат, а једноструки се користе за цитат унутар цитата. Тако ће британски текст написати: *He described that as 'a remarkable discovery'*, док ће амерички еквивалент гласити: *He described that as "a remarkable discovery"* (што је

ближе употреби на српском језику, с тим што је изглед самих наводника другачији). У оба варијетета постоји могућност одступања у зависности од издавачке куће, стилског приручника или академске дисциплине, али наведена подела представља опште правило у стандардној употреби.

Тачка, заједна и наводници. Још једна разлика односи се на положај тачке и запете у односу на завршне наводнике. Амерички енглески примењује доследно правило да се тачка и запета увек пишу унутар наводника, без обзира на то да ли су логички део наведеног материјала. На пример: *He said, "I love color."* Чак и када је у питању само једна реч, тачка остаје унутар наводника. Британски енглески се, међутим, руководи такозваним логичким правилом (енгл. *logical punctuation*). То значи да се тачка или запета стављају унутар наводника само ако припадају самом цитату; у супротном се пишу изван њих (такав принцип је и у српском). Ако се цитира само једна реч или израз који није чинио целу реченицу, тачка ће стајати изван наводника: *He described it as 'colour'.* На тај начин интерпункција прати смисаону структуру (што је, дакле, ближе употреби у српском језику), а не искључиво типографску конвенцију.

Називи интерпункцијских знакова. Разлике се јављају и у самим називима интерпункцијских знакова. Оно што се у Великој Британији назива *full stop*, у Сједињеним Америчким Државама зове се *period*. Узвичник ће у BrE бити *exclamation mark*, а у AmE *exclamation point*. Коса црта се назива *stroke* или *oblique* у BrE, а *slash* у AmE. Слично томе, знаци облик заграда () у британском енглеском најчешће се називају *brackets*, док амерички енглески користи термин *parentheses*. Угласте заграде [] у америчком енглеском зову се *brackets* (или *square brackets*), а у британском енглеском искључиво *square brackets*, а витичасте заграде { } јесу *curly brackets* у AmE и *braces* у BrE. Иако се у пракси говорници британског и америчког стандарда међусобно разумеју, поменута разлика у терминологији може бити релевантна у настави, науци, лексикографији или описима правописних правила.

Датуми и бројеви. Начин писања датума и бројева једно је од подручја где разлике могу довести до стварних неспоразума у администрацији, пословној, академској и осталој професионалној комуникацији. Док британски енглески прати редослед дан–месец–година, амерички користи месец–дан–година, што исту бројчану комбинацију може учинити двосмисленом. На пример, запис 04/05/2025 у британском контексту значи 4. мај 2025, док у америчком означава 5. април 2025. Управо због тога се у међународној комуникацији препоручује

писање месеца словима (нпр. *14 March 2025*), чиме се избегава свака могућност погрешног тумачења. У пуном, ненумеричком запису разлика је такође видљива. Британски енглески користи *14 March 2025*, без запете између месеца и године, док амерички енглески користи *March 14, 2025*, при чему је запета обавезна између дана и године.

Разлике постоје и у записивању децималних бројева и валута. Традиционално, у британском енглеском коришћена је средња тачка (енгл. *interpunct*) за означавање децимале, нпр. £1·50, док амерички енглески користи тачку: \$1.50. Данас је и у Великој Британији уобичајена употреба тачке као децималног знака, у складу са међународном праксом, па је запис £1.50 постао стандард у већини савремених текстова. Ово показује да се поједине разлике временом ублажавају под утицајем глобалних финансијских и техничких стандарда. Када је реч о раздвајању хиљада, оба варијетета најчешће користе запету: 1,000,000. Међутим, у научном и техничком контексту све је чешћа употреба размака (1 000 000), у складу са међународним стандардима, а и како би се избегла забуна у земљама где запета означава да се ради о децималном броју. Ово нас доводи и до контрастирања са српским правописом и позива на опрез, јер је у српском запета знак који се користи за раздвајање децимала, а тачка за раздвајање хиљада – управо супротно свему ономе што имамо у оба варијетета писања у енглеском.

Цртице и сложенице. Употреба цртице представља још једну област у којој се британски и амерички правопис разликују у степену конзервативности. Британски енглески дуже задржава цртицу, нарочито код речи са префиксима (нпр. *co-*, *pre-*, *anti-*, *non-*) или у ситуацијама где би спајање могло довести до нејасноће или двосмислености (видети ниже). Амерички енглески, напротив, показује јасну тенденцију ка спајању елемената у једну графичку целину, посебно када је реч о честим и већ лексикализованим облицима. Ова разлика одражава шири тренд америчког правописа ка поједностављењу и графичкој економичности. Неки од примера су наведени у наставку.

BrE	AmE
<i>anti-social</i>	<i>antisocial</i>
<i>co-operate</i>	<i>cooperate</i>
<i>co-ordinate</i>	<i>coordinate</i>
<i>e-mail</i> (<i>гуџо задржано у BrE</i>)	<i>email</i>
<i>non-governmental</i>	<i>nongovernmental</i>

<i>post-war</i>	<i>postwar</i>
<i>pre-judged</i>	<i>prejudged</i>
<i>pre-school</i>	<i>preschool</i>
<i>re-education</i>	<i>reeducation</i>
<i>re-enter</i>	<i>reenter</i>

Британски енглески често задржава цртицу када се сусрећу исти самогласници (*re-enter*) или када би спајање могло створити графичку нејасноћу (*co-ordinate* насупрот *coordinate*, које може асоцирати на именицу *coordinate*). Амерички енглески у већини ових случајева тежи спојеном облику, осим ако не постоји реална опасност од погрешног читања. Разлике се јављају и у сложеним придевима испред именице. И један и други варијетет користе цртицу у конструкцијама као што су *well-known author* или *high-level meeting*, али британски енглески понекад задржава цртицу и у случајевима где је амерички већ напушта (нпр. *decision-making process* у BrE чешће него у AmE у новијим текстовима).

Именовање по функцији. Разлике између варијетета не тичу се само правописа истих речи, већ и начина на који се појмови именују. Британски енглески чешће користи описне синтагме које наглашавају функцију предмета, док амерички тежи краћим, компактним облицима, често спојеним у једну реч. Ово одражава различите лексичке традиције и развој именичких сложеница у два варијетета. Такве разлике су посебно уочљиве у свакодневном речнику и називима предмета. Иако оба система јасно функционишу, избор облика може да открије језичку норму текста.

BrE	AmE
<i>driving licence</i>	<i>driver's license</i>
<i>frying pan</i>	<i>fry pan</i>
<i>racing car</i>	<i>race car</i>
<i>rowing boat</i>	<i>rowboat</i>
<i>sailing boat</i>	<i>sailboat</i>
<i>swimming costume</i>	<i>swimsuit</i>

Лексичко-правописне разлике. Поред свега наведеног, постоји и група речи код којих се британски и амерички енглески

разликују у појединачним правописним решењима. Ове разлике нису увек део ширег обрасца, већ су резултат историјског развоја, стандардизације или различитих утицаја на норму. Многе од ових речи спадају у основни речник, због чега су посебно уочљиве читаоцима. Оне често представљају прве показатеље да ли је текст писан у британској или америчкој норми. Примери су наведени у наставку.

BrE	AmE	Значење
<i>aluminium</i>	<i>aluminum</i>	алуминијум (разлика и у изговору)
<i>grey</i>	<i>gray</i>	сива боја (подсетник за брзо разграничавање је A = America, E = England)
<i>kerb</i>	<i>curb</i>	ивичњак
<i>moustache</i>	<i>mustache</i>	бркови
<i>plough</i>	<i>plow</i>	орати
<i>programme</i> (ТВ)	<i>program</i>	ТВ емисија, план (али <i>computer program</i> је и у BrE)
<i>pyjamas</i>	<i>pajamas</i>	пиџама/пижама
<i>tyre</i>	<i>tire</i>	гума на возилу

Занимљивост је то што је Сер Хамфри Дејви (британски хемичар и физичар који је именовао алуминијум) прво елемент назвао *alumiun*, па *aluminum*, да би британска научна заједница касније додала „i” да би звучало „класичније” (као *helium*, *magnesium*). Са друге стране, можда и парадоксално, Американци су задржали оригинал.

Увид у британску и америчку правописну норму показује да енглески језик не функционише као јединствен, монолитан систем, већ као мрежа стандардних варијетета са сопственим нормама и традицијама. Разлике између BrE и AmE углавном прате јасне, систематске образце који проистичу из различитих историјских и стандардизацијских процеса. Британска норма чешће чува етимолошке трагове и конзервативније писање, док америчка тежи поједностављењу, фонолошкој

транспарентности и графичкој економичности. Ипак, упркос бројним разликама у правопису, интерпункцији, писању датума, сложеница и појединих лексема, међусобна разумљивост остаје висока, а варијетети се непрестано узајамно прожимају под утицајем глобалних медија и дигиталне комуникације.

У контексту српско-енглеског контрастивног правописа, ово поглавље има посебан значај. Док се у српском језику, упркос постојању диграфије (ћирилица/латиница), инсистира на јединственој институционализованој правописној норми, у енглеском је варијантност унутар стандардног језика очекивана и легитимна. То значи да говорник српског, који учи енглески и користи га, не мора да „бира исправно” између британске и америчке норме у вредносном смислу, већ мора да изабере једну и да је доследно примењује. Управо је доследност, а не супериорност једне норме – кључни нормативни принцип. Из онога што смо у овом поглављу навели, приметимо да контраст са српским правописом посебно долази до изражаја у области интерпункције, писања бројева и децимала, где се системи делимично поклапају, али и суштински разликују, при чему је о овим сличностима и разликама много више речено у осталим поглављима.

Питања за размишљање и дискусију

1. Зашто је важно разумети разлике између британске и америчке правописне норме у академском и професионалном писању?
2. У којој мери се правописне разлике могу сматрати одразом ширих културних и историјских процеса?
3. Како су Самјуел Џонсон и Ноа Вебстер утицали на стандардизацију британског и америчког енглеског?
4. Да ли је поједностављење правописа (нпр. *color* уместо *colour*) нужно предност? Образложите свој став.
5. Које су најсистематичније групе правописних разлика између BrE и AmE и по чему су препознатљиве?

6. Да ли систематске правописне разлике (нпр. *-our/-or*, *-re/-er*, *-ise/-ize*) олакшавају или отежавају учење енглеског као страног језика?

7. На који начин интерпункцијске разлике (позиција тачке и наводника) одражавају различите типографске традиције?

8. Како разлике у писању датума, бројева и сложеница могу довести до стварних неспоразума у међународној комуникацији?

9. Какву улогу има етимологија у очувању појединих британских правописних облика?

10. Да ли је у међународној комуникацији важније изабрати једну норму или осигурати доследност унутар текста?

Литература

- Алџио 2006: Algeo, John. 2006. *British or American English?: A Handbook of Word and Grammar Patterns*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Јанички 1977: Janicki, Karol. 1977. *Elements of British and American English*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Калан 2020: Kallan, Richard A. 2020. *Punctuation Revisited: A Strategic Guide for Academics, Wordsmiths, and Obsessive Perfectionists*, New York: Routledge.
- Лавџој 1995: Lovejoy, James. 1995. "Prepositions in British and American English – A Computer-Aided Corpus Study", *AAA: Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik*, 20/1, 55–74.
- Лич, Смит 2006: Leech, Geoffrey, Smith, Nicholas. 2006. "Recent grammatical change in written English 1961–1992: some preliminary findings of a comparison of American with British English," in: Renouf, Antoinette, Kehoe, Andrew (eds.), *The Changing Face of Corpus Linguistics*, Leiden, Boston: Brill, 185–204.

- Лију 2011: Liu, Dilin. 2011. "The Most Frequently Used English Phrasal Verbs in American and British English: A Multicorpus Examination," *TESOL Quarterly*, 45/4, 661–688. <https://doi.org/10.5054/tq.2011.247707>
- Дејвис 2007: Davies, Cristopher. 2007. *Divided by a Common Language: A Guide to British and American English*, Houghton Mifflin Company, Boston, New York.
- Питерс 2004: Peters, Pam. 2004. *The Cambridge Guide to English Usage*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Роденбург, Шлитер 2009: Rohdenburg, Günter, Schlüter, Julia (eds.). 2009. *One Language, Two Grammars? Differences Between British and American English*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Традгил, Хана 2017: Trudgill, Peter, Hannah, Jean. 2017. *International English: A Guide to Varieties of English Around the World*, London, New York: Routledge.

11. ТЕКСТОВИ НА ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ И СМЕРНИЦЕ ЗА КОНТРАСТИВНУ ПРАВОПИСНУ АНАЛИЗУ

У овом поглављу дајемо пажљиво одабране примере текстова изворно написаних на енглеском и српском језику. Након текстова дајемо конкретна питања осмишљена као смернице за контрастивну правописну анализу датог текста на енглеском/српском и његовог превода на српски/енглески језик.

Кључни термини: *правопис, анализа, велико и мало почетно слово, састављено, расстављено и полусложеничко писање, интeрпункција, скраћенице, транскрипција.*

Текст 1

Beat the winter blues with these restorative escapes

From a Maldivian island alliance to Peru's pisco heartlands, these warm-weather trips pair sunshine with soul-enriching experiences.

Flying off to a sun-soaked beach is the classic antidote to winter gloom. And while a few days of doing nothing can be soothing, relaxation alone isn't always enough to beat the cold weather blues.

Choose warmth with purpose, however, and a winter escape becomes a meaningful way to contribute to the places you visit – whether by supporting women-run hotels, community tourism alliances or conservation projects.

From Sri Lanka's Cultural Triangle to Panama's turtle-rich Pacific coast, here are eight places you'll feel warm inside and out.

Maldives: Island life, done the local way

The Maldives' dry season peaks over Christmas and New Year, making it prime time for turquoise lagoons and powder-soft sand. But beyond the resort islands, a quieter, more community-focussed version of the Maldives is taking shape.

On Horsburgh Atoll, three inhabited islands – Goidhoo, Fehendhoo and Fulhadhoo – have joined forces to form the Horsburgh Atoll Tourism Alliance (HATA), a locally run initiative that puts travellers directly in touch with island-owned guesthouses and experiences, ensuring 100% of your trip supports the community and the marine environment. HATA also encourages visitors to take its Conscious Traveler Pledge. For travellers seeking beach bliss with genuine local connection, this is the Maldives at its most rewarding.

Peru: Follow pisco back to its source

Peru's summer rainy season (November to April) may not be ideal for hiking in the Andean Highlands, but there's no bad time to sip pisco in its birthplace. That's the thinking behind the Rutas del Pisco (Pisco Routes), a series of distillery-hopping tourist routes launched in 2025. Centred in four major pisco-producing regions – Ica, Arequipa, Moquegua and Tacna – the driving and cycling routes invite travellers to explore Peru beyond the usual hotspots, spreading tourism into lesser-visited regions while celebrating the country's national grape-based spirit.

Many travellers will start their holiday in Lima, and the historic bars of the capital add cultural depth to a pisco-focused trip. Time your visit for National Pisco Sour Day, held on the first Saturday of February. The Gran Hotel Bolívar's bar, credited with popularising the cocktail in the 1920s-30s, remains the place to celebrate.

Sri Lanka's Cultural Triangle: A hotel that redefines hospitality

Cyclone Ditwah dealt Sri Lanka a devastating blow after making landfall in November 2025 – the beginning of peak tourist season. But authorities

confirm that major attractions have reopened, including the Cultural Triangle at the heart of the island nation that showcases ancient Sinhalese civilisation through historic cities, cave temples, grand stupas and other intriguing relics. Here, near Dambulla, a new hotel is adding a contemporary social dimension to that history.

Opened in 2025, Amba Yaalu is Sri Lanka's first hotel entirely staffed and run by women, addressing deep gender imbalances in a tourism industry where women make up less than 10% of the workforce. Overlooking the Kandalama Reservoir, the hotel pairs modern design with thoughtful cultural immersion, from guided village visits to night safaris at Popham's Arboretum. It's a place where staying overnight supports something grander than the view.

South Africa: Safari season with a lighter footprint

Marked by hot weather and refreshing rains, South Africa's November-to-April "green season" is the perfect time for fewer crowds and lush landscapes in its game reserves. It's also when you'll find some of the best wildlife viewing, with migratory birds arriving en masse and predators searching for calving antelopes.

The country is leading the way in sustainable options for travellers to choose from. In Limpopo's biodiversity-rich Soutpansberg Mountains, Few & Far Lovhondo is a new carbon-neutral luxury lodge using tourism revenue to fund large-scale rewilding in a region where only 1% of land is formally protected. Also new is the colour-popping Masaya's Camp, set within a private concession in Greater Kruger National Park. It forms part of a collection of lodges that are almost entirely solar powered. Closer to the coast, conservation-focused Lalibela Wildlife Reserve is the only game reserve in Eastern Cape that has more lions than game viewers. Together, they're proof that wildlife tourism can play a restorative role in some of the continent's most biodiverse landscapes.

Mariato, Panama: An intimate introduction to rural Panama

Panama's wild Pacific coast comes into its own during the dry season, but few travellers venture as far as the Mariato district in Veraguas Province. That's beginning to change with the creation of the Eco Ruta Tortuga.

This rustic driving route (also suitable for cycling and walking in some sections) links coastal communities offering hands-on cultural experiences,

from tamale cooking classes to waterfall hikes. You can even try your hand at crushing sugar cane juice with a traditional wooden trapiche or master milking a cow. At its heart is the Fundación Agua y Tierra, dedicated to the protection and conservation of sea turtles, where travellers can observe the release of baby turtles into the Pacific. Stay at the environmentally sensitive and family-friendly Morillo Beach Resort; troupes of howler monkeys swing through the surrounding jungle while English-speaking guides take you on rainforest hikes or give surfing lessons.

Cairo, Egypt: See the city through women's eyes

Winter is Cairo at its most liveable, with mild days ideal for exploring both ancient wonders and everyday city life. While the long-awaited Grand Egyptian Museum is now open and drawing global attention, some of the capital's most compelling stories are unfolding at street level. This is where a new generation of Egyptian women are paving the way for future female entrepreneurs in a nation with one of the widest gender gaps.

Join a walking tour with female-founded Bellies en-Route to meet some of the inspiring female cooks putting their stamp on Cairo's culinary scene. Or book a guided meander with Asma Khattab, who founded Walk Like an Egyptian to share her love for Egyptian heritage and craftsmanship with travellers seeking a deeper connection to Egypt's capital.

Sharjah, UAE: Desert archaeology under winter stars

The emirate of Sharjah is carving out a niche in heritage tourism in a nation better known for excess, drawing travellers beyond Dubai into its red desert landscapes. Its newly Unesco-inscribed Faya Palaeolandscape preserves evidence of human habitation stretching back more than 200,000 years, and is best visited during the milder winter months via Mleiha National Park, which protects a significant portion of the landscape.

Here, travellers can explore archaeological sites such as the Valley of the Caves, home to Palaeolithic-era settlements; or Fossil Rock, a rock formation embedded with ancient marine fossils. There are also new camping and glamping offerings as well as easy access to stargazing experiences. This winter's highlights include the annual Quadrantids meteor shower (peaking from 3-4 January 2026) and the next significant total lunar eclipse (2-4 March 2026).

Southland, New Zealand: A spectacular Great Walk without the crowds

January and February are peak tramping season in Aotearoa New Zealand. If you're lucky, you might be able to snag a last-minute spot on the nation's newest Great Walk, the Tuatapere Hump Ridge Track. Immersing hikers in the otherworldly scenery of Fiordland National Park in the country's isolated south-west, the 62km, three-day walk is also helping to revitalise the local economy by spreading tourism to lesser-visited towns near the quieter southern reaches of the national park.

The small agricultural town of Tuatapere also makes a relaxing base to explore the ice-carved fjords and valleys of the national park as well as the forests and fertile plains of the wider Southland region, far from the crowds flocking to Milford Sound and Queenstown further north.

<<https://www.bbc.com/travel/article/20251230-beat-the-winter-blues-with-these-restorative-escapes>>

Објављено: 2. 1. 2026, преузето: 5. 1. 2026.

Текст 2

Historical mysteries solved by science in 2025

Researchers across the globe put on their sleuthing hats this year to provide answers to questions that have lingered from decades to centuries. The thought-provoking findings offer new ways of understanding the past.

Archaeological exploration of historic sites yielded fresh insights. An analysis of a quarry containing unfinished statues showed how wayfaring Polynesians created the massive stone heads found across Rapa Nui, or Easter Island.

Meanwhile, a new project exploring Pompeii uncovered a stone staircase that could reconstruct what the ancient Roman city's skyline once looked like before a volcanic eruption in AD 79 entombed it in a thick layer of ash.

A combination of microbotanical analysis and sweeping aerial drone footage has also enabled researchers to arrive at a new hypothesis about who created the mysterious "band of holes" formation, a series of about 5,200 holes dotting the Peruvian Andes.

Some research leads to more questions than answers, such as the inventive ways scholars have tried to determine how celebrated author Jane Austen died by analyzing her own words in the absence of medical documents.

Here are some of the most memorable findings in 2025 that provided answers to long-standing historical mysteries.

A mysterious mummy

A water leak in a crypt containing the "air-dried chaplain" helped reveal the identity of an unusually well-preserved body kept in a remote Austrian village church since the 1700s.

With intact skin and tissue, the mummified body, thought to be an 18th century clergyman, had drawn speculation of healing properties and even rumors of being poisoned.

Renovations to repair the water damage prompted the body's removal, creating an opportunity to perform CT scans, analysis of bone and tissue samples, and radiocarbon dating. Researchers determined the remains belonged to Franz Xaver Sidler von Rosenegg, an aristocrat who was a monk before becoming the parish vicar at St. Thomas am Blasenstein.

The team not only found that a previously undocumented embalming method was responsible for the cleric's air-dried state, but also proposed a new hypothesis for his death and solved the mystery of a glass object found inside his remains.

The boat from nowhere

The Hjortspring boat, on display at the National Museum of Denmark in Copenhagen, has long been a vessel of mysterious origin.

Archaeologists first excavated the wooden ship from a bog on the Danish island of Als in the 1920s, more than 2,000 years after it sank. The boat was laden with weapons, suggesting it carried warriors with intent to attack the island.

No clues as to where the boat originated or who it carried existed — until now.

A new analysis of the ship's materials suggest it traveled much farther than previously thought, meaning the attack likely was premeditated. And a partial human fingerprint found in tar residue could provide a direct link to one of the ship's crew.

"Fingerprints are very rare for this time period and area," said lead study author Mikael Fauvelle, an associate professor and researcher in the department of archaeology and ancient history at Lund University in Sweden, adding that "to find one on such a unique boat is extremely special."

Speaking of historic ships, another fresh analysis has shown that polar explorer Ernest Shackleton's vessel, the HMS Endurance, wasn't doomed by its broken rudder. Instead, the ship sank in 1915 due to structural weaknesses — and Shackleton knew about them before chasing his polar dream anyway.

Ice age mistaken identity

More than 14,000 years ago, a den collapsed around two female pups in northern Siberia, trapping them. The mummified remains of the "Tumat Puppies," thought to be sisters, were unearthed separately in 2011 and 2015.

The pups were so well-preserved that they are still covered in fur and hints of a last meal remain in their stomachs. Researchers thought they might be early domesticated dogs or tamed wolves that lived near humans.

But a new study analyzing genetic data and chemical signatures suggests the Tumat Puppies were wolf cubs that didn't interact with humans at all.

The research is shedding light on the complexities around determining when dogs were domesticated and began living alongside humans.

An ill-fated army

When Napoleon Bonaparte invaded Russia in 1812, the French emperor led an army of over half a million men.

Six months later, a fraction of his soldiers — an estimated tens of thousands — returned to France after a forced retreat. While a combination of battle, starvation, cold and a typhus epidemic were considered factors in the costly, tragic loss of hundreds of thousands of men, genetic evidence has suggested newfound culprits.

“Previously, we just thought that there was one infectious disease that decimated the Napoleon army — the typhus,” said lead study author Rémi Barbieri, a postdoctoral researcher at Estonia’s University of Tartu.

Barbieri’s team discovered previously undetected pathogens *Salmonella enterica* and *Borrelia recurrentis* in the teeth of fallen soldiers. The bacteria cause paratyphoid fever and relapsing fever, respectively, which could have contributed to the soldiers’ deaths.

Honorable mentions

This year, scientists also delivered answers to these baffling questions:

— Researchers finally identified the mystery volcano that unleashed an eruption so violent that it cooled the Earth in 1831.

— It’s hard to imagine what our dinner plates might look like without the modern-day potato, but where did it come from? The tuber apparently evolved from a chance encounter involving a wild tomato millions of years ago.

— Like King Arthur, the Song of Wade was once a popular epic, but it has few surviving phrases today. A newly decoded error shows the long-lost saga wasn’t packed with supernatural creatures as previously believed.

<https://edition.cnn.com/2025/12/23/science/historical-mysteries-solved-2025>

Објављено: 23. 12. 2025, преузето: 5. 1. 2026.

Текст 3

Александар Белић

Александар Белић (Београд, 2/14. август 1876 – Београд, 26. фебруар 1960) био је српски филолог, универзитетски професор и академик. Белић је био професор и ректор Београдског универзитета, председник САНУ и члан многих академија у Југославији и иностранству.

Биографија

Александар Белић рођен је као средњи син 13. августа 1876. године од оца Јована (1845–1912) и мајке Емилије (1855–1925). Његови родитељи су поред њега имали кћерку Надежду (1875—1902), која је умрла као девојка, и близанце Емила (1877—1942) и Владимира (1877–1943), који су били генерали југословенске војске.

Основну школу и Прву београдску гимназију завршио је у Београду. Студије филологије започео је у Београду, а наставио [их је] на универзитетима у Москви и Одеси. По завршетку студија, позван је да остане на Катедри на лингвистику и филологију Московског универзитета. Међутим, он се вратио у Београд, где је 1899. постављен за доцента Велике школе. Једну годину је провео на усавршавању у Немачкој на Универзитету у Лајпцигу, где је написао и одбранио докторску дисертацију о словенским суфиксима за умањивање и увећавање. Дисертација му је штампана на немачком језику у два дела (1901. и 1904). Пошто је најпре изабран за ванредног професора, [године] 1906. изабран је за редовног професора Београдског универзитета, и то српскохрватског језика, словенске филологије и лингвистике, што је предавао дуги низ година.

Основао је 1905. часопис „Српски дијалектолошки зборник” у издању Српске краљевске академије, који је под његовом редакцијом излазио преко 50 година.

Током 1916. године, заједно са Станојем Станојевићем, боравио је у Русији лобирајући за интересе Краљевине Србије.

Писао је научне студије о српскохрватском језику, о његовим дијалектима и историји. Многи радови које је објављивао посвећени су

граматичким студијама словенских језика. Био је оснивач, а потом и уредник, часописа „Јужнословенски филолог” и „Наш језик”.

Био је главни и одговорни уредник при издавању првих томова „Речника српско-хрватског књижевног и народног језика”.

Рад у САНУ

Дописни члан Српске краљевске академије постао је 4. фебруара 1905, а њен редовни члан 3. фебруара 1906. Његова приступна беседа у академију имала је назив „Основне црте историјског развитка српског језика”. Био је ректор Београдског универзитета академске 1933/34. године.

Председник Српске краљевске академије постао је пред крај фебруара 1937, наследивши на том месту Богдана Гавриловића, исте године је обележио 40 година научног рада. На тој значајној позицији био је све до своје смрти, укупно 23 године. Овај период остаће упамћен и по томе што је академија два пута мењала име, најпре у Српска академија наука, а затим у Српска академија наука и уметности (скраћено САНУ), како се и данас зове. Александар Белић ја дао значајан допринос раду академије као њен председник са највећим стажом до сада. Један је од потписника Новосадског договора 1954. године.

Био је члан неколико академија наука: југословенске, словачке, чешке, пољске, бугарске, баварске. Био је члан научних друштава у Лавову, Прагу и Данског краљевског друштва, затим почасни професор Московског универзитета „Ломоносов” и Универзитета у Глазгову.

[<https://sr.wikipedia.org/wiki/Александар_Белић>](https://sr.wikipedia.org/wiki/Александар_Белић)

Правописно адаптирана верзија текста објављеног 19. 1. 2026.

Текст 4

Ренесанса

Ренесанса (*rinascità* на италијанском, од латинског *renasci*, у значењу „поново се родити, препородити се”; *renaissance* на француском у значењу „препород”; а по њему у српском и другим европским језицима), период у европској цивилизацији непосредно након средњег века. Обично се сматра да се заснива на порасту интересовања за класичне науке и вредности. Ренесанса је такође била сведок откривања и истраживања нових континената, замене птоломејевског коперниковским системом астрономије, распада феудалног система и пораста трговине, као и проналаска или примене потенцијално моћних иновација као што су папир, штампарство, поморски компас и барут. Међутим, за тадашње научнике и мислиоце, то је првенствено било време оживљавања класичног учења и мудрости након дугог периода културног пада и стагнације.

Ренесанса као културно-историјски појам је најпре означавао доба од 14. до 16. века, као период у коме је дошло до поновног интересовања за класичну антику и процвата уметности, да би се затим овим појмом означавало културно стање прелазног доба од средњег века до новог доба, нарочито у Италији. Поред тога, овај појам се примењује и да означи средњовековне претече ренесансе – каролиншка ренесанса. Од 19. века се у историографији користи да означи епоху.

Дух ренесансе је на крају имао много облика, али се најраније изразио кроз интелектуални покрет који је добио име „хуманизам”. Појам „ренесанса” је у узајамном односу са појмом „хуманизам”. Хуманизам се односио на научно-духовни садржај овог раздобља, а ренесанса на целокупну културу тог времена. Хуманизам су покренули секуларни књижевници, а не научници-клерици који су доминирали средњовековним интелектуалним животом и који су развили схоластичку филозофију. [...]

Из Италије нови хуманистички дух и ренесанса коју је изазвао проширили су се на север у све делове Европе, потпомогнути проналаском штампарства, што је омогућило експлозивно ширење писмености и класичних текстова. Најважнији међу северним хуманистима био је

Дезидерије Еразмо, чије је дело *Похвала лудости* (1509) исказало моралну суштину хуманизма у његовом инсистирању на искреној доброту насупротив формалној побожности. Интелектуална стимулација коју су пружили хуманисти помогла је да се покрене реформација, од које су, међутим, многи хуманисти, укључујући Еразма, устукнули. До краја 16. века битка реформације и противреформације заокупила је велики део енергије и пажње Европе, док је интелектуални живот полако пристигао границама просветитељства.

Занимањем за природу човека, ренесанса поново оживљава антику, у којој је у средишту пажње такође био човек. После хуманизма, који је оживео античку књижевност, почетком 15. века долази до обнове те традиције и у ликовној уметности. Ренесанса се најснажније развијала у Италији, а затим и у Немачкој и Холандији. Основни парадокс доба ренесансе је [то] што је жеља за враћањем класичним вредностима, заснована на одбацивању средњег века, донела новој ери не препород антике, већ рађање модерног човека. [...]

Литература која је о уметности писана у периоду између 14. века и 16. века, такође показује да је поглед на уметнике као друштвена и креативна бића доживео значајне промене као последица њиховог успеха, тако да је пред сами крај ренесансе лични стил једног уметника био исто онолико битан као и његово техничко умеће, или способност да изврши једну наруџбу, како би постао признат у јавности као мајстор. Могуће је да се више не верује у анонимност средњовековног уметника, али фрагментирани докази који о њему постоје, нуде једну недовршену слику у поређењу са славом уметника ренесансе и местом које заузима у литерарним традицијама уметничке критике периода.

Узрок конфузије и дискредитовања појма „ренесанса”, у многим ситуацијама треба тражити у његовим злоупотребама, често рађеним у ширем европском контексту. Изван Италије, примењивао се не само на период у ком се, на један селективан начин, усађују површински квалитети италијанске ренесансе, нарочито орнаменти у уметничким стиловима других региона, већ такође и на раније периоде у којим се, како у Италији тако и у другим регионима Европе, раде друкчије ствари. На пример, није могуће нити треба увек тражити паралелизме кроз Европу 15. века у нечему што можемо идентификовати као један заједнички „стил”, него треба тражити један заједнички приступ усмерен ка ширењу могућности уметничког израза уопште. У 15. веку како у Италији

тако и у Фландрији, уметници су пажљиво посматрали свет који их окружује стварајући нове технике како би приказали своја открића. Успостављање форме медаље као подлоге за портрете и алегорије, захваљујући Италијану Антонију Пизанелу, припада истој епохи у којој Ван Ајк, на северу Европе, примењује своју технику сликарства у уљу, која је највероватније била најсавршенија тада позната техника у Европи, представљајући са највећом могућом прецизношћу своје опсервације света који га је окруживао. [...]

Ако се сматрало, у једном општем смислу, да је Италија главна позорница ренесансе, то је зато што се управо ту налази највећа концентрација уметничких дела и писаних доказа о њима; у целини један кумулус врло кохерентних достигнућа. Недостатак писаних коментара са севера Европе 15. века и уништавање већег дела уметничког наслеђа рођеног на северу, кроз вишевековне верске сукобе, чине да линије његове еволуције буду далеко мање очигледне. Моћни градови-државе позног средњег века били су покровитељи уметника како би се подстицала производња предмета који су, у ширем смислу и поред своје уметничке вредности, послужили и као пропагандни материјал у корист владара, различитих видова власти и њихових локалних корпорација. Црква је такође тражила уметничко улепшавање својих грађевина у свакој локалној заједници, како би повисила властити престиж пред својим суседима. Тако се родио један уметнички дух који се базирао на супарништву међу градовима-државама, али и међу покровитељима и корпорацијама који су у њима постојали. Тиме се охрабривала размена знања и умећа када год би то прилике тражиле.

Настанак и прилике

Атинска школа, (1509–11) Рафаел, фреска, Ватиканске одаје у Ватикану. Настанак ренесансе се обично ставља у простор северне Италије на крају 13. века. Од 12. века многи градови северне Италије су осетили економски напредак као последица прекоморске трговине. Тадашњи највећи трговачки центри су били Ђенова, Венеција и Фиренца. Због ратова између немачких царева и папа у Италији, током средњег века није постојала централна држава која би одузела политички и привредни приоритет градовима-државама.

Ови услови, привредни напредак и релативна политичка слобода, утицали су на настанак ренесансног човека. Упоредо с постојањем културних центара и центара моћи подстицај развоја у уметности је учинио да су се владари и моћни људи могли представити у најбољем светлу својим супарницима.

У 15. веку, посебно у Италији, појавио се препород, или макар једно прогресивно, често контрадикторно и на крају тријумфално оживљавање класичног супстрата, чије су етичке и естетске вредности наново искоришћене у оквиру хришћанског искуства подложном изазовима свога доба. У Италији, где је готски стил једва продро, сећање на римску величину није било тако удаљено. Небројени споменици су сведочили о томе – упркос распадању услед деловања природних сила – присутни чак и пре таласа велике археолошке активности доба ренесансе. Грчка филозофска мисао је веома поштована а њено ширење је убрзао долазак грчких академика који су из Цариграда пребегли на Запад. Филозофски покрет у ком су Аристотелова и Платонова традиција супротстављене једна другој, пратио је један велики талас академске и научне активности током ког су откривени и пажљиво уређивани бројни антички рукописи, ископавани остаци римске културе и прикупљане старине. Појава штампарије и штампане књиге је омогућила ширење класичне културе, а библиотеке – као она у Ватикану – осигурале су њихово очување за нове генерације.

Нови хуманизам који је величао човека величајући хришћанског Бога и који је паганске уметничке форме ставио у ту службу, а генијалност изузетних појединаца у службу човечанства, изразио се кроз два основна аспекта у свету уметности: први је интелектуални, чија је основа култ лепоте коју би се преко платонизма могло интегрисати у хришћанство без икакве опасности од јереси; други је естетски који се састоји од постепеног одустајања од византијских схватања уметничке форме и хришћанских идеала, у корист моделовања реализма једног антропоморфног идеала који је имао свој модел у старогрчким статуама. Тако се историју ренесансе може посматрати као постепено, и не без потешкоћа, напредовање у освајању овог реализма, затим његову доминацију – где је уметничко и формално савршенство једна врста материјала који је одраз ових идеолошких концепата; и на крају кроз њихово посрнуће, односно моменат када ови концепти почињу да доминирају само схватање стварности.

Ренесанса је стога прво афирмисање а затим тријумф новог поретка који има свој узор у класичној традицији Антике. Хуманизам је ослободио индивидуалност креативних уметника и мислиоца, али је такође своју основу имао у потпуно интелектуалном идеалу савршенства који је идентификован с хришћанским Богом једном веома домишљатом синтезом. Као такав, он је задовољавао аристократску и образовану публику, али је имао врло слаб апел на појединце из нижих друштвених слојева, а понекад су се и међу самим уметницима јављале потешкоће у прилагођавању новим идејама. Ово је посебно уочљиво у независним центрима, где богате уметничке традиције нису олако мењане новим идеалима. У Италији, градови Венеција и Парма су били међу најважнијим таквим центрима, где је интелектуализам фирентинских и римских хуманиста водио неуспешну борбу против поетског духа који је био осетљив на стварност и склонији сањарењу него простом задовољењу интелекта. Изван Италије, дух ренесансе се сусретао с различитим степеном прихватања зависно од тога колико је могао да процре у националне традиције. На пример, Француска, па чак и Холандија, биле су му наклоњеније него Немачка и Иберијско полуострво Шпаније и Португалије.

Узимано је неколико различитих полазних тачака за настанак ренесансе. Једна традиција ставља њен почетак на крај 13. и на почетак 14. века у дело сликара Ђота. Према овом аргументу, Ђото је уметник којим почиње ренесанса уводећи формалистичку и духовну флексибилност коју је касније други зачетник, Мазачо, само продубио. Теорија има своју атрактивност, али не и потпору у чињеницама. Наиме, револуционарну уметност Ђота и Мазача раздваја талас стила међународне готике који преферира арабеску минијатурног сликарства уместо израза тродимензионалног простора и реалистичног моделирања форме. Тек век након Ђота, сликари се поново баве више формом него линијом и естетика монументалности наново има примат над минијатуром. Тако је исправније рећи да ренесанса почиње кватрочентом, што је и повезано са одређеним историјским околностима: тренутна равнотежа међу силама које су владале Италијом, јачање папске власти која је са собом донела обнову старе славе Рима и његове духовне величине, и на крају, развој хуманистичких идеја. Коначно, два феномена су заслужни за процват оригиналних дела посебно у сликарству: први се тиче независности уметничких центара, а други ослобађања личности појединаца с амбицијом да се афирмишу и буду прихваћени као индивидуалне

личности с властитим карактером чак и у случају групних радова. Ова општа повезаност у развоју уметности и симултана тежња ка различитости индивидуалних ствараоца, упоредо се јавља у архитектури, вајарству и сликарству. Фиренца, на челу са архитектом Брунелескијем, вајарем Донателом и сликарем Мазачом, започиње покрет.

Професионална удружења и друштвени статус уметника

У ренесанси се мења друштвени статус уметника. У средњем веку не познајемо уметника као индивидуалца. Они су тада сматрани обичним занатлијама, а своја дела нису потписивали. У доба ренесансе уметници већ нису анонимни, а неки поседују и високи друштвени статус. Ђентиле Белини добио је кнежевску титулу од Фридриха III, а Тицијан је од Карла V добио титулу витеза. Неким уметницима је пошло за руком да се обогате, али ипак се држало да су уметници припадници нижег стајежа, јер је њихова активност захтевала употребу ручног рада. Неки од најзначајнијих уметника доба су: Донатело, Леонардо да Винчи, Микеланђело Буонароти, Рафаело Санти, и други.

Типични град-држава централне и северне Италије с краја средњег века је био под управом најбогатијег слоја становништва који се организовао у удружења или савезе – независне заједнице трговаца, банкара и занатлија произвођача – који су доминирали свим деловима економског и политичког живота. Фирентинску републику су основали трговци те је сва власт била у њиховим рукама. Та удружења, међутим, су морала да прихвате превласт *Parte Guelfa* (чланова политичке фракције или партије који су подржавали папу и Свето римско царство у градовима-државама централне и северне Италије), једине политичке јединице која је била дозвољена у време те протодемократије. Мада за модерне стандарде овакав систем може изгледати исувише ограничен, ради се о великом напретку с којим се не би могло упоредити ништа у западној Европи још од времена Перикла и античке Атине. У Фиренци, њихов положај у друштву је изражен местом које заузимају фигуре свецаца заштитника у нишама Орсанмикела, цивилне грађевине у којој су се чувале залихе хране Републике будући да су епидемије глади биле стална претња.

Седам најважнијих удружења, названих Арти, су била: *Arte di Calimala*, удружење прерађивача увезене вунене тканине и одеће; *Arte della Lana*, удружење трговаца и прерађивача вуне; *Arte dei Giudici e Notai*, за судије

и нотаре; *Arte del Cambio*, за банкаре и мењаче новца; *Arte della Seta*, за ткаче и прерађиваче свиле; *Arte de Medici e Speziali*, за докторе и фармацеуте; и *Arte dei Vaiai e Pellicciai*, за прерађиваче и произвођаче коже. Сликари су примљени у удружење доктора и фармацеута 1314. године, највероватније пошто су припремали своје боје сличним поступцима којим су фармацеути припремали лекове, односно мешањем различитих супстанци и материјала. 1340-их, сликари су класификовани заједно с докторима, вероватно јер су и једни и други били под заштитом Св. Луке, који је по хришћанској легенди био и уметник и доктор, да би 1378. године, сликари коначно постали независан огранак у саставу удружења доктора и фармацеута.

Један број средњих и мањих удружења је стално премештан из једног у друго. Међу њима, *Arte di Pietra e Lengame*, занатлије које су обрађивале камен и дрво (каменоресци и столари), никада нису достигле статус поменутих већих удружења. На најнижој скали друштвене структуре и изван сваког удружења, налазили су се „чистачи вуне”, од чијег добро урађеног посла је зависио највећи део богатства града Фиренце. У одређеном смислу, њихов положај је био сличан положају робова у античкој Атини, и мада су *Ciompri* (Чомпи), како су називани, могли да напусте свој посао, њихове активности су биле строго регулисане законом. Ови радници су врло често подизали штрајкове, а 1378. године, и након једног од њих, основали су своје властито удружење, које је, међутим, било кратког даха. Олигархија тадашње Фиренце је врло брзо силом разорила побуњенике и њихово удружење, извршивши неколико појединачних егзекуција водећих штрајкача, чиме је поново успоставила економску и политичку контролу у Републици.

Удружења којима су припадали уметници су припадала такозваним уметностима рукотворина или механичким уметностима, не тако строго дефинисаним као што је био случај са либералним уметностима (граматиком, реториком, аритметиком, геометријом, астрономијом и музиком), јединим прихватљивим активностима за једног кавалера у средњовековним феудалним друштвима. У италијанским градовима-државама припадност удружењима уметничких рукотворина је представљало позитивну предност за сликаре, вајаре и архитекте, омогућавајући им већу независност у раду.

Касније, сликарство и вајарство су укључене у либералне уметности. Крајем четрнаестог века, фирентински писац Филипо Вилани (Filippo Villani), упоредио је сликаре свога доба с онима који су практиковали либералне уметности. Хуманиста из Падове Пјер Паоло Верђерио (Pier Paolo Vergerio) године 1404. тврдио је, али погрешно, да је сликарство било једна од четири либералне уметности у античкој Грчкој. На крају петнаестог века, Леонардо да Винчи је елоквентно писао о важности либералних уметности за сваког уметника. Улог је овде био економски и друштвени статус. Чињенице сугеришу да уметници петнаестог века генерално нису били добро плаћени, мада је било изузетака, случај Микеланђела, Тицијана, Рафаела и других уметника који су стекли међународну славу, поштовање и богатство. Уметници који су успевали да се запосле на двору неког принца, као Андреа Мантења и Леонардо да Винчи у петнаестом, и Ђорђо Вазари и Бенвенуто Челини у шеснаестом веку, имали су редовне новчане приходе, што им је омогућавало да стварају са више слободе и преносе свој стил на друге. На крају шеснаестог вијека, академије под патронатством принчева су почеле да замењују ова средњовековна уметничка удружења. [...]

<<https://sr.wikipedia.org/wiki/ренесанса>>

Правописно адаптирана и скраћена верзија објављена 1. 12. 2025.

Питања и смернице за правописну контрастивну анализу текстова на енглеском/српском језику и њихових превода на српски/енглески језик

1. Упоредите писање великих и малих почетних слова у наслову на енглеском и српском језику.
2. Која су све имена места наведена у тексту на енглеском/српском језику? Како она гласе на српском/енглеском језику и да ли има разлика у писању?
3. Који се имена помињу у тексту на енглеском/српском језику? Како она гласе на српском/енглеском језику и да ли има разлика у писању?

4. У којим случајевима се у датом тексту на енглеском/српском језику употребљавају бројеви? Како би се писали у српском/енглеском језику? Образложите одговор.
5. Које су специфичности употребе цртице у датом тексту и у његовом преводу на српски/енглески језик?
6. Које су специфичности употребе запете у датом тексту и у његовом преводу на српски/енглески језик?
7. У којим случајевима се у датом тексту употребљавају црте и како се ти делови текста преводе на српски језик?
8. Када се у тексту употребљавају наводници и да ли им је иста употреба у енглеском и српском језику?
9. Објасните када се у тексту употребљава апостроф и да ли се у преводу употребљава? Образложите одговор.
10. Који су англицизми употребљени у тексту на српском? Упоредите њихово писање у српском и у енглеском језику из угла састављеног, растављеног и полусложеничког писања.
11. Које се гласовне промене и појаве запажују у англицизмима у датом тексту на српском језику, односно у преводу датог текста на српски језик?
12. Изузеци од којих гласовних промена се јављају у англицизмима у датом тексту на српском језику, односно у преводу датог текста на српски језик?

13. Објасните специфичности употребе интерпункције у управном говору на енглеском/српском и у његовом преводу на српски/енглески језик.

14. Које се све скраћенице јављају у датом тексту на енглеском/српском језику и шта значе?

15. Да ли свака употребљена скраћеница у датом тексту на енглеском/српском језику има одговарајућу скраћеницу у преводу на српски/енглески језик? Наведите их свуда где је могуће.

16. Како су у тексту на енглеском/српском језику обележени набројани елементи, спискови или издвојене целине? Упоредите правописна решења у оригиналу и преводу, те образложите евентуалне разлике.

17. Да ли се у тексту на енглеском/српском језику јављају заграде, косе црте, двотачке, те тачка и запета? Објасните њихову функцију и упоредите да ли су у преводу задржани, измењени или замењени другим знацима интерпункције.

18. Да ли се у датом тексту јављају речи или изрази написани курзивом, под наводницима, великим словима или на други начин графички издвојени? Упоредите средства истицања у енглеском и српском језику са решењима у преводу.

19. Упоредите из правописно-језичког угла два текста на српском и енглеском језику која припадају истом новинарском жанру (вест, извештај, репортажа, интервју и сл.).

20. Процените колико правопис може утицати на разумевање, изглед и убедљивост текста на српском/енглеском језику. Образложите одговор.

12. ВЕЖБАЊА ЗА УТВРЂИВАЊЕ ГРАДИВА И РЕШЕЊА

1. Подвуците све облике написане у складу са правописним правилима.

апсцес/абсцес	Кореанац/Корејац
биоинжењеринг/биоинжињеринг	пензиони/пензијски
бихејвиоризам/бихевиоризам	одељење/оделење
варијабла/вариабла	резимеји/резимеи
гониоц/гонилац	синфонијски/симфонијски
департмански/департмантски	скупљачичин/скупљачицин
евро/еуро	строжа/строжија
иницијални/инициални	фрејм/фреим
контроверза/контраверза	хало/ало
конфор/комфор	хероина/херојина

2. Препишите дате примере поштујући правописна правила српског језика.

црква светог василиа острогшког

трг учитеља тасе

департман за социалну политику и социални рад

међународни дан матерњег језика

награда "слободан цунић"

булевар светог панталемона

улица краља вукашина

наставно научно веће филозофског факултета у нишу

константин велики аеродром

панчићев врх

3. Препишите следећи наслов поштујући правописна правила енглеског језика, па га преведите на српски.

asymmetric federalism in the kingdom of the netherlands after the dissolution of the netherlands antilles

4. Препишите следећи текст у складу са правописним правилима српског језика, па наведите пет разлика које очекујете при преводу реченице из овог задатка на енглески језик.

Како су 24 Октобра 2025 у 17:15 објавиле Вечерње Новости Мик Џегер један од оснивача Ролингстонса ишо је предпрошле године на турнеју по сједињеним државама, зар не

5. Додајте неопходну интерпункцију у реченицу на српском и преведите је на енглески у складу са правописним правилима енглеског језика.

Маја упита Госпођо Станковић да ли бисте могли да ми позајмите Енглеско српски речник из Библиотеке Светозар Марковић

6. Попуните празнине траженим облицима.

Генитив једнине од <i>шоу</i>	_____
2. л. мн. императива од <i>пресећи</i>	_____
Вокатив једнине од <i>држалац</i>	_____
1. л. јд. аориста од помоћног гл. <i>бити</i>	_____
Генитив множине од <i>индекс</i>	_____
3. л. мн. презента од <i>доићи</i>	_____
Инструментал једнине од <i>колонија</i>	_____
Гл. прилог садашњи од <i>махати</i>	_____
Датив множине од <i>одбити</i>	_____
1. л. мн. футура првог од <i>пронаћи</i>	_____

7. Прочитајте пажљиво дате текстове, па урадите задатке у вези са америчким и британским начином писања.

а) Следећи текст прилагодите америчком начину писања.

On 5 March 2024, Mr Miller realised his favourite theatre was closing. The centre of town looked different, and the grey building across the street had a new sign: 'Future Tech Programme'. He decided to organise a farewell event and emailed his neighbours about it.

'I've dreamt about this place forever,' he said. 'It's part of our community's identity'.

Later, he checked his travel plans and noticed his cancelled trip had been rescheduled. The aeroplane company apologised for the inconvenience and offered a free upgrade. Why does travelling need to be so difficult?

6) On 18 February 2022, Mr Carter organised a cultural programme in the city centre. He realised that the local community needed more colourful events, so he contacted several organisations for support. The neighbourhood quickly became lively, and visitors enjoyed a theatre performance that analysed everyday life. Each guest received a catalogue and a cheque for refreshments.

One traveller mentioned that he had cancelled a previous visit but was impressed by how well everything was organised. He also noticed a sign near the harbour promoting future events.

в) Следећу реченицу пребаците из британског у амерички енглески:
"My favourite neighbour travelled to the theatre centre."

г) Следећу реченицу пребаците из америчког у британски енглески:
"I realized the gray tire was molding in the harbor."

8. Дате елементе напишите према правописним правилима енглеског језика, па те примере преведите на српски језик задржавајући исте основе. У оба случаја поштујте правила о састављеном, растављеном и писању са цртицом.

buffer + zone	_____	_____
bar + code	_____	_____
bi + phobia	_____	_____
exit + poll	_____	_____
early + bird	_____	_____
catch + all	_____	_____
Facebook + profile	_____	_____
home + banking	_____	_____
mile + stone	_____	_____
off + line	_____	_____

9. Дате елементе напишите према правописним правилима српског језика, па те примере преведите на енглески језик задржавајући исте основе. У оба случаја поштујте правила о састављеном, растављеном и писању са цртицом.

опен + сорс	_____	_____
парт + тајм	_____	_____

пит + стоп	_____	_____
плаг + ин	_____	_____
прес + конференција	_____	_____
ри + мејк	_____	_____
сет + ап	_____	_____
снек + бар	_____	_____
хард + диск	_____	_____
текст + едитор	_____	_____

10. Дата имена из англофоног света имена транскрибујте ћирилицом тако да се могу користити у текстовима на српском језику.

Jack Jones	_____	_____
Ronald McDonald	_____	_____
Leonard Bernstein	_____	_____
Patricia McKay	_____	_____
Stanley Lever	_____	_____
Lyndon Lynch	_____	_____
Malcolm Arlington	_____	_____
Augusta Sears	_____	_____
New Brunswick	_____	_____
Sioux Falls	_____	_____
London	_____	
New York	_____	
Clapham	_____	
Worcester	_____	
Topeka	_____	
Inverness	_____	
Catford	_____	
Taunton	_____	

Tucson	_____
Tulsa	_____
Wrexham	_____

11. Дата транскрибована имена „вратите” у енглески језик.

Арнолд Шварценегер	_____	_____
Џон Бачелор	_____	_____
Џорџ Балантајн	_____	_____
Крејг Белами	_____	_____
Џери Луис	_____	_____
Тусон	_____	
Талса	_____	
Рексам	_____	
Лестер	_____	

12. У дати текст на српском језику додајте неопходну интерпункцију.

Кад судимо о људима њиховим поступцима и карактерима треба имати на уму да људи из разних узрока који не зависе од њих не могу свуда увек и о свему говорити истину Једни је не виде други је виде наопако што је исто или горе а трећи просто немају снаге за тај подвиг јер то за ту врсту људи и јесте подвиг за који је потребан изврстан минимум снаге који њима није дат

Иво Андрић, *Знакови поред њуша*, Београд: Вулкан, 2025, 213.

13. У дати текст на енглеском језику додајте неопходну интерпункцију.

In matters of the greatest import Cohen wrote the memory of the wolfhound not of man is taken into account because it is deeper long lasting and more accurate And it has no need to interpret as does human memory but rather is a kind of home in time

Why are you so expensive I asked him

Because my field of vision encompasses rapid secrets which are realized almost immediately he replied laughing

Milorad Pavić, The Inner Side of the Wind, Belgrade: Dereta, 2016, 68.

14. Напишите пуни облик сваке скраћене форме на енглеском и српском језику.

а) Скраћенице у енглеском

dept.	_____
approx.	_____
misc.	_____
Mr	_____
Dr	_____
USA	_____
EU	_____
BBC	_____
FBI	_____
NATO	_____
WHO	_____
PhD	_____
MD	_____
lab	_____
fridge	_____
h	_____
CEO	_____
CAE	_____
CPE	_____
CFE	_____
ESL	_____

ft. / ft _____
in. _____
oz. _____
tbsp. _____
UNESCO _____
UNICEF _____

б) Скраћенице у српском

цл _____
мсп _____
ЈИ _____
С _____
Р. С. _____
А _____
МУП _____
САНУ _____
ММФ _____
ЈМБГ _____
ТВ _____

15. Напишите скраћенице датих речи/израза.

и друго _____	мушки род _____
члан _____	тачка _____
и тако даље _____	енглески _____
минут _____	магистар _____
и томе слично _____	именички _____
наведено дело _____	гимназија _____
југозапад _____	глагол _____
заменички _____	булевар _____
улица _____	без броја _____

бугарски	_____	енклитички	_____
Министарство здравља			_____
Министарство заштите животне средине			_____
Јавно комунално предузеће			_____
пример			_____
Клиничко-болнички центар			_____
руски			_____
Министарство одбране			_____
Министарство информисања и телекомуникација			_____
Министарство науке, технолошког развоја и иновација			_____
перфекат			_____
Нишки културни центар			_____

16. Напишите шта дате ознаке у хемији значе на енглеском и српском језику.

Латинична ознака за хемијски елемент	Реч на латинском	Реч на енглеском	Реч на српском
S			
N			
K			
C			
O			
H			
Au			
Ag			
Cu			

Hg			
----	--	--	--

17. Попуните табелу облицима који недостају.

Скраћеница у енглеском	Пуни облик у енглеском	Скраћеница у српском	Пуни облик у српском
MA			
		км. км km	
cl			
			грам
h			
	et cetera		
		бр.	
			једнина
	plural		
	English		

18. Напишите називе за стране света на српском и енглеском језику, као и њихове скраћенице.

Стране света на енглеском језику (пуни називи)	Стране света на енглеском језику (интернационалне скраћенице)	Стране света на српском језику (пуни називи)	Стране света на српском језику (ћириличне скраћенице)

--	--	--	--

19. Скраћенице лексеме *сѝрана* и *сѝраница* у свим падежним облицима гласе _____ и _____, док је у енглеском језику скраћеница за облик *page* _____, а за множински облик *pages* је _____.

20. Напишите децималне вредности за π (пи) и за вредност убрзања силе Земљине теже на енглеском и српском језику. Децималне бројеве је довољно свести на две децимале.

	Српски језик	Енглески језик
Вредност π		
Вредност убрзања силе Земљине теже		

Решења вежбања

1.

апсцес/абсцес

биоинжењеринг/биоинжињеринг

бихејвиоризам/бихевиоризам

варијабла/вариабла

гониоц/гонилац

департмански/департмантски

евро/еуро

иницијални/иницијални

контроверза/контраверза

конфор/комфор

Кореанац/Корејац

пензиони/пензијски

одељење/оделење

резимеји/резимеи

синфонијски/симфонијски

скупљачичин/скупљачицин

строжа/строжија

фрејм/фреим

хало/ало

хериона/херијона

2.

Црква Светог Василија Острошког

Трг учитеља Тасе

Департман за социјалну политику и социјални рад

Међународни дан матерњег језика

Награда „Слободан Џунић”

Булевар Светог Пантелејмона

Улица краља Вукашина

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Нишу

Аеродром „Константин Велики”

Панчићев врх

3. Asymmetric Federalism in the Kingdom of the Netherlands after the Dissolution of the Netherlands Antilles

Асиметрични федерализам у Краљевини Холандији након распада Холандских Антила

4. Како су 24. октобра 2025. у 17.15 објавиле „Вечерње новости”, Мик Џегер, један од оснивача „Ролингстонса”, ишао је претпрошле године на турнеју по Сједињеним Државама, зар не?

- 1) У енглеском језику се месец пише великим словом (October).
- 2) У енглеском језику нема тачке након броја којим се означава дан или година у датуму.
- 3) Наводници у енглеском језику су горњи (“”).
- 4) Време се у енглеском језику пише са двотачком (17:15).
- 5) Називи часописа пишу се великим почетним словима свих речи.

5. Маја упита: „Госпођо Станковић, да ли бисте могли да ми позајмите ‘Енглеско-српски речник’ из Библиотеке ‘Светозар Марковић’?”

Maja asked: ‘Mrs Stanković, could you lend me the “English-Serbian Dictionary” from the “Svetozar Marković Library”?’

6.

Генитив једнине од <i>шоу</i>	<u>шоуа</u>
2. л. мн. императива од <i>пресећи</i>	<u>пресеци</u>
Вокатив једнине од <i>држалац</i>	<u>држаоче</u>
1. л. јд. аориста од помоћног гл. <i>бити</i>	<u>бих</u>
Генитив множине од <i>индекс</i>	<u>индекса</u>
3. л. мн. презента од <i>доићи</i>	<u>доићу</u>
Инструментал једнине од <i>колонија</i>	<u>колонијом</u>
Гл. прилог садашњи од <i>махати</i>	<u>машући</u>
Датив множине од <i>одбити</i>	<u>одбицима</u>
1. л. мн. футура првог од <i>пронаћи</i>	<u>пронаћи ћемо / ћемо пронаћи</u>

7.

а)

On March 5, 2024, Mr. Miller realized his favorite theater was closing. The center of town looked different, and the gray building across the street had a

new sign: 'Future Tech Program'. He decided to organize a farewell event and emailed his neighbors about it.

'I've dreamed about this place forever,' he said. 'It's part of our community's identity'.

Later, he checked his travel plans and noticed his canceled trip had been rescheduled. The airplane company apologized for the inconvenience and offered a free upgrade. Why does traveling need to be so difficult?

6) On February 18, 2022, Mr. Carter organized a cultural program in the city center. He realized that the local community needed more colorful events, so he contacted several organizations for support. The neighborhood quickly became lively, and visitors enjoyed a theater performance that analyzed everyday life. Each guest received a catalog and a check for refreshments.

One traveler mentioned that he had canceled a previous visit but was impressed by how well everything was organized. He also noticed a sign near the harbor promoting future events.

в) BrE → AmE

"My favorite neighbor traveled to the theater center."

г) AmE → BrE

"I realised the grey tyre was moulding in the harbour."

8.

buffer + zone	<u>buffer zone</u>	<u>бафер-зона</u>
bar + code	<u>barcode</u>	<u>бар-код</u>
bi + phobia	<u>biphobia</u>	<u>бифобија</u>
exit + poll	<u>exit poll</u>	<u>егзитпол</u>
early + bird	<u>early bird</u>	<u>ерлиберд</u>
catch + all	<u>catch-all</u>	<u>кечол</u>
Facebook + profile	<u>Facebook profile</u>	<u>Фејсбук-профил</u>
home + banking	<u>home banking</u>	<u>хоумбенкинг/хоумбанкинг</u>
mile + stone	<u>milestone</u>	<u>мајлстон</u>
off + line	<u>offline</u>	<u>офлајн</u>

9.

опен + сорс	<u>open-source</u>	<u>опенсорс</u>
парт + тајм	<u>part-time</u>	<u>парттајм</u>
пит + стоп	<u>pit stop</u>	<u>питстоп</u>
плаг + ин	<u>plug-in</u>	<u>плагин</u>
прес + конференција	<u>press conference</u>	<u>прес-конференција</u>
ри + мејк	<u>remake</u>	<u>римејк</u>
сет + ап	<u>set-up</u>	<u>сетап</u>
снек + бар	<u>snack bar</u>	<u>снек-бар</u>
хард + диск	<u>hard disk</u>	<u>хард-диск</u>
текст + едитор	<u>text editor</u>	<u>текст-едитор</u>

10.

Jack Jones	Џек Џоунс
Ronald McDonald	Роналд Макдоналд
Leonard Bernstein	Леонард (Ленард) Бернстајн (Бернстин)
Patricia McKay	Патриша (Петриша) Макај (Makeј)
Stanley Lever	Стенли Ливер
Lyndon Lynch	Линдон Линч
Malcolm Arlington	Малком Арлингтон
Augusta Sears	Огаста Сирс
New Brunswick	Њу Брансвик
Sioux Falls	Су Фолс
London	Лондон
New York	Њујорк
Clapham	Клапам
Worcester	Вустер
Topeka	Топика
Inverness	Инвернес
Catford	Катфорд
Taunton	Тонтон

Tucson	Тусон
Tulsa	Талса
Wrexham	Рексам

11.

Арнолд Шварценегер	Arnold Schwarzenegger
Џон Бачелор	John Ba(t)chelor
Џорџ Балантајн	George Ballantine
Крејг Белами	Craig Bellamy
Џери Луис	Jerry Lewis/Louis
Тусон (град)	Tucson
Талса (град)	Tulsa
Рексам (град)	Wrexham
Лестер (град)	Leicester

12. Кад судимо о људима, њиховим поступцима и карактерима, треба имати на уму да људи, из разних узрока који не зависе од њих, не могу свуда, увек и о свему говорити истину. Једни је не виде, други је виде наопако, што је исто или горе, а трећи просто немају снаге за тај подвиг, јер то за ту врсту људи и јесте подвиг за који је потребан изврстан минимум снаге, који њима није дат.

13. 'In matters of the greatest import,' Cohen wrote, ' the memory of the wolfhound, not of man, is taken into account, because it is deeper, long-lasting, and more accurate. And it has no need to interpret, as does human memory, but, rather, is a kind of home in time.'

'Why are you so expensive?' I asked him

'Because my field of vision encompasses rapid secrets, which are realized almost immediately,' he replied, laughing.

14.

а) Скраћенице на енглеском

dept.	department
-------	------------

approx.	approximately
misc.	miscellaneous
Mr	Mister
Dr	Doctor
USA	United States of America
EU	European Union
BBC	British Broadcasting Corporation
FBI	Federal Bureau of Investigation
NATO	North Atlantic Treaty Organization
WHO	World Health Organization
PhD	Doctor of Philosophy
MD	Doctor of Medicine
lab	laboratory
fridge	refrigerator
h	hour
CEO	chief executive officer
CAE	computer-aided engineering/Cambridge English: Advanced
CPE	Certificate of Proficiency in English
CFE	case fatality rate/ratio
ESL	English as a second language
ft. / ft	featuring, foot, feet
in.	inch
oz.	ounce
tbsp.	tablespoon
UNESCO	The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNICEF	The United Nations International Children's Emergency Fund

б) Скраћенице на српском

цл	центилитар
мсп	мастер

ЈИ	југоисток
С	угљеник, кулон (латиница), север (ћирилица)
P. S.	post scriptum
А	ампер
МУП	Министарство унутрашњих послова
САНУ	Српска академија наука и уметности
ММФ	Међународни монетарни фонд
ЈМБГ	јединствени матични број грађан(ин)а
ТВ	телевизија

15.

и друго	<u>и др.</u>	мушки род	<u>м. р.</u>
члан	<u>чл.</u>	тачка	<u>т.</u>
и тако даље	<u>итд.</u>	енглески	<u>енгл.</u>
минут	<u>мин.</u>	магистар	<u>мр</u>
и томе слично	<u>и т сл.</u>	именички	<u>им.</u>
наведено дело	<u>н. д.</u>	гимназија	<u>гимн.</u>
југозапад	<u>ЈЗ / јз.</u>	глагол	<u>гл.</u>
заменички	<u>зам.</u>	булевар	<u>бул.</u>
улица	<u>ул.</u>	без броја	<u>б. б. / бб.</u>
бугарски	<u>буг.</u>	енклитички	<u>енкл.</u>
Министарство здравља			МЗ
Министарство заштите животне средине			МЗЖС
Јавно комунално предузеће			ЈКП
пример			пр.
Клиничко-болнички центар			КБЦ
руски			рус.
Министарство одбране			МО
Министарство информисања и телекомуникација			МИТ
Министарство науке, технолошког развоја и иновација			МНТРИ
перфекат			перф. и пф.

Нишки културни центар

НКЦ

16.

Латинична ознака за хемијски елемент	Реч на латинском	Реч на енглеском	Реч на српском
S	sulfur	sulfur sulphur	сумпор
N	nitrum	nitrogen	азот
K	kalium	potassium	калијум
C	carbo	carbon	угљеник
O	oxygenium	oxygen	кисеоник
H	hydrogenium	hydrogen	водоник
Au	aurum	gold	злато
Ag	argentum	silver	сребро
Cu	cuprum	copper	бакар
Hg	mercurius	mercury	жива

17.

Скраћеница у енглеском	Пуни облик у енглеском	Скраћеница у српском	Пуни облик у српском
MA	Master of Arts	мсп	мастер
km	kilometer kilometre	км. км km	километар
cl	centiliter centilitre	цл. цл cl	центилитар

g	gram gramme	г. г g	грам
h	hour	ч. с.	час сат
etc.	et cetera	итд.	и тако даље
No. No	number	бр.	број
sg	singular	јд. једн.	јединина
pl	plural	мн.	множина
Eng.	English	енгл.	енглески

18.

Стране света на енглеском језику (пуни називи)	Стране света на енглеском језику (интернационалне скраћенице)	Стране света на српском језику (пуни називи)	Стране света на српском језику (ћириличне скраћенице)
north	N	север	С / с.
east	E	југ	И / и.
west	W	запад	З / з.
south	S	исток	Ј / ј.

19. Скраћенице лексеме *сѣрана* и *сѣраница* у свим падежним облицима гласе сѣр. и с., док је у енглеском језику скраћеница за облик *page* p., а за множински облик *pages* је pp.

20.

	Српски језик	Енглески језик
Вредност π	3,14	3.14
Вредност убрзања силе Земљине теже	9,81	9.81

ПОПИС ЛИТЕРАТУРЕ

Речници

- ВРСРИ 2004: Клајн, Иван, Шипка, Милан. 2004. *Велики речник сџраних речи и израза*, Нови Сад: Прометеј.
- ЕСРГИ 2019: Prćić, Tvrtko. 2019. *Englesko-srpski rećnik geografskih imena*, друго, електронско, издање, Нови Сад: Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu.
<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sites/default/files/db/books/978-86-6065-498-6_0.pdf>
- Кембрицов онлајн-речник: *Cambridge Dictionary*,
<<https://dictionary.cambridge.org/>>
- Меријам-Вебстер онлајн-речник: *Merriam-Webster Dictionary*,
<<https://www.merriam-webster.com/>>
- НТРЕЛИ 2018: Prćić, Tvrtko. 2018. *Novi transkripcioni rećnik engleskih lićnih imena*, треће, електронско, издање, Нови Сад: Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu.
<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sites/default/files/db/books/978-86-6065-497-9_0.pdf>
- Оксфордов онлајн-речник: *Oxford English Dictionary*,
<<https://www.oed.com/?tl=true>>
- ОРЕЈ 2010: Stevenson, Angus (ed.). 2010. *Oxford Dictionary of English*, Oxford: Oxford University Press.
- ОРСЈ 2000: Николић, Мирослав. 2000. *Обраћни речник срјскога језика*, Нови Сад, Београд: Матица српска, Институт за српски језик САНУ.
- ПРСЈ 2010/2012: Шипка, Милан. 2010/2012. *Правојисни речник срјског језика*, Нови Сад: Прометеј.
- РЈН 2016: Клајн, Иван. 2016. *Речник језичких неџоумица*, Нови Сад: Прометеј.
- РНА 2018: Vasić, Vera, Prćić, Tvrtko, Neugebauer, Gordana. 2018. *Du yu speak anglosrpski? Rećnik novijih anglicizama*, треће, електронско, издање, Нови Сад: Filozofski fakultet.
<<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sites/default/files/db/books/978-86-6065-451-1.pdf>>

- РНР 1992: Клајн, Иван. 1992. *Речник нових речи*, Нови Сад: Матица српска.
- РСЈ 2007: Николић, Мирослав (ур.), Вујанић, Милица и др. 2007. *Речник српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.
- РСЈ 2018: Николић, Мирослав (ур.), Вујанић, Милица и др. 2018. *Речник српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.
- СЕСР 2013: Шипка, Данко. 2013. *Савремени енглеско-српски речник*, Нови Сад: Прометеј.
- СРНА 2021: Prčić, Tvrtko, Dražić, Jasmina, Milić, Mira, Ajdžanović, Milan, Filipović-Kovačević, Sonja, Panić-Kavgić, Olga, Stepanov, Strahinja. 2021. *Srpski rečnik novijih anglicizama*, Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu.
<<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2021/978-86-6065-636-2>>
- ССЕР 2013: Шипка, Данко. 2013. *Савремени српско-енглески речник*, Нови Сад: Прометеј.

Литература

- Ајдачић 2020: Ајдачић, Дејан. 2020. „Називи жена и глобализација – англицизми у српском језику”, *Новоречје*, 3, 29–42.
- Ален 2002: Allen, Robert. 2002. *Punctuation*, Oxford: Oxford University Press.
- Алџио 2006: Algeo, John. 2006. *British or American English?: A Handbook of Word and Grammar Patterns*, Cambridge: Cambridge University Press.
<<https://doi.org/10.1075/eww.29.1.08mit>>
- Андерсон 2015: Anderson, John. 2015. “Names,” in: John R. Taylor (ed.), *The Oxford Handbook of the Word*, Oxford: Oxford University Press, 599–615.
<<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199641604.001.0001>>
- Бауер 1983: Bauer, Laurie. 1983. *English Word-Formation*, Cambridge: Cambridge University Press.
<<https://doi.org/10.1017/CBO9781139165846>>
- Бауер, Либер, Плаг 2013: Bauer, Laurie, Lieber, Rochelle, Plag, Ingo. 2013. *The Oxford Reference Guide to English Morphology*, Oxford: Oxford University Press.
<<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198747062.001.0001>>
- Бел 2004: Bell, Masha. 2004. *Understanding English Spelling*, Cambridge: Pegasus.

- Белић 1923: Белић, Александар. 1923. *Правопис српскохрватског књижевног језика*, Београд: Г. Кон.
- Биљетина 2016: Biljetina, Jelena. 2016. „Verbs of Speaking in English and Serbian”, *Наслеђе*, 33, 21–39.
- Благојевић, Мишић Илић 2012: Blagojević, Savka, Mišić Ilić, Biljana. 2012. „Interrogatives in English and Serbian Academic Discourse – A Contrastive Pragmatic Approach,” *Brno Studies in English*, 38/2, 17–35. <<https://doi.org/10.5817/BSE2012-2-2>>
- Блант 2015: Blount, Benjamin. 2015. “Personal names,” in: John R. Taylor (ed.), *The Oxford Handbook of the Word*, Oxford: Oxford University Press, 2015, 616–633. <<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199641604.013.011>>
- Бојовић 2010: Бојовић, Бранкица. 2010. „Лексичке адаптације енглеских ријечи у српском језику”, *Српски језик*, 16, 407–471.
- Боранијашевић 2017: Боранијашевић, Марија. 2017. „Неоправдана употреба англицизама у новинарском дискурсу: пример дневне штампе”, *Годишњак Факултета за културу и медије*, 9, 2017, 61–78.
- Боранијашевић 2018: Боранијашевић, Марија. 2018. „Уљеи у српском језику: новији англицизми и 'квази-англицизми' у текстовима новинских чланака недељних и месечних магазина”, *Годишњак Факултета за културу и медије*, 10, 145–160.
- Брборић 2004: Брборић, Вељко. 2004. „Интерпункцијска терминологија од Вука до данас”, *Научни састанак у Вукове дане*, 33/3, 195–206.
- Брборић 2005: Брборић, Вељко. 2005. „Неке термилошке дилеме код српске интерпункције”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 34/3, 253–262.
- Брборић 2007: Брборић, Вељко. 2007. „Будућност српске интерпункцијске терминологије”, *Књижевност и језик*, 35/3, 163–173.
- Брборић 2008: Брборић, Вељко. 2008. „Скраћенице у правописним речницима српског језика”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 37/1, 327–337.
- Брборић 2009: Брборић, Вељко. 2009. „Називи насељених места, њихови етници и ктетици у правописним речницима српског језика”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 38/1, 327–339.
- Брборић 2010: Брборић, Вељко. 2010. „Црта и цртица – сличности и разлике”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 39/3, 93–100.
- Брборић 2015: Брборић, Вељко. 2015. *Правопис и школа*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

- Брборић 2016: Брборић, Вељко. 2016. *О српском правопису*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Брборић 2019: Брборић, Вељко. 2019. *Муке око језика и правописа*. Нови Сад: Прометеј.
- Брборић, Бјелаковић 2022: Брборић, Вељко, Бјелаковић, Исидора (прир.). 2022. *Нови прилози српском правопису 2*, Нови Сад, Београд: Матица српска, Одбор за стандардизацију српског језика.
- Будинчић 2019: Будинчић, Валентина. 2019. „О правописним аспектима енглеских елемената у спортском регистру: сложене и полусложене”, *Лингва*, 20/68, 263–276.
- Величковић, Јанић 2023в: Veličković, Marta, Janić, Aleksandra. 2023. “Examining Lexical Selection in Sports Terminology: the Case of Undergraduate Students of Sports and Physical Education,” *Facta Universitatis, series: Physical Education and Sport*, 21/1, 29–43.
<<https://doi.org/10.22190/FUPES221210004V>>
- Венецки 1970: Venezky, Richard L. 1970. *The Structure of English Orthography*, The Hague; Paris: Mouton.
<<https://doi.org/10.1515/9783110804478>>
- Видановић 2009: Vidanović, Đorđe. 2009. *An Outline of English Morphology: With Elements of Lexicology*, 2nd revised ed., Novi Sad: Fakultet za pravne i poslovne studije; Prometej.
- Вејк 1966: Wijk, Axel. 1966. *Rules of Pronunciation for the English Language: An Account of the Relationship Between English Spelling and Pronunciation*, Oxford: Oxford University Press.
- Влајковић, Стаменковић 2013: Vlajković, Ivana, Stamenković, Dušan. 2013. “Metaphorical Extensions of the Colour Terms White and Black in Serbian and English”, u: Živančević-Sekeruš, Ivana (ur.), *Šesti međunarodni interdisciplinarni simpozijum „Susret kultura” – Zbornik radova*, knjiga I, Novi Sad: Filozofski fakultet, 547–558.
- Вукић 2011: Вукић, Маја. 2011. „Поглед на Правопис српског језика Матице српске из 2010”, *Годишњак за српски језик и књижевност*, 11, 121–130.
- Петровић, Гудурић 2010: Петровић, Драгољуб, Гудурић, Снежана. 2010. *Фонологија српског језика*, Београд, Институт за српски језик САНУ, Београдска књига, Нови Сад: Матица српска.
- Дамјановски 2024: Damjanovski, Nela. 2024. *Serbliš među srpskom dijasporom u Kanadi*, Novi Sad: Filozofski fakultet.

- Дејвис 2007: Davies, Christopher. 2007. *Divided by a Common Language: A Guide to British and American English*, Boston, New York: Houghton Mifflin Company.
- Дешић 2006: Дешић, Милорад. 2006. „Акценатски дублети у савременом српском језику и Вук-Даничићева акцентуација”, у: Брборић, Бранислав, Вуксановић, Јован, Гачевић, Радојко (прир.), *Српски језик у нормативном огледалу: 50 одлука Одбора за стандардизацију српског језика*, Београд: Београдска књига, 365–374.
- Дешић 2015: Дешић, Милорад. 2015. *Правойис српског језика*, Београд: Клет.
- Дешић 2022: Дешић, Милорад. 2022. „Састављено и растављено писање именица”, у: Брборић, Вељко, Бјелаковић, Исидора (ур.), *Нови љрилози српском љравойису 2*, Нови Сад, Београд: Матица српска, Одбор за стандардизацију српског језика, 49–61.
- Драгићевић 2019: Драгићевић, Рајна. 2019. „Правописна решења нових речи у српским штампаним медијима”, у: Ковачевић, Милош (ур.), *Нови љрилози српском љравойису*, Нови Сад, Вишеград: Матица српска, Андрићев институт, 141–153.
- Дражић, Војновић 2010: Дражић, Јасмина, Војновић, Јелена. 2010. „Проблеми у писању сложеница и полусложеница у српском и хрватском правопису”, у: Тошовић, Branko, Wonisch, Arno (ur.), *Srpski pogled na odnose između srpskog, hrvatskog i bošnjačkog jezika*, Graz, Beogradska knjiga, 495–506.
- Ђуровић 2019: Ђуровић, Сања. 2019. „Тројако писање твореница са префиксоидима у српском језику”, у: Ковачевић, Милош (ур.), *Нови љрилози српском љравойису*, Нови Сад, Вишеград: Матица српска, Андрићев институт, 93–104.
- Ивић 1998: Ивић, Павле. 1998. „Из прошлости српског правописа”, у: *К новој љисменосџи*, Београд: Научна књига, 11–15.
- Илић 2019: Илић, Валентина. 2019. „Статус дублета у актуелном речнику уз *Правойис српског језика* Матице српске”, у: Ковачевић, Милош (ур.), *Нови љрилози српском љравойису*, Нови Сад, Вишеград: Матица српска, Андрићев институт, 185–215.
- Илић 2022: Илић, Валентина. 2022. „Статус дублета у актуелном речнику уз *Правойис српског језика* Матице српске (други део)”, у: Брборић, Вељко, Бјелаковић, Исидора (ур.), *Нови љрилози српском љравойису 2*, Нови Сад, Београд: Матица српска, Одбор за стандардизацију српског језика, 293–344.

- Јанић 2012: Јанић, Александра. 2012. „Критеријуми за идентификацију лексикализованих деминутива у српском језику”, *Годишњак за српски језик*, 12, 79–88.
- Јанић 2013а: Јанић, Александра. 2013. „Неке субјунктивне конструкције у српском језику”, *Радови Филозофског факултета*, 15/1, 263–274.
- Јанић 2013б: Јанић, Александра. 2013. „Лексикализација именичких деминутива у српском језику”, *Philologia Mediana*, 5, 367–380.
- Јанић 2013в: Јанић, Александра. 2013. „Однос употребе именичких деминутива и њихових лексикализација у српском језику”, *Годишњак за српски језик*, 13, 241–252.
- Јанић 2014: Јанић, Александра. 2014. „Субјунктивне релативне клаузе у српском и бугарском језику”, *Наслеђе*, 28, 111–122.
- Јанић, Величковић 2023а: Јанић, Aleksandra, Veličković, Marta. 2023. “Recent Adjectival Anglicisms and Their Serbian Equivalents: an Associative Approach”, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 66/1, 93–118. <https://doi.org/10.18485/ms_zmsfil.2023.66.1.5>
- Јанић, Величковић 2023б: Јанић, Aleksandra, Veličković, Marta. 2023. “The Association Networks of Select Recent Nominal Anglicisms and Their Serbian Language Equivalents,” *Vestnik of Saint Petersburg University. Language and Literature*, 20/4, 888–905. <<https://doi.org/10.21638/spbu09.2023.413>>
- Јанић Митић 2025а: Јанић Митић, Александра. 2025. „Конкурентност дублета међу новијим англицизмима у српском језику на примеру нишких студената филолошке оријентације”, *Исходишта*, 11, 137–153. <<https://doi.org/10.46630/ish.11.2025.10>>
- Јанић Митић 2025б: Јанић Митић, Александра. 2025. „Колебања у писању сложеница међу именичким новијим англицизмима у српском језику: лексикографски стандард и тенденције у писању на примеру одабране студентске популације”, *Philologia Mediana*, 17, 313–325. <<https://doi.org/10.46630/phm.17.2025.23>>
- Јанић, Стаменковић 2016: Јанић, Александра, Стаменковић, Душан. 2016. „Модални глаголи *must, should, can* / *мора̑ти, треба̑ти, мо̑ћи* у енглеском и српском језику: опште карактеристике и изазови при превођењу”, *Зборник Ма̑ице ср̑ске за филоло̑ију и лингвист̑ику*, 59/2, 129–149.
- Јанић, Стаменковић 2022: Јанић, Александра, Стаменковић, Душан. 2022. *Енглеско-ср̑ска контра̑ивна лексиколо̑ија*, Ниш: Филозофски факултет у Нишу.

- <<https://doi.org/10.46630/eskl.2022>>
- Јаницки 1977: Janicki, Karol. 1977. *Elements of British and American English*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Јањић 2022: Јањић, Марина. 2022. „Ортографски статус компјутерских неологизама”, у: Брборић, Вељко, Бјекаловић, Исидора (ур.), *Нови прилози српском правопису 2*, Нови Сад, Београд: Матица српска, Одбор за стандардизацију српског језика, 203–222.
- Јовановић 2014: Jovanović, Vladimir Ž. 2014. *English Morphology: A Coursebook*. 3rd ed., Niš: Faculty of Philosophy, University of Niš.
- Јовановић 2021: Јовановић, Јована. 2021. „Англицизми у номинацији појмова везаних за епидемију вируса ковид 19”, *Новоречје*, 5, 82–96.
- Јокановић-Михајлов 2007: Јокановић-Михајлов, Јелица. 2007. „Акценатски дублети у именичким облицима и њихов статус у савременом српском језику”, *Научни састај слависта у Вукове дане*, 36/1, 83–90.
- Каравесовић 2023: Karavesović, Dejan. 2023. „On Metalinguistic Labelling in English-Serbian Contrastive Studies”, *Лингв*, 81, 2023, 231–244. <<https://doi.org/10.46793/LIPAR81.231K>>
- Керзнер, Мандел 1999: Kirsznner, Laurie, Mandell, Stephen. 1999. *The Holt handbook*, 5th edition, Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers.
- Калан 2020: Kallan, Richard A. 2020. *Punctuation Revisited: A Strategic Guide for Academics, Wordsmiths, and Obsessive Perfectionists*, New York: Routledge.
- Карни 1994: Carney, Edward. 1994. *A Survey of English Spelling*, London: Routledge.
- Катић 2003: Katić, Marina, „Anglicizmi u jeziku tehnike”, у: Đorđević, Jovan i dr. (ur.), *Zbornik radova XLVII Konferencije za elektroniku, telekomunikacije, računarstvo, automatiku i nuklearnu tehniku*, том 3, Београд: Друштво за ETRAN, 2003, 241–244.
- Кауфман, Страус 2021: Kaufman, Lester, Straus, Jane. 2021. *The Blue Book of Grammar and Punctuation: An Easy-to-Use Guide with Clear Rules, Real-World Examples, and Reproducible Quizzes*, Hoboken, NJ: Jossey-Bass / John Wiley & Sons.
- Кашић 1972: Кашић, Јован. 1972. „Фонолошки, морфолошки и семантички дублети у Вуковом рјечнику”, *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, 15/1, 105–142.
- Клајн 2002: Клајн, Иван. 2002. *Творба речи у савременом српском језику*, књига 1, Београд, Нови Сад: Институт за српски језик САНУ, Матица српска.

- Клајн 2003: Клајн, Иван. 2003. *Творба речи у савременом српском језику*, књига 2, Београд, Нови Сад: Институт за српски језик САНУ, Матица српска, 2003.
- Кликовац 2024: Кликовац, Душка. 2024. *Српска интјерјункција*, Београд: Филолошки факултет у Београду.
<<https://repff.fil.bg.ac.rs/handle/123456789/2115>>
- Ковачевић 2023: Ковачевић, Борко. 2023. „О разликовним одликама стварања речи”, *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, 53/2, 15–29. <<https://doi.org/10.5937/zrffp53-42685>>
- Ковачевић 2019а: Ковачевић, Милош (ур.). 2019. *Нови прилози српском јравојису*, Нови Сад, Вишеград: Матица српска, Андрићев институт.
- Ковачевић 2019б: Ковачевић, Милош. 2019. *Како и зашто (не) јисаји овако*, Нови Сад: Прометеј.
- Кристал 2011: Crystal, David. 2011. *Internet Linguistics: A Student Guide*, London, New York: Routledge.
- Кристал 2012: Crystal, David. 2012. *Spell It Out: The Curious, Enthralling and Extraordinary Story of English Spelling*, London: Profile Books.
- Кристал 2015: Crystal, David. 2015. *Making a Point: The Pernickety Story of English Punctuation*, London: Profile Books.
<<https://doi.org/10.4000/asp.4865>>
- Кук, Рајан 2016: Cook, Vivian, Ryan, Des (ed.). 2016. *The Routledge Handbook of the English Writing System*, Abingdon, Oxon: Routledge.
<<https://doi.org/10.4324/9781315670003>>
- Лавџој 1995: Lovejoy, James. 1995. “Prepositions in British and American English – A Computer-Aided Corpus Study”, *AAA: Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik*, 20/1, 55–74.
- Лазић Коњик 2021: Лазић Коњик, Ивана. 2021. „Узроци англокализације у српском језику”, *Новоречје*, 5, 65–72.
- Липка 1992: Lipka, Leonhard. 1992. *An Outline of English Lexicology: Lexical Structure, Word Semantics and Word-formation*, Tübingen: Max Niemeyer.
- Лију 2011: Liu, Dilin. 2011. “The Most Frequently Used English Phrasal Verbs in American and British English: A Multicorpus Examination,” *TESOL Quarterly*, 45/4, 661–688.
<<https://doi.org/10.5054/tq.2011.247707>>
- Лич, Смит 2006: Leech, Geoffrey, Smith, Nicholas. 2006. “Recent grammatical change in written English 1961–1992: some preliminary findings of a comparison of American with British English,” in: Renouf,

- Antoinette, Kehoe, Andrew (eds.), *The Changing Face of Corpus Linguistics*, Leiden, Boston: Brill, 185–204.
<https://doi.org/10.1163/9789401201797_013>
- Лончар Раичевић 2019: Лончар Раичевић, Александра. 2019. „О усклађености правописних приручника у писању и изговору сложених именица у српском језику”, у: Ковачевић, Милош (ур.), *Нови прилози српском правопису*, Нови Сад, Вишеград: Матица српска, Андрићев институт, 117–127.
- Мандић 2017: Mandić, Slađana. 2017. „Meanings of White and Black in English and Serbian Idioms: A Contrastive Analysis”, *Zbornik za jezike i književnosti Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, 7/7, 71–85.
<<https://doi.org/10.19090/zjik.2017.71-85>>
- Марјановић 1995: Марјановић, Слободан. 1995. „Стилогеност у фонеморфолошкој структури скраћеница”, *Научни саставак слависта у Вукове дане*, 23/2, 153–160.
- Марковић, Вукић, Јанић 2020: Марковић, Јордана, Вукић, Маја, Јанић, Александра. 2020. *Правописна и друга језичка вежбања*, Ниш: Филозофски факултет. <<https://doi.org/10.46630/pdjev.2020>>
- Миленковић, Стаменковић 2018: Миленковић, Катарина, Стаменковић, Душан. 2018. „Контрастивно сагледавање речничког значења појмова везаних за примарне боје у српском и енглеском језику”, *Филолог*, 18, 114–138. <<https://doi.org/10.21618/fil1818114m>>
- Милић 2013: Milić, Mira. 2013. *Anglicizmi kao sinonimi u srpskom jeziku*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Милић, Садри, Имброњев, Крнета 2019: Milić, Mira, Sadri, Filip, Imbronjev, Milka, Krneta, Nikola. 2019. “Adaptation of English-Based Ski Terms in Serbian: Practical Aspects,” *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 17/2, 327–338.
<<https://doi.org/10.22190/FUPES190521030M>>
- Милојевић 1997: Милојевић, Јелисавета. 1997. „Творбени модели и творбени дублети на примерима српских сложеница”, *Научни саставак слависта у Вукове дане*, 26, 291–299.
- Мишић Илић 2011: Mišić Ilić, Biljana. 2011. „Anglosrpski i SerGLISH: dva varijeteta srpskog jezika nastala pod uticajem engleskog”, у: Vasić, Vera (ur.), *Jezik u upotrebi*, Beograd, Novi Sad: Друштво за применјену лингвистику Србије, Филолошки факултет, Филозофски факултет, 71–95.
- Мишић Илић 2017: Mišić Ilić, Biljana. 2017. “Pragmatic Borrowing from English into Serbian: Linguistic and Sociocultural Aspects,” *Journal of Pragmatics*, 113, 103–115.
<<https://doi.org/10.1016/j.pragma.2017.01.010>>

- Мишић Илић, Лопичић 2011: Mišić Ilić, Biljana, Lopičić, Vesna. 2011. „Pragmatički anglicizmi u srpskom jeziku”, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 54/1, 261–273.
- Мразовић, Вукадиновић 2009: Mrazović, Pavica, Vukadinović, Zora. 2009. *Gramatika srpskog jezika za strance*, Sremski Karlovci, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Никетић 2016: Niketić, Predrag. 2016. “Evidentiality in English and Serbian Quality Daily Press,” *Facta Universitatis, Series: Linguistics and Literature*, 14/1, 41–61.
- Новаков 2005: Новаков, Предраг. 2005. *Глаголски вид и њихове глаголске ситуације у енглеском и српском језику*, Нови Сад: Футура публикације.
- Новокмет 2012: Новокмет, Слободан. 2012. „Однос правописних приручника према терминима из информационе технологије”, *Научни саставак слависта у Вукове дане*, 41/1, 445–455.
- Новокмет 2021: Новокмет, Слободан. 2021. „Статус и положај нових англицизама из домена телевизије и филма у српском језику”, *Новоречје*, 5, 73–81.
- Новокмет 2022: Новокмет, Слободан. 2022. „Ка правописном речнику компјутерских термина и појмова у вези са интернетом у српском језику – теоријски и практични аспект”, у: Брборић, Вељко, Бјелаковић, Исидора (ур.), *Нови прилози српском правопису 2*, Нови Сад, Београд: Матица српска, Одбор за стандардизацију српског језика, 175–187.
- Оташевић 2011: Оташевић, Ђорђе. 2011. „Скраћенице у савременом српском језику”, *Научни саставак слависта у Вукове дане*, 40/1, 381–389.
- Павловић 2016: Pavlović, Vladan. 2016. “Anti-Proverbs in English and Serbian,” *Facta Universitatis, Series: Linguistics and Literature*, 14/2, 129–136.
- Панић-Кавгић 2006: Panić-Kavgić, Olga. 2006. *Koliko razumemo nove anglicizme*. Novi Sad: Zmaj.
- Панић Кавгић 2024: Panić Kavgić, Olga. 2024. *Jezik, film i kultura: ogledi iz prevođenja sa engleskog i na engleski*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Петровачки, Штасни 2009: Петровачки, Љиљана, Штасни, Гордана. 2009. „Именичке полусложенице у српском језику”, *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, 34, 89–102.
- Петровић 1914: Петровић, Милан. 1914. *Српски правопис за средње школе*, Нови Сад: Штампарија учитељског Д. Д. „Натошевић”.

- Пешикан 1996: Пешикан, Митар, „Правописна норма”, у: *Српски језик на крају века*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Службени гласник, 171–179.
- Пешикан, Јерковић, Пижурица 2019: Пешикан, Митар, Јерковић, Јован, Пижурица, Мато. 2019. *Правопис српскога језика*, 3. издање, Нови Сад: Матица српска.
- Пипер, Клајн 2013: Пипер, Предраг, Клајн, Иван. 2013. *Нормативна грамика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Питерс 2004: Peters, Pam. 2004. *The Cambridge Guide to English Usage*, Cambridge: Cambridge University Press.
<<https://doi.org/10.1017/CBO9780511487040.003>>
- Плаг 2018: Plag, Ingo. 2018. *Word-Formation in English*, Cambridge: Cambridge University Press.
<<https://doi.org/10.1017/9781316771402>>
- Прћић 2000: Прћић, Твртко. 2000. „O sindromu milenijumske bube i jeziku anglosrpskom”, *Južnoslovenski filolog*, 56, 867–873.
- Прћић 2002a: Прћић, Твртко. 2002. „Predlozi za novi Pravopis (1): transkripcija vlastitih imena iz engleskog jezika”, *Jezik danas*, 15, 23–31.
- Прћић 2002b: Прћић, Твртко. 2002. „Predlozi za novi Pravopis (2): ka standardizovanom pisanju anglicizama”, *Jezik danas*, 16, 14–25.
- Прћић 2004: Прћић, Твртко. 2004 „O anglicizmima iz četiri različita ali međupovezana ugla”, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 47/1-2, 113–131.
- Прћић 2012: Прћић, Твртко. 2012. „Kako se na engleskom kaže oldtajmer? Anglicizmi kao srpsko-engleski lažni parovi”, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 55/2, 203–220.
- Прћић 2019: Прћић, Твртко. 2019. *Engleski u srpskom*, 3. izdanje, Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu.
<<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sites/default/files/db/books/978-86-6065-512-9-4.pdf>>
- Прћић 2022: Прћић, Твртко. 2022. „Какав нам Правопис српскога језика треба у данашњем онлајнизованом, површном и полуписменом свету”, у: Брборић, Вељко, Бјелаковић, Исидора (ур.), *Нови прилози српском правопису 2*, Нови Сад, Београд: Матица српска, Одбор за стандардизацију српског језика, 27–47.
- Прћић 2023: Прћић, Твртко. 2023. *Srpski sa engleskim. Osnove kontaktno-kontrastivne lingvistike*, prvo, elektronsko, izdanje, Novi Sad: Filozofski fakultet.

<<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sites/default/files/db/books/978-86-6065-784-0.pdf>>

- Прћић 2024: Prčić, Tvrtko. 2024. *Reči u novom svetlu / Words in a New Light*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
<<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sites/default/files/db/books/978-86-6065-850-2.pdf>>
- Радовановић 2017: Radovanović, Aleksandra. 2017. „Dynamic Modals – English and Serbian Contrasted,” *Facta Universitatis, Series: Linguistics and Literature*, 15/2, 273–285.
- Рajt 1996: Wright, Laura. 1996. „About the Evolution of Standard English”, in: Tyler, Elizabeth M., Toswell, M. Jane (eds.), *Studies in English Language and Literature: 'Doubt Wisely' Papers in Honour of E. G. Stanley*, London: Routledge, 99–115.
- Ритер 2002: Ritter, Robert M. 2002. *The Oxford Guide to Style*, Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Ритер 2005: Ritter, Robert M. 2005. *New Hart's Rules: The Handbook of Style for Writers and Editors*, Oxford: OUP Oxford.
- Роденбург, Шлитер 2009: Rohdenburg, Günter, Schlüter, Julia (eds.). 2009. *One Language, Two Grammars? Differences Between British and American English*, Cambridge: Cambridge University Press.
<<https://doi.org/10.1017/S1360674309990311>>
- Рупар 2016: Рупар, Јована. 2016. „Фиксни биноми у енглеском и српском: формални и садржински аспекти”, *Zbornik za jezike i književnosti Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, 6, 89–106.
- Сааведра 1999: Сааведра, Димка. 1999. „Неки дублети у падежном систему српског језика”, у: Планкош, Јудита (ур.), *Актуелни проблеми граматиике српског језика*, Суботица, Београд: Градска библиотека у Суботици, Народна библиотека Србије, Институт за српски језик САНУ, 71–83.
- Силашки 2012: Silaški, Nadežda. 2012. *Srpski jezik u tranziciji: O anglicizmima u ekonomskom registru*, Beograd: Ekonomski fakultet.
- Силашки, Радић-Бојанић 2012: Silaški, Nadežda, Radić-Bojanić, Biljana. 2012. „Metaphoric and Metonymic Conceptualizations of the Head – A Dictionary-Based Contrastive Analysis of English and Serbian,” *Facta Universitatis, Series: Linguistics and Literature*, 10/1, 29–39.
- Симић 1971: Simić, Radoje. 1971. „Interpunkcija pri nabrajanju”, *Књижевности и језик*, 18/2, 37–43.
- Симић 1972: Simić, Radoje. 1972. „Neka odstupanja od principa logičke interpunkcije”, *Књижевности и језик*, 19/1, 82–87.

- Спасић 2021: Спасић, Јелена. 2021. „Употреба англицизама у креирању медијске слике конзумеризма”, *Узданица*, 18/1, 117–130. <<https://doi.org/10.46793/Uzdanica18.1.117S>>
- Стакић 1996: Стакић, Милан. 1996. „Деривациони морфолошки дублети у српском језику”, *Српски језик*, 1/2, 149–162.
- Стакић 2015: Стакић, Милан. 2015. „Дублетни глаголски облици од презентске основе”, *Научни састајник слависта у Вукове дане*, 44/3, 7–22.
- Стакић 2018: Стакић, Милан. 2018. „Морфолошки дублети глаголских облика од инфинитивне основе”, *Српски језик*, 23, 283–302.
- Стаменковић 2010: Стаменковић, Душан. 2010. „Придевске поредбе с називима животиња у енглеском и српском језику”, *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику*, 53/2, 169–189.
- Стаменковић 2017: Стаменковић, Душан. 2017. *Језик и креирање: когнитивносемантички огледи*, Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу.
- Стаменковић, Тасић 2020: Stamenković, Dušan, Tasić, Miloš. 2020. „Uticaj konteksta na percepciju opravdanosti upotrebe anglicizama: empirijska analiza”, у: Lopičić, Vesna, Mišić Ilić, Biljana (ur.), *Jezik, književnost, kontekst*, Niš: Filozofski fakultet, 225–245.
- Стевановић 1981: Стевановић, Михаило. 1981. *Савремени српскохрватски језик*, књига I, Београд: Научна књига.
- Степанов 2024: Степанов, Страхиња. 2024. „О српско-енглеским језичким додирима – обједињено: контактено и контрастивно”, *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику*, 67/1, 145–154.
- Субановић 2023: Субановић, Катарина. 2023. „Grammatical and Lexical Aspect in English and Serbian: A Contrastive Literature Review”, *Липар*, 81, 197–228. <<https://doi.org/10.46793/LIPAR81.197S>>
- Тејлор 2015: Taylor, John R. (ed.). 2015. *The Oxford Handbook of the Word*, Oxford: Oxford University Press.
- Тиртова 2017: Тиртова, Галина. 2017. „О неким аспектима адаптације англицизама у српском језику”, *Научни састајник слависта у Вукове дане*, 46, 283–288.
- Традгил, Хана 2017: Trudgill, Peter, Hannah, Jean. 2017. *International English: A Guide to Varieties of English Around the World*, London, New York: Routledge. <<https://doi.org/10.4324/9781315192932>>
- Траск 1999: Trask, Rober Lawrence. 1999. *The Penguin Guide to Punctuation*, London: Penguin Books.

- Трбојевић-Милошевић 2008: Trbojević-Milošević, Ivana. 2008. "Grammar Can Hurt: A Contrastive View of English and Serbian Imperatives", in: Rasulić, Katarina, Trbojević, Ivana (eds.), *ELLSSAC Proceedings – English Language and Literature Studies: Structures across Cultures*, Vol. I. Belgrade: Faculty of Philology, 103–114.
- Трбојевић-Милошевић 2009: Trbojević-Milošević, Ivana. 2009. "Some Contrasts in Politeness Structure of English and Serbian", in: Kuzniak, M., Rozwadowska, B. (eds.), *PASE Papers 2008: Studies in Language and Methodology of Teaching Foreign Languages*, Wrocław: Oficyna Wydawnicza ATUT, 177–184.
- Ђорић 2005: Ђорић, Божо. 2005. „Дублети и језичка правилност”, *Књижевност и језик*, 52/3–4, 285–296.
- Ђорић 2007: Ђорић, Божо. 2007. „Синоними и дублети”, *Научни сасџанак славистиџа у Вукове дане*, 35/3, 59–67.
- Филиповић 2006: Filipović, Sonja. 2006. „Semantika anglicizama u srpskom jeziku u registru mode”, *Philologia*, 4/1, 57–65.
- Хаф 2015: Carole Hough, "Place and other names", in: Taylor, John R. (ed.), *The Oxford Handbook of the Word*, Oxford: Oxford University Press, 634–649.
- Хлебџ 2023: Hlebec, Boris. 2023. "Defining English and Serbian Verbs of Damage,” *Philologia*, 21/1, 1–21.
<<https://doi.org/10.18485/philologia.2023.21.21.1>>
- Чигоја 1991: Чигоја, Бранкица. 1991. „Неки облички дублети у акузативу јџдине”, *Књижевност и језик*, 38/2, 233–237.
- Чикашки стилски ѳруручник 2003: *The Chicago Manual of Style: The Essential Guide for Writers, Editors, and Publishers*. 16th ed., Chicago: The University of Chicago Press, 2003.
- Чорболоковић, Гаврановић 2024: Љorboloković, Saša, Gavranović, Valentina. 2024. *Pravopis u kontrastu*, Beograd: Singidunum.
<<https://singipedia.singidunum.ac.rs/izdanje/44539-pravopis-u-kontrastu>>
- Чорболоковић, Гаврановић 2024а: Чорболоковић, Саша, Гаврановић, Валџтина. 2024. „Компаративно-контрастивна анализа употребе интерпункцијских (и правописних) знакова у српском и енглеском језику”, *Зборник радова Филозофског факултџџа*, 54/1, 67–84. <<https://doi.org/10.5937/zrffp54-42777>>
- Чутурило 1884: Чутурило, Стево. 1884. *Српски ѳравопис за школску ѳошребу*, Панчево: Браћа Јовановић.

Шипка 1984: Шипка, Милан. 1984. „Род и број скраћеница”, *Научни сасџанак слависџа у Вукове дане*, 13/1, 197–203.

РЕГИСТАР АУТОРА

А

Ајдачић, Дејан 90, 117.
Ален, Роберт 13, 22, 50, 54, 126,
144, 312.
Алџио, Џон 250, 264, 312.
Андерсон, Џон 186, 199, 312.

Б

Бауер, Лори 149, 181, 312.
Бел, Маша 14, 22, 312.
Белић, Александар 14, 15, 22,
35, 276, 277, 313.
Биљетина, Јелена 20, 22, 313.
Благојевић, Савка 21, 22, 313.
Блант, Бенџамин 186, 199, 313.
Бојовић, Бранкица 222, 244,
313.
Боранијашевић, Марија 90,
117, 222, 244, 245, 313.
Брборић, Вељко 14, 15, 23, 35,
36, 37, 38, 39, 40, 53, 54, 68, 87,
95, 117, 118, 119, 120, 122, 123,
126, 132, 144, 149, 181, 221, 245,
246, 313, 314, 315, 317, 320, 321.
Будинчић, Валентина 95, 117,
314.

В

Величковић, Марта 90, 117,
118, 222, 245, 314, 316.

Венецки, Ричард 42, 43, 54, 314.
Видановић, Ђорђе 149, 181, 314.
Вејк, Алцео 14, 23, 314.
Влајковић, Ивана 21, 23, 314.
Војновић, Јелена 91, 92, 118, 315.
Вукадиновић, Зора 60, 87, 145,
212, 218, 320.
Вукић, Маја 60, 87, 92, 117, 145,
149, 182, 218, 221, 245, 314, 319.

Г

Гаврановић, Валентина 21, 26,
41, 42, 55, 60, 88, 146, 149, 183,
221, 248, 324.
Гудурић, Снежана 213, 218, 314.

Д

Дамјановски, Нела 12, 23, 76, 218,
314.
Дејвис, Кристофер 16, 23, 124,
144, 250, 251, 265, 315.
Дешић, Милорад 15, 31, 32, 37, 40,
54, 95, 117, 149, 181, 220, 245, 315.
Драгићевић, Рајна 40, 92, 93, 95,
118, 315.
Дражић, Јасмина 40, 91, 92, 118,
315.

Ђ

Ђуровић, Сања 40, 41, 93, 95,
118, 315.

И

Ивић, Павле 16, 23, 315.

Илић, Валентина 41, 219, 220,
245, 315.

Имброњев, Милка 24, 319.

Ј

Јанић, Александра в. Јанић Ми-
тић, Александра

Јанић Митић, Александра 18,
20, 21, 23, 24, 34, 35, 55, 60, 87,
90, 112, 115, 117, 118, 129, 144,
145, 149, 154, 181, 182, 218, 220,
221, 222, 228, 230, 232, 234, 236,
238, 240, 243, 245, 246, 314, 316,
319.

Јанички, Карол 250, 264, 317.

Јањић, Марина 41, 118, 220,
246, 317.

Јерковић, Јован 25, 29, 30, 31,
55, 60, 87, 120, 124, 145, 149,
182, 186, 199, 218, 221, 247, 321.

Јовановић, Владимир Ж. 149,
181, 317.

Јовановић, Јована 90, 118, 222,
246, 317.

Јокановић-Михајлов, Јелица
220, 246, 317.

К

Керзнер, Лори 124, 145, 317.

Калан, Ричард 13, 23, 51, 52, 53,
55, 250, 264, 317.

Каравесовић, Дејан 21, 23, 317.

Карни, Едвард 14, 24, 317.

Катић, Марина 90, 119, 222, 246,
317.

Кауфман, Лестер 14, 24, 48, 55,
98, 119, 133, 145, 317.

Кашић, Јован 220, 246, 317.

Клајн, Иван 33, 34, 53, 54, 60, 86,
87, 145, 149, 156, 182, 212, 217,
218, 311, 312, 317, 318, 321.

Кликовац, Душка 122, 124, 126,
145, 318.

Ковачевић, Борко 160, 161, 182,
318.

Ковачевић, Милош 39, 40, 41, 55,
118, 119, 211, 218, 245, 315, 318,
319.

Кристал, Дејвид 14, 24, 43, 44, 45,
55, 122, 145, 318.

Крнета, Никола 20, 24, 319.

Кук, Вивијан 14, 24, 318.

Л

Лавџој, Џејмс 250, 264, 318.

Лазић Коњик, Ивана 90, 119, 221,
246, 318.

Либбер, Рошел 149, 181, 312.

Липка, Леонард 149, 182, 318.

Лију, Дилин 250, 265, 318.

Лич, Џефри 250, 264, 318.

Лончар Раичевић, Александра 40, 92, 119, 319.

Лопичић, Весна 21, 24, 90, 119, 222, 246, 318.

М

Мандел, Стефан 124, 145, 317.

Мандић, Слађана 21, 24, 319.

Марјановић, Слободан 154, 158, 182, 319.

Марковић, Јордана 18, 24, 34, 35, 55, 60, 87, 145, 182, 218, 319.

Миленковић, Катарина 20, 24, 319.

Милић, Мира 20, 24, 90, 119, 222, 246, 319.

Милојевић, Јелисавета 220, 246, 319.

Мишић Илић, Биљана 21, 22, 24, 90, 119, 222, 246, 313, 319, 320.

Мразовић, Павица 60, 87, 145, 212, 218, 320.

Н

Никетић, Предраг 21, 24, 320.

Новаков, Предраг 21, 24, 320.

Новокмет, Слободан 40, 90, 92, 119, 222, 246, 247, 320.

О

Оташевић, Ђорђе 148, 182, 320.

П

Павловић, Владан 21, 25, 320.

Панић(-)Кавгић, Олга 75, 87, 119, 221, 247, 320.

Петровачки, Љиљана 94, 120, 320.

Петровић, Драгољуб 213, 218, 314, 320.

Петровић, Милан 14, 25, 37.

Пешикан, Митар 17, 25, 29, 30, 31, 55, 60, 87, 120, 124, 145, 149, 182, 186, 199, 218, 221, 247, 321.

Пижурица, Мато 25, 29, 30, 31, 39, 55, 60, 87, 120, 145, 149, 182, 199, 218, 221, 247, 321.

Пипер, Предраг 60, 87, 321.

Питерс, Пем 14, 25, 46, 55, 58, 88, 98, 120, 126, 145, 149, 182, 250, 265, 321.

Плаг, Инго 149, 181, 182, 312, 321.

Прђић, Твртко 20, 21, 25, 39, 90, 91, 95, 120, 151, 152, 154, 155, 156, 162, 182, 185, 186, 189, 190, 194, 199, 220, 221, 222, 223, 247, 321, 322.

Р

Радовановић, Александра 21, 25, 322.

Рајан, Дез 14, 24, 318.

Рајт, Лора 16, 25, 322.

Ритер, Роберт 14, 25, 45, 55, 58, 88, 98, 120, 126, 129, 133, 145, 149, 182, 322,

Роденбург, Гинтер 250, 265, 322.

Рупар, Јована 21, 25, 322.

С

Сааведра, Димка 220, 247, 322.

Садри, Филип 20, 24, 319.

Силашки, Надежда 21, 26, 120, 222, 247, 322.

Симић, Радоје 39, 123, 127, 146, 322.

Смит, Николас 250, 264, 318.

Спасић, Јелена 91, 120, 222, 247, 323.

Стакић, Милан 220, 247, 323.

Стаменковић, Душан 20, 21, 23, 24, 26, 60, 87, 90, 118, 120, 129, 133, 145, 218, 222, 245, 247, 314, 316, 319, 323.

Стевановић, Михаило 60, 88, 145, 212, 218, 323.

Степанов, Страхиња 21, 26, 323.

Страус, Џејн 14, 24, 48, 55, 98, 119, 133, 145, 317.

Субановић, Катарина 21, 26, 323.

Т

Тасић, Милош 39, 90, 120, 222, 247, 323.

Тејлор, Џон 186, 199, 323.

Тиртова, Галина 90, 91, 120, 221, 222, 247, 323.

Традгил, Питер 250, 265, 323.

Траск, Роберт Лоренс 14, 26, 50, 55, 58, 88, 98, 120, 126, 146, 323.

Трбојевић-Милошевић, Ивана 21, 26, 324.

Ћ

Ћорић, Божо 219, 247, 248, 324.

Ф

Филиповић, Соња 90, 120, 222, 248, 324.

Х

Хана, Џин 250, 265, 323.

Хаф, Керол 186, 199, 324.

Хлебец, Борис 20, 26, 324.

Ч

Чигоја, Бранкица 220, 248, 324.

Чорболоковић, Саша 9, 21, 26, 41, 42, 55, 60, 88, 146, 149, 183, 221, 248, 324.

Чутурило, Стево 14, 27, 324.

Ш

Шипка, Данко 181, 312.

Шипка, Милан 32, 33, 53, 54, 86, 87, 181, 183, 217, 311, 325.

Шлитер, Џулија 250, 265, 322.

Штасни, Гордана 94, 120, 320.

ИНДЕКС ПОЈМОВА

А

акроним 147, 150, 151, 152, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 163, 165, 166.

акценат 95.

акценатска норма 40.

акценатски дублет 220, 245, 246, 315, 317.

амперсанд 140.

англицизам 75, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 100, 103, 105, 106, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 152, 155, 170, 201, 202, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 213, 214, 215, 216, 217, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 228, 230, 231, 232, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 246, 247, 286, 312, 313, 316, 317, 320, 323.

апостроф 20, 45, 49, 50, 51, 52, 78, 85, 123, 137, 138, 143, 165, 286.

Б

безвучни сугласник 192, 208.

В

велико слово 57–88, 267.

верзална скраћеница 93, 147, 151, 152, 155, 156, 157, 161, 167, 171.

вокал 20, 69, 141, 154, 155, 157, 165, 190, 191, 201, 202, 203, 213, 214, 215, 216, 219, 220, 222, 224, 227, 228, 230, 231, 232, 234, 243.

Г

генитивни знак 140, 141.

гласовна алтернација 11, 18.

гласовна промена 30, 34, 201, 208, 209, 210, 211, 215, 286.

губљење сугласника 31, 201, 202, 209, 210, 217.

Д

двотачка 12, 45, 50, 52, 121, 122, 123, 124, 134, 138, 143, 287.

диграм 12.

дијакритик 50.

дијакритички знак 12, 69.

дифтонг 195, 255.

дублет 10, 17, 18, 41, 207, 212, 216, 219, 220, 222, 223, 228, 231, 243, 245, 246, 247, 248, 315, 316, 317, 319, 322, 323, 324,

Е

екавски изговор 13, 30, 31, 34.

етимолошки 14, 80, 185, 187, 197, 249, 252, 253, 255, 256, 263, 264,

З

заграда 45, 52, 77, 100, 121, 123, 125, 134, 138, 139, 140, 142, 144, 259, 287.

запета 12, 19, 20, 45, 50, 51, 52, 83, 121, 122, 124, 126, 129, 130, 131, 134, 135, 136, 139, 142, 143, 259, 260, 286.

звездаца 121, 123, 139, 144.

звучни сугласник 192, 195, 208.

знак питања 12, 122, 137.

И

ијекавски изговор 13, 30, 31, 34, 39, 40.

интерпункција 11, 12, 14, 17, 19, 20, 27, 29, 30, 32, 34, 36, 41, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 135, 136, 137, 142, 144, 145, 161, 258, 259, 263, 267, 287, 313, 318.

Ј

једначење сугласника по звучности 31, 193, 196, 201, 202, 208, 209, 217.

једначење сугласника по месту и начину артикулације 31.

јотовање 207, 210, 211, 213, 234.

К

коректура 16, 48.

коса црта 52, 121, 123, 125, 132, 140, 141, 259, 287.

курзив 19, 45, 46, 50, 138, 287.

Л

латиница 12.

лектура 16, 48.

лигатура 140.

М

мало слово 66, 68, 72, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 97, 125, 143, 147, 148, 154, 157, 160, 163, 164, 165.

Н

наводници 12, 19, 20, 35, 41, 45, 50, 52, 58, 69, 72, 73, 79, 121, 122, 123, 134, 135, 136, 137, 138, 142, 143, 143, 249, 250, 258, 259, 286, 287.

непостојано *a* 138, 140, 141, 215.

О

оксфордска запета 131.

ортографија 11, 12, 21, 29, 42.

П

палатализација 201, 202, 210, 211.

парадигма 211, 217.

покретни вокал 215.

правопис 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 46, 47, 48, 53, 54, 55, 92, 95, 118, 120, 126, 149, 150, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 197, 221, 249, 250, 251, 252, 254, 255, 256, 258, 259, 260, 261, 263, 267.

прелаз *л у о* 31.

(дуг) црта 123.

Р

растављено писање 11, 19, 20, 32, 34, 40, 82, 89, 91, 92, 93, 95, 97, 100, 103, 105, 108, 109, 112, 113, 115, 116, 117, 204, 221, 267, 286.

С

састављено писање 11, 18, 19, 20, 32, 34, 40, 89, 91, 92, 93, 95, 98, 99, 100, 103, 105, 108, 109, 112, 115, 116, 117, 204, 209, 221, 267, 286.

сибиларизација 201, 202, 210, 211, 212.

скраћеница 11, 12, 18, 19, 20, 30, 32, 34, 36, 37, 41, 46, 48, 50, 51, 69, 72, 79, 93, 124, 125, 141, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160,

161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 171, 175, 178, 179.

сугласничка група 19, 185, 191, 198, 210, 212, 219, 244.

Т

тачка 12, 19, 45, 50, 51, 52, 62, 121, 122, 123, 124, 125, 128, 135, 136, 137, 139, 142, 143, 147, 149, 153, 155, 156, 157, 160, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 259, 260.

тачка са запетом 12, 121, 122, 139, 143.

тилда 140, 141.

транскрипција 11, 12, 18, 19, 20, 29, 30, 34, 41, 75, 91, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 208, 221, 267.

транслитерација 221.

три тачке 52, 123, 138, 139, 150.

тротачка 45, 122, 123.

Ћ

ћирилица 12.

У

узвичник 12, 45, 52, 121, 122, 123, 144, 259.

упитник 12, 45, 52, 121, 122, 123, 137, 144.

управни говор 35, 134, 135, 136, 137, 138, 143, 287.

Ф

фонетски правопис 11.

цртица 11, 12, 19, 20, 36, 45, 49,
50, 51, 62, 69, 89, 91, 94, 95, 96, 97,
98, 99, 100, 109, 110, 112, 116, 117,
121, 123, 125, 132, 133, 143, 144,
152, 154, 155, 157, 204, 221, 224,
241, 242, 260, 261, 266, 313.

Ц

црта 19, 20, 35, 36, 45, 51, 52,
121, 123, 125, 129, 132, 133, 134,
135, 140, 141, 143, 144, 259, 286,
287, 313.

СРПСКО-ЕНГЛЕСКИ РЕГИСТАР ПРАВОПИСНИХ ТЕРМИНА

А

акроним – *acronym*

акценат – *stress*

амперсанд – *ampersand*

апостроф – *apostrophe*

асимилација – *assimilation*

генитивни знак – *genitive circumflex₁, genitive caron₂*

гласовна алтернација – *sound change*

гласовна промена – *sound change*

губљење сугласника – *loss of a consonant*

Б

безвучни сугласник – *voiceless consonant*

билабијални сугласник – *bilabial consonant*

В

велико слово – *capital₁, upper-case letter₂*

верзална скраћеница – *versal abbreviaton*

витичаста заграда – *curly bracket*

вокал – *vowel*

Д

две тачке – *colon*

диграм – *digram*

диграф – *digraph*

дијакритички знак – *diacritical mark*

дисимилација – *dissimilation*

дифтонг – *diphthong₁, gliding vowel₂*

дублет – *doublet*

Е

екавски изговор – *Ekavian speech*

Г

експлозивни сугласник – *plosive consonant*

енклитика – *enclitic*

етимолошки правопис – *etymological orthography*

З

заграда – *parenthesis*

задњонепчани сугласник – *velar consonant*

запета – *comma*

звездица – *asterisk*

звучни сугласник – *voiced consonant*

знак питања – *question mark*

знак узвика – *exclamation mark*

И

ијекавски изговор – *Ijekavian speech*

икавски изговор – *Ikavian speech*

интензификатор – *intensifier*

интерпункција – *punctuation*

италик – *italic*

Ј

једначење сугласника по звучности – *assimilation of voice*

једначење сугласника по месту и начину артикулације – *assimilation of place and manner of articulation*

јотовање – *iotation*

К

коректорски знак – *proofreading mark*

коса црта – *forward slash*

курзив – *cursive*

Л

латиница – *Latin script*₁, *Latin alphabet*₂

лигатура – *ligature*

М

мало слово – *lower-case letter*

монофтонг – *monophthong*

Н

наводници – *double quotation marks*₁, *inverted commas*₂

непостојано а – *fleeting a*

неуправни говор – *indirect speech*

О

оксфордска запета – *Oxford comma*

ортографија – *orthography*

П

палатализација – *palatalization*

покретни вокал – *transitional vowel*

правопис – *orthographic study*

прелаз л у о – *L-vocalization*

дуга црта – *em dash₁, long dash₂*

Р

растављено писање сложеница – *open compound words*

С

сажимање – *contraction*

састављено писање сложеница – *closed compound words*

сибиларизација – *sibilarization*

скраћеница – *abbreviation*

сугласничка група – *consonant cluster*

Т

тачка – *full stop₁, period₂*

тачка са запетом – *semicolon*

тилда – *tilde*

транскрипција – *transcription*

транслитерација – *transliteration*

три тачке – *ellipsis₁, dot dot dot₂*

тротачка – *ellipsis₁, dot dot dot₂*

Ћ

ћирилица – *Cyrilic script₁, Cyrillic alphabet₂*

У

угласта заграда – *square bracket*

узвичник – *exclamation mark*

упитник – *question mark*

управни говор – *direct speech*

уснени сугласник – *bilabial consonant*

Ф

фонетски правопис – *phonological orthography*

фонетска транскрипција – *phonetic transcription*

цртица – *hyphen*

Ц

црта – *en dash*

ЕНГЛЕСКО-СРПСКИ РЕГИСТАР ПРАВОПИСНИХ ТЕРМИНА

А

acronym – акроним

ampersand – амперсанд

apostrophe – ајосџроф

assimilation – асимилација

assimilation of place and manner
of articulation – једначење
суџласника њо месџу и начину
арџикулације

assimilation of voice – једначење
суџласника њо звучности

asterisk – звездица

В

bilabial consonant – билабијални
суџласник₁, уснени суџласник₂

С

capital letter – велико слово

closed compound words –
сасџављено џисање сложенница

colon – две џачке

comma – зајџеџа

consonant cluster – суџласничка
џруџа

contraction – сажимање

curly bracket – виџијасџа за-
џрага

cursive – курзив₁, иџалик₂

Cyrillic script – џирилица

Cyrillic alphabet – џирилица

Д

dash – црџа

diacritical mark – дијакриџички
знак

digram – диџрам

digraph – диџраф

diphthong – диџџонџ

direct speech – уџравни џовор

dissimilation – дисимилација

dot dot dot – џроџачка, џри
џачке

double quotation marks –
наводници

doublet – дублеџ

Е

Ekavian speech – екавски
изџовор

ellipsis – џроџачка₁, џри џачке₂

em dash – дуџа црџа

en dash – *цр̄џа*

enclitic – *енклиџика*

etymological orthography –
еџимолошки љравоџис

exclamation mark – *знак узвика₁,
узвичник₂*

F

fleeting *a* – *неџосџојано а*

forward slash – *коса цр̄џа*

full stop – *џачка*

G

genitive caron – *џениџивни знак*

genitive circumflex – *џениџивни
знак*

gliding vowel – *џифџонџ*

H

hyphen – *цр̄џица*

I

Ijekavian speech – *ијекавски
изџовор*

Ikavian speech – *икавски изџовор*

indirect speech – *неуџравни
џовор*

intensifier – *инџензификаџор*

inverted commas – *наводници*

iotation – *јоџовање*

italic – *иџалик₁, курзив₂*

L

Latin alphabet – *лаџиница*

Latin script – *лаџиница*

ligature – *лиџаџура*

long dash – *џуџа цр̄џа*

loss of a consonant – *џубљење
суџласника*

lower-case letter – *мало слово*

L-vocalization – *џрелаз л у о*

M

monophthong – *монофџонџ*

O

open compound words –
расџављено џисање слоџеница

orthographic study – *џравоџис*

orthography – *орџоџрафија*

Oxford comma – *оксфордска
заџеџа*

P

palatalization – *џалаџализација*

parenthesis – *заџраџа*

period – *џачка*

phonetic transcription –
фонеџска џранскриџија

phonological orthography –
фонеџски џравоџис

plosive consonant – *ексџлозивни
суџласник*

proofreading mark –
корекџорски знак

punctuation – *инџерџункција*

Q

question mark – знак љиџања

question mark – уџиџник

S

semicolon – џачка са зајџџом

sibilarization – сибиџаризаџија

sound change – џласовна

алџџернаџија₁, џласовна

џромена₂

stress – акџенаџи

square bracket – уџласџа за-

џраџа

T

tilde – џилџа

transcription – џранскриџиџија

transitional vowel – џокреџни

вокал

transliteration –

џранслиџџџџија

U

upper-case letter – велико слово

V

velar consonant – заџњонеџчани

суџласник

versal abbreviaton – верзална

скраћџениџа

voiced consonant – звучни

суџласник

voiceless consonant – беззучни

суџласник

vowel – вокал

ИЗВОД ИЗ РЕЦЕНЗИЈА

„Како аутори истичу у уводу, књига је првенствено намењена као уџбеник на курсу *Конџрасџивни ѣрисџуѣ срѣском и енџлеском ѣравойису*, на Филозофском факултету у Нишу, али га, наравно, успешно могу користити и сви други студенти основних, мастерских и докторских студија србистике, англистике и опште лингвистике, као и других сродних дисциплина. Поред примарне циљне публике књига ће добро послужити и наставницима српског и енглеског језика, преводиоцима, лекторима и свима који на професионалан или неки други начин долазе у додир с ова два језика у контакту и контрасту.

Обухват тема обрађених у 12 поглавља пажљиво је одабран и распоређен, почев од општих питања правописа, преко појединачних заједничких правописних проблема, укључујући велико и мало слово, састављено и растављено писање, интерпункцију, скраћивање, транскрипцију имена, писање англицизама, па све до, посебно важних и корисних, текстова и вежбања за самостално истраживање и утврђивање градива. Оваква структура књиге чини је не само уџбеником, него и приручником и вежбанком – другим речима, хибридном књигом, која истовремено обавља више образовних функција и која на различите начине, корак по корак, води своје читаоце кроз конкретне теме, проблеме и решења. А њих, опште је познато, у оквиру енглеско-српских контаката има и више него што треба, посебно у домену правописа. Сама тумачења појава и појмова су ваљана, јасна и приступачна, уз многобројне добро одабране, објашњене и приказане примере из енглеског и српског језика, и контрастивно.

Срѣско-енџлески конџрасџивни ѣравойис по много чему представља пионирски подухват својих аутора, не само у нашој средини, који може послужити и као подстрек другим ауторима, како по својој тематици, обради и атрактивним илустрацијама, тако и по свом ефектном компјутерском слогу. Својој будућој студентској публици и осталој заинтересованој стручној јавности аутори су осмишљено приближили једну теоријско-методолошки врло сложену и у пракси

изузетно заступљену, али, упркос томе, и даље прилично запостављену област.

У светлу свега реченога, са задовољством препоручујем да рукопис проф. др Александре Јанић Митић и проф. др Душана Стаменковића, под предложеним насловом Српско-енглески контрастивни правопис, буде прихваћен за објављивање у облику штампане и електронске књиге.”

Др Твртко Прћић, редовни професор, у пензији

„Са техничке стране рукопис се одликује јасном организацијом и високом уређеношћу.

У научно-стручном погледу, рукопис је заснован на релевантним и савременим сазнањима из области српске и енглеске ортографије, нормативистике, контрастивне лингвистике, стандардологије и преводилачке праксе. Аутори се ослањају на нормативне приручнике, класичну и новију литературу, као и на сопствено дугогодишње наставно и научно искуство.

Посебна вредност рукописа огледа се у следећем. Прво, правописна питања се смештају у шири типолошки, функционални, контрастивни и примењени оквир. Тако се српски правопис посматра као доминантно фонолошки систем који тежи да доследно прати гласовну структуру језика кроз јасна морфофонолошка правила. Са друге стране, енглески правописни систем сагледава се као историјско-етимолошки модел који чува развојни континуитет и порекло речи. Аутори на тај начин омогућавају лакше разумевање унутрашње логике која стоји иза норме уместо инсистирања на механичкој репродукцији и примени правописних правила. Друго, аутори анализирају правописну интерференцију, односно образлажу како поменуте типолошке разлике између два система доводе до предвидивих грешака у преводу и ортографској адаптацији. Треће, аутори су показали изразиту педагошку осетљивост када је у питању избор примера, редослед излагања и начин проблематизације правописних питања. Посебно су драгоцени делови који се односе на анализу типичних грешака, разматрање актуелних англицизама, контрастирање српских и енглеских решења и практична вежбања. Четврто, рукопис је настао као резултат непосредног наставног искуства аутора и рада са студентима. То се јасно види у избору тема, уочавању типичних тешкоћа, поступности излагања и практичној усмерености уџбеника. Рукопис отуда не представља формално

приређен наставни текст, већ пажљиво осмишљен универзитетски уџбеник, заснован на стварним потребама наставе и студената. [...]

Језик рукописа је јасан, прецизан и терминолошки доследан. Посебан квалитет представља равнотежа између научне заснованости и наставне приступачности, односно чињеница да је текст писан живо и функционално, уз бројне илустративне примере, што у великој мери доприноси његовој употребљивости у наставној пракси. Уз то, стил је доследан и ујединачен кроз читаво дело, што указује на одличну координацију ауторског тима.

Према свим релевантним критеријумима – техничким, научно-стручним, наставно-методичким и језичко стилским, рукопис у потпуности испуњава услове за категоризацију као *универзитетски уџбеник*. Реч је о оригиналном, савременом и веома корисном наставном издању, које ће несумњиво имати значајну улогу не само у настави [...] већ и у ширем контексту англистике, србистике, преводилачких студија и филолошке праксе.

Генерално гледано, рукопис уџбеника *Српско-енглески контрастивни правопис* аутора Александре Јанић Митић и Душана Стаменковића представља садржински целовито, научно утемељено и педагошки функционално наставно штиво, намењено пре свега студентима основних академских студија англистике, али и ширем кругу филолошких корисника. [...]

На основу свега изложеног, дајем највишу позитивну оцену овом рукопису и са великим задовољством предлажем Наставно-научном већу Филозофског факултета у Нишу да рукопис одобри за штампање у форми универзитетског уџбеника.”

Др Владан Павловић, редовни професор

„Језик и стил којим је написан рукопис уџбеника *Српско-енглески контрастивни правопис* врло је јасан, прецизан и ујединачен. Читалац се поступно уводи у сваку тему, све тематске јединице су детаљно обрађене, наведене су и прокоментарисане табеле и слике, навођени су пажљиво одабрани примери и указано је на честе правописне грешке. Инструктивни тон изразито је видљив у уџбенику, водећи читаоце од сажетка поглавља, па све до питања и задатака за размишљање и дискусију, те до коришћене литературе. Важно је истаћи да је могуће да читаоци ову књигу читају другачијим редоследом, у складу са својим

интересовањима и потребама. За обнављање правила посебно су корисна вежбања на крају уџбеника, које садрже и решења. Другачији тип вежбања за контрастирање српског и енглеског језика из правописног угла дат је у виду одабраних (и по потреби адаптираних) изворних текстова на српском и енглеском језику. Од корисника уџбеника очекује се да, вођени питањима која су аутори уџбеника дали, те текстове преведу, па да их што детаљније правописно анализирају како би разумели и савладали све суптилне сличности и разлике између правописних решења у српском и енглеском језику. Додаци попут Регистра аутора и Индекса појмова додатно олакшавају употребу уџбеника, а као посебна вредност издвајају се речници правописних термина у оба смера (од српског ка енглеском и обрнуто).

Након разматрања и анализе силабуса предмета Контрастивни приступ српском и енглеском правопису, може се закључити да је обим рукописа уџбеника *Српско-енглески контрастивни правопис* у складу са типом предмета и фондом часова (био би одговарајући чак и за већи фонд часова), као и да је [у] потпуности усклађен са садржином силабуса предмета и да покрива целокупно градиво које на поменутом предмету савладавају студенти основних студија Англистике. Шире сагледано, уџбеник *Српско-енглески контрастивни правопис* може се користити на свим предметима чије градиво обухвата правопис српског језика и/или правопис енглеског језика, те од користи подједнако може бити студентима Англистике, Србистике, професорима Српског језика и књижевности, професорима Енглеског језика, преводиоцима, лекторима и свима који желе да разумеју правописне принципе, разлике између српског и енглеског језика, да унапреде своје знање правописних правила и да их примењују без недоумица.

Овако детаљан српско-енглески правописни уџбеник је нешто што је до сада недостајало на филолошкој сцени и, без икакве сумње, користиће многим генерацијама како англиста и србиста тако и нефилолога.

Имајући у виду све до сада речено, са посебним задовољством предлагем да се рукопис уџбеника *Српско-енглески контрастивни правопис*, чији су аутори проф. др Александра Јанић Митић и проф. др Душан Стаменковић, одобри за објављивање у штампаном и/или електронском облику као основни уџбеник за предмет Контрастивни приступ српском и енглеском правопису.”

Др Борко Ковачевић, редовни професор

„Из наслова уџбеника разумљиво је шта ће бити предмет излагања и описа, али заправо шта *Српско-енглески контрастивни правопис* подразумева постаће јасно тек када читалац „зарони” у текст, јер оваквих радова и студија – које контрастивно приступају ортографској тематици – код нас напросто или није било или их је било врло мало [...]. Отуда у корелацији с одважности којом се аутори красе, упустивши се у овакву проблематику, у потпуности стоји њихово знање и умешност којом су обрадили питање ортографског контрастирања српског и енглеског језика. [...]

Рукопис уџбеника *Српско-енглески контрастивни правопис* представља систематичан и свеобухватан допринос области контрастивне лингвистике, правописне норме и примењене лингвистике. Аутори постављају јасан циљ: да кроз контрастивни приступ прикажу правописна и интерпункцијска правила српског и енглеског језика, са посебним освртом на њихову примену у превођењу, лекторисању и језичкој пракси. Посебна вредност књиге огледа се у томе што она не остаје на дескриптивном нивоу, већ повезује норму, употребу и практичну примену, што је посве у складу са савременим тенденцијама у примењеној лингвистици. Књига је, како смо видели, јасно структурисана у више тематских целина које обухватају кључне аспекте правописа: велико и мало слово; састављено, растављено и полусложеничко писање; интерпункцију; скраћенице; транскрипцију имена; англицизме (са посебним освртом на дублете и варијантност); разлике између британске и америчке варијанте енглеског. Посебно је значајно што су у завршном делу укључени: текстови за анализу, даље смернице за контрастивну анализу, као и вежбања са решењима. Ова комбинација теорије и праксе чини уџбеник веома вредним.

Уџбеник *Српско-енглески контрастивни правопис* представља неоспорно значајан допринос српској лингвистици. Његова вредност огледа се у: (а) систематичности, (б) контрастивном приступу, (в) интеграцији теорије и праксе и (г) актуелности теме (англицизми, варијантност и сл.). Књига је не само квалитетан наставни (педагошки) материјал већ и релевантан научни рад који може послужити као основа за даља истраживања у области правописа, контактне и контрастивне лингвистике. Додамо ли овоме и највишу оцену за узоран стил и језик рукописа, те несумњиву креативност и у визуелном дизајну – онда једино што нам преостаје јесте да упутимо искрене честитке и

похвале ауторима Александри Јанић Митић и Душану Стаменковићу на изузетном обављеном послу.

Из свега претходно изложеног очито је због чега се рукопис *Српско-енглески контрастивни правопис* треба категоризовати као основни уџбеник, да је по обиму, форми и садржини у потпуности усклађен са силабусом, због чега са задовољством предлажем да се овај рукопис прихвати за штампање без икаквих измена.”

Др Страхиња Степанов, редовни професор

БЕЛЕШКЕ О АУТОРИМА

Др Александра А. Јанић Митић запослена је на Филозофском факултету у Нишу од 2012. године. Тренутно је у звању ванредног професора на Департману за србистику. Рођена је 1988. године у Нишу, где и даље живи. Основне студије Србистике и мастер студије Филологије (модул Српски језик) завршила је на Филозофском факултету у Нишу. Била је носилац стипендије *Досићеја*, коју додељује Фонд за младе таленте Републике Србије. Докторске студије Филологије (модул Наука о језику) завршила је 2018. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу одбравивши докторску дисертацију „Морфологија и семантика придева на *-(љ)ив* у српском језику“, рађену под менторством проф. др Бобана Арсенијевића.

Области интересовања су јој савремени српски језик, посебно морфологија, лексикологија и правопис, као и контрастивна језичка истраживања. Коаутор је помоћног уџбеника *Правовисна и друга језичка вежбања* (2020) и уџбеника *Енглеско-српска контрастивна лексикологија* (2022), а самостално и у коауторству објављује радове у научним часописима и зборницима с конференција. Учествовала је неколико научних пројеката, укључујући и пројекат *SCHEMAS*, који је у оквиру Програма *Игеје* финансирао Фонд за науку Републике Србије. Рецензент је радова у научним часописима и тематским зборницима, лектор је више универзитетских уџбеника и монографија, држи наставу на сва три нивоа студија и ментор је у изради студентских завршних радова.

Похађала је лингвистичке семинаре из области генеративне граматике и когнитивне лингвистике у земљи и иностранству: 20. летњу школу генеративне лингвистике *European Generative Grammar* (Вроцлав, 2013), *GLOW Spring School 1* (Брисел, 2014), 21. летњу школу генеративне лингвистике *European Generative Grammar* (Дебрецин, 2014), *Current Trends in Cognitive Sciences I, II, IV* (Ниш, 2017, 2018, 2019), *Обуку за сјајистичку обраду њогајака у области друштвених исцртаживања* (Ниш, 2017), *Семинар о рецензирању за исцртаживаче* (Ниш, 2018), као и *English as a Medium of Instruction* (Ниш, 2019). Била је предавач у оквиру више акредитованих семинара за наставнике и професоре Српског језика и књижевности, а одржала је и друга предавања за наставнике, средњошколце и ширу заинтересовану јавност.

Електронска адреса: aleksandra.janic.mitic@filfak.ni.ac.rs.

Др Душан Стаменковић је редовни професор на Филозофском факултету Универзитета у Нишу. Рођен је у Нишу 1984. године, основне студије завршио је на Филозофском факултету Универзитета у Нишу, а мастерске и докторске студије на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду. На Департману за англистику Филозофског факултета радио је од 2008. до 2022. године, када је обављао је функције управника Департмана, шефа Лабораторије за језичку когницију и продекана за научноистраживачки рад, затим је радио на Универзитету Содеторн у јужном Стокхолму (2022–2025), а од 2025. године поново на Филозофском факултету у Нишу. Као предавач држи наставу у оквиру неколико студијских програма на сва три нивоа студија, при чему је био ментор за две докторске дисертације и више од четрдесет мастерских радова.

Био је учесник је неколико научноистраживачких пројеката, укључујући и пројекат *Structuring Concept Generation with the Help of Metaphor, Analogy and Schematicity (SCHEMAS)* преко програма ИДЕЈЕ Фонда за науку Републике Србије (2022–2025). Један је од уредника међународног часописа *Visual Communication*. У току академске 2016/17. године био је гостујући истраживач на Универзитету Калифорније у Лос Анђелесу, као Фулбрајтов стипендиста, а у оквиру различитих програма размене био је гостујући предавач на Универзитету у Бечу, Универзитету у Бремену, Универзитету у Лођу, Универзитету у Еребру, Свеучилишту у Загребу и Новом бугарском универзитету у Софији. Члан је *Међународне асоцијације за прагматику (IPrA)*, *Словенског удружења когнитивних лингвиста (SCLA)* и *Друштва за примењену лингвистику Србије*.

Био је дугогодишњи члан Организационог и Академског одбора годишњег научног скупа посвећеног језику и књижевности на Филозофском факултету у Нишу. Аутор је једне монографије (*Језик и крећање: когнитивносемантички огледи*, 2017), коаутор два уџбеника (*A Practical Lexicology for EFL Students*, 2018; *Енглеско-српска контрастивна лексикологија*, 2022) и аутор је преко 90 чланака, од којих преко 30 на листи SSCI у *Мрежи науке (Clarivate Web of Science)*. Учествовао је на више од 50 научних скупова у земљи и иностранству, а његов рецензентски рад укључује бројне часописе, зборнике и друге врсте публикација, као и предлоге научних и стручних пројеката. Поред лексикологије и контрастивне лингвистике, у сферу његових научних интересовања спадају и когнитивистички приступи језику, семантика, психолингвистика, студије метафоре, анализа дискурса и студије мултимодалности.

Електронска адреса: dusan.stamenkovic@filfak.ni.ac.rs.

САЖЕТАК

У уџбенику *Српско-енглески контрастивни правопис* поступно су објашњена правописна правила у српском и енглеском језику, детаљно су упоређена и илустрована разноврсним актуелним примерима, при чему су (новији) англицизми били неизбежни. Циљ је био да се читаоци упознају са ортографским правилима стандардног српског језика у контрасту са енглеским језиком, те да савладана правила могу да примењују при процесу превођења са српског језика на енглески и обрнуто, са једне стране, те да критички сагледају и коригују грешке које уочи приликом лектуре и коректуре текста, са друге стране. На самом почетку дефинисани су термини попут *правопис/orthography* и укратко су описани и упоређени процеси кодификације енглеског и српског језика. У другом поглављу представљени су најважнији правописни приручници у оба језика. Посебна поглавља посвећена су писању почетног великог и малог слова, интерпункцији и принципима скраћивања у српском и енглеском језику. Писање (новијих) англицизама у српском језику сагледано је из угла 1) (не)извршених гласовних промена; 2) састављеног, растављеног и полусложеничког писања у односу на изворне моделе у енглеском језику; 3) конкурентности дублета. Посебна поглавља чине разматрање специфичности транскрипције имена особа и места из енглеског језика и карактеристике британске и америчке варијанте енглеског језика у писању. На крају уџбеника дати су одабрани текстови на српском и енглеском за анализу и смернице за њихову правописну контрастивну анализу оригинала и превода, те одабрана вежбања за утврђивање градива и решења.

SUMMARY

The textbook *Serbian–English Contrastive Orthography* offers a step-by-step explanation of orthographic and punctuation rules in Serbian and English, comparing them in detail and illustrating them with a wide range of contemporary examples, in which (more recent) Anglicisms were inevitably included. Its aim is to familiarize readers with the orthographic and punctuation rules of standard Serbian in contrast with those of English, so that they can apply the rules they have learned when translating from Serbian into English and vice versa, on the one hand, and critically identify and correct errors noticed in the proofreading and copy-editing of texts, on the other. At the very beginning, terms such as *pravopis/orthography* are defined, and the codification processes of English and Serbian are briefly described and compared. The second chapter presents the most important orthographic manuals in both languages. Separate chapters are devoted to the use of upper- and lower-case initial letters, punctuation, and shortening in Serbian and English. The spelling of (more recent) Anglicisms in Serbian is examined from the perspective of: 1) phonological changes that have or have not been carried out; 2) solid, open, and hyphenated spelling in relation to the original models in English; and 3) the competition between doublet forms. Separate chapters also deal with the specific features of transcribing personal and place names from English, as well as with the characteristics of British and American written English. At the end of the textbook, selected texts in Serbian and English are provided for analysis, together with guidelines for the contrastive orthographic analysis of originals and translations, as well as selected exercises for consolidating knowledge and an answer key.

Александра Јанић Митић и Душан Стаменковић
СРПСКО-ЕНГЛЕСКИ КОНТРАСТИВНИ ПРАВОПИС

Издавач
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ
Ћирила и Методија 2, 18105 Ниш

За издавача
Проф. др Владимир Ж. Јовановић, декан

Координатор Издавачког цензора
Проф. др Михаило Антовић, продекан за научноистраживачки рад

Лектура и коректура
Аутори

Компјутерска обрада, ђрелом и дизајн корица
Проф. др Душан Стаменковић

Техничко уредништво
Издавачки центар (дигитализација)

Формат
17 x 24 cm

Тираж
100 примерака

Штампарија
Свен, Ниш

Ниш, 2026.
ISBN 978-86-7379-690-1

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41'35:811.111'35(075.8)
81-115(075.8)

ЈАНИЋ, Александра, 1988-

Српско-енглески контрастивни правопис /
Александра Јанић Митић, Душан Стаменковић.
- Ниш : Филозофски факултет Универзитета, 2026
(Ниш : Свен). - 352 стр. : илустр. ; 24 cm

Слике аутора. - Тираж 100. - Белешке о ауторима: стр.
348-349. - Напомене и библиографске референце уз
текст. - Библиографија: стр. 311-325 и уз свако
поглавље. - Регистри. - Summary.

ISBN 978-86-7379-690-1

1. Стаменковић, Душан, 1984- [аутор]
а) Српски језик - Правопис б) Енглески језик -
Правопис в) Српски језик - Енглески језик
- Контрастивна анализа

COBISS.SR-ID 195679497

„Српско-енглески контрастивни правопис“ намењен је студентима филолошке оријентације, англистима, србистима, преводиоцима, лекторима, учитељима и свима који су заинтересовани за контрастивна језичка проучавања. Циљ аутора је да што детаљније контрастивно обраде све правописне области и да при томе илустративним актуелним примерима, међу којима су и (новији) англицизми, читаоцима пруже нову перспективу приликом поступног савладавања и/или проучавања правописних правила српског и енглеског језика. У овој књизи пронаћи ћете, између осталог, информације о специфичностима кодификације српског и енглеског језика, те о правописним приручницима у оба језика; из контрастивног угла читаћете о великом и малом почетном слову, затим о састављеном, растављеном и писању са цртицом, интерпункцији и о скраћеницама. Такође, посебна поглавља посвећена су (новијим) англицизмима 1) из угла (не)извршених гласовних промена, при чему је посебно указано на специфичности у вези са писањем самогласника и сугласника, 2) из угла састављеног, растављеног и полусложеничког писања у односу на одговарајуће моделе у енглеском језику и 3) из угла постојања дублета и тенденција ка чешћој употреби конкретних подгрупа чланова дублетних парова. Незаобилазне теме биле су карактеристике британске и америчке варијанте енглеског језика у писању, као и специфичности транскрипције имена особа и места из енглеског језика на српски језик. На крају сваког поглавља дата су питања за размишљање и дискусију, а на крају књиге налазе се одабрани текстови за превод и смернице за њихову контрастивну правописну анализу, те вежбања посебно осмишљена за утврђивање градива и решења.

... пишу се ...
... савремених, дру ...
... имена.
... Ватевске махице, Црвених ма ...
... Срем, Сиринића жуба Жуба Брстове, ...
... махица, Гласка баченица, Каваича ...
... Београдске армијске области

Напомена: У прегледу докумената са страних језика () конкретни ...
... турских / немачких земаља од којих ишлици постали су на ...
... области и пишу се великим почетним словом у пр ...
... Земља Херцеговина (= Херцеговина) Земља Црногора (= С ...
... Гора), Динарски Вук (= бивша област Вука Бранковића) Мар ...
... као појединачне случајеве појединачно је издати на мар ...
... глед сличне

6. Јужнобачки округ, Нишки регион, Град Београд (као вели ...
... диница, уп, нпр: Још нема конституиране органе Град Бе ...
... према Мору се град Београд повезати мостовима).

57. Великим словима пишу се све речи страних вишечла ...
... непреведених географских имена (изузимајући постојеће речи):
... Сигера Навида („Планина Навида“), Сигера де Авила Рио Гр ...
... („Вестна река“), Ленг Аленд („Дуго острво“), осим у случајев ...
... ма која је ушла у обичај спојено писање Монблон, Ламан

ISBN 9788673796901

9 788673 796901